

Nieuwsbrief Rechtspraak Europa

Aflevering 8/9 – 2025

donderdag 4 september 2025

Inhoud

In deze nieuwsbrief vindt u de volgende onderwerpen:
(Door op het onderwerp te klikken komt u direct bij de uitspraken
op het betreffende rechtsgebied.)

INHOUD.....	1
LEESWIJZER.....	3
DEEL I – RECHTSPRAAK	4
Aanbesteding en overheidsopdrachten.....	4
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers.....	7
Arbitrage	11
Asiel, migratie en Unieburgerschap	12
Beginnelen EU-recht	24
Belastingen.....	25
Belastingen, accijns.....	26
Belastingen, btw	26
Belastingen, vennootschapsbelasting	35
Beroepskwalificaties	36
Civil	37
Consumenten	37
COVID-19	40
Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek	40
Diensten, vrij verkeer van diensten en elektronische communicatiediensten.....	43
Digitalisering en AI	46
Discriminatie en gelijke behandeling	46
Douane, tariefindeling, handel en antidumping.....	48
Eigendomsrecht	49
Energiemarkt	49
Erfrecht	51
Europees OM	51
Europese subsidies	51
Familieleven en familierecht.....	52
Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie	53
GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid	57
Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering.....	59
Godsdienstvrijheid	60
Grondrechten (Handvest), EVRM, Raad van Europa	61
HvJEU – procesrecht	63

Maandelijks overzicht van de rechtspraak
van het Europese Hof voor de Rechten van
de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie
van de Europese Unie (HvJEU).

De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa werd
in 2011 opgericht door Marc de Werd
(gerechtshof Amsterdam) en Joanne Bik
(LBVr).

Kernredactie: Joanne Bik, Dionne
Emmanouilidis, Doeke Kingma, Mariëlle
Leenaers en Marc de Werd. Vaste
medewerkers: Anouk Biersteker, Anne-
Marie ten Bosch, Cleo Dermout, Stefan
Flipse, Nicolien Keereweer, Babet van den
Kommer, Suus Pesch en Chris Sillen.

Rechtspraak Europa komt tot stand door
een samenwerking tussen het Gerechtshof
Amsterdam en het Landelijk Bureau
Vakinhoud rechtspraak (LBVr), en wordt
gepubliceerd op de website van de
rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het
archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks
ontvangen? Stuur een mail naar
RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te
worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Afmelden kan via deze [link](#).

Huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen	63
Huurrecht.....	63
IE - Intellectuele eigendom.....	64
Insolventie	72
Institutioneel	72
Interstatelijke klachten.....	73
IPR.....	74
Landbouw en visserij.....	76
LHBTI-rechten	77
Luchtvaart.....	78
Manipulatiesoftware auto's.....	79
Mededinging	80
MH 17	82
Milieu, natuur, duurzame energie.....	83
Ne bis in idem.....	89
Overlevering en uitlevering	89
Prejudiciële procedure HvJ	91
Privacy en persoonsgegevens	92
Procesrecht en recht op eerlijk proces.....	96
Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht.....	96
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht.....	98
Producteisen	103
Recht op effectieve rechtsbescherming en toegang tot de rechter	103
Rechtsstaat en rechterlijke macht	106
Sport.....	111
Staatsaansprakelijkheid	112
Staatssteun	113
Strafrecht.....	115
Toegang tot documenten	117
Vennootschapsrecht.....	118
Verkiezingen en kiesrecht	119
Vervoer, reizen en rijbewijs	120
Verzekeringen	121
Vrij verkeer	122
Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid.....	122
Witwassen en terrorisme.....	125
 DEEL II – ALGEMEEN	 127
Algemeen	127
Cursus en opleiding.....	127
Nieuwsbrieven.....	128
NL zaken bij het HvJEU	129
NL prejudiciële verwijzingen.....	130
NL zaken bij het EHRM.....	131
Verzoeken Protocol no. 16 bij het EVRM.....	131

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees *ius commune* maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven “bladwijzers”, de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Om de lengte van de nieuwsbrief in te perken worden voortaan van de prejudiciële verwijzingen geen samenvattingen meer opgenomen. De signaleringen van nieuwe prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van Curia en een link naar de samenvatting op ECER (indien beschikbaar). Bij de Nederlandstalige verwijzingsuitspraken (afkomstig van Nederlandse en Belgische rechters) wordt daarnaast ook een samenvatting opgenomen.

Het is overigens eenvoudig een prejudiciële verwijzing terug te vinden op Curia met zaaknummer of, indien dat zaaknummer niet bekend is, door bijvoorbeeld te zoeken op onderwerp of herkomst van de prejudiciële vraag. De snelste manier is door te klikken op de drie puntjes bij het vak “documenten” en aldaar te klikken op “verzoeken om een prejudiciële beslissing”.

Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

Deel I – Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten

HvJ – ARREST – C-715/23 (Farmacija) – 10 juli 2025 – Slovenië – ECLI:EU:C:2025:548 – conclusie – arrest

Richtlijn 2014/23/EU – Artikel 267 VWEU – Concessieovereenkomsten – Exploitatie van een apotheek – Niet-economische diensten van algemeen belang – Begrip rechterlijke instantie

Het betreft een geding tussen Farmacija, een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, en de gemeente Benedikt over de verlening door laatstgenoemde van een vergunning voor de exploitatie van een apotheekfiliaal op haar grondgebied zonder voorafgaande bekendmaking van een concessieaankondiging.

De Sloveense regering is van mening dat de commissie voor aanbestedingsgeschillen niet-ontvankelijk is omdat zij volgens de nationale bepalingen niet de autoriteit is die bevoegd is om kennis te nemen van het hoofddeding, en zij bijgevolg geen „rechterlijke instantie” in de zin van artikel 267 VWEU is.

Volgens het Hof is het aan de verwijzende rechter om de grenzen van zijn eigen bevoegdheid vast te stellen. Voorts moet eveneens worden geconstateerd dat de vragen die deze rechter heeft gesteld verband houden met het voorwerp van het hoofddeding, dat geen van deze vragen van hypothetische aard is en dat het Hof beschikt over de feitelijke en juridische gegevens die noodzakelijk zijn om een nuttig antwoord te geven op die vragen, in de zin van de hierboven aangehaalde rechtspraak.

De vraag is o.a. of dienstverleningen in het kader van de exploitatie van een apotheek niet-economische diensten van algemeen belang zijn en of het onder het begrip „sociale diensten en andere specifieke diensten” valt.

Slovenië, Tsjechië en Griekenland hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 4, lid 2, van richtlijn 2014/23/EU moet aldus worden uitgelegd dat de exploitatie van een apotheek, welke activiteit hoofdzakelijk bestaat in de levering, tegen vergoeding, van al dan niet receptplichtige geneesmiddelen voor menselijk gebruik en in het adviseren van gebruikers over het juiste en veilige gebruik van die geneesmiddelen, niet onder het begrip „niet-economische diensten van algemeen belang” in de zin van deze bepaling valt.

Artikel 19 van richtlijn 2014/23 moet aldus worden uitgelegd dat de exploitatie van een apotheek, welke activiteit hoofdzakelijk bestaat in de levering, tegen vergoeding, van al dan niet receptplichtige geneesmiddelen voor menselijk gebruik en in het adviseren van gebruikers over het juiste en veilige gebruik van die geneesmiddelen, onder het in dit artikel 19 genoemde begrip „sociale diensten en andere specifieke diensten” valt.

- EU-Hof: apotheekdiensten betreffen SAS-diensten in de zin van concessie en aanbestedingsrichtlijn (ECER)

HvJ – ARREST – Gevoegde zaken C-422/23, C-455/23, C-459/23, C-486/23 en C-493/23 (Daka) – 1 augustus 2025 – Polen – ECLI:EU:C:2025:592 – geen conclusie – arrest

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Artikel 47 Handvest EU – Richtlijn 2004/17/EG – Rechtsstaat – Beginselen van onafzetbaarheid en onafhankelijkheid van rechters – Aanwijzing van rechter van een hoogste rechterlijke instantie om voor bepaalde tijd zitting te nemen in een andere kamer van die rechterlijke instantie zonder zijn instemming – Voorrang van het Unierecht – Overheidsopdrachten

Samenvatting onder: rechtsstaat

HvJ – CONCLUSIE – C-210/24 (AESTE) – 3 juli 2025 – A-G Biondi – Spanje – ECLI:EU:C:2025:529 – conclusie

Richtlijn 2014/24/EU – Artikel 28 Handvest EU (Recht op collectieve onderhandelingen) – Overheidsopdrachten – Opdracht voor sociale diensten aan personen – Opdracht onder de drempelwaarde – Economisch meest voordelige inschrijving – Gunningscriterium van sociale aard – Loonsverhoging personeel dat de diensten uitvoert – Beginselen van evenredigheid en non-discriminatie

Een Spaanse gemeente heeft een aanbestedingsprocedure uitgeschreven voor huishulpdiensten ten behoeve van gezinnen en/of personen in moeilijkheden.

Het litigieuze gunningscriterium, bepaalt dat, uitgaande van de lonen die in de collectieve arbeidsovereenkomst voor de sector zijn vastgesteld, bij de gunning van de opdracht rekening wordt gehouden met de hogere lonen die de inschrijvende onderneming voorstelt voor de personen die de opdracht uitvoeren.

AESTE (vereniging van ondernemingen die huishulpdiensten verrichten) heeft beroep ingesteld bij het OARC waarbij zij met name verzocht om nietigverklaring van het litigieuze criterium.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 67 van richtlijn 2014/24/EU moet aldus worden uitgelegd dat het in het geval van een opdracht die betrekking heeft op sociale diensten aan personen voor een bedrag onder de drempel die in deze richtlijn voor dit soort diensten is vastgesteld, maar waarop de lidstaat de bepalingen van dat artikel rechtstreeks en onvoorwaardelijk van toepassing heeft verklaard in het nationale recht, niet in de weg staat aan een gunningscriterium voor de vaststelling van de „economisch meest voordelige inschrijving” in de zin van deze bepaling, volgens hetwelk rekening wordt gehouden met de loonsverhogingen die de inschrijvende onderneming voorstelt voor de personen die de opdracht uitvoeren ten opzichte van de lonen die in de sectorale collectieve arbeidsovereenkomst zijn vastgesteld, mits dit criterium in overeenstemming is met het evenredigheidsbeginsel, het beginsel van gelijke behandeling en het non-discriminatiebeginsel, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

Artikel 28 Handvest EU staat niet in de weg aan een criterium voor de gunning van een opdracht voor diensten waarbij rekening wordt gehouden met de loonsverhogingen die de inschrijvende onderneming voorstelt voor de personen die de opdracht uitvoeren ten opzichte van de lonen die in de collectieve arbeidsovereenkomst zijn vastgesteld, en waarin is bepaald dat de geselecteerde inschrijver, na collectieve onderhandelingen met de vertegenwoordigers van de werknemers, specificeert in welke vorm de loonsverhoging zal worden toegekend en zich inspant om een collectieve arbeidsovereenkomst te sluiten ten behoeve van het personeel dat voor de opdracht wordt ingezet.”

- e** A-G: aanbestedingsrichtlijn staat niet in de weg aan het onder voorwaarden rekening houden met loonsverhogingen bij vaststelling van de emvi (ECER)

HvJ – CONCLUSIE – C-769/23 (Mara) – 10 juli 2025 – A-G Norkus – Italië – ECLI:EU:C:2025:568 – conclusie

Richtlijn 2009/81/EG – Richtlijn 2014/24/EU – Plaatsing van overheidsopdrachten – Opdracht voor diensten – Vervoer van materiaal, met inbegrip van onder andere militair materiaal – Gemengde opdrachten waaraan defensie- en veiligheidsaspecten verbonden zijn –

Het ministerie van Defensie heeft een openbare aanbesteding uitgeschreven voor het laden, lossen en vervoeren van (militair) materiaal. De opdracht is gegund op basis van het criterium van de laagste prijs. Op grond van de Italiaanse wet moeten opdrachten voor arbeidsintensieve diensten echter worden gegund op basis van het criterium van de meest voordelige inschrijving die wordt bepaald op basis van de beste prijs-kwaliteitsverhouding. De verwijzende rechter wil weten of het evenredigheidsbeginsel en artikel 67, lid 2, van richtlijn 2014/24/EU zich verzetten tegen het uit het nationale recht voortvloeiende verbod om de laagste prijs als gunningscriterium te hanteren wanneer de diensten in kwestie zowel arbeidsintensieve als gestandaardiseerde diensten zijn.

Heeft de aanbestedende dienst een zekere beoordelingsbevoegdheid bij de keuze voor het gunningscriterium?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 67, lid 2, van richtlijn 2014/24/EU en het evenredigheidsbeginsel verzetten zich niet tegen een nationale regeling, op grond waarvan het de aanbestedende diensten verboden is om voor een overheidsopdracht voor diensten die zowel arbeidsintensief zijn als gestandaardiseerde kenmerken hebben, de laagste prijs als enige gunningscriterium te gebruiken, hoewel in het bestek is bepaald dat de salarissen van de betrokken werknemers worden betaald overeenkomstig de betreffende nationale sectorale collectieve arbeidsovereenkomst en dat een prijskorting uitsluitend gebaseerd mag zijn op de potentiële winst van de inschrijver.”

HvJ – CONCLUSIE – C-229/24 (Brännelius) – 10 juli 2025 – A-G Kokott – Zweden – ECLI:EU:C:2025:571 – conclusie

Verordening (EU) nr. 596/2014 – Interne markt voor financiële diensten – Marktmisbruik – Begrip ‘voorwetenschap’ – Niet openbaar gemaakt informatie – Besluit aanbestedende dienst om overheidsopdracht niet te gunnen – Mededeling aan inschrijvers per e-mail – Voortijdige verkoop van aandelen van een inschrijvende onderneming

Samenvatting onder: Financiële diensten

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-337/25 (Futura), verwijzing uit **Italië** over de vraag of **verordening 2017/352** van toepassing is op technisch-nautische dienst van **vervoer tussen wal en schip vervoer** en de vraag of het exclusieve recht dat **zonder openbare selectieprocedure** is toegekend in strijd is met het **vrij verkeer van diensten, vrij verkeer van vestiging en de mededingingsregels** – ECER
- C-378/25 (Smetna palata), verwijzing uit **Bulgarije** over de vraag of verordening 833/2014 (sancties tegen Rusland), ook in **nationale aanbestedingen** die **onder de EU-drempelwaarden** vallen de deelname van Russische entiteiten uitsluit – ECER

- C-390/25 (HUS-yhtymä), verwijzing uit **Finland** over de wijze waarop de **marge van gunningscriteria** bij de selectieprocedure voor de uitnodiging tot inschrijving door **aanbestedingsdiensten** wordt gehanteerd – ECER
- C-402/25 (Plungės rajono savivaldybės administracija), verwijzing uit **Litouwen** over het **verplicht publiceren van de namen van aannemers** die bij een **aanbestedingsprocedure onjuiste informatie** hebben verstrekt, ook wanneer zij niet officieel zijn uitgesloten van de aanbestedingsprocedure en de verenigbaarheid met richtlijn 2014/24, richtlijn 89/665, en het **evenredigheidsbeginsel** – ECER
- C-50/23 (B.E. et Play Game), verwijzing uit **Italië** over de vraag of een regeling die **bingo-exploitanten** dwingt tot betaling van (stijgende) vergoedingen tijdens ‘technische verlengingen’ van **vervallen concessies**, terwijl nieuwe **aanbestedingen** jaren worden uitgesteld, in strijd is met o.a. de **vrijheid van vestiging** en diverse Unierechtelijke beginselen – ECER

OVERIG

- Eerste verslag van de Commissie over de uitvoering van het Instrument voor internationale overheidsopdrachten (IIO) (ECER)
- Inbreukenpakket juli: Nederland in een viertal zaken aangesproken (ECER)
o.a. over de toepassing van de PSO-verordening inzake aanbestedingsverplichtingen voor gunning van diensten voor openbaar persoonsvervoer via het spoor.

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers

EHRM – ARREST – A.R. t. het VK – 1 juli 2025 – 6033/19 – ECLI:CE:ECHR:2025:0701JUD000603319 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Arbeidsonderzoek – Politie verstrekt informatie

Samenvatting onder: Privacy en persoonsgegevens

HvJ – ARREST – C-268/24 (Lalfi) – 3 juli 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:526 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 1999/70/EG – Raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd – Beginsel van non-discriminatie – Elektronische kaart voor permanente scholing van docenten – Niet-toekenning van die kaart aan docenten zonder vaste aanstelling

ZT heeft als vervangend docent gewerkt op verschillende scholen en gedurende afzonderlijke perioden. Zij heeft verzocht om in aanmerking te komen voor een elektronische kaart, waarvan de waarde voor die twee schooljaren 500 EUR per jaar bedraagt bedoeld voor scholing van docenten. Dat verzoek is afgewezen.

De Italiaanse cassatierechter heeft geoordeeld dat docenten zonder vaste aanstelling die *voor de duur van het schooljaar* als vervanger hebben gewerkt, ook recht hebben op de betrokken elektronische kaart, maar deze rechter heeft zich niet uitdrukkelijk uitgesproken over de vraag of docenten zonder vaste aanstelling die belast zijn met *vervangingen van korte duur*, ook een dergelijk recht genieten. Dit heeft tot uiteenlopende rechtspraak van de bodemrechters in deze materie geleid.

Hof: Clausule 4, punt 1, van de op 18 maart 1999 gesloten raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd, verzet zich tegen een nationale regeling, zoals uitgelegd door de hoogste nationale rechterlijke instantie, op grond waarvan een elektronische kaart met een nominale waarde van 500 EUR per jaar bestemd voor de aankoop van diverse goederen en diensten ter ondersteuning van de permanente scholing van docenten, enkel kan worden toegekend aan docenten in vaste dienst en aan docenten zonder vaste aanstelling die belast zijn met een vervanging voor de duur van het schooljaar, met uitsluiting van docenten zonder vaste aanstelling die belast zijn met vervangingen van korte duur, tenzij die uitsluiting om objectieve redenen gerechtvaardigd is in de zin van die clausule. Het enkele feit dat hun activiteit naar verwachting niet tot het einde van het schooljaar zal duren, vormt geen objectieve reden in die zin.

HvJ – ARREST – C-257/24 (Städteregion Aachen) – 10 jul 2025 – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:567 – geen conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 883/2004 – Verordening (EU) nr. 492/2011 – Artikel 45 VWEU – Sociale zekerheid – Migrerende werknemers – Vrij verkeer van werknemers – Gelijke behandeling – Sociale voordelen – Minderjarig gehandicapt kind van een grensarbeider – Woonplaatsvereiste – Evenredigheid

Verzoekster, een Duits en lers staatsburger die in 2009 in Duitsland is geboren, woont met haar ouders in België dicht bij de Duitse grens. Haar moeder, een Duits staatsburger, werkt voltijds als arts in loondienst in Duitsland. Haar vader, een lers staatsburger, was ambtenaar van de Europese Unie in Nederland. Verzoekster heeft een geestelijke handicap die bijzondere zorg vereist.

Op haar verzoek heeft de stedenregio Aken haar integratiehulp in de vorm van begeleiding op school voor kinderen met een handicap verstrekt voor de jaren 2017-2021 door de kosten van die begeleiding te dragen. De stedenregio Aken heeft een aanvraag tot toekenning van deze integratiehulp voor het schooljaar 2021/2022 afgewezen, met als reden dat verzoekster, die haar gewone verblijfplaats in België had, niet voldeed aan vereiste dat de aanvrager op het nationale grondgebied woont.

Hof: Artikel 3 van verordening (EG) nr. 883/2004 moet aldus worden uitgelegd dat een prestatie zoals integratiehulp in de vorm van begeleiding op school voor kinderen met een handicap, niet binnen de materiële werkingssfeer valt van verordening nr. 883/2004, aangezien de toekenning van deze prestatie niet afhankelijk is van de vervulling van objectieve voorwaarden, maar berust op een individuele beoordeling van de behoeften van de betrokkene door de bevoegde nationale autoriteit.

Artikel 7, lid 2, van verordening (EU) nr. 492/2011 verzet zich tegen een nationale regeling die voor de toekenning van integratiehulp in de vorm van begeleiding op school aan het gehandicapte kind van een grensarbeider die burger van de Unie is, als voorwaarde stelt dat dit kind op het nationale grondgebied woont, aangezien een dergelijke voorwaarde verder gaat dan noodzakelijk is om de doelstellingen van die regeling te bereiken.

- e EU-Hof: gehandicapt kind van grensarbeider heeft recht op integratiehulp in de vorm van begeleiding op school (ECER)

HvJ – ARREST – [C-397/23 \(Jobcenter Arbeitplus Bielefeld\)](#) – 1 augustus 2025 – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:602 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2004/38/EG – Artikel 18 VWEU – Unieburger – Gelijke behandeling – Minderjarig kind dat Unieburger is en een verblijfsrecht heeft – Verblijfsvergunning ouder van dat kind met oog op uitoefening ouderlijk gezag over kind – Onderscheid op basis van de nationaliteit van het kind – Ouder met verblijfsrecht als werkzoekende – Recht op sociale bijstand – Draagwijdte

Samenvatting onder: [asiel, migratie en unieburgerschap](#)

HvJ – ARREST – [C-68/24 \(Commissie/België\)](#) – 1 augustus 2025 – ECLI:EU:C:2025:607 – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn (EU) 2019/1158 – Artikel 258 VWEU – Artikel 260, lid 3, VWEU – Evenwicht tussen werk en privéleven van ouders en mantelzorgers – Geen omzetting in nationaal recht en geen mededeling van de omzettingsmaatregelen – Criteria voor de vaststelling van de hoogte van de sanctie

Het Hof veroordeelt België tot betaling van een forfaitaire som van 2 352 000 EUR omdat België niet de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen heeft vastgesteld die nodig zijn om te voldoen aan richtlijn (EU) 2019/1158, en door deze bepalingen derhalve niet aan de Commissie te hebben meegedeeld.

Zie ook: [C-69/24](#) (Commissie/Ierland), [C-70/24](#) (Commissie/Spanje)

HvJ – CONCLUSIE – [C-210/24 \(AESTE\)](#) – 3 juli 2025 – A-G Biondi – Spanje – ECLI:EU:C:2025:529 – [conclusie](#)

Richtlijn 2014/24/EU – Artikel 28 Handvest EU (Recht op collectieve onderhandelingen) – Overheidsopdrachten – Opdracht voor sociale diensten aan personen – Opdracht onder de drempelwaarde – Economisch meest voordelige inschrijving – Gunningscriterium van sociale aard – Loonsverhoging personeel dat de diensten uitvoert – Beginselen van evenredigheid en non-discriminatie

Samenvatting onder: [Aanbesteding en overheidsopdrachten](#)

HvJ – CONCLUSIE – [C-151/24 \(Luevi\)](#) – 10 juli 2025 – A-G De La Tour – Italië – ECLI:EU:C:2025:562 – [conclusie](#)

Richtlijn 2011/98/EU – Verordening (EG) nr. 883/2004 – Artikel 1 Handvest EU – Rechten van werknemers uit derde landen met een gecombineerde vergunning – Gelijke behandeling – Sociale uitkering

V. M., een Albanees onderdaan, verblijft sinds 2006 legaal in Italië als houder van een om familieredenen verleende verblijfsvergunning, met toestemming om in deze lidstaat te werken. Het nationaal instituut voor de sociale zekerheid (INPS) heeft geweigerd om V.M. een uitkering toe te kennen voor personen ouder dan 67 jaar die zich in een precaire economische situatie bevinden. Haar beroep is in tweede aanleg toegewezen. INPS heeft cassatieberoep ingesteld bij de verwijzende rechter. De vraag is o.a. of het Unierecht in de weg staat aan een nationale wettelijke regeling die de

uitkering wel toekent aan vreemdelingen die houder zijn van een verblijfsvergunning van de Unie voor langdurig ingezetenen maar niet aan vreemdelingen die houder zijn van de in die richtlijn bedoelde gecombineerde vergunning.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 12, lid 1, onder e), van richtlijn 2011/98/EU verzet zich niet tegen een nationale regeling die de in artikel 3, lid 1, onder b) en c), van deze richtlijn bedoelde onderdanen van derde landen uitsluit van het genot van een uitkering die krachtens deze regeling wordt toegekend aan personen ouder dan 65 jaar (sinds 1 januari 2019 ouder dan 67 jaar) die zich in een precare economische situatie bevinden en wier arbeidsgeschiktheid wegens hun leeftijd beperkt is.

De voor de sociale bijstandsuitkeringen bevoegde nationale autoriteiten dienen echter na te gaan of die onderdanen, die niet over de middelen beschikken om in hun elementaire behoeften te voorzien, door de weigering om deze uitkeringen toe te kennen, niet worden blootgesteld aan een concreet en actueel gevaar van schending van hun grondrechten, met name het in artikel 1 Handvest EU verankerde grondrecht.

HvJ – CONCLUSIE – C-258/24 (Katholische Schwangerschaftsberatung) – 10 juli 2025 – A-G Medina – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:555 – [conclusie](#)

Richtlijn 2000/78/EG – Artikel 17 VWEU – Artikelen 10 en 21 Handvest EU – Gelijke behandeling – Verschil in behandeling op grond van godsdienst — Beroepsactiviteiten binnen kerken en andere organisaties – Ontslag van een werknemer vanwege verlaten van katholieke kerk

Samenvatting onder: [Discriminatie en gelijke behandeling](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-201/25](#) en [C-253/25](#) ([Ayuntamiento de Murcia e.a.](#)), verwijzing uit **Spanje** over de **omzetting van tijdelijke arbeidsovereenkomsten** van ambtenaren in **vaste contracten**, en **onjuist omzetten** van **richtlijn 1999/70** wat betreft de **publieke sector** (geen doeltreffende sancties) – [ECER](#)
- [C-359/25](#) ([Delevris](#)), verwijzing uit **Griekenland** over **verplichte pensionering** van **diplomatieke ambtenaren** bij een **leeftijd van 65 jaar** wanneer zij 35 dienstjaren hebben gehad, terwijl voor andere ambtenaren die **grens bij 67 jaar** ligt – [ECER](#)
- [C-371/25](#) ([Tillsynsmyndigheten i konkurser](#)), verwijzing uit **Zweden** over **insolventie, bedrijfsherstructurering, loongarantie** en **werknemersbescherming** – [ECER](#)
- [C-397/25](#) ([e-EFKA](#)), verwijzing uit **Griekenland** over **ouderdomspensioen, begrip minimum uitkering** en **gelijke behandeling van migrerende werknemers** – [ECER](#)
- [C-380/25](#) ([Bellavista Società Agricola](#)), verwijzing uit **Italië** over **arbeidsovereenkomst bepaalde en onbepaalde tijd, cao** en **landbouwarbeiders** – [ECER](#)
- [C-460/25](#) ([Makran](#)), verwijzing uit **Ierland** over de vraag of richtlijn 2004/38 (**Burgerschapsrichtlijn**) voorschrijft dat er een **individuele evenredigheidsbeoordeling** moet plaatsvinden bij de **intrekking van een duurzaam verblijfsrecht** (vanwege **fraude** bij de aanvraag) – [ECER](#)

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Middelburg
– na prejudiciële verwijzing – [ECLI:NL:RBDHA:2022:8164](#) – na [HvJ C-540/22 \(Staatssecretaris J&V\)](#) – [ECLI:NL:RBDHA:2025:13674](#)

**Artikelen 56 en 57 VWEU – Grensoverschrijdende dienstverrichting – Geen afgeleid
verblijfsrecht voor derdelander-werknemers**

Samenvatting onder: [asiel en migratie](#)

EHRM factsheets en case-law guide

- [Trade union rights](#)
- [Legal professional privilege](#)
- [Slavery, servitude and forced labour](#)
- [Surveillance at workplace](#)
- [Guide on Article 4 ECHR on prohibition of slavery and forced labour](#)

WIKI

- [Wiki Coördinatieverordeningen 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen](#)

Arbitrage

HvJ – ARREST – [C-114/24 P \(Glonatech\)](#) – 3 juli 2025 – [ECLI:EU:C:2025:520](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Artikelen 41 en 47 Handvest EU – Arbitragebeding – SANAD-project – Subsidiabele kosten – OLAF onderzoek – Gedeeltelijke terugvordering vanwege onregelmatigheden in bewijsstukken – Recht op een doeltreffende voorziening in rechte

Samenvatting onder: [Europese subsidies](#)

EHRM factsheets

- [ECHR-KS Key Theme - Article 6 Arbitration](#)

Asiel, migratie en Unieburgerschap

EHRM – ARREST – Siles Cabrera v. Spanje – 17 juli 2025 – 5212/23 – ECLI:CE:ECHR:2025:0717JUD000521223 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Afwijzing verblijfsvergunning vader van kind met gezondheidsproblemen – Geen schending

Klager, met Boliviaanse nationaliteit, woont sinds 2005 met zijn vrouw in Spanje. In 2012 is zijn zoon geboren met verschillende gezondheidsproblemen, waaronder autisme. In 2018 vraagt klager een verblijfsvergunning aan op grond van 'sociale integratie'. De autoriteiten hebben het verzoek afgewezen, omdat klager niet had aangetoond dat hij zichzelf financieel kon onderhouden, nu hij afhankelijk was van sociale zekerheid om zijn gezin te onderhouden. Zowel het beroep bij de rechtbank als het ingestelde hoger beroep zijn afgewezen. Klager klaagt dat artikel 8 EVRM is geschonden.

Het EHRM overweegt als volgt. Een groot deel van klagers 13-jarige verblijf in Spanje (tot 2018) kan niet als 'wettig verblijf' worden aangemerkt. Er is echter nooit een uitzettingsprocedure gestart en het gezinsleven van klager is nimmer onderbroken. Hij was de wettelijke vertegenwoordiger van zijn zoon en de zoon heeft in Spanje ook altijd speciale medische zorg, onderwijs en andere sociale ondersteuning ontvangen.

De beslissing op het verzoek om een verblijfsvergunning had een wettelijke basis. Het doel van het vereiste om voldoende inkomsten aan te kunnen tonen, was gebaseerd op de grond om migratie te kunnen beheersen in het belang van de economische welvaart van het land. De beslissing van de Spaanse rechters is niet onredelijk in het licht van het voorgaande. Het EHRM overweegt verder dat de Spaanse rechters voldoende rekening hebben gehouden met de persoonlijke omstandigheden van klager, zoals zijn stelling dat hij niet kon werken, dat er ook andere gronden zijn op grond waarvan een verblijfsvergunning kan worden aangevraagd (waar klager niet naar heeft gekeken) en dat klager uiteindelijk niet is uitgezet en nog altijd sociale zekerheid ontving om zijn familie te onderhouden.

Het EHRM is van oordeel dat de Spaanse autoriteiten een eerlijke afweging hebben gemaakt tussen de belangen van klager en die van de staat en binnen hun beoordelingsvrijheid hebben gehandeld. Artikel 8 EVRM is niet geschonden.

HvJ – ARREST – C-610/23 (AI Nasiria) – 3 juli 2025 – Griekenland – ECLI:EU:C:2025:514 – persbericht – conclusie – arrest

Richtlijn 2013/32/EU – Artikel 47 Handvest EU – Internationale bescherming – Volledig en ex nunc onderzoek van het beroep – Verplichting om in persoon te verschijnen – Vermoeden van misbruik van rechtsmiddel – Evenredigheidsbeginsel

FO, een Iraakees onderdaan, heeft in Griekenland een verzoek om internationale bescherming ingediend. Zijn verzoek is afgewezen omdat zijn beweringen over zijn gedwongen vertrek niet betrouwbaar werden beoordeeld. FO is op de datum van de terechtzitting voor de behandeling van zijn beroep niet in persoon verschenen. Zijn beroep is kennelijk ongegrond verklaard. Bovendien is een terugkeermaatregel zonder een termijn voor vrijwillig vertrek opgelegd.

Volgens een nationale regeling heeft iemand die niet in persoon verschijnt voor de rechterlijke instantie die zijn beroep onderzoekt, misbruik van dat rechtsmiddel gemaakt, waardoor het beroep zonder onderzoek ten gronde kennelijk ongegrond wordt verklaard.

FO heeft bij de verwijzende rechter beroep tot nietigverklaring van die beslissing ingesteld. Hij verklaart dat hij niet in staat was de terechtzitting bij te wonen wegens financiële moeilijkheden die hem hadden belet van Thessaloniki, waar hij verblijft, naar Athene te reizen.

De verwijzende rechter vraagt zich af of de verplichting om in persoon te verschijnen en de gevolgen van de niet-nakoming van deze verplichting verenigbaar zijn met artikel 46 van richtlijn 2013/32 en – bij gebreke van een specifieke regel in deze richtlijn die de verschijning van personen die om internationale bescherming verzoeken voor de aangezochte rechterlijke instantie regelt – met het gelijkwaardigheidsbeginsel en het doeltreffendheidsbeginsel.

Hof: Artikel 46 van richtlijn 2013/32/EU, gelezen in het licht van artikel 47 Handvest EU verzet zich tegen een regeling van een lidstaat die, ingeval een persoon die om internationale bescherming verzoekt de procedurele verplichting niet nakomt om in persoon te verschijnen voor de rechter die bevoegd is om uitspraak te doen op zijn beroep tegen de beslissing tot afwijzing van zijn verzoek – waarbij het enige doel is om na te gaan of hij zich op het nationale grondgebied bevindt en niet om hem te horen –, een vermoeden van misbruik van dat rechtsmiddel invoert en bepaalt dat het beroep kennelijk ongegrond moet worden verklaard.

- B International protection: Greek legislation obliging an applicant for international protection to appear in person at the hearing to examine his or her appeal and providing for a presumption that an appeal has been improperly brought in the event of non-compliance with that obligation is contrary to EU law (persbericht)

HvJ – ARREST – Gevoegde zaken C-636/23 (Al Hoceima) en C-637/23 (Boghni) – 1 augustus 2025 – België – ECLI:EU:C:2025:603 – conclusie – arrest

Richtlijn 2008/115/EG – Artikel 47 Handvest EU – Terugkeerbesluit – Niet-toekenning van een termijn voor vrijwillig vertrek – Voor beroep vatbare bestuurshandeling – Uitvoerbaarheid van terugkeerbesluit dat geen bepaling over die termijn bevat

In beide zaken is een terugkeerbesluit opgelegd zonder termijn voor vrijwillig vertrek omdat er een risico was op onderduiken. De vraag is o.a. of de weigering om een termijn voor vrijwillig vertrek toe te kennen moet kunnen worden aangevochten door middel van een rechtsmiddel. Kan een op een terugkeerbesluit gebaseerd inreisverbod ook nog worden opgelegd wanneer sinds de vaststelling van dat besluit geruime tijd is verstreken. Wat zijn de gevolgen van de onwettigheid van de niet-toekenning van een termijn voor vrijwillig vertrek voor het juridische lot van het betreffende terugkeerbesluit.

Hof: Artikel 7, lid 4, artikel 8, leden 1 en 2, en artikel 11, lid 1, van richtlijn 2008/115/EG verzetten zich ertegen dat het niet toekennen van een termijn voor vrijwillig vertrek wordt beschouwd als een loutere uitvoeringsmodaliteit die de rechtstoestand van de betrokken derdelander niet wijzigt.

Artikel 13 van richtlijn 2008/115, gelezen in het licht van artikel 47 Handvest moet aldus worden uitgelegd dat een besluit om geen termijn voor vrijwillig vertrek toe te kennen, in rechte moet kunnen worden aangevochten.

Artikel 3, punt 6, en artikel 11, lid 1, van richtlijn 2008/115 verzetten zich er niet tegen dat de bevoegde nationale overheid ook na geruime tijd nog een inreisverbod oplegt, op basis van een terugkeerbesluit waarin geen termijn voor vrijwillig vertrek werd toegekend.

Artikel 3, punt 4, en artikel 7 van richtlijn 2008/115 moeten aldus worden uitgelegd dat de in een terugkeerbesluit opgenomen bepaling over de termijn voor vrijwillig vertrek integrerend deel uitmaakt van de terugkeerverplichting die in dat besluit wordt opgelegd of vastgesteld, zodat de onwettigheid van die bepaling tot gevolg heeft dat het besluit in zijn geheel nietig moet worden verklaard.

HvJ – ARREST – C-397/23 (Jobcenter Arbeitplus Bielefeld) – 1 augustus 2025 – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:602 – conclusie – arrest

Richtlijn 2004/38/EG – Artikel 18 VWEU – Unieburger – Gelijke behandeling – Minderjarig kind dat Unieburger is met verblijfsrecht – Verblijfsvergunning ouder van dat kind met oog op uitoefening ouderlijk gezag over kind – Onderscheid op basis van de nationaliteit van het kind – Ouder met verblijfsrecht als werkzoekende – Recht op sociale bijstand – Draagwijdte

Verzoeker – Unieburger - heeft een sociale basisuitkering aangevraagd. Jobcenter Arbeitplus Bielefeld heeft geweigerd de in de Duitse wet voorziene sociale basisuitkering te verlenen aan verzoeker om de enkele reden dat zijn kind – hoewel ook Unieburger - geen Duits onderdaan is. De aanvraag is afgewezen voor de periode van 30 mei 2020 tot en met 28 februari 2021, omdat verzoeker slechts een verblijfsrecht had om werk te zoeken en op geen enkele andere grond in aanmerking kwam voor een verblijfsrecht dat hem recht zou kunnen geven op een uitkering krachtens de Duitse wet.

Hof: Artikel 24 van richtlijn 2004/38/EG verzet zich tegen een regeling van een lidstaat volgens welke een in het nationale recht voorziene verblijfsvergunning voor de uitoefening van het ouderlijk gezag niet kan worden verleend aan een Unieburger die het ouderlijk gezag over zijn minderjarige kind heeft, op de enkele grond dat dit kind, hoewel het eveneens Unieburger is en krachtens deze richtlijn op het grondgebied van die lidstaat verblijft, niet de nationaliteit van deze lidstaat bezit.

- 📌 EU-Hof wijst arrest over non-discriminatiebepaling uit de Europese burgerschapsrichtlijn (ECER)

HvJ – ARREST – C-97/24 (The Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth e.a.) – 1 augustus 2025 – Ierland – ECLI:EU:C:2025:594 – conclusie – arrest

Richtlijn 2013/33/EU – Aansprakelijkheid lidstaat voor schending Unierecht – Voldoende gekwalificeerde schending – Asielbeleid – Opvangvoorzieningen – Aanzienlijke toestroom – Geen toegang tot materiële opvangvoorzieningen – Basisbehoeften

Samenvatting onder: staatsaansprakelijkheid

HvJ – ARREST – Gevoegde zaken C-758/24 (Alace) en C-759/24 (Canpelli) – 1 augustus 2025 – **Grote Kamer – Italië – ECLI:EU:C:2025:591 – persbericht – conclusie – arrest (Engelse taalversie)**

Richtlijn 2013/32/EU – Veilig land van herkomst – Albanië Protocol – Recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel – Openbaarmaking van informatiebronnen – Bevoegdheid van de nationale rechter om de rechtmatigheid van de aanmerkingshandeling te beoordelen – Detentiecentrum op grondgebied Albanië – Versnelde grensprocedure

Het protocol tussen Italië en Albanië, dat op 21 februari 2024 wettelijk is vastgelegd, stelt dat de Albanese regering bepaalde delen van haar grondgebied ter beschikking stelt aan Italië voor de bouw van een detentiecentrum voor vreemdelingenbewaring dat volledig onder Italiaans gezag valt en met het oog op bestuurlijke procedures inzake migratie gelijk wordt gesteld aan grens- of doorgangszones. Personen die om internationale bescherming verzoeken en die in extraterritoriale wateren zijn opgepikt door schepen van de Italiaanse autoriteiten, op wie de versnelde grensprocedure van toepassing is (personen die uit een veilig land van herkomst komen), kunnen in dergelijke zones worden vastgehouden. De Italiaanse overheid stelt dat enkel asielzoekers uit “veilige” landen in Albanië zullen worden opgevangen (omdat zij meestal geen kans maken op asiel).

Italiaanse rechters stellen het Hof vragen over de aanmerking van een derde land als veilig. Kan de wetgever zelf de lijst van veilige landen opstellen? Is een en ander toetsbaar door de rechter (en moeten dus de bronnen ter onderbouwing van die aanwijzing als veilig land toegankelijk en verifieerbaar zijn)? Is een land nog als veilig te beschouwen als het dat niet is voor bepaalde categorieën van personen?

Deze zaken zijn de eerste die in deze context worden behandeld, andere zaken die soortgelijke vragen van Italiaanse rechters bevatten, zijn aanhangig (in totaal gaat het om 61 zaken).

Nederland heeft samen met 16 (!) andere lidstaten schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: (niet officiële vertaling) De artikelen 36 en 37 en artikel 46, lid 3, van Richtlijn 2013/32/EU, gelezen in het licht van artikel 47 Handvest EU, verzetten zich er niet tegen dat een lidstaat derde landen bij wet aanmerkt als veilige landen van herkomst, mits die aanwijzing door de rechter kan worden getoetst aan de materiële voorwaarden voor een dergelijke aanwijzing, zoals vermeld in bijlage I bij die richtlijn, door elke nationale rechterlijke instantie die kennisneemt van een beroep tegen een beslissing op een verzoek om internationale bescherming dat is behandeld in het kader van de bijzondere regeling die van toepassing is op verzoeken ingediend door aanvragers die afkomstig zijn uit derde landen die als veilige landen van herkomst zijn aangemerkt.

De artikelen 36 en 37 en artikel 46, lid 3, van richtlijn 2013/32, gelezen in het licht van artikel 47 Handvest EU, moeten aldus worden uitgelegd dat:

– een lidstaat die een derde land als veilig land van herkomst aanmerkt, ervoor moet zorgen dat er ten aanzien van de informatiebronnen in de zin van artikel 37, lid 3, van die richtlijn, waarop die aanwijzing is gebaseerd, voldoende en passende toegang bestaat, die enerzijds de betrokken verzoeker om internationale bescherming, die afkomstig is uit dat derde land, in staat moet stellen zijn rechten onder de best mogelijke omstandigheden te verdedigen en met volledige kennis van zaken te beslissen of het zinvol is zijn zaak voor de bevoegde rechterlijke instantie te brengen, en anderzijds die rechterlijke instantie in staat moet stellen een beslissing over het verzoek om internationale bescherming te herzien;

– de nationale rechterlijke instantie die kennisneemt van een beroep tegen een beslissing inzake een verzoek om internationale bescherming dat is behandeld in het kader van de bijzondere onderzoeksregeling die geldt voor verzoeken ingediend door verzoekers afkomstig uit derde landen die als veilige landen van herkomst zijn aangemerkt, kan, wanneer zij, zij het indirect, nagaat of die aanwijzing voldoet aan de materiële voorwaarden voor een dergelijke aanwijzing, zoals vermeld in bijlage I bij die richtlijn, rekening houden met de door haar zelf verzamelde gegevens, mits zij zich er ten eerste van vergewist dat die gegevens betrouwbaar zijn en ten tweede de partijen in het geding de eerbiediging van het beginsel van hoor en wederhoor waarborgt.

Artikel 37 van richtlijn 2013/32, gelezen in samenhang met bijlage I bij die richtlijn, moet aldus worden uitgelegd dat het eraan in de weg staat dat een lidstaat een derde land als veilig land van herkomst aanmerkt dat voor bepaalde categorieën personen niet voldoet aan de materiële voorwaarden voor een dergelijke aanwijzing, zoals vermeld in bijlage I bij die richtlijn.

- 📌 Hof: Internationale bescherming: de aanwijzing van een derde land als "veilig land van herkomst" moet doeltreffend door een rechter kunnen worden getoetst ([persbericht](#))
- 📌 EU-Hof: bepaalde categorieën personen mogen niet worden uitgezonderd van de aanmerking van een derde land als 'veilig land van herkomst' ([ECER](#))
- 📌 One Step Forward, Three Steps Back? The Alace Judgment and the Future of the 'Safe Country of Origin' Practice ([EU law analysis](#))
- 📌 Alace and Canpelli: the Court of Justice firmly constrains domestic extraterritorial asylum processing politics ([EU law analysis](#))
- 📌 Safe for Everyone? On the ECJ's judgment in the joined cases Alace [C-758/24] and Canpelli [C-759/24] ([Verfassungsblog](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-313/25 PPU (Adrar) – 1 augustus 2025 – A-G Spielmann – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond – ECLI:EU:C:2025:625 – persbericht – conclusie

Richtlijn 2008/115/EG – Uitvoering terugkeerbesluit – Beginsel van non-refoulement – Belang van het kind en familie- en gezinsleven – Inbewaringstelling met oog op verwijdering – Toetsing rechtmatigheid

Op 7 oktober 2024 is de asielaanvraag van eiser buiten behandeling gesteld, omdat eiser niet is verschenen voor zijn gehoor. Dit besluit omvat een terugkeerbesluit en een inreisverbod voor de duur van 2 jaar. Nadat eiser op 26 maart 2025 door Frankrijk aan Nederland is overdragen op grond van de Dublinverordening, heeft eiser een opvolgende asielaanvraag ingediend en deze na het voornemen weer ingetrokken – verweerder heeft geen (terugkeer)besluit op deze opvolgende asielaanvraag genomen - eiser zat in bewaring op de asielgrond, deze maatregel is opgeheven en eiser is aansluitend in bewaring gesteld ter fine van verwijdering naar Algerije. In het bewaringsgehoor heeft eiser verklaard niet terug te kunnen keren naar Algerije omdat hij, kort gezegd, vreest na terugkeer in een 3 EVRM-situatie te komen en dat hij bovendien naar Frankrijk wil om voor zijn op 18 september 2024 geboren kind te zorgen. Verder lijkt uit het bewaringsgehoor aanwijzingen te volgen dat het op 7 oktober 2024 vastgestelde terugkeerbesluit berust op deels achterhaalde gegevens en de verklaringen van eiser houden verband met de in artikel 5 van de Terugkeerrichtlijn genoemde belangen en het beginsel van non-refoulement. Eiser heeft -uitsluitend- beroep ingesteld tegen de bewaring

De kern van de verwijzing behelst de vraag of de bewaringsrechter om een doeltreffende voorziening in rechte te bieden ook moet nagaan of het eerder vastgestelde terugkeerbesluit kan worden uitgevoerd.

NB! Het arrest wordt verwacht op 4 september 2025.

A-G geeft het Hof in overweging: De artikelen 5 en 15 van richtlijn 2008/115/EG, gelezen in samenhang met artikel 6, artikel 19, lid 2, en artikel 47 Handvest EU, moeten aldus worden uitgelegd dat de rechterlijke autoriteit die de rechtmatigheid moet toetsen van de inbewaringstelling van een illegaal verblijvende derdelander met het oog op diens verwijdering ter uitvoering van een definitief geworden terugkeerbesluit, verplicht is om zich, zo nodig ambtshalve, ervan te vergewissen dat het beginsel van non-refoulement zich niet verzet tegen deze verwijdering wanneer er in een eerdere fase geen rekening is gehouden met dit beginsel, te meer wanneer er zich na de vaststelling van het terugkeerbesluit een wijziging in de omstandigheden heeft voorgedaan die een aanzienlijke invloed kan hebben op de beoordeling van de situatie van de betrokken derdelander in het licht van het beginsel van non-refoulement.

De artikelen 5 en 15 van richtlijn 2008/115, gelezen in samenhang met artikel 6, artikel 7, artikel 24, lid 2, en artikel 47 Handvest EU, moeten aldus worden uitgelegd dat de rechterlijke autoriteit die de rechtmatigheid moet toetsen van de inbewaringstelling van een illegaal verblijvende derdelander met het oog op diens verwijdering ter uitvoering van een definitief geworden terugkeerbesluit, verplicht is om zich, zo nodig ambtshalve, ervan te vergewissen dat het familie- en gezinsleven en het belang van het kind, zoals bedoeld in artikel 5 van richtlijn 2008/115, zich niet verzetten tegen deze verwijdering wanneer daarmee in een eerdere fase geen rekening is gehouden en voor zover de betrokken derdelander niet kan worden geacht te zijn tekortgeschoten in zijn verplichting tot loyale samenwerking, hetgeen de verwijzende rechter moet nagaan in het licht van de omstandigheden van de zaak.

- Advocate General Spielmann: the court reviewing the lawfulness of the detention of an illegally staying third-country national must verify that the principle of non-refoulement does not preclude his or her removal ([persbericht](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Zwolle – 4 juli 2025 – C-440/25 PPA (Erbil) – [ECLI:NL:RBDHA:2025:11958](#) – [ECER](#)

Richtlijn 2013/32/EU – Geloofwaardigheidsbeoordeling asielrelaas – Gelijkheid tussen mannen en vrouwen – Eigen oordeel rechtbank

Een Iraaks gezin met drie meerderjarige dochters heeft een asielverzoek ingediend. De dochters doen een beroep op vereenzelviging met de fundamentele waarde van gelijkheid tussen vrouwen en mannen. De minister heeft een dag voor de zitting de besluiten ingetrokken. Deze handelwijze wordt door de rechtbank gekwalificeerd als misbruik van bevoegdheid en strijdig geacht met artikel 47 Handvest en artikel 46 van de Procedurerichtlijn, waarna de rechtbank de zaken alsnog inhoudelijk beoordeelt.

De rechtbank oordeelt dat de motivering van de bestreden besluiten geen stand kan houden.

De rechtbank meent over voldoende informatie te beschikken om zowel een oordeel te geven over de geloofwaardigheid als de zwaarwegendheid van het asielrelaas. Omdat de rechtspraak van de Afdeling een dergelijk oordeel niet toelaat en de rechtbank twijfelt of die rechtspraak wel in overeenstemming is met het EU-recht, gaat de rechtbank over tot het stellen van prejudiciële vragen. De rechtbank stelt ook een prejudiciële vraag over de uitleg/definiëring van het begrip “gegronde vrees”. De eerste vier vragen zijn identiek aan de eerder gestelde vragen in de verwijzingsuitspraak van 11 maart 2025, [ECLI:NL:RBDHA:2025:3726](#), C-198/25 (Quetta). De vijfde vraag is nieuw.

De vragen luiden als volgt:

- 1) Kan de rechtbank aan artikel 46, derde lid, van richtlijn 2013/32/EU, al dan niet in samenhang gezien met artikel 47 van het Handvest EU, dan wel aan enige andere bepaling of beginsel van EU-recht, de bevoegdheid ontleen om een eigen oordeel over de geloofwaardigheid van een asielrelaas te geven, dat in de plaats treedt van het oordeel dat de minister heeft gegeven?
- 2) Kan de rechtbank aan een van voornoemde bepalingen de bevoegdheid ontleen om aan de hand van de door de minister geloofwaardig geachte onderdelen van het asielrelaas en, zo het antwoord op vraag 1 bevestigend is, de onderdelen van het asielrelaas die de rechtbank daarenboven geloofwaardig acht, een inhoudelijk en definitief oordeel te geven over het verzoek om internationale bescherming? Mag de rechtbank daarbij haar eigen oordeel over de aannemelijkheid van de vrees voor vervolging of het reële risico op ernstige schade in de plaats stellen van dat van de minister, met name als de rechtbank zich tegen de achtergrond van beschikbare voor het publiek toegankelijke landeninformatie voldoende geïnformeerd acht om een dergelijk oordeel te geven?
- 3) Kan de nationale rechtspraak, bijvoorbeeld op grond van de procedurele autonomie, de bevoegdheden als bedoeld onder vragen 1 en 2 inperken, in die zin dat die bevoegdheden alsnog exclusief aan de minister worden toebedeeld?
- 4) Mag de rechtbank informatie die in beroep naar voren is gebracht, maar in de bestuurlijke fase nog niet beschikbaar was, betrekken bij het oordeel over de vraag of hij over genoeg informatie beschikt om een inhoudelijk oordeel te geven? Is daarbij relevant of partijen schriftelijk, dan wel ter zitting zich volledig over de feiten hebben kunnen uitlaten?
- 5) Dient onder ‘gegronde vrees’ als bedoeld in artikel 2 sub d van richtlijn 2011/95/EU te worden verstaan de situatie dat sprake is van een redelijke mate van waarschijnlijkheid dat bij terugkeer de asielzoeker zal worden vervolgd? Dient die redelijke mate van waarschijnlijkheid te worden ingevuld aan de hand van het criterium van een ‘nuchter en redelijk persoon’, waarbij doorslaggevend is of vanuit het perspectief van een nuchter en redelijk persoon in de positie van de asielzoeker, een terugkeer naar het thuisland onredelijk lijkt na afweging van alle bekende omstandigheden? Zo niet, welk criterium dient dan te worden gehanteerd?

 The Next Episode On Gender-Based Asylum ([Verfassungsblog](#)) [ook over C-646/21 (K.L.)]

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond – 11 juli 2025 – [ECLI:NL:RBDHA:2025:12328](#)

Richtlijn 2008/115 – Verplichting om terugkeerbesluit op te leggen – Refoulementbeginsel

Aanvullende prejudiciële vraag over de verplichting om een terugkeerbesluit op te leggen als een derdelander is uitgesloten van internationale bescherming, terwijl de verwijdering naar het land van bestemming moet worden uitgesteld vanwege het beginsel van non-refoulement.

Eiser heeft ter onderbouwing van zijn verzoek om internationale bescherming onder meer verklaard dat hij gedurende ruim 30 jaar werkzaam is geweest binnen het veiligheidsapparaat van Jemen en hoge posities heeft bekleed.

Verweerder werpt eiser artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag /artikel 12, tweede lid onder b, van de Terugkeerrichtlijn tegen en wijst de asielaanvraag af als kennelijk ongegrond, maar neemt een 3 EVRM-risico aan als eiser zou moeten terugkeren naar Jemen. In het besluit is vermeld dat “Het Hof van Justitie op 6 juli 2023 een uitspraak (C-663/21) heeft gedaan, waardoor het vooralsnog niet langer mogelijk is om een terugkeerbesluit op te leggen, en dus ook geen inreisverbod, als sprake is van een terugkeerbeletsel (3 EVRM)”. Verweerder heeft eiser wel signaleerd in het E&S en het SIS.

Het Hof van Justitie heeft in het arrest Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl tegen A.A. van 6 juli 2023, artikel 5 van de Terugkeerrichtlijn aldus uitgelegd dat er geen terugkeerbesluit mag worden opgelegd als de verwijdering naar het land van bestemming niet kan plaatsvinden vanwege het refoulementbeginsel. Verweerder legt daarom geen terugkeerbesluit/inreisverbod op, maar bepaalt wel dat eiser geen rechtmatig verblijf heeft en signaleert eiser.

De rechtbank vraagt zich af of verweerder, gelet op de systematiek van de Terugkeerrichtlijn, de ratio van de uitsluitingsgronden van de Kwalificatierichtlijn en de aanzienlijke gevolgen van de uitlegging van artikel 5 van de Terugkeerrichtlijn als zelfstandige regel, toch een terugkeerbesluit moet opleggen en verzoekt het Hof daarom om een nadere uitlegging van artikel 6 van de Terugkeerrichtlijn, gelezen in samenhang met artikelen 3, 5, 8 en 9, eerste lid onder a, van de Terugkeerrichtlijn, en gelezen in samenhang met artikelen 12, tweede en derde lid en 17 van de Kwalificatierichtlijn.

De rechtbank heeft op 12 maart 2025 een vergelijkbare vraag gesteld in een procedure waarin de subsidiaire beschermingsstatus is ingetrokken en verweerder een 3 EVRM-risico aanneemt als die vreemdeling moet terugkeren naar Syrië. De rechtbank verzoekt het Hof om de onderhavige verwijzing te voegen bij de verwijzing van 12 maart 2025 waarin de Afdeling op 18 december 2024 drie prejudiciële vragen aan het Hof heeft gesteld die ook zien op een nadere uitlegging van artikel 6 van de Terugkeerrichtlijn.

Prejudiciële vraag:

Dient artikel 6 van richtlijn 2008/115, gelezen in samenhang met artikelen 3, 5, 8 en 9, eerste lid onder a, van richtlijn 2008/115, en gelezen in samenhang met artikelen 12, tweede en derde lid, en 17 van richtlijn 2011/95, aldus te worden uitgelegd dat de lidstaat, behoudens de in artikel 6, tweede tot en met vijfde lid van richtlijn 2008/115 genoemde uitzonderingen, verplicht is om jegens een derdelander die illegaal op zijn grondgebied verblijft en die is uitgesloten van internationale bescherming, een terugkeerbesluit uit te vaardigen en dat indien de verwijdering naar het land van bestemming in strijd is met het beginsel van non-refoulement, de lidstaat verplicht is om gelijktijdig met het nemen van een terugkeerbesluit, schriftelijk te bevestigen dat de verwijdering van die derdelander wordt uitgesteld?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam – 10 juli 2025 – [ECLI:NL:RBDHA:2025:12454](#)

Richtlijn 2003/109/EG (langdurig ingezetenen) – Studie – Zoekjaarvergunning

Er zijn aanknopingspunten om aan te nemen dat het verblijf op grond van een zoekjaarvergunning niet als een verblijf “uitsluitend om redenen van tijdelijke aard” kan worden aangemerkt. De rechtbank stelt de volgende vragen:

1. Moet artikel 3, tweede lid, aanhef en onder e, van de Richtlijn langdurig ingezetenen zo worden uitgelegd dat het verblijf op grond van een zogenaamde zoekjaarvergunning op grond van artikel 25 van de Studierichtlijn niet is aan te merken als verblijf uitsluitend om redenen van tijdelijke aard zoals bedoeld in eerstgenoemde bepaling?
2. Moet artikel 4 van de Richtlijn langdurig ingezetenen zo worden uitgelegd dat het verblijf op grond van een zoekjaarvergunning in volle omvang meetelt voor het volmaken van de vijf jaar? Of is er aanleiding om het verblijf slechts voor de helft mee te tellen zoals in het geval van een verblijfsvergunning in verband met een studie of een beroepsopleiding?
3. Is voor het antwoord op de eerste en tweede vraag nog relevant of de derdelander feitelijk reeds in het bezit is gesteld van eerst een opvolgend Unierechtelijk verblijfsrecht op grond van de Gezinsherenigingsrichtlijn en vervolgens een nationaal rechtelijk verblijfsrecht voor onbepaalde tijd die niet uitsluitend om redenen van tijdelijke aard zijn?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – ABRVS – 16 juli 2025 – [ECLI:NL:RVS:2025:3254](#)

Verordening (EU) 2018/1861 – Signalering in Schengeninformatiesysteem (SIS) – Bedreiging voor openbare orde

Appellant heeft de Britse nationaliteit. De minister heeft hem op 3 november 2022 gesignaleerd in het SIS voor de duur van twee jaren. Volgens de minister van Asiel en Migratie zijn er concrete aanwijzingen dat de komst van appellant naar Nederland een gevaar vormt voor de openbare orde en de openbare rust. De minister heeft dat standpunt gebaseerd op het informatierapport van 31 oktober 2022 van de Dienst Regionale Informatie Organisatie van de politie Amsterdam.

De vraag is o.a. of en, zo ja, in welke gevallen een beslissingsautoriteit van een lidstaat een vreemdeling mag signaleren in het Schengeninformatiesysteem met het oog op de weigering van toegang en verblijf, als die autoriteit van oordeel is dat die vreemdeling een al dan niet potentiële bedreiging vormt voor de openbare orde van die lidstaat.

Moet artikel 24, tweede lid, van de Verordening (EU) 2018/1861 aldus worden uitgelegd dat het een limitatieve opsomming geeft van de situaties waarin een lidstaat op grond van artikel 24, eerste lid, aanhef en onder a, van de Verordening (EU) 2018/1861 een vreemdeling mag signaleren in het SIS met het oog op de weigering van toegang en verblijf?

Als de eerste vraag ontkennend wordt beantwoord, moet artikel 24, eerste lid, aanhef en onder a, van de Verordening (EU) 2018/1861 aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een signalering in het SIS door een lidstaat met het oog op de weigering van toegang en verblijf van een vreemdeling op grond van het feit dat deze lidstaat tot de slotsom is gekomen dat die vreemdeling een potentiële bedreiging vormt voor de openbare orde?

Als de eerste vraag ontkennend wordt beantwoord, welke aspecten kunnen een rol spelen bij de invulling van het begrip ‘bedreiging voor de openbare orde’ uit artikel 24, eerste lid, aanhef en onder a, van de Verordening (EU) 2018/1861, gegeven de ruime beoordelingsmarge van de beslissingsautoriteit? Kan bij de invulling van dat begrip bijvoorbeeld een rol spelen of er al dan niet sprake is van een verdenking van een strafbaar feit, de vraag of grondrechten als de vrijheid van

meningsuiting in het geding zijn, de maatschappelijke context waarbinnen de gedragingen plaatsvinden en de evenredigheid van een signalering in het SIS?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – ABRVS – 27 augustus 2025 – ECLI:NL:RVS:2025:4046 – C-569/25 (Alcker)

Richtlijn 2008/115/EG (Terugkeerrichtlijn) – Ernstige misdrijven – Terugkeerbesluit – Uitstel feitelijke terugkeer – Beginsel van non refoulement – Illegaal verblijf

Een Afghaan en een Jemeniet hebben asiel aangevraagd in Nederland. De minister van Asiel en Migratie heeft deze asielaanvragen afgewezen, omdat volgens hem artikel 1(F) van het Vluchtelingenverdrag van toepassing is. Dat houdt in dat zij zich schuldig hebben gemaakt aan zeer ernstige misdrijven en daarom geen recht hebben op asiel. Omdat de mannen geen asiel hebben gekregen, moeten zij in beginsel terug naar Afghanistan en Jemen. Maar in die landen lopen zij 'reëel risico op ernstige schade'. Daarom kan de minister hen niet feitelijk uitzetten, ook al verblijven zij illegaal in Nederland.

De mannen vinden dat de minister in strijd met de Europese Terugkeerrichtlijn handelt door hen een terugkeerbesluit op te leggen, terwijl hij weet dat zij feitelijk niet terug kunnen.

De vraag is o.a. of de minister van Asiel en Migratie een terugkeerbesluit mag nemen als hij de feitelijke uitzetting van een vreemdeling waartegen de minister zo'n besluit heeft genomen, uitstelt vanwege reëel risico op ernstige schade bij terugkeer naar het land van herkomst. Ook wil zij weten of nationale regelgeving over illegaal in Nederland verblijvende vreemdelingen die niet terug kunnen naar hun land van herkomst omdat zij daar reëel risico lopen op ernstige schade, alleen in uitzonderlijke gevallen aanspraak kunnen maken op elementaire voorzieningen in lijn is met de Europese Terugkeerrichtlijn en rechtspraak, voordat zij na tien jaar aanspraak kunnen maken op een verblijfsvergunning. (bron: persbericht)

 Prejudiciële vragen over nemen terugkeerbesluit en non-refoulement ([persbericht](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-26/25 \(Bukla\)](#), verwijzing uit **Bulgarije** over de vraag of het **Hongaarse terugkeerbeleid**, waarbij een **derdelander** zonder motivering op basis van gerubriceerde informatie wordt **uitgezet** ondanks zijn **gezinsbanden met Unieburgers**, in strijd is met de **Terugkeerrichtlijn** en het **recht op een eerlijk proces** – NB! Deze verwijzing stond in NRE nr. 3. De verwijzende rechter heeft in deze zaak aanvullende vragen gesteld.
- [C-414/25 \(Sedrata\)](#), verwijzing uit **Italië** over een **verzoeker om internationale bescherming** in Italië die wordt overgebracht naar een **terugkeercentrum** in Albanië, terwijl hij op grond van de richtlijn het recht zou hebben om het **proces af te wachten in Italië** – [ECER](#)
- [C-449/25 \(Serviciul pentru Imigrări al județului Bihor\)](#), verwijzing uit **Roemenië** over **Unieburgerschap, geregistreerd partnerschap met hetzelfde geslacht in Italië**, de niet erkenning als **gezinsconstructie** en afwijzing van **gezinshereniging** – [ECER](#)

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK – ABRVS – 9 juli 2025 – na prejudiciële verwijzing – na HvJ C-158/23 (Keren) – persbericht – ECLI:NL:RVS:2025:3087

Richtlijn 2011/95/EU (Kwalificatierichtlijn) – Verplicht inburgeringsexamen – Geldboete voor te laat afleggen – Verplichting om volledige kosten van inburgeringsexamens te dragen

Artikel 34 van de Kwalificatierichtlijn verplicht lidstaten om personen die internationale bescherming genieten, toegang tot inburgeringsprogramma's te bieden of te zorgen voor omstandigheden waaronder de toegang tot dergelijke programma's gewaarborgd is. In deze uitspraak wordt de vraag beantwoord of het Nederlandse inburgeringsstelsel in overeenstemming is met artikel 34 van de Kwalificatierichtlijn. Het gaat daarbij specifiek om de verplichting voor asielstatushouders om een inburgeringsexamen te behalen, op straffe van een boete, waarbij zij de kosten voor de lessen en examens in beginsel zelf moeten betalen als zij niet op tijd voor dit examen slagen.

Uit het arrest van het HvJ volgt dat een inburgeringsverplichting in beginsel verenigbaar is met artikel 34 van de Kwalificatierichtlijn.

Deze uitspraak spitst zich toe op de vragen of de staatssecretaris asielstatushouders die te laat aan hun inburgeringsplicht hebben voldaan, zoals in deze zaak, terecht een boete heeft opgelegd en of hij terecht heeft bepaald dat zij de lening die zij hebben afgesloten om de kosten voor de inburgeringscursus te betalen, moeten terugbetalen.

Volgens de RvS verzet artikel 5:4 van de Awb en het daarin neergelegde legaliteitsbeginsel zich ertegen dat voor het te laat afleggen van een examen een bestuurlijke boete wordt opgelegd.

Uit het HvJ arrest volgt dat het Nederlandse systeem waarbij asielstatushouders al dan niet via een lening zelf de volledige kosten van inburgeringscursussen en -examens dragen, in strijd is met artikel 34 van de Kwalificatierichtlijn. Omdat de verplichte integratiemaatregelen voor asielstatushouders kosteloos moeten zijn, is ook de terugbetalingsverplichting van de overheidslening in strijd met het Unierecht.

De ABRvS verklaart het hoger beroep gegrond.

- Geen boete en terugbetaling van lening bij niet op tijd halen van inburgeringsexamen (Persbericht)

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam – 10 juli 2025 – na prejudiciële verwijzing ECLI:NL:RBDHA:2024:4394 – na arrest HvJ in gevoegde zaken C-244/24 en C-290/24 (Kaduna) – ECLI:NL:RBDHA:2025:12445

Richtlijn Tijdelijke Bescherming – Terugkeerbesluit prematuur opgelegd – Beroep gegrond

In deze zaak dateert het terugkeerbesluit van 7 februari 2024. Dat is enkele weken voordat het rechtmatig verblijf van eiser op grond van de Richtlijn Tijdelijke Bescherming zou eindigen. Dat was namelijk op 4 maart 2024. Uit het tweede antwoord van het Hof van Justitie – dat ziet op de eerste twee vragen van de rechtbank in deze zaak – in het arrest van 19 december 2024 volgt dat artikel 6 van de Terugkeerrichtlijn zich hiertegen verzet. Volgens het Hof van Justitie kan aan een derdelander zoals eiser die rechtmatig in Nederland verblijft, geen terugkeerbesluit worden opgelegd. Ook niet als dat rechtmatig verblijf binnenkort zal eindigen en de rechtsgevolgen van het terugkeerbesluit tot die datum worden opgeschort. Een lidstaat mag alleen een terugkeerbesluit uitvaardigen tegen een derdelander die onrechtmatig op zijn grondgebied verblijft. De conclusie is dan ook dat het terugkeerbesluit prematuur is genomen. De beantwoording van de derde vraag van de rechtbank is voor de uitkomst van deze zaak niet meer relevant.

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK – ABRvS – 2 juli 2025 – na prejudiciële verwijzing ABRvS – [ECLI:NL:RVS:2023:3275](#) – in zaak HvJ C-551/23 (Cassen) (ingetrokken in 2024) – [ECLI:NL:RVS:2025:2866](#)

Richtlijn 2013/32/EU (Procedurerichtlijn) – Asielverzoeken van personen die door Griekenland zijn erkend als vluchteling

In deze uitspraak heeft de Afdeling aan de hand van het arrest QY uiteengezet hoe de minister moet omgaan met asielaanvragen van personen die door Griekenland zijn erkend als vluchteling, maar die niet naar Griekenland kunnen terugkeren. Uit die uitspraak volgt dat de minister niet gebonden is aan de door Griekenland verleende vluchtelingenstatus. Dit neemt evenwel niet weg dat de minister contact met de Griekse autoriteiten moet opnemen voordat zij besluiten neemt op de asielaanvragen van appellanten. Bij dit contact moet de minister bij de Griekse autoriteiten navragen op basis waarvan zij aan appellanten de vluchtelingenstatus hebben toegekend. Met deze informatie moet de minister ten volle rekening houden. Ook moet de minister de Griekse autoriteiten meedelen wat de uitkomst is van haar beoordeling of appellanten vluchteling zijn als bedoeld in artikel 2, aanhef en onder d, van de Kwalificatierichtlijn. Het is vervolgens aan de Griekse autoriteiten om te bepalen of zij de aan appellanten toegekende vluchtelingenstatus intrekken op grond van artikel 14 van de Kwalificatierichtlijn.

Dit betekent dat de rechtbank in de zaak van appellanten terecht heeft geoordeeld dat de minister de door Griekenland verleende vluchtelingenstatus niet hoeft over te nemen en dat zij de asielaanvragen van appellanten inhoudelijk kon beoordelen. Ook heeft de rechtbank terecht geoordeeld dat de minister contact had moeten opnemen met de Griekse autoriteiten voordat zij besluiten nam op de asielaanvragen van appellanten

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Middelburg – 24 juli 2025 – na prejudiciële verwijzing [ECLI:NL:RBDHA:2022:8164](#) – na HvJ C-540/22 (Staatssecretaris J&V) – [ECLI:NL:RBDHA:2025:13674](#)

Artikelen 56 en 57 VWEU – Grensoverschrijdende dienstverrichting – Geen afgeleid verblijfsrecht voor derdelander-werknemers

Eisers hebben de Oekraïense nationaliteit en zijn werkzaam voor een Slowaakse vennootschap. Eisers beschikken over een Slowaakse tijdelijke verblijfsvergunning voor arbeid en zijn door het Slowaakse bedrijf ter beschikking gesteld om in de haven van Rotterdam te werken voor een Nederlands bedrijf.

Het Slowaakse bedrijf heeft bij de IND voor het verrichten van grensoverschrijdende dienstverrichting. Voor de behandeling van deze aanvragen zijn per aanvraag leges geheven. De aanvragen om verlening van verblijfsvergunning zijn ingewilligd. De geldigheidsduur van de verleende verblijfsvergunningen is daarbij beperkt tot de geldigheidsduur van de Slowaakse verblijfsvergunningen van eisers en is daarmee korter dan de duur van de werkzaamheden waarvoor eisers ter beschikking zijn gesteld.

Eisers hebben in beroep bij de rechtbank hun bezwaren geuit tegen de vergunningplicht, de heffing van leges en de geldigheidsduur van de vergunningen. Zij concluderen tot schending van de artikelen 56 en 57 VWEU. De rechtbank heeft aan het HvJ o.a. gevraagd of uit het recht op vrije dienstverrichting, niet tevens een afgeleid recht volgt voor de werknemers die in het kader van grensoverschrijdende dienstverrichting worden gedetacheerd.

Het HvJ heeft geoordeeld dat aan derdelander-werknemers die in een lidstaat ter beschikking zijn gesteld door een in een andere lidstaat gevestigde dienstverrichter, niet automatisch een „afgeleid verblijfsrecht” moet worden toegekend, noch in de lidstaat waar zij in dienstverband zijn, noch in de lidstaat waar zij ter beschikking worden gesteld. Ook heeft het Hof geoordeeld dat het is toegestaan om, naast een eenvoudige melding, een verblijfsvergunning te vereisen per individuele werknemer wanneer de dienstverrichting langer dan drie maanden duurt. Het Hof heeft ook geoordeeld dat het niet in strijd is met het Unierecht om de duur van een verblijfsvergunning voor grensoverschrijdende

dienstverrichting te beperken tot de duur van de vergunning die de werknemer eerder heeft gekregen in de lidstaat van waaruit hij wordt gedetacheerd.

Partijen zijn alleen verdeeld over de vraag of de duur van een verblijfsvergunning voor grensoverschrijdende dienstverrichting nooit de duur van twee jaren mag overschrijden. De stelling van eiseressen dat een termijn van twee jaren voor het gros van de grensoverschrijdende dienstverrichtingen niet voldoende is, is door hen niet onderbouwd. Hiermee hebben eiseressen niet aannemelijk gemaakt dat in Nederland niet wordt voldaan aan de door het Hof genoemde voorwaarde voor het maximeren van de duur van een verblijfsvergunning.

De rechtbank komt tot de conclusie dat verweerder in de bestreden besluiten de hoogte van de in rekening gebrachte legeskosten niet goed heeft gemotiveerd. De beroepen zijn in zoverre gegrond.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

The End of an (Unlawful) Era ([Verfassungsblog](#))

On June 17th, the Danish Supreme Court delivered an important judgement concerning the principle of non-penalization of refugees, ending decades of unlawful prosecutorial practices.

NOOT – EHRM 12 juni 2025, [S.S. e.a. t. Italië](#)

- A Sound Legal Argument, but the Wrong Medium? Reflections on S.S. and Others v. Italy and the Limits of Strategic Litigation ([EU law analysis](#))
- Externalising Migration Control ([Verfassungsblog](#))
- Disneyland Strasbourg: S.S. and Others v. Italy ([Strasbourg observers](#))

NOOT – EHRM 24 juni 2025, [H.Q. e.a. t. Hongarije](#)

European Courts united in ensuring an effective access to procedures of international protection: judgment of the ECtHR in H.Q. and Others v. Hungary ([Johan Callewaert](#))

NOOT – HvJ conclusie 12 juni 2025, [C-679/23 P](#)

“We Were Just Cooperating!” ([Verfassungsblog](#))

CONSULTATIE

Europese grens- en kustwacht — actualisering van de EU-regels, Openbare raadpleging Raadplegingsperiode 21 augustus 2025 - 27 november 2025 ([EC](#))

OVERIG

- Groen licht voor geleidelijke invoering van in- en uitreisysteem (EES) ([ECER](#))
- Bangladesh: Situation update one year after the students' protests ([EUAA](#))
- Anticipating Displacement: EUAA looking into Migration Trends in Ukraine ([EUAA](#))
- A Dutch dangerous experiment in criminalizing compassion: How a parliamentary "slip-up" could create Europe's harshest migration law ([EU law analysis](#))
- Polish law restricting the right to asylum at borders ([EU migration law blog](#))
- Little progress in investigating rights violations at EU borders ([FRA](#))
- Respect fundamental rights when tackling the instrumentalisation of migrants ([FRA](#))
- Stereotyped narratives on migration: Is the ECtHR's reasoning stereotype-proof? ([Strasbourg observers](#))
- Litigation and Influence: Unpacking the Institutional Dynamics of the Strasbourg Court in Responding to Governments' Arguments in Migration Case Law ([Strasbourg observers](#))

EHRM factsheets en case-law guides

- [Accompanied migrant minors in detention](#)
- [Unaccompanied migrant minors in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Dublin" cases](#)
- [Collective expulsions of aliens](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Immigration](#)
- [Guide on Article 3 of Protocol No. 4 ECHR - prohibition of expulsion of nationals](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 4 to ECHR - prohibition of collective expulsions of aliens](#)
- [Guide to Article 1 of Protocol No. 7 ECHR - procedural safeguards relating to expulsion of aliens](#)
- [ECHR-KS Key Theme – Immigration Detention of migrant children](#)
- [ECHR-KS Key Theme – Article 14 Discrimination and immigration](#)
- [ECHR-KS Key Theme – Immigration Health and immigration](#)
- [ECHR-KS Key Theme – Article 8 Nationality](#)
- [ECHR-KS Key Theme – Summary returns of migrants and/or asylum-seekers \("push-backs"\) and related case scenarios](#)

Beginnelsen EU-recht

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-646/23 (Lita) en C-661/23 (Jeszek) – 3 juli 2025 – Polen – ECLI:EU:C:2025:519 – geen conclusie – arrest

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Rechtsstaat – Onafhankelijkheid van de rechterlijke macht – Beginsel van onafzetbaarheid van rechters – Militaire rechter die ongeschikt is verklaard voor de dienst in het beroepsleger – Vervroegde pensionering – Beginsel van voorrang van EU-recht

Samenvatting onder: [rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-777/22 P en C-789/22 P (ECB/Corneli en Commissie/Corneli) – 15 juli 2025 – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2025:580 – conclusie – arrest

Richtlijn 2014/59/EU – Verordening (EU) nr. 1024/2013 – Herstel en afwikkeling van kredietinstellingen – Vroegtijdige interventie maatregelen – Tijdelijk bewind – Gemeenschappelijk Toezichtsmechanisme — Beroep tot nietigverklaring van aandeelhouder – Rechtstreeks en individueel geraakt – Toepassing van het Unierecht en het nationale recht door de ECB – Verplichting tot conforme uitlegging van het nationale recht

Samenvatting onder: financiële markt

Belastingen

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Hoge Raad – 18 juli 2025 – ECLI:NL:HR:2025:1158, ECLI:NL:HR:2025:889, ECLI:NL:HR:2025:1161

Artikel 49 VWEU – Schumacker-doctrine

Dient Nederland als (voormalige) werkstaat rekening te houden met de persoonlijke en gezinssituatie van een niet-ingezetene belastingplichtige die woonachtig is in Frankrijk?

- Hoge Raad stelt prejudiciële vragen over Schumacker-doctrine HvJ EU (taxvision)
- FUTD 2025/1467 - 21-7-2025
- Viditax (FutD) 2025071801
- NDFR Nieuws 2025/1163
- V-N Vandaag 2025/1471

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-327/25 (VETS Svoge), verwijzing uit **Bulgarije** over de vraag of een lidstaat **aanvullende heffingen** kan blijven innen naast Uniemaatregelen die de inkomsten van **energieproducenten** al beperken, in een zaak waarin een bedrijf stelt **dubbele belasting** te betalen over zijn inkomsten uit elektriciteitsverkoop
- C-430/25 (Gena), verwijzing uit **Polen** over een **nationale belastingregeling** voor de heffing van **belasting op latente meerwaarde** bij **wijziging van de fiscale woonplaats** naar een andere lidstaat en de vraag of dit in overeenstemming is met de **artikelen 21 en 45 VWEU**
- C-355/25 (IBL Banca), verwijzing uit **Italië** over de **terugvorderbaarheid van fiscale kosten** bij een **vervroegde aflossing van een consumentenkrediet**, en de vraag of fiscale kosten vallen onder de **'totale kredietkosten'** en of een terugbetaling in strijd is met het verbod op **ongerechtvaardigde verrijking** – ECER
- C-497/25 (Maxima LT), verwijzing uit **Letland** over de vraag of er **'dubbele belasting'** ontstaat wanneer een transactie onder de **belastingregimes van twee lidstaten** valt, maar in één land (**NL**) vrijgesteld is, en of de lidstaten verplicht zijn een **geschillencommissie** in te stellen – ECER
- C-475/25 Finanzamt für Großbetriebe, verwijzing uit **Oostenrijk** over de vraag of een nationale belastingregeling waarbij een **particuliere stichting** alleen **belastingteruggave** krijgt voor **schenkingen aan begunstigden die daadwerkelijk kapitaalopbrengstbelasting** betalen (dus niet aan begunstigden in het buitenland die door belastingverdragen zijn vrijgesteld), in strijd is met het **vrij verkeer van kapitaal** (art. 63 VWEU) – ECER

OVERIG

- Inbreukenpakket juli: Nederland in een viertal zaken aangesproken ([ECER](#)) o.a. over de belastingheffing over beleggingsfondsen

EHRM factsheet

- [Taxation](#)

Belastingen, accijns

GERECHT – ARREST – [T-534/24 \(Gotek\)](#) – 9 juli 2025 – Kroatië – [ECLI:EU:T:2025:682](#) – persbericht – arrest

Richtlijn 2008/118/EG – Accijns – Uitslag tot verbruik – Energieproducten – Fictieve levering van producten die onderworpen zijn aan accijns die op valse facturen voorkomen

Gerecht: Artikel 7 van richtlijn 2008/118/EG verzet zich tegen een nationale wettelijke regeling, zoals uitgelegd door de nationale autoriteiten, die bepaalt dat accijns verschuldigd is op grond van fictieve leveringen van energieproducten die uitsluitend op valse facturen voorkomen.

- Negen maanden nadat het Gerecht van de Europese Unie bevoegd werd om prejudiciële vragen te beantwoorden, heeft het zijn eerste prejudiciële arrest gewezen ([persbericht](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-322/25 \(Swedish Match\)](#), verwijzing uit **Portugal** over **vrij verkeer van diensten en goederen** en de vraag of het Unierecht zich verzet tegen een nationale regeling die **accijnsverlies** tot 2% automatisch rechtvaardigt van de tijdens het productieproces vernietigde **accijnszegels**, maar alleen bij productie in Portugal en niet in andere EU-lidstaten – [ECER](#)
- [T-381/25 \(Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Łodzi\)](#), verwijzing uit **Polen** over **accijnsvrijstelling van mengsels van gedenatureerde alcohol en propyleenglycol** – [ECER](#)

Belastingen, btw

HvJ – ARREST – [C-605/23 \(Ati-19\)](#) – 3 juli 2025 – Bulgarije – [ECLI:EU:C:2025:513](#) – [conclusie](#) – arrest

Richtlijn 2006/112/EG (btw-richtlijn) – Artikel 47, eerste alinea, Handvest EU – Bestuurlijke dwangmaatregel van verzegeling van een bedrijfsruimte – Verzoek tot opschorting – Beperkte rechterlijke toetsing

In een Bulgaarse fastfood-zaak (Ati-19) heeft de belastingdienst na een controle geconstateerd dat er meer contant geld (293 euro) in kas aanwezig was dan het bedrag aan geregistreerde verkopen (167 euro).

De belastingdienst heeft daarop een geldboete opgelegd van ongeveer 500 EUR en een bevel uitgevaardigd waarbij een bestuurlijke dwangmaatregel werd gelast van verzegeling van de bedrijfsruimte waar de administratieve overtreding was gepleegd voor een duur van veertien dagen.

Ati-19 heeft bij de verwijzende rechter, beroep ingesteld tegen zowel het bevel tot oplegging van een bestuurlijke dwangmaatregel en het bevel tot voorlopige tenuitvoerlegging van die maatregel.

De verwijzende rechter vraagt zich af of dit rechtsmiddel een doeltreffende voorziening in rechte in de zin van artikel 47, eerste alinea, van het Handvest vormt.

Zie zaak C-733/23 (Beach and bar management) (hieronder).

De verwijzende rechter preciseert dat de rechterlijke toetsing in het kader van een beroep zich niet uitstrekt tot de beoordeling van de voorwaarden voor de vaststelling van een bevel tot „verzegeling” van een bedrijfsruimte op grond van artikel 186, lid 1, onder a), van de btw-wet. De aangezochte rechter verricht dus geen „onderzoek” naar de feiten die aan die vaststelling ten grondslag liggen. Evenmin beoordeelt hij de waarschijnlijkheid van de gegrondheid van het beroep tegen het bevel zelf aan de hand van de in artikel 146 van het wetboek bestuursprocesrecht bedoelde middelen.

Hof: Artikel 47 Handvest EU, moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een regeling van een lidstaat die, krachtens de bevoegdheid waarin artikel 273, eerste alinea, van richtlijn 2006/112/EG voorziet, de omvang van de rechterlijke toetsing in het kader van een verzoek tot opschorting van de voorlopige tenuitvoerlegging van een bestuurlijke dwangmaatregel van strafrechtelijke aard beperkt tot het onderzoek of een dergelijke voorlopige tenuitvoerlegging ernstige of moeilijk te herstellen schade zou veroorzaken, zonder dat de rechter enige mogelijkheid wordt gelaten om te beoordelen of het verzoek tot opschorting rechtens en feitelijk wordt gerechtvaardigd door argumenten die op het eerste gezicht kunnen wijzen op de onrechtmatigheid van de betrokken maatregel.

HvJ – ARREST – C-733/23 (Beach and bar management) – 3 juli 2025 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:515 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG (btw-richtlijn) – Artikel 49, lid 3, en artikel 50 Handvest EU – Ne bis in idem – Cumulatie van strafrechtelijke sancties en bestuurlijke sancties voor hetzelfde feit – Geldboeten en verzegeling van een bedrijfsruimte – Voorlopige tenuitvoerlegging van de verzegeling – Evenredigheidsbeginsel

De Bulgaarse belastingdienst heeft 85 afzonderlijke geldboeten opgelegd aan een vennootschap wegens evenzoveel overtredingen van de nationale regeling inzake de btw. Deze geldboeten kunnen worden aangemerkt als maatregelen om de juiste inning van de btw te waarborgen en fraude te voorkomen. Daarnaast heeft de belastingdienst de verzegeling van de bedrijfsruimte gelast van de waar de overtredingen waren begaan. Anders dan in de zaak Ati-19 (zie hierboven) wordt in deze verwijzing geen prejudiciële vraag over de verzegelingsmaatregel zelf gesteld.

De verwijzende rechter wil weten of een nationale regeling op grond waarvan er geldboeten kunnen worden opgelegd voor overtredingen waarvoor al een verzegelingsmaatregel ten uitvoer is gelegd, verenigbaar is met artikel 50 van het Handvest EU (het ne bis in idem-beginsel).

Hof: Artikel 325 VWEU, artikel 273 van richtlijn 2006/112/EG en artikel 50 Handvest EU, verzetten zich tegen een nationale regeling die bepaalt dat een geldboete wordt opgelegd aan een belastingplichtige omdat hij geen kassabonnen heeft uitgereikt voor door hem verrichte verkopen, wanneer wegens deze inbreuk reeds een bestuurlijke dwangmaatregel werd opgelegd van verzegeling van de bedrijfsruimte waar die inbreuk werd gepleegd, gepaard gaande met een verbod om die ruimte te betreden.

Artikel 273 van richtlijn 2006/112 en artikel 49, lid 3, van het Handvest verzetten zich tegen een nationale regeling die bepaalt dat als administratieve sanctie een hoge geldboete kan worden opgelegd,

zonder dat de rechter bij wie tegen die maatregel wordt opgekomen de procedurele mogelijkheid heeft om een lager bedrag dan het bedrag waarin die regeling voorziet of een ander soort lichtere straf op te leggen.

HvJ – ARREST – C-808/23 (Höggkullen) – 3 juli 2025 – Zweden – ECLI:EU:C:2025:516 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG (Btw-richtlijn) – Normale waarde – Herziening maatstaf van heffing – Moedermaatschappij die diensten voor haar dochterondernemingen verricht in het kader van het actieve beheer van die ondernemingen

Volgens de zogenoemde holdingrechtspraak heeft een moedermaatschappij in de vorm van een holding alleen de hoedanigheid van belastingplichtige in de zin van artikel 9 van richtlijn 2006/112/EG indien zij haar dochterondernemingen onder bezwarende titel beheert. Een inmenging (van een holding) in het beheer van de vennootschappen vormt volgens die rechtspraak – voor zover de handeling onder bezwarende titel wordt verricht – een economische activiteit. Daartoe behoort met name het verrichten van administratieve, financiële, commerciële en technische diensten. De praktijk heeft hierop met verschillende constructies gereageerd die nu verdere vragen oproepen.

In deze zaak heeft de controlerende holdingmaatschappij van een vastgoedgroep haar dochterondernemingen tegen betaling van een vergoeding “actief beheerd”. Volgens de rechtspraak van het Hof vormt deze activiteit onder bezwarende titel van de holdingmaatschappij een economische activiteit die bij gebreke van een belastingvrijstelling volledig aan btw onderworpen is. Daarentegen zijn de activiteiten van de dochterondernemingen in deze zaak gedeeltelijk van btw vrijgesteld. Derhalve hebben de dochterondernemingen geen recht op volledige btw-aftrek voor de in een eerder stadium (van de holding) afgenomen prestaties. De holding heeft de voorbelasting echter volledig afgetrokken en de btw over haar onder bezwarende titel verrichte diensten betaald. Voor zover de aankoop prijs en de wederverkoop prijs van deze diensten gelijk zijn, is de transactie daarom binnen de groep wat de btw betreft neutraal. Indien de prijs die aan de dochterondernemingen wordt doorberekend, echter lager is dan de door de holding betaalde aankoop prijs, verkrijgt de groep een btw-voordeel.

Deze constructie was voor de belastingdienst aanleiding om de maatstaf van heffing voor de over de diensten van de holding verschuldigde btw te herzien.

In de onderhavige procedure dient het Hof thans – als indirect gevolg van zijn „holdingrechtspraak” – de werkingssfeer van de minimummaatstaf van heffing toe te lichten en te verduidelijken of daadwerkelijk alle uitgaven van een belastingplichtige in aanmerking kunnen worden genomen bij de berekening van de normale waarde.

Hof: De artikelen 72 en 80 van richtlijn 2006/112/EG verzetten zich ertegen dat de diensten die een moedermaatschappij voor haar dochterondernemingen verricht in het kader van het actieve beheer van deze dochterondernemingen, in alle gevallen door de belastingdienst worden beschouwd als één enkele prestatie, zodat de normale waarde van deze diensten niet kan worden vastgesteld aan de hand van de vergelijkingsmethode van artikel 72, eerste alinea, van deze richtlijn.

HvJ – ARREST – C-276/24 (KONREO) – 10 juli 2025 – Tsjechië – ECLI:EU:C:2025:554 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG (btw-richtlijn) – Hoofdelijke aansprakelijkheid – Voorwaarden en omvang van de aansprakelijkheid – Bestrijding van btw-fraude – Btw die niet door de leverancier is afgedragen – Weigering om de ontvanger van de levering recht op btw-afrek toe te kennen – Mogelijkheid om de ontvanger van de levering hoofdelijk aansprakelijk te stellen voor de betaling van de door de leverancier verschuldigde btw – Evenredigheidsbeginsel

Het betreft een geding over de hoofdelijke aansprakelijkheid van FAU voor de betaling van btw die haar leverancier, VERAMI niet aan de schatkist heeft betaald.

Hof: Artikel 205 van richtlijn 2006/112/EG gelezen in het licht van het evenredigheidsbeginsel, verzet zich niet tegen een nationale praktijk op grond waarvan de belastingplichtige aan wie goederen onder bezwarende titel worden geleverd, hoofdelijk verplicht is om de belasting over de toegevoegde waarde (btw) te voldoen die door de leverancier van deze goederen verschuldigd is, ook al is het recht op afrek van de verschuldigde of voldane voorbelasting aan de ontvanger van deze goederenlevering geweigerd op grond dat hij wist of had moeten weten dat hij deelnam aan btw-fraude.

HvJ – ARREST – C-427/23 (Határ Diszkont) – 1 augustus 2025 – Hongarije – ECLI:EU:C:2025:596 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Vrijstellingen bij uitvoer – Administratieve afhandeling van btw-teruggaaf aan niet in EU ingezeten afnemers – Eén enkele prestatie – Onderscheiden en zelfstandige prestaties – Hoofdprestatie of bijkomende prestatie – Bescherming van het gewettigd vertrouwen – Maatstaf van heffing

Een Hongaarse onderneming heeft diverse goederen aan niet in de EU ingezeten kopers verkocht met het oog op de uitvoer ervan naar een plaats buiten de Unie. Deze verkopen vonden plaats in haar winkel in Hongarije, in de nabijheid van de grens met Servië. Deze handelingen waren in beginsel vrijgesteld van de btw als zijnde leveringen van goederen die door een niet-ingezeten afnemer worden verzonden of vervoerd naar een plaats buiten de Unie. Voornoemde onderneming heeft vervolgens aan de niet-ingezeten kopers de bedragen terugbetaald die zij hadden betaald als voorschot op de btw die zonder de betrokken vrijstelling verschuldigd zou zijn geweest. Voor de administratieve afhandeling van deze teruggaaf heeft de onderneming echter kosten ten belope van 15 % van het gerestitueerde bedrag in rekening gebracht. Dit doet de vraag rijzen naar de fiscale behandeling van deze administratiekosten. Vormen activiteiten van administratieve aard een zelfstandige, belastbare prestatie of zijn het nevenprestaties, die het fiscale lot delen van de vrijgestelde hoofdprestatie, te weten de levering van voor uitvoer bestemde goederen? Of zijn ze vrijgesteld op basis van andere bepalingen?

Subsidiar rijzen verder nog vragen over de bescherming van het gewettigd vertrouwen in een situatie waarin de belastingdienst jarenlang btw-aangiften heeft gecontroleerd en geaccepteerd waarin dergelijke handelingen als vrijgesteld werden beschouwd, alsmede over de maatstaf van heffing die in casu moet worden gehanteerd en de wijze waarop de btw moet worden berekend.

Hof: Artikel 1, lid 2, artikel 2, lid 1, onder c), en artikel 78 van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat de administratieve afhandeling van de teruggaaf van de btw waarvoor niet in de EU ingezeten afnemers hebben betaald bij de verwerving van goederen die zij vervolgens naar een plaats buiten de Unie hebben vervoerd, een dienst vormt die onderscheiden en onafhankelijk is van de overeenkomstige vrijgestelde goederenlevering, en als zodanig aan de btw moet worden onderworpen. Een dergelijke dienst valt niet onder de vrijstelling van artikel 146, lid 1, onder e), van deze richtlijn.

Artikel 135, lid 1, onder d), van richtlijn 2006/112 moet aldus worden uitgelegd dat de administratieve afhandeling van de teruggaaf van de btw waarvoor niet in de EU ingezeten afnemers hebben betaald bij de verwerving van goederen die zij vervolgens naar een plaats buiten de Unie hebben vervoerd, niet onder de vrijgestelde handelingen van deze bepaling valt.

Het beginsel van bescherming van het gewettigd vertrouwen verzet zich er niet tegen dat de belastingdienst achteraf btw heft over bepaalde diensten ingeval deze autoriteit gedurende meerdere jaren de btw-aangiften van de belastingplichtige heeft gecontroleerd en aanvaard zonder te betwisten dat deze diensten als vrijgesteld van btw waren aangemerkt, en hij deze belastingplichtige niet heeft geïnformeerd over de wijziging van de geldende nationale wetgeving waarin deze diensten – in de eerdere versie ervan – uitdrukkelijk als van btw vrijgestelde activiteiten waren vermeld. In deze context is het irrelevant dat de belastingplichtige, na een verzoek om advies op grond van de geldende nationale wetgeving, een niet-bindend ex-postantwoord van de belastingdienst heeft ontvangen dat die diensten moesten worden beschouwd als bijkomende kosten van een vrijgestelde goederenlevering die voor de btw-vrijstelling het lot van de hoofdhandeling delen.

De artikelen 73 en 78 van richtlijn 2006/112 verzetten zich tegen de praktijk van de belastingdienst van een lidstaat om de bedragen die worden gefactureerd als tegenprestatie voor de administratieve afhandeling van de teruggaaf van de btw, dat wil zeggen de administratiekosten, aan te merken als nettobedragen exclusief btw ingeval de leverancier zijn dienst als vrijgesteld heeft beschouwd en de door de belastingdienst nageheven btw kennelijk niet achteraf kan worden verhaald op de afnemers van goederen die van btw zijn vrijgesteld.

HvJ – ARREST – C-794/23 (Finanzamt Österreich) – 1 augustus 2025 – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:622 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Onjuist btw-bedrag op factuur van binnenspeeltuin– Diensten die worden gefactureerd aan niet-belastingplichtigen en belastingplichtigen die geen recht op aftrek van de btw hebben – Geen gevaar voor verlies van belastinginkomsten

Het Hof heeft vastgesteld dat op grond van een factuur voor het bezoek aan een binnenspeeltuin die wordt uitgereikt aan een eindverbruiker, geen btw verschuldigd is indien die factuur een onjuist en te hoog btw-bedrag vermeldt. In dat geval bestaat er namelijk geen gevaar voor verlies van belastinginkomsten door een onrechtmatige aftrek van voorbelasting door de betrokken klanten. Aangezien eigenlijk echter nooit kan worden uitgesloten dat een van de vele bezoekers van de speeltuin wellicht een belastingplichtige (ondernemer) was, zodat toch het gevaar bestaat dat belastinginkomsten verloren gaan, rijst de vraag hoe die twee constellaties van elkaar kunnen worden afgebakend. Die vraag is des te prangender aangezien de identiteit van de – in casu meer dan 20 000 – klanten in het kader van de massale transacties in het dagelijkse leven over het algemeen niet wordt geregistreerd door de onderneming die de dienst verricht.

Oostenrijk, Duitsland en Portugal hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Een persoon is geen btw uit hoofde van artikel 203 van de btw-richtlijn verschuldigd voor de onjuiste facturen die hij aan een niet-belastingplichtige heeft uitgereikt, ook al heeft hij verdere onjuiste facturen aan andere, wél belastingplichtigen uitgereikt, waarvoor hij vervolgens uit hoofde van voornoemd artikel wel belasting verschuldigd is. Om welk percentage van de facturen het hierbij gaat, dient eventueel door middel van een schatting te worden bepaald.

Criteria voor een schatting van het percentage facturen dat een gevaar voor verlies van belastinginkomsten zou kunnen opleveren, kunnen daarbij worden afgeleid uit de aard van de prestaties en de typische klantenkring. Ook de vraag wie de fout heeft veroorzaakt en in hoeverre de opsteller van de factuur medewerking heeft verleend bij de opheldering van de situatie, kunnen relevante criteria voor een schatting zijn.

HvJ – ARREST – C-375/24 (Keesing) – 1 augustus 2025 – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:624 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Verordening (EEG) nr. 2658/87 – Verlaagd btw-tarief – Gecombineerde nomenclatuur– Begrip ‘tijdschriften’ – Btw tarief voor puzzelboekjes met cijfersudoku’s

De zaak gaat over het btw-tarief voor sudokubookjes en de uitleg van tariefpost 4902 van de gecombineerde nomenclatuur.

Hof: Tariefpost 4902 van de gecombineerde nomenclatuur die is opgenomen in bijlage I bij verordening (EEG) nr. 2658/87 moet aldus moet worden uitgelegd dat onder deze post goederen vallen die worden omschreven als gebrocheerde papieren boekjes met hoofdzakelijk gedrukte sudokupuzzels, waarbij bepaalde cijfers van 1 tot en met 9 al in een rasterpatroon zijn ingevoerd en de overige cijfers in een specifieke volgorde moeten worden ingevoerd, en die om de acht weken verschijnen.

HvJ – ARREST – C-433/24 (Galerie Karsten Greve) – 1 augustus 2025 – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:600 – conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Gebruikte goederen, kunstvoorwerpen, voorwerpen voor verzamelingen en antiquiteiten – Belastingplichtige wederverkopers – Winstmargeregeling – Begrip ‘levering van kunstvoorwerpen door de maker’ – Levering door de maker via een rechtspersoon

Voor de wederverkoop van onder meer kunstvoorwerpen die zijn verworven van de makers ervan geldt in het Unierecht een bijzondere belastingregeling.

Galerie Karsten Greve (GKG) exploiteert een kunstgalerie en moet worden beschouwd als een belastingplichtige wederverkoper in de zin van artikel 311, lid 1, punt 5, van richtlijn 2006/112. In 2014 heeft zij meerdere schilderijen gekocht van de schilder Gideon Rubin via Studio Rubin Gideon (SRG), een vennootschap gevestigd in het Verenigd Koninkrijk. De kunstenaar Gideon Rubin en zijn vrouw zijn de twee vennoten. GKG heeft de winstmargeregeling toegepast op de leveringen van deze schilderijen aan haar klanten.

De belastingdienst was van oordeel dat de winstmargeregeling ten onrechte was toegepast, omdat deze schilderijen niet door de maker ervan aan haar waren geleverd en heeft daarom naheffingsaanslagen opgelegd voor de btw voor de periode van 1 januari tot en met 31 december 2014.

GKG heeft verzocht om kwijtschelding van deze naheffingsaanslagen en de daarmee samenhangende boetes, maar dit verzoek is zowel in eerste aanleg als in hoger beroep afgewezen. GKG heeft vervolgens cassatieberoep ingesteld bij de verwijzende rechter.

De vraag is o.a. of de btw-richtlijn eraan in de weg staat dat een rechtspersoon, zoals een vennootschap, in de zin en voor de toepassing van deze bepalingen als de „maker” van een schilderij wordt beschouwd.

Hof: Artikel 316, lid 1, onder b), van richtlijn 2006/112/EG geldt voor de levering door belastingplichtige wederverkopers van kunstvoorwerpen die aan hen geleverd zijn door de maker of diens rechthebbenden die handelen via een belastingplichtige rechtspersoon, op voorwaarde dat, ten eerste, de levering door de rechtspersoon kan worden toegeschreven aan de maker of aan diens rechthebbenden, hetgeen het geval is wanneer de maker of diens rechthebbenden deze rechtspersoon hebben opgericht om de door de maker vervaardigde kunstvoorwerpen in de handel te brengen en, ten tweede, de levering van deze kunstvoorwerpen aan de belastingplichtige wederverkoper de eerste introductie van die voorwerpen op de markt van de Europese Unie vormt.

HvJ – ARREST – C-602/24 (W.) – 1 augustus 2025 – Polen – ECLI:EU:C:2025:627 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG – Vrijstellingen bij uitvoer naar een plaats buiten de Europese Unie – Goederen die het grondgebied van de Unie daadwerkelijk hebben verlaten – Bewijs – Weigering van vrijstelling – Beginsel van fiscale neutraliteit en evenredigheidsbeginsel

De vennootschap W had in haar btw-aangiften melding gemaakt van leveringen van appels. Deze leveringen zijn aangegeven als intracommunautaire leveringen van goederen, waarvoor een tarief van 0 % geldt.

De Poolse belastingdienst heeft vastgesteld dat de appels vanuit Polen rechtstreeks naar Belarus zijn uitgevoerd. Volgens de Poolse belastingdienst kan niet worden gesproken van intracommunautaire leveringen, omdat de goederen niet daadwerkelijk naar een andere EU-lidstaat waren overgebracht. De afnemer van de goederen heeft deze niet in overleg met de belastingplichtige (leverancier) en niet op basis van hun onderlinge afspraken, maar op basis van een zelfstandige beslissing en buiten medeweten van de belastingplichtige (leverancier) naar een plaats buiten het grondgebied van de Unie heeft uitgevoerd. De vraag is o.a. of de vrijstelling in het onderhavige geval van toepassing is.

Hof: Artikel 146, lid 1, onder b), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat de in die bepaling bedoelde vrijstelling ook van toepassing is op een levering van goederen die door de leverancier aanvankelijk als een intracommunautaire levering is aangegeven, maar die buiten diens medeweten door de afnemer buiten het grondgebied van de Europese Unie is uitgevoerd, wanneer deze uitvoer door de belastingautoriteiten is vastgesteld op basis van douanedocumenten.

HvJ – CONCLUSIE – C-796/23 (Česká sít) – 3 juli 2025 – A-G Kokott – Tsjechië – ECLI:EU:C:2025:534 – conclusie

Richtlijn 2006/112/EG (Btw-richtlijn) – Begrip ‘belastingplichtige’ – Rechtsbevoegdheid – Toerekening van handeling aan belastingplichtige – Gezamenlijk handelen van meerdere personen als vennoten van een vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid

In deze zaak gaat het om een samenwerking van vier rechtspersonen, waarvan sommige onder de drempel voor kleine ondernemingen blijven. Zouden alle handelingen bij elkaar worden opgeteld en door één enkele, uit deze vier rechtspersonen bestaande vennootschap zijn verricht, dan zou deze drempel zijn overschreden.

De verwijzende rechter ziet zich geplaagd door problemen door het samenspel tussen burgerlijk recht en belastingrecht en de idee die in enkele lidstaten vroeger bestond – en deels ook heden nog bestaat – dat het belastingrecht ondergeschikt is aan het burgerlijk recht. In deze zaak moet het Hof verduidelijken wie de belastingplichtige is die een handeling heeft verricht en dus ook de overeenkomstige btw verschuldigd is.

Indien de rechtsbevoegdheid voldoende is, rijst de vraag wanneer de burgerlijke vennootschap en wanneer de individuele vennoot een belastingplichtige handeling verricht. Een vennoot kan immers als natuurlijke persoon of, zoals in casu, als rechtspersoon ook zelf economische activiteiten verrichten. Dit is van belang voor de belastingschuld en de aftrek van voorbelasting. De gevolgen kunnen aanzienlijk zijn wanneer, zoals in dit geval, met terugwerkende kracht wordt uitgegaan van een de facto burgerlijke vennootschap, waarvoor volgens nationaal recht één van de vennoten alle belastingen moet voldoen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 9, lid 1, en artikel 193 van richtlijn 2006/112 moeten aldus worden uitgelegd dat een belastingplichtige weliswaar geen eigen rechtspersoonlijkheid hoeft te hebben, maar wel een eigen rechtsbevoegdheid moet bezitten. De economische activiteit wordt

„zelfstandig” verricht wanneer de belastingplichtige in eigen naam handelt. Dit blijkt uit het optreden naar buiten toe. Of hij daarbij in strijd met interne afspraken zoals een vennootschapsovereenkomst handelt, is met het oog op de btw-wetgeving niet relevant.

- A-G Kokott: belastingplichtige moet rechtsbevoegdheid bezitten en in eigen naam handelen - voldoening, rechtspersoon, [NTFR 2025/1220](#) - Met noot - Blank, A.J.

HvJ – CONCLUSIE – [Gevoegde zaken C-379/24 \(Agrupació de Neteja Sanitaria\) en C-380/24 \(Educat Serveis Auxiliars\)](#) – 10 juli 2025 – A-G Kokott – Spanje – [ECLI:EU:C:2025:566](#) – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/112/EG (btw-richtlijn) – Schoonmaakdiensten – Vrijstelling voor „kostendelende groeperingen” – Vrijstelling van diensten die misschien niet noodzakelijk maar wel nuttig zijn voor de vrijgestelde activiteit van de leden – Diensten die direct nodig zijn voor de uitoefening van vrijgestelde activiteiten – Verstoring van de mededinging door een Unierechtelijke belastingvrijstelling

Diensten die door een groepering aan haar leden worden verleend, zijn vrijgesteld van btw indien de groepering slechts de precieze kosten van deze diensten naar haar leden verlegt. De belastingvrijstelling geldt evenwel enkel voor zover deze niet tot verstoring van de mededinging kan leiden.

In deze zaak hebben verschillende ondernemingen die belastingvrije medische behandelingen of belastingvrije onderwijsdiensten aanbieden, zich aaneengesloten en delen de kosten van het schoonmaakpersoneel van de groepering. Ze hebben het beheer van dit personeel evenwel uitbesteed aan een derde partij. In het onderhavige geval moet worden nagegaan of ook de schoonmaakdiensten die verzoeksters tegen vergoeding van de kosten – dus uiteindelijk de gedeelde kosten van het schoonmaakpersoneel – aan hun leden (aandeelhouders) hebben verleend, aan de btw onderworpen zijn. Dit hangt af van de vraag of het bij de schoonmaakdiensten ging om diensten die “direct nodig zijn voor de uitoefening” van de vrijgestelde medische behandelingen of onderwijsdiensten en dus noodzakelijk waren voor dit doel en of de vrijstelling van de schoonmaakdiensten ten behoeve van de leden leidt tot een verstoring van de mededinging.

Bij het Gerecht is met betrekking tot deze problematiek nog een andere zaak (T-558/24) aanhangig, die momenteel is geschorst.

A-G Kokott geeft het Hof in overweging: Artikel 132, lid 1, onder f), van de btw-richtlijn moet aldus worden uitgelegd dat het bij de vrijstelling van diensten die door een groepering aan haar leden worden verleend tegen een bedrag dat precies overeenkomt met het aandeel in de uitgaven, gaat om diensten die door de leden in het kader van hun vrijgestelde activiteit als in een eerder stadium verrichte prestaties worden aangewend en die in de regel voor het verrichten van de vrijgestelde activiteit worden ingekocht omdat zij voor die activiteit nodig zijn. De vrijstelling van deze diensten leidt in beginsel niet tot een verstoring van de mededinging indien het gaat om diensten die gewoonlijk worden verricht in het kader van de vrijgestelde activiteit en die een grote onderneming eventueel zelf zou verrichten. De situatie kan anders zijn als de vrijstelling oneigenlijk wordt toegepast.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- T-366/25 (Szytelbiecka), verwijzing uit **Polen** over de vraag artikel 19 van **richtlijn 2006/112 (btw-richtlijn)** en vraag of er ook sprake is van een **'algemeenheid van goederen'** wanneer een belastingplichtige haar bedrijf aan twee personen **om niet** overdraagt en zij dat aandeel direct in hun gezamenlijke vennootschap willen inbrengen.
- T-356/25 (Rapera), verwijzing uit **Griekenland** over **btw-richtlijn**, de kwalificatie van een **'fiscaal vertegenwoordiger'** en de bijbehorende **hoofdelijke aansprakelijkheid voor btw-schulden van de vennootschap** – **ECER**
- T-397/25 (A&P Deco), verwijzing uit **België** over de vraag of een bedrijf dat zijn tuincentrum **overdraagt aan nieuwe eigenaar**, en het daarbij behorende bedrijfspand verhuurt, zelf de eerder afgetrokken **btw** moet **herzien** of dat deze verplichting overgaat naar de nieuwe eigenaar – **ECER**
- C-360/25 Schoger II, verwijzing uit **Oostenrijk** over een **nationale btw-vrijstelling voor interbancaire diensten**, en de vraag of deze **verenigbaar is met het Unierecht** en of het **staatssteun** vormt in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU – **ECER**
- T-413/25 (Peckeger), verwijzing uit **Oostenrijk** over richtlijn 2006/112 en de vraag of de inbreng **in natura van verhuurde onroerende goederen** in een onderneming (zonder tegenprestatie) een **belastingbare handeling** vormt die aanleiding geeft tot herziening van de eerder in aftrek gebrachte voorbelasting – **ECER**

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK – 11 juli 2025 – na prejudiciële verwijzing
ECLI:NL:HR:2023:1371 – na HvJ C-613/23 (Herdijk) – ECLI:NL:HR:2025:1128

Richtlijn 2006/112/EG – Aansprakelijkheid voor onbetaalde naheffingsaanslagen – Meldingsregeling

K.L. was bestuurder en enig aandeelhouder van een holdingvennootschap. De holdingvennootschap was tot 29 maart 2019 bestuurder en enig aandeelhouder van een werkmaatschappij. Op die datum heeft de holding haar aandelen in de werkmaatschappij overgedragen aan een derde.

Aan de werkmaatschappij zijn naheffingsaanslagen in de loonheffingen opgelegd en naheffingsaanslagen. Deze maatschappij heeft die naheffingsaanslagen niet betaald.

De belastingdienst heeft K.L. op grond van artikel 36 van de Invorderingswet aansprakelijk gesteld voor de onbetaalde naheffingsaanslagen. Hij heeft K.L. tevens aansprakelijk gesteld voor de betaling van de in de naheffingsaanslagen begrepen belastingrente en de in rekening gebrachte kosten.

De Hoge Raad heeft het HvJ verzocht om te beoordelen of de meldingsregeling uit artikel 36, lid 4, van de Invorderingswet in strijd is met het Unierechtelijke evenredigheidsbeginsel.

Uit de antwoorden van het HvJ op de prejudiciële vragen van de Hoge Raad volgt dat de regeling van artikel 36, lid 4, IW 1990 niet in strijd is met het Unierechtelijke evenredigheidsbeginsel. De Hoge Raad verklaart het beroep in cassatie ongegrond.

- 📌 Viditax (FutD) 2025071102
- 📌 NDFR Nieuws 2025/1120
- 📌 V-N Vandaag 2025/1407
- 📌 FutD 2025-1403
- 📌 Sdu Nieuws Belastingzaken 2025/771
- 📌 NLF 2025/1485 met annotatie van Jasper Graaff

- [NTRF 2025/1193 met annotatie van mr. R.B.H. Beune](#)
- [V-N 2025/33.29 met annotatie van Redactie](#)
- [Sdu Nieuws Insolventierecht 2025/105](#)
- [Sdu Nieuws Ondernemingsrechtpraktijk 2025/204](#)

REGELGEVING

Richtlijn (EU) 2025/1539 van de Raad van 18 juli 2025 tot wijziging van Richtlijn 2006/112/EG wat betreft de btw-regels voor belastingplichtigen die afstandsverkoop van ingevoerde goederen faciliteren en de toepassing van de bijzondere regeling voor afstandsverkoop van uit derdelandsgebieden of derde landen ingevoerde goederen en van de bijzondere regeling voor de aangifte en de betaling van btw bij invoer, [PB L, 2025/1539, 25.7.2025](#)

CONSULTATIE

Btw-pakket voor reizen en toerisme, Feedback- en raadplegingsperiode 24 juli 2025 - 16 oktober 2025 ([EC](#))

Belastingen, vennootschapsbelasting

HvJ – ARREST – [Gevoegde zaken C-92/24 t/m C-94/24 \(Banca Mediolanum\)](#) – 1 augustus 2025 – Italië – [ECLI:EU:C:2025:599](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2011/96/EU – Gemeenschappelijke fiscale regeling voor moedermaatschappijen en dochterondernemingen uit verschillende lidstaten – Verbod om de door de moedermaatschappij ontvangen winst te belasten – Voorkoming van dubbele belasting van dividenden

De zaak gaat over verzoeken om gedeeltelijke teruggaaf van de regionale belasting over productieactiviteiten (IRAP).

Hof: Artikel 4 van richtlijn 2011/96/EU verzet zich tegen een nationale regeling waarbij een lidstaat die voor de vrijstellingsregeling van lid 1, onder a), van dat artikel heeft gekozen, meer dan 5 % van de dividenden kan belasten die in die lidstaat gevestigde financiële intermediairs, als moedermaatschappijen in de zin van deze richtlijn, ontvangen van hun in andere lidstaten gevestigde dochterondernemingen, ook wanneer deze belasting geen vennootschapsbelasting is maar die dividenden of een deel ervan worden opgenomen in de heffingsgrondslag ervan.

- Taxation: national legislation providing for tax being levied on more than 5% of the amount of the dividends that financial intermediaries receive, as parent companies, from their subsidiaries resident in other Member States is contrary to EU law ([persbericht](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-434/25 \(SANOFI\)](#), verwijzing door **Polen** over nationale regelgeving die de **fiscale neutraliteit** van de toekenning van effecten aan een aandeelhouder van een ingebrachte

vennootschap beperkt wanneer de ontvangen aandelen al eerder zijn verkregen bij een eerdere **fusie of splitsing** en de verenigbaarheid met EU recht – ECER

Beroepskwalificaties

HvJ – **CONCLUSIE** – C-48/24 (Vilniaus tarptautinė mokykla) – 10 juli 2025 – A-G Emiliou – Litouwen – ECLI:EU:C:2025:560 – conclusie

Richtlijn 2005/36/EG – Artikel 49 VWEU – Vrijheid van vestiging – Particuliere onderwijsinstelling – Verplichte kennis van de officiële taal van het land – Nationale identiteit – Evenredigheid

Een particuliere onderwijsinstelling verzorgt uitsluitend Engelstalige onderwijsprogramma's. Het geschil betreft het feit dat aan de leerkrachten en administratieve medewerkers van de school een nationale eis is opgelegd dat zij moeten beschikken over een gemiddelde vaardigheid in de Litouwse taal. De verwijzende rechter wil weten of deze taaleis verenigbaar is met de in artikel 49 VWEU verankerde vrijheid van vestiging en met artikel 53 van richtlijn 2005/36/EG dat betrekking heeft op de taaleisen voor gereguleerde beroepen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 49 VWEU verzet zich niet tegen een nationale regeling die vereist dat leerkrachten en administratieve medewerkers van een particuliere onderwijsinstelling die Engelstalige programma's aanbiedt, beschikken over gemiddelde vaardigheid in de officiële taal, voor zover deze regeling wordt gerechtvaardigd door de doelstelling om die taal te bevorderen en te beschermen en geschikt en noodzakelijk is voor de verwezenlijking van die doelstelling en tegelijkertijd een rechtvaardig evenwicht tussen de betrokken belangen waarborgt.

Artikel 53 van de erkenningsrichtlijn staat een taaleis als in de onderhavige zaak toe, op grond waarvan leerkrachten aan een particuliere onderwijsinstelling die Engelstalige programma's aanbiedt, moeten beschikken over een gemiddelde taalvaardigheid in de officiële taal, voor zover deze taaleis wordt gerechtvaardigd door de doelstelling om die taal te bevorderen en te beschermen en geschikt en noodzakelijk is voor de verwezenlijking van die doelstelling en tegelijkertijd een rechtvaardig evenwicht tussen de betrokken belangen waarborgt.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-343/25 (CPAM de la Gironde), verwijzing uit **Frankrijk** over de vraag of een **arts** die in een andere lidstaat (Italië) als zelfstandige in een ziekenhuis gewerkt heeft, op grond van richtlijn 2005/36 (erkenning **beroepskwalificaties**) of artikel 49 VWEU in Frankrijk toegang moet krijgen om haar beroep uit te kunnen oefenen in de sector met gedifferentieerde tarieven – ECER

Civiel

HvJ – CONCLUSIE – C-481/24 (E. sp.j.) – 1 augustus 2025 – A-G Spielmann – Polen – ECLI:EU:C:2025:632 – conclusie

Richtlijn 2011/7/EU – Bestrijding van betalingsachterstand bij handelstransacties – Werkingssfeer – Nationale regeling die voorziet in verrekening met terugwerkende kracht

De verwijzende rechter wil weten of de terugwerkende kracht die de Poolse wetgeving aan de verrekening van schuldvorderingen toekent, verenigbaar is met Richtlijn 2011/7.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 3, lid 1 en lid 3, onder a), en artikel 6, lid 1 en lid 2, van Richtlijn 2011/7/EU verzetten zich niet tegen een nationale regeling die bepaalt dat de schuldeiser geen recht heeft op wettelijke rente voor betalingsachterstand en vergoeding van invorderingskosten wanneer de schuldenaar de vordering van de schuldeiser heeft voldaan door middel van een verrekeningsverklaring, ingediend na het verstrijken van de in de overeenkomst vastgestelde betalingstermijn, met terugwerkende kracht vanaf het moment waarop die verrekening mogelijk werd.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-444/25 (Ersatz-Pilot), verwijzing uit **Duitsland** over de vraag of een **vorderingsformulier** in de **Europese procedure voor geringe vorderingen**, waarvan de **motivering** alleen in een **bijlage** is opgenomen, ontvankelijk is – ECER
- C-448/25 (Kutuski), verwijzing uit **Polen** over een schuldeiser die in de precontentieuze fase een advocaat inschakelt, **proceskostenvergoeding** en **redelijke schadeloosstelling** – ECER

Consumenten

HvJ – ARREST – C-582/23 (Wiszkier) – 3 juli 2025 – Polen – ECLI:EU:C:2025:518 – persbericht – conclusie – arrest

Richtlijn 93/13/EEG – Oneerlijke bedingen – Hypotheek in vreemde valuta – Faillissementsprocedure van een natuurlijke persoon – Faillissementsrechter niet bevoegd om ambtshalve het oneerlijke karakter te onderzoeken van bedingen in een overeenkomst waarop een in de lijst van schuldvorderingen opgenomen vordering is gebaseerd – Geen bevoegdheid om voorlopige maatregelen te gelasten – Doeltreffendheidsbeginsel

Een particulier is failliet verklaard. Het merendeel van de vorderingen tegen hem, die voorkomen op een lijst die is opgesteld door een curator, vinden hun oorsprong in een hypothecaire leningsovereenkomst die is geïndexeerd in Zwitserse frank en die de gefailleerde twaalf jaar eerder als consument had gesloten. De faillissementsrechtbank is van mening dat de leningsovereenkomst oneerlijke bedingen bevat die de overeenkomst nietig kunnen maken. Als dat het geval zou zijn, zouden de aan de bank verschuldigde bedragen lager zijn dan die op de lijst en misschien zelfs helemaal niet bestaan. Tot nu toe is de mogelijke oneerlijkheid van de voorwaarden van die overeenkomst echter niet onderzocht.

Volgens de Poolse wet is de lijst van vorderingen bindend voor de faillissementsrechtbank, die niet bevoegd is om contractuele voorwaarden te onderzoeken. De rechtbank kan de zaak alleen voorleggen aan de rechter-commissaris zodat deze het onderzoek kan uitvoeren en, indien nodig, de lijst van vorderingen kan wijzigen.

De faillissementsrechtbank heeft prejudiciële vragen gesteld om na te gaan of de nationale wetgeving inzake insolventieprocedures met betrekking tot natuurlijke personen de rechten die het EU-recht toekent aan consumenten effectief beschermt. Het antwoord van het Hof luidt ontkennend.

Hof: Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG, gelezen in het licht van het doeltreffendheidsbeginsel, staan in de weg aan een nationale wettelijke regeling die bepaalt dat een faillissementsrechter, zonder dat hij heeft onderzocht of de bedingen van de betrokken overeenkomst mogelijk oneerlijk zijn, in het kader van een faillissementsprocedure van natuurlijke personen gebonden is aan de lijst van schuldvorderingen zodra die is goedgekeurd door een rechterlijke instantie en de procedure bij de faillissementsrechter is ingeleid, zodat hij niet kan beoordelen of de bedingen van een kredietovereenkomst waarop een op die lijst opgenomen schuldvordering is gebaseerd, oneerlijk zijn, en hij deze lijst niet kan wijzigen maar de behandeling van de zaak moet schorsen en de beoordeling van het mogelijk oneerlijke karakter van deze contractuele bedingen naar die rechterlijke instantie moet verwijzen.

Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13, gelezen in het licht van het doeltreffendheidsbeginsel, staan in de weg aan een nationale wettelijke regeling die in het kader van een faillissementsprocedure van natuurlijke personen niet voorziet in de mogelijkheid voor de faillissementsrechter om voorlopige maatregelen te gelasten ter verbetering van de situatie van de gefailleerde in afwachting van een beslissing tot beëindiging van het onderzoek naar het oneerlijke karakter van de bedingen in een kredietovereenkomst waarop een schuldvordering is gebaseerd die is opgenomen in de door een andere rechterlijke instantie goedgekeurde lijst van schuldvorderingen, zonder dat die rechterlijke instantie het mogelijk oneerlijke karakter van de bedingen van de betrokken overeenkomst heeft onderzocht.

- 📌 Bankrupt consumer: the bankruptcy court must be able to examine ex officio whether contractual terms are unfair ([persbericht](#))
- 📌 Polish bankruptcy law fails consumers with unfair loan terms - CJEU in Wiszkier (C-582/23) ([ECLB](#))

HvJ – ARREST – [C-294/24 \(Zadzhova\)](#) – 10 juli 2025 – Bulgarije – [ECLI:EU:C:2025:565](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Richtlijn 93/13/EEG – Oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten – Distributie en de afvoer van water – Maandelijks facturen – Verjaringstermijn– Ontoereikende gegevens – Niet-ontvankelijkheid

Het verzoek om een prejudiciële beslissing is niet-ontvankelijk. De verwijzende rechter wil weten of een beding in de algemene voorwaarden van een overeenkomst waarin is bepaald dat de consument de verschuldigde bedragen moet betalen binnen een termijn van dertig dagen te rekenen vanaf de dag waarop de factuur is uitgereikt, het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen van de partijen ten nadele van de consument aanzienlijk verstoort.

Echter, de verwijzende rechter heeft niet heeft uiteengezet waarom de uitlegging van de in zijn prejudiciële vraag vermelde bepaling noodzakelijk is voor de beslechting van het hoofdgeding.

Het hoofdgeding heeft namelijk betrekking op de toepassing van de in artikel 33, lid 1, van de algemene voorwaarden neergelegde contractuele verplichting van de verkoper om maandelijks facturen uit te reiken. De twijfels van de verwijzende rechter hebben betrekking op tweede lid ervan zodat het voorwerp van het hoofdgeding kennelijk geen verband houdt met de gevraagde uitlegging van artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Hoge Raad – 4 juli 2025 – C-459/25 (Woonstichting Lieven de Key) – [ECLI:NL:HR:2025:1081](#) – ECER

Richtlijn 93/13/EEG – Proceskostenbeding in huurovereenkomst – Oneerlijk beding – Gevolgen vernietiging voor proceskostenveroordeling door rechter

Het proceskostenbeding houdt in dat, als de huurder tekortschiet in de nakoming van de huurovereenkomst, alle gerechtelijke kosten die de verhuurder maakt, voor rekening van de huurder zijn. Aan de orde is de vraag of dit een oneerlijk beding is in de zin van Richtlijn 93/13/EEG en daarmee een vernietigbaar beding, en de vraag of vernietiging van het beding meebrengt dat de rechter de huurder evenmin op de voet van art. 237 Rv in de proceskosten kan veroordelen.

Moeten de artikelen 6, lid 1, 7 lid 1 en 8ter van Richtlijn 93/13 aldus worden uitgelegd dat zij zich ertegen verzetten dat, in het geval dat de verkoper een oneerlijk proceskostenbeding in een overeenkomst hanteert en de overeenkomst na schrapping van het proceskostenbeding kan voortbestaan, de consument die in een gerechtelijke procedure in het ongelijk wordt gesteld, wordt veroordeeld in de proceskosten van de verkoper, overeenkomstig het nationale procesrecht, waarvan het oneerlijke proceskostenbeding ten nadele van de consument afweek?

PREJUDICIËLE VERWIJZING LIDSTATEN

- [C-346/25 \(Fibo Markets\)](#), verwijzing uit **Tsjechië** over **Rome I-verordening, toepasselijk recht, rechtskeuzebeding** en de vraag of de procedure voor de vaststelling van de prijs van financiële contracten ter verrekening van verschillen ('contracts for differences') ook rechten en verplichtingen omvat die een **financieel instrument** vormen en daardoor zijn uitgesloten van **consumentenbescherming** – [ECER](#)
- [C-372/25 \(Raiffeisenbank im Walgau\)](#), verwijzing uit **Oostenrijk** over de vraag of consumenten met een **gezamenlijk afgesloten kredietovereenkomst** recht hebben op **omzetting van hun krediet naar Zwitserse frank**, wanneer slechts één van de twee consumenten voldoet aan de definitie van '**lening in vreemde valuta**' – [ECER](#)
- [C-352/25 \(EOS Matrix\)](#), verwijzing uit **Oostenrijk** over de nationale praktijk waarbij (**oneerlijke**) **bedingen van variabele rente** worden omgezet in **bedingen van vaste rente** – [ECER](#)
- [C-381/25 \(Gexx aeroSol\)](#), verwijzing uit **Duitsland** over het **herroepingsrecht** van richtlijn 2011/83 en de vraag of consumenten daar recht op hebben wanneer zij een vooraf ontvangen aanbod voor een **overeenkomst ondertekenen in fysieke aanwezigheid van de handelaar**, maar wel **buiten diens verkoopruimten** – [ECER](#)
- [C-429/25 \(Grabowski\)](#), verwijzing uit **Polen** over **oneerlijke bedingen in consumenten, schending van informatieplicht** en over het **tegelijk toepassen van sancties** – [ECER](#)
- [C-387/25 \(Compagnie Européenne de Garanties et Cautions II\)](#), verwijzing uit **Frankrijk** over een nationale regel die **verbiedt dat een rechter**, nadat de zakelijke borg de vorderingen van de bank (jegens een consument) heeft betaald, **bedingen over ontbinding of vervroegde opeisbaarheid nog toetst op oneerlijkheid** – [ECER](#)
- [C-428/25 \(Skruski\)](#), verwijzing uit **Polen** over de vraag of een bank op grond van richtlijn 93/13/EEG bij een geheel **nietige kredietovereenkomst wettelijke verdragingsrente** van de consument kan vorderen, en of dit ook geldt voor de periode voorafgaand aan een rechterlijke uitspraak – [ECER](#)
- [C-393/25 \(Okresný súd Banská Bystrica\)](#), verwijzing uit **Slowakije** over de vraag of het verenigbaar is met **richtlijn 2008/48** wanneer de **kredietgever de kredietwaardigheid** van een consument **niet beoordeelt** en aan een **kredietverstrekker de sanctie van verlies van rente** wordt opgelegd – [ECER](#)
- [C-435/25 \(Gut gekauft Reformhäuser\)](#), verwijzing uit **Duitsland** over **misleidende reclame** door distributeur (niet aangetoonde werking van ginsenextract in crème) en de vraag bij of de

verantwoordelijkheid voor de juistheid van reclameclaims uitsluitend bij de **fabrikant** ligt – ECER

- C-355/25 (IBL Banca), verwijzing uit **Italië** over de **terugvorderbaarheid van fiscale kosten** bij een **vervroegde aflossing van een consumentenkrediet**, en de vraag of fiscale kosten vallen onder de ‘**totale kredietkosten**’ en of een terugbetaling in strijd is met het verbod op **ongerechtvaardigde verrijking** – ECER

NOOT – HvJ 8 mei 2025, C-324/23 (Myszak)

Consumers' access to interim relief - the CJEU in Myszak (C-324/23) (ECLB)

COVID-19

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-324/25 (Lietuvos krepšinio lyga e.a.), verwijzing uit **Litouwen** over **mededinging, prijsafsprake** en de vraag of het in strijd is met **artikel 101, lid 1, onder a) VWEU** dat **basketbalclubs** tijdens de **coronapandemie** besloten om hun spelers niet meer te betalen
- C-329/25 (SAS), verwijzing uit **Denemarken** over **staatsteun** aan vliegtuigmaatschappij vanwege **COVID** en de vraag of onrechtmatigheids**rente** betaald moet worden als de steun correct was aangemeld en goedgekeurd maar later **nietig** is verklaard wegens een **technisch gebrek** in de beslissing van de Europese Commissie – ECER

WIKI

- Coronavirus – Europees recht

EHRM factsheets

- COVID-19 health crisis

Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek

EHRM – ARREST – Selahattin Demirtas (no. 4) t. Turkije – 3 juli 2025 – 13609/20 – ECLI:CE:ECHR:2025:0708JUD001360920persbericht – arrest (Franse taalversie)

Artikel 5 EVRM – Artikel 18 EVRM – Detentie – Herkwalificatie van strafbare feiten – Voorlopige hechtenis niet gerechtvaardigd omdat het niet voldoet aan de eisen van rechtmatigheid, proportionaliteit en onafhankelijke tijdige toetsing

Klager, medevoorzitter van de pro-Koerdische partij HDP, is vervolgd en langdurig gedetineerd geweest. Op 22 december 2020 heeft het EHRM geoordeeld (ECLI:CE:ECHR:2020:1222JUD001430517) dat de vrijheid van meningsuiting van klager was geschonden, onder meer door het opheffen van zijn parlementaire immuniteit, zijn voortdurende detentie en strafrechtelijke vervolging op basis van politieke

uitlatingen. Het Hof stelde dat er geen redelijke verdenking was jegens de klager die de voorlopige hechtenis rechtvaardigde en beval zijn onmiddellijke vrijlating.

Ondanks deze beslissing van het EHRM beval de Turkse rechter, na bestudering van het EHRM-arrest, opnieuw de voorlopige hechtenis in een tweede strafzaak jegens klager. Deze tweede verdenking was grotendeels gebaseerd op dezelfde feiten als de eerste zaak. Het EHRM stelt vast dat er geen juridische onderbouwing is gegeven voor deze herkwalificatie van de verdenkingen en dat de voorlopige hechtenis (die al langer dan vier jaar duurde) niet gerechtvaardigd is wegens gebrek aan bewijs en onderbouwing.

EHRM: schending van artikel 5 EVRM, in samenhang met artikel 18, omdat de voorlopige hechtenis niet voldoet aan de eisen van rechtmatigheid, proportionaliteit en onafhankelijke tijdige toetsing.

- The ECtHR Judgment in *Selahattin Demirtaş v. Türkiye* (No. 4): A Landmark Case on Political Repression and Human Rights ([Strasbourg observers](#))

 EHRM – ARREST – Gullotti t. Italië – 10 juli 2025 – 64753/14 – ECLI:CE:ECHR:2025:0710JUD006475314 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Recht op correspondentie – Beperkingen – Schending

Klager is gedetineerd vanwege mafia-gerelateerde misdrijven. Hij valt onder een speciale regeling die is ingevoerd om het contact tussen gedetineerden en hun criminele netwerken te verbreken. De correspondentie van klager is beperkt tot familieleden die zijn toegelaten voor familiebezoek.

Klager klaagt over de verlenging van de beperkingen om met anderen dan de hiervoor genoemde familieleden te kunnen corresponderen.

Het EHRM oordeelt dat er geen expliciete en autonome beoordeling is geweest van de noodzaak om de maatregelen te verlengen. Schending van artikel 8 EVRM.

 EHRM – ARREST – Rafiyev t. Azerbeidzjan – 8 juli 2025 – 81028/17 – ECLI:CE:ECHR:2025:0708JUD008102817 – persbericht – arrest

Artikelen 5 en 9 EVRM – Godsdienstvrijheid – Detentie op politiebureau – Schending

Samenvatting onder: [Godsdienstvrijheid](#)

 EHRM – ARREST – Atanasije Ristic t. Servië – 26 augustus 2025 – 38336/21 – ECLI:CE:ECHR:2025:0826JUD003833621 – persbericht – arrest

Artikel 5 EVRM – Aanhouding en detentie zonder proces-verbaal – Geen mogelijkheid om op te komen tegen detentie

Op 20 november 2016 is klager weggerend van de politie en heeft daarbij een plastic zakje ingeslikt. Daarop is hij door de politie in een toxicologische kliniek geplaatst, waar hij aan het bed vastgebonden lag. Er is een röntgenfoto gemaakt en hij heeft laxermiddel gekregen. In het zakje bleek 4,77 gram van een stof bevattende amfetamine en cafeïne te zitten. Op 22 november mocht klager pas voor het eerst contact opnemen met zijn advocaat. In de middag van 23 november 2016 is klager vrijgelaten.

Volgens het EHRM zijn meerdere leden van artikel 5 EVRM (het recht op vrijheid) geschonden. Het eerste lid is geschonden omdat er geen proces-verbaal is opgemaakt van de aanhouding en detentie van klager. Het tweede lid is geschonden omdat klager destijds niet is geïnformeerd over de reden van zijn aanhouding. Het derde en vierde lid zijn ten slotte ook geschonden, omdat klager geen mogelijkheid is geboden om de wettigheid van zijn detentie door een rechter te laten beoordelen en bij de rechter aan te vechten.

EHRM – ARREST – N.T. t. Cyprus – 3 juli 2025 – 28150/22
– ECLI:CE:ECHR:2025:0703JUD002815022 – persbericht – arrest

Artikelen 3 en 8 EVRM – Artikel 14 EVRM – Onvoldoende onderzoek naar verkrachting – Secundaire victimisatie – Schending

In 2021 heeft klagster gemeld bij de politie dat ze tien jaar eerder (toen ze 18 jaar oud was) verkracht is door een schoolvriend. De zaak gaat over de tekortkomingen in het onderzoek van de autoriteiten. De strafprocedure is gestaakt vanwege vermeende inconsistenties in de verklaringen van klagster, haar erkenning dat ze de schoolvriend had "gemogen" en hem mogelijk de "verkeerde signalen" had gegeven.

Het EHRM oordeelt dat de autoriteiten de kwestie van niet-toestemming niet hebben onderzocht. De door de aanklagers en de plaatsvervangend procureur-generaal gebruikte taal bij de beoordeling van de zaak kan als seksistisch worden gekwalificeerd en kunnen vooroordelen en stereotypen bevestigen en daarmee het vertrouwen van vrouwen, als slachtoffers van gendergerelateerd geweld, in het rechtssysteem ondermijnen. Er was geen slachtoffergerichte aanpak, waardoor ze is blootgesteld aan secundaire victimisatie en discriminatie.

- 📌 State Complicity and the Gendered Architecture of Disbelief: A Critical Reading of N.T. v. Cyprus (Strasbourg observers)

EHRM factsheets en guides

- Hunger strikes in detention
- Migrants in detention
- Prisoners' right to vote
- Prisoners' health-related rights
- Detention and mental health
- Detention conditions and treatment of prisoners
- Use of force in the policing of demonstrations
- Guide on the case-law of the ECHR on Prisoners' rights
- ECHR-KS Key Theme – Prisoners' rights Health care in prison
- ECHR-KS Key Theme - Article 5 Judicial review of short-term detentions
- ECHR-KS Key Theme – Article 14 Prisoners and discrimination

Diensten, vrij verkeer van diensten en elektronische communicatiediensten

HvJ – ARREST – C-254/23 (INTERZERO) – 10 juli 2025 – Grote Kamer – Slovenië – ECLI:EU:C:2025:569 – conclusie – arrest (Engelse taalversie)

Richtlijn 2006/123/EG – Richtlijn 2008/98/EG – Artikelen 16 en 17 Handvest EU – Afvalbeheerdiensten – Diensten van algemeen economisch belang – Rechtszekerheidsbeginsel en vertrouwensbeginsel – Evenredigheid

Interzero e.a. verlenen afvalbeheerdiensten in Slovenië. De Sloveense regering heeft in 2022 een nieuwe wet vastgesteld, de ZVO-2. Met deze wet wordt de economische activiteit van afvalbeheer in een niet-economische, aan monopolies voorbehouden activiteit omgezet. Volgens Interzero e.a. is dit in strijd met de Sloveense grondwet en het Unierecht, namelijk de artikelen 49, 56, 102 en 106 VWEU, en de artikelen 16 en 17 Handvest EU. Zij betogen dat de Sloveense regering niet heeft aangetoond dat het systeem volgens de ZVO-1 niet doelmatig heeft geopereerd, noch heeft de regering gemotiveerd waarom de activiteit van afvalbeheer zou moeten worden uitgevoerd zonder winstoogmerk.

Hof: Artikel 106, lid 2, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een rechtspersoon die, ten eerste, overeenkomstig de artikelen 8 en 8 bis van Richtlijn 2008/98/EG, het exclusieve recht heeft om een activiteit uit te oefenen die bestaat in de uitvoering, voor een bepaalde categorie producten en op het gehele grondgebied van een lidstaat, van uitgebreide producentenverantwoordelijkheidsverplichtingen namens de betrokken producenten, en die, ten tweede, verplicht is deze activiteit zonder winstoogmerk uit te oefenen, moet worden beschouwd als een onderneming die belast is met het beheer van een dienst van algemeen economisch belang in de zin van dat artikel 106, lid 2, mits die rechtspersoon daadwerkelijk belast is met de uitvoering van openbare dienstverplichtingen en de aard, de duur en de omvang van die verplichtingen duidelijk zijn omschreven in nationaal recht.

De artikelen 8 en 8 bis van Richtlijn 2008/98, artikel 15 van Richtlijn 2006/123/EG, de artikelen 49, 56 en 106 VWEU, de artikelen 16 en 17 Handvest en de beginselen van rechtszekerheid en bescherming van het gewettigd vertrouwen moeten aldus worden uitgelegd dat zij, mits het evenredigheidsbeginsel in acht wordt genomen, zich niet verzetten tegen een nationale regeling die:

– een monopoliepositie creëert door de oprichting van een organisatie die belast is met de collectieve nakoming van verplichtingen inzake uitgebreide producentenverantwoordelijkheid en die het exclusieve recht heeft om die activiteit voor een bepaalde categorie producten uit te voeren, en die tegelijkertijd voorziet in de intrekking van rechtswege van de vergunningen die marktdeelnemers tot dat moment in staat stelden die activiteit uit te oefenen, en in de beëindiging van rechtswege van alle door die marktdeelnemers gesloten overeenkomsten. in de uitoefening van dezelfde activiteit, mits die regeling echter, ten eerste, gepaard gaat met de totstandbrenging van een wettelijk kader dat kan waarborgen dat de houder van die monopoliepositie daadwerkelijk op coherente en systematische wijze de doelstellingen van bescherming van het milieu en de volksgezondheid kan nastreven die de betrokken lidstaat zich heeft gesteld, door middel van een kwantitatief gemeten en kwalitatief geplande levering met inachtneming van die doelstellingen en onderworpen aan strikte controle door de overheidsinstanties, en, ten tweede, voorziet in aanpassingen van de toepassing van de nieuwe regels om te voorkomen dat de betrokken marktdeelnemers buitensporige lasten worden opgelegd, met name een overgangsperiode van voldoende duur om hen in staat te stellen zich aan de veranderingen aan te passen of een systeem van redelijke vergoeding van de door hen geleden schade;

- vereist dat die organisatie haar activiteiten zonder winstoogmerk uitoefent;*
- bepaalt dat producenten die onderworpen zijn aan uitgebreide producentenverantwoordelijkheidsverplichtingen en die ten minste 51% van de totale hoeveelheid producten van dezelfde categorie, waarop die uitgebreide producentenverantwoordelijkheidsverplichting van toepassing is, op de markt brengen, een dergelijke organisatie moeten oprichten en er aandelen in moeten bezitten;*
- bepaalt dat aandeelhouders van die organisatie producenten op de betrokken markt moeten zijn;*

- *verbiedt die producenten de activiteit van afvalinzameling en -verwerking uit te oefenen en verbiedt kapitaal- of familiebanden tussen enerzijds die organisatie, de leden van haar leidinggevende orgaan en die producenten en anderzijds de personen die afval inzamelen en verwerken en personen die stemrecht hebben in het bestuurs- of toezichtsorgaan van die organisatie;*
 - *de collectieve naleving van de verplichtingen inzake uitgebreide producentenverantwoordelijkheid verplicht stelt voor de producenten van producten die onder die uitgebreide producentenverantwoordelijkheid vallen, en hen ertoe verplicht om met diezelfde organisatie een contract af te sluiten, op voorwaarde echter dat aan die verplichtingen voldoende procedurele waarborgen worden geboden, met name met betrekking tot mogelijke belangenconflicten of concurrentienadelen, teneinde te voorkomen dat de betrokken producenten bij de uitoefening van hun economische activiteit buitensporige lasten ondervinden ten gevolge van willekeurige of onvoorzienbare gevolgen voor hun contractuele relaties.*
- EU-Hof: nakoming producentenverantwoordelijkheid namens producent door rechtspersoon zonder winstoogmerk kan onderneming betreffen belast met DAEB (ECER)

HvJ – ARREST – C-367/24 (Telekom România Mobile Communications) – 10 juli 2025 – Roemenië – ECLI:EU:C:2025:561 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) 2015/2120 – Elektronische communicatie – Open-internettoegang – Aanbieders van internettoegangsdiensten – Verschillende behandeling verkeerscategorieën zonder objectieve rechtvaardiging

Telekom România Mobile Communications biedt als optie onbeperkt internet aan. Het basistarief voor die abonnementen of kaarten omvat een maandelijks datavolume dat kan worden benut om toegang te krijgen tot alle verkeerscategorieën, met inbegrip van videostreaming, met snelheden tot 150 megabit per seconde. De activering door de betrokken klant van de „bonus onbeperkt internet” impliceert niet alleen dat hij toegang krijgt tot een onbeperkt datavolume, waarvan het verbruik niet wordt meegenomen in dat basistarief, maar ook dat de snelheid van het verkeer van het type videostreaming wordt beperkt tot maximaal 1,5 megabit per seconde. Die beperking leidt dan weer tot een lagere videoresolutie. Wanneer de betrokken klant die bonus deactiveert, verloopt elk soort verkeer met de oorspronkelijke snelheid, maar wordt het maandelijks verbruikte datavolume in mindering gebracht op het overeenkomstig dat tarief gecontracteerde of gefactureerde volume.

De nationale toezichthouder (Ancom) heeft vastgesteld dat de tariefoptie „bonus onbeperkt internet” een met artikel 3, lid 3, van verordening 2015/2120 onverenigbare verkeersbeheersmaatregel vormt en dat Telekom România Mobile Communications daaraan een einde moest maken. Volgens dat besluit werden verschillende verkeerscategorieën verschillend behandeld zonder enige objectieve rechtvaardiging, waarbij videostreaming werd gediscrimineerd door de beperking van de maximumsnelheid voor dit soort verkeer, tot 1,5 megabit per seconde, terwijl de snelheid voor andere verkeerscategorieën tot 150 megabit per seconde kon bedragen. De bestuursrechter heeft het door Telekom România Mobile Communications ingestelde beroep tot nietigverklaring van dat besluit toegewezen. Ancom heeft tegen dit arrest cassatieberoep ingesteld bij de verwijzende rechter.

Duitsland, Hongarije en Roemenië hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 3 van verordening (EU) 2015/2120 verzet zich tegen een door een aanbieder van internettoegangsdiensten aan zijn klanten aangeboden optie voor onbeperkte internettoegang zonder extra kosten, die bij activering ervan deze klanten in staat stelt om gebruik te maken van videostreamingdiensten zonder dat de aldus verbruikte data in mindering worden gebracht op het in het maandelijks basistarief begrepen datavolume, maar die de bandbreedte voor die inhoud, ongeacht de verspreider of de aanbieder ervan, beperkt ten opzichte van de bandbreedte voor de andere verkeerscategorieën, terwijl, wanneer die optie door die klanten niet wordt geactiveerd, voor het gehele

verkeer, met inbegrip van videostreaming, dezelfde bandbreedte beschikbaar is, doch het verbruikte datavolume in mindering wordt gebracht op het door die klanten gecontracteerde volume.

HvJ – CONCLUSIE – C-366/24 (Amazon) – 3 juli 2025 – A-G Szpunar – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:531 – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/123/EG (Dienstenrichtlijn) – Artikelen 34 en 36 VWEU – Vrij verrichten van diensten – Vrij verkeer van goederen – Thuisbezorgdienst voor boeken – Nationale regeling die voorziet in minimumtarief voor dergelijke bezorging

Sinds 1981 is één boekenprijs ingevoerd om eerlijke toegang tot literatuur in heel Frankrijk te garanderen. Bijna veertig jaar later breidt de zogenaamde “Darcos”-wet van 2021 deze beschermende maatregel uit naar het digitale tijdperk door een minimumtarief van 3 euro in te voeren voor de levering van boekbestellingen onder de 35 euro. De Franse overheid beoogt daarmee de onafhankelijke boekhandels te beschermen en het pluralisme in de uitgeverij te behouden.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 1, lid 4, en artikel 16 van richtlijn 2006/123/EG moeten aldus worden uitgelegd dat een nationale regeling tot vaststelling van een minimumtarief voor de levering aan huis van een bestelling die bestaat uit een of meer boeken binnen de werkingssfeer van deze richtlijn valt en gerechtvaardigd kan zijn indien aan de voorwaarden van artikel 16 van die richtlijn is voldaan.”

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-322/25 (Swedish Match), verwijzing uit **Portugal** over **vrij verkeer van diensten en goederen** en de vraag of het Unierecht zich verzet tegen een nationale regeling die **accijnsverlies** tot 2% automatisch rechtvaardigt van de tijdens het productieproces vernietigde **accijnszegels**, maar alleen bij productie in Portugal en niet in andere EU-lidstaten – [ECER](#)
- C-337/25 (Futura), verwijzing uit **Italië** over de vraag of **verordening 2017/352** van toepassing is op technisch-nautische dienst van **vervoer tussen wal en schip vervoer** en de vraag of het exclusieve recht dat **zonder openbare selectieprocedure** is toegekend in strijd is met het **vrij verkeer van diensten, vrij verkeer van vestiging en de mededingingsregels** – [ECER](#)
- C-401/25 (Elettronica Industriale II), verwijzing uit **Italië** over **verzoek tot herziening van frequentiegebruiksrechten** – [ECER](#)
- C-478/25 (TECHNIKI PROSTASIA PERIVALLONTOS), verwijzing uit **Griekenland** over **afvaldiensten havenbeheerders, ankerplaatsen, en ondernemingsvrijheid** – [ECER](#)

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Middelburg – na prejudiciële verwijzing – [ECLI:NL:RBDHA:2022:8164](#) – na [HvJ C-540/22 \(Staatssecretaris J&V\)](#) – [ECLI:NL:RBDHA:2025:13674](#)

Artikelen 56 en 57 VWEU – Grensoverschrijdende dienstverrichting – Geen afgeleid verblijfsrecht voor derdelander-werknemers

Samenvatting onder: [asiel en migratie](#)

Digitalisering en AI

CONSULTATIE

Evaluatie van de verordening digitale markten, Feedback mogelijk van 26 augustus 2025 - 23 september 2025 ([EC](#))

OVERIG

- Nieuwe praktijkcode AI gepubliceerd ([ECER](#))
- Betekenisvolle menselijke tussenkomst bij algoritmische besluitvorming ([AP](#))
- Algoritmeregistratie in Nederland moet beter ([AP](#))
- Witwasbestrijding met kunstmatige intelligentie. Een voorverkenning van artificiële beoordeling van transacties bij of door banken onder de AI-Act ([bijzonder strafrecht](#))
- AI in Arbitration: Will the EU AI Act Stand in the Way of Enforcement? ([conflict of laws](#))
- The Digital Services Act in action: combatting illegal and unsafe products ([ECLB](#))
- The Autonomy of Judges in the Algorithmic Society ([European courts](#))
- Copyright, AI, and the Future of Internet Search before the CJEU ([Verfassungsblog](#))
- The GPAI Code of Practice ([Verfassungsblog](#))
- Independence as a Desideratum ([Verfassungsblog](#))

A recent report claiming that EU tech regulation has entered the ongoing trade negotiations with the U.S. has sparked fears that enforcement of the Digital Services Act (DSA) might be halted altogether. Although the DSA only came into full effect in February 2024, the European Commission's subsequent enforcement has already showcased conflicts regarding its role as an autonomous political and administrative enforcement body.

Discriminatie en gelijke behandeling

HvJ – ARREST – C-397/23 ([Jobcenter Arbeitplus Bielefeld](#)) – 1 augustus 2025 – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:602 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2004/38/EG – Artikel 18 VWEU – Unieburger – Gelijke behandeling – Minderjarig kind dat Unieburger is met verblijfsrecht – Verblijfsvergunning ouder van dat kind met oog op uitoefening ouderlijk gezag over kind – Onderscheid op basis van de nationaliteit van het kind – Ouder met verblijfsrecht als werkzoekende – Recht op sociale bijstand – Draagwijdte

Samenvatting onder: [asiel, migratie en unieburgerschap](#)

HvJ – CONCLUSIE – C-151/24 ([Luevi](#)) – 10 juli 2025 – A-G De La Tour – Italië – ECLI:EU:C:2025:562 – [conclusie](#)

Richtlijn 2011/98/EU – Verordening (EG) nr. 883/2004 – Artikel 1 Handvest EU – Rechten van werknemers uit derde landen met een gecombineerde vergunning – Gelijke behandeling – Sociale uitkering

Samenvatting onder: [arbeid en sociale zekerheid](#)

HvJ – CONCLUSIE – C-258/24 (Katholische Schwangerschaftsberatung) – 10 juli 2025 – A-G Medina – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:555 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Richtlijn 2000/78/EG – Artikel 17 VWEU – Artikelen 10 en 21 Handvest EU – Gelijke behandeling – Verschil in behandeling op grond van godsdienst — Beroepsactiviteiten binnen kerken en andere organisaties – Ontslag van een werknemer vanwege verlaten van katholieke kerk

De verwerende organisatie is een vrouwen- en beroepsvereniging binnen de katholieke kerk in Duitsland, die zich inzet voor kinderen, jongeren, vrouwen en hun gezinnen in bijzondere omstandigheden. Tot haar taken behoort het adviseren van zwangere vrouwen.

Verzoekster is moeder van vijf kinderen en sinds 2006 in dienst van verweerder. In oktober 2013 heeft verzoekster het vertrek uit de katholieke kerk kenbaar gemaakt. Daarop werd haar betrekking als adviseur binnen de katholieke organisatie beëindigd. De vraag is of haar ontslag een discriminatie vormt.

De onderhavige zaak vloeit rechtstreeks voort uit de arresten Egenberger en IR, waarin het Hof relevante richtsnoeren heeft gegeven om te bepalen wanneer de godsdienst van een persoon een beroepsvereiste kan vormen in het geval dat beroepsactiviteiten worden verricht binnen kerken en publieke of particuliere organisaties waarvan de grondslag op godsdienst is gebaseerd.

- B** Advocate General Medina: The dismissal of an employee by a Catholic organisation for leaving the Catholic Church may amount to discrimination on grounds of religion ([Persbericht](#))
- B** A-G Medina: ontslag bij katholieke kerk vanwege het verlaten van die kerk kan in strijd zijn met het beginsel van gelijke behandeling ([ECER](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-799/23 (Commissie/Slowakije) – 1 augustus 2025 – A-G Capeta – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2025:621 – [conclusie](#)

Richtlijn 2000/43/EG – Gelijke behandeling – Indirecte discriminatie Roma-kinderen in onderwijs

Volgens de Commissie worden Roma-kinderen in aanzienlijk grotere aantallen dan andere kinderen geplaatst op speciale scholen of in speciale klassen voor kinderen met een verstandelijke of andere beperking. Daarnaast worden Roma-kinderen in het primair onderwijs op reguliere scholen gescheiden van andere kinderen, door hen in speciale Roma-scholen, in aparte klassen of op aparte verdiepingen te plaatsen en worden zij in schoolkantines gescheiden van andere kinderen.

De Europese Commissie verzoekt het HvJ vast te stellen dat Slowakije daarmee de krachtens richtlijn 2000/43 op haar rustende verplichtingen niet is nagekomen.

A-G geeft het Hof in overweging: vast te stellen dat door een onevenredig groot aantal Roma-kinderen te plaatsen op speciale scholen of in speciale klassen voor kinderen met een verstandelijke of andere handicap, waar het onderwijs volgens een vereenvoudigd programma verloopt, en door Roma-kinderen af te zonderen in aparte klassen op gewone scholen of op aparte scholen, Slowakije stelselmatig en voortdurend de krachtens artikel 2, lid 1, juncto artikel 2, lid 1, onder b), en artikel 3, lid 1, onder g), van richtlijn 2000/43/EG op haar rustende verplichtingen niet is nagekomen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-397/25 \(e-EFKA\)](#), verwijzing uit **Griekenland** over **ouderdomspensioen, begrip minimum uitkering en gelijke behandeling van migrerende werknemers** – [ECER](#)

EHRM - facstsheets en guides

- Guide on Article 14 ECHR and on article 1 of Protocol No. 12 to the Convention - prohibition of discrimination

Douane, tariefindeling, handel en antidumping

HvJ – ARREST – C-206/24 (Caves Andorranes) – 1 augustus 2025 – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:611 – conclusie – arrest

Verordening (EEG) nr. 1430/79 – Terugbetaling of kwijtschelding van in- of uitvoerrechten – In strijd met het Unierecht geïnde douanerechten – Ambtshalve terugbetaling – Vervaltermijn

De betrokken douanerechten zijn opgelegd als gevolg van een onjuiste toepassing van de douaneregels, die pas jaren later is ontdekt en rechtgezet. In deze zaak voeren de Franse autoriteiten aan dat zij zelf niet in staat waren om de ondernemingen te identificeren die mogelijk recht hadden op terugbetaling of kwijtschelding en evenmin dat zij in staat waren om de terug te betalen bedragen vast te stellen. Bovendien is het recht om terugbetaling te eisen volgens hen gebonden aan door de douaneregeling gestelde termijnen. Caves Andorranes betwist die argumentatie.

Partijen in het geding hebben uiteenlopende standpunten ingenomen, zowel over de omvang van de onderzoeksplicht van de douaneautoriteiten als over de vervaltermijn van drie jaar die het Unierecht voor de administratieve terugbetalingsprocedure stelt.

Hof: Artikel 2, lid 2, derde alinea, van verordening (EEG) nr. 1430/79 moet aldus worden uitgelegd dat een nationale douaneautoriteit alleen dan verplicht is om ambtshalve tot terugbetaling van de douanerechten over te gaan, indien die autoriteit vóór het verstrijken van een termijn van drie jaar, te rekenen vanaf de boeking van die rechten, zelf heeft vastgesteld dat deze ten onrechte zijn geïnd, waarbij die vaststelling impliceert dat zij op de hoogte is van de identiteit van de personen die deze rechten hebben betaald en van het aan elk van hen terug te betalen bedrag. Wanneer die autoriteit niet beschikt of niet kon beschikken over alle informatie die nodig is om dat bedrag terug te betalen aan de persoon die de ten onrechte geïnde douanerechten heeft betaald of aan de personen die hem in zijn rechten en verplichtingen zijn opgevolgd, staat het aan diezelfde autoriteit om, teneinde aan haar verplichting tot terugbetaling te voldoen, de maatregelen te nemen die, zonder onevenredig te zijn, noodzakelijk en passend zijn om die informatie te verkrijgen en tot terugbetaling over te gaan.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- T-304/25 (Kronospan Bulgaria), verwijzing uit **Bulgarije** over **tariefindeling** van met 'melamine-formaldehydehydars geïmpregneerd decorpapier'
- T-383/25 (Segelbootwartung), verwijzing uit **Duitsland** over de vraag of een **vervoermiddel** dat alleen wordt **ingevoerd in een lidstaat voor onderhoudswerkzaamheden** (en niet gebruikt wordt als vervoersmiddel) in het **economisch circuit van de Unie** terecht is gekomen en of de **douaneschuld** wordt **kwijtgescholden** bij **uitvoer** op grond van artikel 124, lid 1, onder k) van verordening 952/2013 – **ECER**
- C-406/25 (FF Skagen), verwijzing uit **Denemarken** over de **tariefindeling van geïmporteerde vis** en het onderscheid tussen hoofdstuk 3 (vis voor menselijke consumptie) en hoofdstuk 5 (dierlijke producten ongeschikt voor menselijke consumptie).

CONSULTATIE

EU-oorsprongsregels – evaluatie, Feedback- en raadplegingsperiode 12 augustus 2025 - 02 december 2025 ([EC](#))

OVERIG

Nieuwe EU-regels om invoerbelastingen te vereenvoudigen aangenomen ([ECER](#))

Eigendomsrecht

HvJ – ARREST – [C-784/23 \(Voore Mets e.a.\)](#) – 1 augustus 2025 – Estland – [ECLI:EU:C:2025:609](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2009/147/EG (Vogelrichtlijn) – Artikelen 16 en 17 Handvest – Behoud van de vogelstand – Verbod op het kappen van bomen gedurende de broedperiode van vogels – Vrijheid van ondernemerschap – Eigendomsrecht

Samenvatting onder [milieu en natuur](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-326/25 \(03 Rayonno upravlentie na SDVR\)](#), verwijzing uit **Bulgarije** over een koper van een auto, die niet in rechte kan opkomen tegen een beslissing tot afgifte van zijn voertuig aan Duitse eisers (vanwege melding in Schengeninformatiesysteem van de auto die wordt gezocht als bewijsmiddel in een strafzaak wegens wederrechtelijke toe-eigening) en over **eigendomsrecht** en **artikel 47 Handvest EU**

EHRM factsheets en guides

- [Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the ECHR - protection of property](#)

Energiemarkt

HvJ – ARREST – [C-514/23 \(Tiberis Holding\)](#) – 1 augustus 2025 – Italië – [ECLI:EU:C:2025:597](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2009/28/EG – Richtlijn (EU) 2018/2001 – Artikel 108 VWEU – Energie uit hernieuwbare bronnen – Nationale prikkels – Staatssteun – Exclusieve bevoegdheid Europese Commissie – Niet-ontvankelijkheid

Tiberis exploiteert een waterkrachtcentrale en heeft met GSE (beheerder van energiediensten in Italië) een overeenkomst gesloten in het kader van een stimuleringsregeling voor de opwekking van elektriciteit. Tiberis heeft gespreid over vijf jaar, te weten van 2017 tot en met 2021, in totaal

4 044 340,75 EUR aan steun ontvangen. GSE heeft Tiberis verzocht een deel van de toegekende steun, in totaal 1 224 210,86 EUR, terug te betalen.

Tiberis heeft beroep ingesteld tot nietigverklaring van die verzoeken en van de contractuele bedingen en bestuursrechtelijke bepalingen waarop zij waren gebaseerd. Het beroep is ongegrond verklaard. Het betrokken stimuleringsmechanisme is volgens de rechter in zijn geheel niet in strijd met het Unierecht.

Het Hof oordeelt dat het Unierecht zich ertegen verzet dat de verwijzende rechter beoordeelt of het mechanisme van de negatieve prikkel verenigbaar is met de bepalingen van artikel 3 van richtlijn 2009/28 of artikel 4 van richtlijn 2018/2001, aangezien dit mechanisme onlosmakelijk verbonden is met de werking van de staatssteunregeling die de Commissie bij besluit SA.43756 verenigbaar met de interne markt heeft verklaard. Bijgevolg is de uitlegging van artikel 3 van richtlijn 2009/28 of van artikel 4 van richtlijn 2018/2001 niet relevant voor de beslechting van het hoofdgeding.

Hof: Het verzoek om een prejudiciële beslissing is niet-ontvankelijk.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-327/25 (VETS Svoge), verwijzing uit **Bulgarije** over de vraag of een lidstaat **aanvullende heffingen** kan blijven innen naast Uniemaatregelen die de inkomsten van **energieproducenten** al beperken, in een zaak waarin een bedrijf stelt **dubbele belasting** te betalen over zijn inkomsten uit elektriciteitsverkoop
- C-325/25 (Eneco Wind Belgium), verwijzing uit **België** over **Habitatrichtlijn**, **hernieuwbare energieprojecten**, vergunningen, **milieueffectrapportage**, en de **voorrang** die lidstaten moeten geven aan projecten voor de productie van energie uit hernieuwbare bronnen bij de afweging van verschillende plannings- en vergunningsprocedures – ECER
- C-398/25 (Energie-Control Austria), verwijzing uit **Oostenrijk** over **marktmanipulatie** en de situatie dat een onderneming jaarlijkse **grensoverschrijdende elektriciteitstransmissiecapaciteiten** opkoopt, terug verkoopt op maandelijkse veilingen en later opnieuw biedt op dezelfde capaciteiten, ook als het gedrag binnen de officiële **veilingregels** heeft plaatsgevonden – ECER

CONSULTATIE

- Energie – Strategie voor verwarming en koeling, Feedback- en raadplegingsperiode 28 augustus 2025 - 20 november 2025 (EC)
- EU-strategie om de wereldwijde klimaat- en energietransitie te bevorderen, Feedback mogelijk van 7 augustus 2025 - 11 september 2025 (EC)

BNC

Fiche: Verordening uitsluiten import Russisch aardgas en monitoring energieafhankelijkheden
Kamerstuk 22112, nr. 4106

Erfrecht

OVERIG

L.J.J. van Wijk, Enkele vragen betreffende de aanwijzing door de Erfrechtverordening van het toepasselijk recht van niet-lidstaten na tien jaar rechtspraak, in: [TE 2025/4](#)

Europees OM

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-407/25 \(Tersten\)](#), verwijzing uit **België** over verordening 2017/1939 (**Europees Openbaar Ministerie**) en de gevolgen van het **niet-mededelen van een strafzaak met financiële belangen voor de EU aan het EOM**, waardoor het EOM zijn evocatierecht niet heeft kunnen uitoefenen – [ECER](#)

Europese subsidies

HvJ – ARREST – [C-114/24 P \(Glonatech\)](#) – 3 juli 2025 – ECLI:EU:C:2025:520 – geen conclusie – [arrest](#)

Artikelen 41 en 47 Handvest EU – Arbitragebeding – SANAD-project – Subsidiabele kosten – OLAF onderzoek – Gedeeltelijke terugvordering vanwege onregelmatigheden in bewijsstukken – Recht op een doeltreffende voorziening in rechte

Verzoekster is werkzaam in de sector van de nanotechnologie en heeft als coördinator van een consortium met het REA een subsidieovereenkomst in het kader van het SANAD-project gesloten. De begunstigden van het SANAD-project hebben in totaal 2 585 401,98 EUR aan subsidie ontvangen.

Na een audit heeft het REA verzoekster een debetnota doen toekomen. Rekwirante gaat in beroep bij het Gerecht die het beroep van rekwirante heeft verworpen. Rekwirante verzoekt het Hof het bestreden arrest geheel of gedeeltelijk te vernietigen.

Rekwirante doet een beroep op artikel 47 Handvest. Zij betoogt dat het Hof in het arrest in zaak C-378/16 P heeft geoordeeld dat indien partijen besluiten in hun overeenkomst de Unierechter door middel van een arbitragebeding bevoegd te verklaren om kennis te nemen van geschillen met betrekking tot die overeenkomst, die rechter bevoegd is om, ongeacht het in de overeenkomst gekozen toepasselijke recht, inbreuken op het Handvest en op de algemene beginselen van het Unierecht te onderzoeken.

Het Hof oordeelt dat het Gerecht blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door in punt 53 van het bestreden arrest de mogelijkheid uit te sluiten dat de Unierechter in een geding waarbij, zoals in casu, artikel 272 VWEU wordt toegepast, nagaat of er inbreuk is gemaakt op het in artikel 41 Handvest verankerde beginsel van behoorlijk bestuur.

Echter, uit vaste rechtspraak van het Hof volgt dat wanneer blijkt dat de motivering van een arrest van het Gerecht in strijd is met het Unierecht maar het dictum ervan op basis van andere rechtsgronden gerechtvaardigd is, die strijdigheid met het Unierecht niet betekent dat dit arrest moet worden vernietigd, maar dat het anders dient te worden gemotiveerd en dat de hogere voorziening moet worden afgewezen (o.a. arrest C-725/20 P)

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

Familieleven en familierecht

**EHRM – ARREST – M.K. t. Letland – 3 juli 2025 – 26035/23 –
ECLI:CE:ECHR:2025:0703JUD002603523 – persbericht – arrest**

Artikel 8 EVRM – Gezinsleven – Geen voorlopige omgangsregeling – Ernstige gevolgen voor relatie tussen kind en meemoeder en voor uiteindelijke omgangsregeling – Schending

In 2012 ging klagster samenwonen met haar partner van hetzelfde geslacht. Haar partner werd via kunstmatige inseminatie zwanger van een kind dat in 2016 is geboren. Ze zorgden samen voor het kind en het kind noemde klagster "Mama M". Het koppel ging in februari 2022 uit elkaar. Diezelfde maand startte klagster een omgangsprocedure, omdat zij geen contact meer had met het kind. De autoriteiten hebben ondanks verzoeken van klagster geen tijdelijke omgangsregeling bepaald in afwachting van de uitkomst van de hoofdprocedure over de omgang. Uiteindelijk kreeg klagster in februari 2024 een beperkte omgangsregeling om psychische schade voor het kind te voorkomen, aangezien klagster en het kind elkaar twee jaar niet hadden gezien.

EHRM: De relatie tussen klagster (die noch de biologische, noch de juridische ouder is) en het kind kan vallen onder de begrippen 'privéleven' en 'gezinsleven' en het hof zal de klacht onderzoeken in het kader van het 'gezinsleven'. De nationale autoriteiten hebben vastgesteld dat het kind sterke emotionele banden met klagster had ontwikkeld. Op autoriteiten rust de positieve verplichting om gezinsleven mogelijk te maken. De nationale rechter heeft het tweede verzoek om een voorlopige omgangsregeling op 31 maart 2023 niet-ontvankelijk verklaard omdat op het eerste verzoek op 6 maart 2023 al was beslist. Die eerste beslissing was echter geen inhoudelijk oordeel maar een beslissing tot beëindiging van de procedure omdat de klagster vanwege gezondheidsredenen het verzoek had ingetrokken. De behandeling van de hoofdzaak vond pas ruim zes maanden later, in oktober 2023 plaats, terwijl klagster sinds februari 2022 geen contact meer had met het kind. Door de tijdelijke omgangsregeling niet te onderzoeken in afwachting van de uitkomst van de hoofdzaak, is klagster het contact met het kind gedurende de procedure ontzegd, wat ernstige gevolgen heeft gehad voor hun relatie en de uitkomst van de procedure. Schending van artikel 8 EVRM.

NOOT – EHRM 12 juni 2025, B.T. en B.K.CS. t. Hongarije

B.T. and B.K.Cs. v. Hungary: Child Removal and Stereotyped Romani Motherhood but No Discrimination (Strasbourg observers)

OVERIG

Kinderen en het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (NJB)

EHRM factsheets en case-law guide

- Children's rights
- Gestational surrogacy
- International child abductions

- [Parental rights](#)
- [Protection of minors](#)
- [Reproductive rights](#)
- [Guide on Article 8 ECHR - right to respect for private and family life, home and correspondence](#)
- [Guide on Article 12 ECHR - right to marry](#)
- [ECHR-KS Key Theme – Rights of the child Contact rights](#)
- [ECHR-KS Key Theme – Article 8 Filiation](#)
- [ECHR-KS Key Theme – Article 8 Right of the child to be heard in domestic proceedings on family matters](#)
- [ECHR-KS Key Theme - Article 8 Surrogacy](#)

Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie

HvJ – ARREST – [gevoegde zaken C-777/22 P en C-789/22 P \(ECB/Corneli en Commissie/Corneli\)](#) – 15 juli 2025 – **Grote Kamer – [ECLI:EU:C:2025:580](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)**

Richtlijn 2014/59/EU – Verordening (EU) nr. 1024/2013 – Herstel en afwikkeling van kredietinstellingen – Vroegtijdige interventie maatregelen – Tijdelijk bewind – Gemeenschappelijk Toezichtsmechanisme — Beroep tot nietigverklaring van aandeelhouder – Rechtstreeks en individueel geraakt – Toepassing van het Unierecht en het nationale recht door de ECB – Verplichting tot conforme uitlegging van het nationale recht

De ECB en de Europese Commissie (rekwirantes) komen op tegen een arrest van het Gerecht waarbij het de besluiten van de ECB nietig heeft verklaard. Met deze besluiten had de ECB Banca Carige SpA onder tijdelijk bewind gesteld.

Verzoekster in eerste aanleg en verweerster in hogere voorziening, Corneli, was een van de vele minderheidsaandeelhouders van de bank.

Rekwirantes verwijten het Gerecht ten eerste het beroep ten onrechte ontvankelijk te hebben verklaard. Het Gerecht heeft volgens hen blijk gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door te oordelen dat Corneli (nog steeds) een procesbelang had bij de nietigverklaring van de litigieuze besluiten en door die besluiten rechtstreeks en individueel werd geraakt in de zin van artikel 263, vierde alinea, VWEU.

Wat de grond van de zaak betreft, verwijten rekwirantes het Gerecht ten tweede in wezen artikel 4, lid 3, eerste alinea, van verordening (EU) nr. 1024/2013 te hebben geschonden. In dit verband rijzen belangrijke rechtsvragen die betrekking hebben op de reikwijdte van de daarin opgenomen verplichting van de ECB om bij de uitoefening van haar toezichtbevoegdheden ten aanzien van kredietinstellingen in het kader van het Gemeenschappelijk Toezichtsmechanisme ook de nationale wetgeving toe te passen die is vastgesteld ter omzetting van het toepasselijke Unierecht, met inbegrip van de in casu toepasselijke richtlijn 2014/59/EU.

Hof: Het arrest van het Gerecht van 12 oktober 2022, in zaak T-502/19 wordt vernietigd.

Het door Corneli ingestelde beroep tot nietigverklaring van besluit ECB-SSM-2019-ITCAR-11 van de ECB van 1 januari 2019, waarbij Banca Carige SpA onder tijdelijk bewind werd geplaatst, alsook van besluit ECB-SSM-2019-ITCAR-13 van de ECB van 29 maart 2019, waarbij de duur van het tijdelijk bewind werd verlengd tot en met 30 september 2019, is ontvankelijk.

Het vierde middel van het beroep in eerste aanleg, voor zover het gebaseerd is op een onjuiste toepassing van het recht bij het bepalen van de rechtsgrondslag van de litigieuze besluiten, wordt afgewezen. De zaak wordt terugverwezen naar het Gerecht van de Europese Unie zodat het uitspraak kan doen over de overige middelen en argumenten die ter ondersteuning van dat beroep zijn aangevoerd.

HvJ – ARREST – C-665/23 (Veracash) – 1 augustus 2025 – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:598 – persbericht – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2007/64/EG – Betalingsdiensten – Verlies of diefstal van bankkaart – Kennisgeving van niet-toegestane betalingstransacties – Aansprakelijkheid – Vertraging in de kennisgeving die niet opzettelijk en niet het gevolg van grove nalatigheid is – Draagwijdte van het recht op terugbetaling

IL heeft een goudrekening bij Veracash. Op 24 maart 2017 heeft Veracash een nieuwe opname- en betaalkaart naar het adres van IL gezonden. Tussen 30 maart en 17 mei 2017 is dagelijks geld van deze rekening opgenomen.

IL heeft via de rechter terugbetaling van Veracash van deze bedragen gevorderd en daarnaast ook schadevergoeding omdat hij de kaart niet ontvangen had en die opnemingen niet had toegestaan.

De rechters hebben deze vorderingen afgewezen omdat IL Veracash niet „onmiddellijk” en „onverwijld” in kennis had gesteld van deze opnemingen, maar pas op 23 mei 2017, bijna twee maanden na de eerste betwiste opneming.

De vraag is o.a. of de betalingsdienstaanbieder kan weigeren het bedrag van een niet-toegestane transactie terug te betalen wanneer de betaler weliswaar binnen de termijn van dertien maanden na de valutadatum van de debitering kennis heeft gegeven van deze transactie, maar hiermee heeft getalmd, zonder dat deze vertraging het gevolg is van opzet of grove nalatigheid zijnerzijds.

Hof: Artikel 58 van richtlijn 2007/64/EG moet aldus worden uitgelegd dat de betalingsdienstgebruiker in beginsel het recht op rectificatie van een niet-toegestane betalingstransactie wordt ontzegd indien hij zijn betalingsdienstaanbieder niet onverwijld in kennis heeft gesteld van de bewuste transactie, ook al werd die kennisgeving binnen dertien maanden na de valutadatum van de debitering gedaan.

Artikel 58, artikel 60, lid 1, en artikel 61, lid 2, van richtlijn 2007/64, gelezen in samenhang met artikel 56, lid 1, onder b), ervan, moeten aldus worden uitgelegd dat wanneer het gaat om een niet-toegestane betalingstransactie die voortvloeit uit het gebruik van een verloren of gestolen betaalinstrument of uit het onrechtmatige of niet-toegestane gebruik van een dergelijk instrument, en de betaler zijn betalingsdienstaanbieder uiterlijk dertien maanden na de valutadatum van de debitering kennis heeft gegeven van deze transactie, deze betaler in beginsel, tenzij hij frauduleus heeft gehandeld, het recht op daadwerkelijke rectificatie van deze transactie enkel wordt ontzegd wanneer hij zijn betalingsdienstaanbieder opzettelijk of door grove nalatigheid – die bestaat in een gekwalificeerde schending van de zorgvuldigheidsplicht – laat kennis heeft gegeven van die transactie.

Artikel 58, artikel 60, lid 1, en artikel 61, lid 2, van richtlijn 2007/64, gelezen in samenhang met artikel 56, lid 1, onder b), ervan, moeten aldus worden uitgelegd dat wanneer het gaat om opeenvolgende niet-toegestane betalingstransacties die voortvloeien uit het gebruik van een verloren of gestolen betaalinstrument of uit het onrechtmatige of niet-toegestane gebruik van een dergelijk instrument, en de betaler de termijn van dertien maanden vanaf de valutadatum van de debitering weliswaar in acht heeft genomen, maar zijn betalingsdienstaanbieder van een deel van die transacties opzettelijk of door grove nalatigheid laat in kennis heeft gesteld, de betaler in beginsel het recht op terugbetaling enkel wordt ontzegd voor verliezen die voortvloeien uit de transacties waarvan hij zijn betalingsdienstaanbieder opzettelijk of door grove nalatigheid laat kennis heeft gegeven.

- E Payment services: the payment card user is deprived of the right to obtain a refund of an unauthorised payment transaction of which he or she has become aware if he or she delayed in notifying it to his or her provider with intent or gross negligence ([persbericht](#))

HvJ – ARREST – C-99/23 P (PNP Banka/ECB) – 1 augustus 2025 – ECLI:EU:C:2025:606 – geen conclusie – arrest (Engelse taalversie)

Verordening (EU) nr. 1024/2013 – Prudentieel toezicht op kredietinstellingen – Economisch en monetair beleid – Procedurele rechten – Effectieve rechterlijke bescherming – Niet-ontvankelijkheid

PNB Banka AS verzoekt het HvJ om vernietiging van het arrest van het Gerecht in zaak T-275/19 waarbij het Gerecht haar beroep tot nietigverklaring van het bij brief van 14 februari 2019 meegedeelde besluit van de Europese Centrale Bank (ECB) om een inspectie ter plaatse in haar kantoren uit te voeren heeft verworpen. Het Hof verwerpt het beroep.

Zie ook: C-100/23 P, C-101/23 P en C-102/23 P

HvJ – CONCLUSIE – C-291/24 (Steiermärkische Bank und Sparkassen) – 3 juli 2025 – A-G Capeta – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:532 – conclusie

Richtlijn (EU) 2015/849 – Voorkoming van gebruik van financiële stelsel voor witwassen van geld of terrorismefinanciering – Oplegging van sancties aan een rechtspersoon – Verjaringstermijnen – Doeltreffendheidsbeginsel

Samenvatting onder: Witwassen en terrorisme

HvJ – CONCLUSIE – C-229/24 (Brännelius) – 10 juli 2025 – A-G Kokott – Zweden – ECLI:EU:C:2025:571 – conclusie

Verordening (EU) nr. 596/2014 – Interne markt voor financiële diensten – Marktmisbruik – Begrip ‘voorwetenschap’ – Niet openbaar gemaakt informatie – Besluit aanbestedende dienst om overheidsopdracht niet te gunnen – Mededeling aan inschrijvers per e-mail – Voortijdige verkoop van aandelen van een inschrijvende onderneming

Twee personen zijn veroordeeld wegens de verkoop op de Zweedse beurs van financiële instrumenten waarover zij, volgens de beschuldigingen, voorwetenschap hadden.

Deze voorwetenschap had betrekking op het besluit van een gemeentelijke aanbestedende dienst om een overheidsopdracht niet te gunnen aan een beursgenoteerde vennootschap. Kort voordat deze vennootschap hierover een perscommuniqué uitbracht, zijn de twee bovengenoemde personen hiervan op de hoogte geraakt via een e-mail van de aanbestedende dienst en hebben zij hun aandelen verkocht om een verlies op de beurs te vermijden. Het hoofdgeding heeft betrekking op de vraag of de informatie die deze twee personen in hun voordeel hebben gebruikt, kan worden aangemerkt als voorwetenschap.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 7, lid 1, onder a), van verordening (EU) nr. 596/2014 moet aldus worden uitgelegd dat het niet absoluut noodzakelijk is dat informatie is bekendgemaakt overeenkomstig artikel 17 van deze verordening om deze informatie als ‘openbaar gemaakt’ te beschouwen. Informatie wordt geacht te zijn ‘openbaar gemaakt’ wanneer zij bekend is bij of toegankelijk is voor een redelijk handelende en normaal behoedzame belegger, gelet op de omstandigheden van de zaak en de relevante regels voor de bekendmaking van deze informatie, zoals de regels die van toepassing zijn op overheidsaanbestedingen. Het is aan de nationale autoriteiten en rechters om te beoordelen onder welke omstandigheden moet worden erkend dat informatie in een bepaald geval daadwerkelijk bekend of toegankelijk is.

HvJ – CONCLUSIE – C-363/24 (Finansinspektionen) – 10 juli 2025 – Zweden – A-G Campos Sanchez-Bordona – ECLI:EU:C:2025:572 – conclusie

Verordening (EU) nr. 596/2014 – Interne markt voor financiële diensten – Marktmisbruik – Voorwetenschap – Informatie ,die concreet is’ – Mail met informatie over opname van een persoon op lijst van personen met voorwetenschap en voor wie een verbod van verkoop van de financiële instrumenten van een onderneming geldt – Aannemelijkheid en waarheidsgetrouwheid van de informatie

De vraag is of de informatie die de bank heeft gebruikt, gelet op de inhoud ervan, inderdaad als voorwetenschap kan worden aangemerkt. In het bijzonder moet worden vastgesteld of een per mail ontvangen mededeling dat een bepaalde leidinggevende op de lijst van personen met voorwetenschap van een onderneming was geplaatst en dat hij geen financiële instrumenten van die onderneming mocht verkopen, *voldoende concreet* is.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 7, lid 2, van verordening (EU) nr. 596/2014 (verordening marktmisbruik) moet aldus worden uitgelegd dat louter de mededeling dat een leidinggevende van een onderneming op de lijst van personen met voorwetenschap is geplaatst, in beginsel niet voldoende concreet is om als voorwetenschap te worden aangemerkt. De informatie die is vevat in een mededeling over de opname van een leidinggevende op de lijst van personen met voorwetenschap, met een verbod op de verkoop van financiële instrumenten, kan alleen voldoende concreet zijn om als voorwetenschap te worden aangemerkt, indien kan worden aangetoond dat deze informatie objectief gezien van invloed kan zijn op de prijs van de betrokken financiële instrumenten, waardoor de ontvanger van die informatie een voordeel daaruit kan halen en zich in een betere positie bevindt dan andere beleggers om financiële instrumenten te verhandelen.

Om de informatie die is vevat in een aan een belegger toegezonden mededeling zoals die welke is omschreven als voorwetenschap te kunnen aanmerken, volstaat het dat, indien is voldaan aan de overige voorwaarden van artikel 7, lid 2, van verordening nr. 596/2014, de inhoud ervan aannemelijk is, ook al blijkt deze later onjuist te zijn, mits de ontvanger ervan daardoor een voordeel kan verkrijgen doordat hij in een gunstiger positie wordt geplaatst dan andere beleggers om financiële instrumenten te verhandelen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-339/25 (Iulicris Recycling), verwijzing uit **België** over de voorwaarden waaraan **betalingsinstellingen** moeten voldoen die **valutatermijncontracten** aanbieden als ‘**nauwsamenhangende nevendiensten**’, naast **betalingsdiensten**
- C-360/25 Schoger II, verwijzing uit **Oostenrijk** over een **nationale btw-vrijstelling** voor **interbancaire diensten**, en de vraag of deze **verenigbaar is met het Unierecht** en of het **staatssteun** vormt in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU – ECER
- C-372/25 (Raiffeisenbank im Walgau), verwijzing uit **Oostenrijk** over de vraag of consumenten met een **gezamenlijk afgesloten kredietovereenkomst** recht hebben op **omzetting van hun krediet naar Zwitserse frank**, wanneer slechts één van de twee consumenten voldoet aan de definitie van ‘**lening in vreemde valuta**’ – ECER
- C-393/25 (Okresný súd Banská Bystrica), verwijzing uit **Slowakije** over de vraag of het verenigbaar is met **richtlijn 2008/48** wanneer de **kredietgever** de **kredietwaardigheid** van een consument **niet beoordeelt** en aan een **kredietverstrekker** de **sanctie van verlies van rente** wordt opgelegd – ECER
- C-473/25 (Adamon), verwijzing uit **Polen** over **informatieverplichtingen** voor **kredietovereenkomsten**, en de vraag of de (nationale) **sanctie van kosteloze kredietverstrekking** bij **onjuiste informatievoorziening** verenigbaar is met de richtlijn – ECER

- C-355/25 (IBL Banca), verwijzing uit Italië over de **terugvorderbaarheid van fiscale kosten** bij een **vervroegde aflossing van een consumentenkrediet**, en de vraag of fiscale kosten vallen onder de **'totale kredietkosten'** en of een terugbetaling in strijd is met het verbod op **ongerechtvaardigde verrijking** – ECER

GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid

HvJ – ARREST – C-326/24 P (Grodno) – 3 juli 2025 – ECLI:EU:C:2025:522 – geen conclusie – arrest

Beperkende maatregelen – Situatie in Belarus – Belarussische ondernemingen die bijna volledig in handen zijn van de staat – Steun aan het Loekasjenko-regime als criterium voor plaatsing op die lijsten – Verplichting om deel van winst aan staat te betalen

Grodno Azot is een groot, in Grodno gevestigd staatsbedrijf dat stikstofproducten maakt. De werknemers van Grodno Azot, daaronder begrepen de werknemers in de fabriek Khimvolokno, die hebben deelgenomen aan de vreedzame protesten tegen het regime en hebben gestaakt, zijn ontslagen, geïntimideerd en bedreigd door zowel het management van Grodno Azot als vertegenwoordigers van het regime. Grodno Azot is bijgevolg verantwoordelijk voor repressie van het maatschappelijk middenveld.

In 2023 heeft de Raad de litigieuze handhavingshandelingen vastgesteld waarbij de namen van rekwirantes op de litigieuze lijsten zijn gehandhaafd. Het Gerecht heeft het beroep van rekwirantes verworpen.

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

HvJ – ARREST – C-702/23 P (Timchenko) – 1 augustus 2025 – ECLI:EU:C:2025:605 – conclusie – arrest

Besluit 2014/145/GBVB – Beperkende maatregelen – Situatie in Oekraïne

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

Zie ook: C-703/23 P

HvJ – CONCLUSIE – C-84/24 (EM system) – 3 juli 2025 – A-G Capeta – Litouwen – ECLI:EU:C:2025:527 – conclusie

Verordening (EG) nr. 765/2006 – Beperkende maatregelen tegen Belarus – Bevriezing van tegoeden van bepaalde personen en entiteiten – Invloed op de tegoeden van een vennootschap waarin een op de lijst geplaatste persoon een deelneming van 50 % heeft

SEB bankas en Citadele banka hebben de rekeningen geblokkeerd van EM SYSTEM UAB, een Litouwse vennootschap waarin A.V.S. (een natuurlijke persoon die op de lijst van personen is geplaatst tegen wie beperkende maatregelen worden genomen) 50 % van de aandelen bezit. Aan de orde is de vraag of de tegoeden en economische middelen van een natuurlijke persoon, die moeten worden bevroren omdat die persoon wordt genoemd in een verordening waarbij beperkende maatregelen

worden opgelegd, ook de activa omvatten van een vennootschap waarin die persoon een deelneming van 50 % heeft?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, lid 1, van verordening (EG) nr. 765/2006 moet aldus worden uitgelegd dat de bij deze bepaling opgelegde bevrozing van activa ten aanzien van in bijlage I bij die verordening genoemde personen, zich niet automatisch uitstrekt tot een vennootschap die niet in die bijlage is genoemd.

Wanneer een in die bijlage genoemde persoon echter 50 % of meer van de aandelen in die vennootschap bezit, kan worden vermoed dat de tegoeden en economische middelen van die vennootschap onder zeggenschap staan van de in de bijlage genoemde persoon, en moeten deze bijgevolg worden bevroren. Dat vermoeden is weerlegbaar en kan door een nationale rechterlijke instantie worden getoetst.

Artikel 2, leden 1 en 2, van verordening nr. 765/2006 moet aldus worden uitgelegd dat een besluit tot bevrozing van tegoeden en economische middelen van een entiteit die niet op de lijst is geplaatst en onder zeggenschap staat van een persoon die is genoemd in bijlage I bij die verordening, los staat van het verbod om tegoeden en economische middelen ter beschikking te stellen aan die persoon.

Een besluit om tegoeden te bevroren kan niet worden aangevochten op grond van het feit dat de activa van een vennootschap waarvan de tegoeden zijn bevroren, niet worden gebruikt door of ten behoeve van de op de lijst geplaatste persoon

HvJ – CONCLUSIE – C-483/23 (T Trust) – 10 juli 2025 – A-G Campos Sanchez-Bordona – Italië – ECLI:EU:C:2025:559 – [conclusie](#)

Verordening (EU) nr. 269/2014 – Beperkende maatregelen tegen Rusland – Bevrozing van tegoeden of economische middelen in een trust – Trust verbonden aan gesanctioneerde persoon

De verwijzende rechter wil weten of de maatregelen tot bevrozing kunnen worden uitgebreid met goederen of economische middelen die in een trust zijn ondergebracht door een persoon (de insteller van de trust) die op de lijst van bijlage I bij verordening (EU) nr. 269/2014 staat.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, lid 1, van verordening (EU) nr. 269/2014 moet aldus worden uitgelegd dat er niets aan in de weg staat dat, rekening houdend met de specifieke bepalingen van de oprichtingsakte of de wijzigingen daarvan en het recht dat van toepassing is op de betreffende trust, de in die trust ondergebrachte economische middelen en tegoeden voor de toepassing van artikel 2, lid 1, van verordening nr. 269/2014 blijven worden beschouwd als eigendom, of in elk geval bezit, van de insteller van de trust.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-378/25 \(Smetna palata\)](#), verwijzing uit **Bulgarije** over de vraag of verordening 833/2014 (sancties tegen Rusland), ook in **nationale aanbestedingen** die **onder de EU-drempelwaarden** vallen de deelname van Russische entiteiten uitsluit – [ECER](#)
- [C-412/25 \(CEOcorp\)](#), verwijzing uit **Litouwen** over bevrozing tegoeden ihkv situatie in Oekraïne en de vraag of **vrijstellingen voor juridische diensten** ook geldt voor **vóór een sanctie geleverde juridische diensten** en voor diensten die geen directe verband hebben met gerechtelijke procedures? – [ECER](#)

EHRM factsheets en guides

- [Conscientious objection](#)
- [Freedom of religion](#)
- [Religious symbols and clothing](#)
- [Guide on article 9 ECHR - freedom of thought, conscience and religion](#)

Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering

EHRM – ARREST – [B.R. t. Zwitserland](#) – 8 juli 2025 – [2933/23](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)
(Franse taalversie)

Artikel 8 EVRM – Belangenafweging bij verzoek tot vergoeding kostbaar medicijn

Klaagster lijdt aan een zeldzame ziekte, waartegen mogelijk alleen een medicijn zou kunnen helpen dat de verzekeraar niet wil vergoeden vanwege de hoge kosten ervan. De nationale gerechten hebben geoordeeld dat het medicijn onvoldoende gezondheidswinst oplevert. Het effect van de toediening zou bovendien moeten blijken uit wetenschappelijke studies, en er zou consensus moeten bestaan over de vermoedelijke werking van het medicijn onder de medisch specialisten op dit gebied,

Het EHRM oordeelt dat het nationale systeem en de toepassing daarvan in dit geval, niet arbitrair of kennelijk onredelijk zijn geweest in het licht van het nationale recht. Het verzoek is behandeld volgens de toepasselijke nationale regels en op eenzelfde wijze als andere verzoeken. Bij de afweging van de belangen van de klaagster tegen die van de Staat, geldt een ruime beoordelingsvrijheid, die niet is overschreden. Zo oordeelt althans een meerderheid van het Hof, van vier tegen drie stemmen, dat geen schending heeft plaatsgehad van artikel 8 EVRM (bescherming van het privéleven). Bij de uitspraak zijn twee afwijkende opinies gevoegd.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-354/25 \(Waisrinter\)](#), verwijzing uit **Duitsland** over **parallel ingevoerde geneesmiddelen voor prostaatkanker** en Unierechtelijke **etiketteringsregels** – [ECER](#)
- [C-395/25 \(Orkla Care\)](#), verwijzing uit **Zweden**, over **verpakkingsvereisten**, Verordening 1272/2008 en **chemische producten** die qua verpakking lijken op (en daarom verward worden met) **levensmiddelen** – [ECER](#)

NOOT – HvJ 26 juni 2025, [C-618/23 \(SALUS\)](#)

HvJ EU: EU-Biologo niet op kruidenmedicinaal product, vallen onder geneesmiddelregels ([Boek9](#))

EHRM factsheets

- [ECHR-KS Key Theme - Article 2 Medical negligence](#)

Godsdienstvrijheid

EHRM – ARREST – Rafiyev t. Azerbeidzjan – 8 juli 2025 – 81028/17 – ECLI:CE:ECHR:2025:0708JUD008102817 – persbericht – arrest

Artikelen 5 en 9 EVRM – Godsdienstvrijheid – Detentie op politiebureau – Schending

Klager is een volgeling van de Nuristische leer van de Islam. Hij heeft een religieuze bijeenkomst georganiseerd in een privéwoning in maart 2017. Dat zou in strijd zijn met wettelijke voorschriften inzake het organiseren en houden van religieuze bijeenkomsten. Hij is aangehouden, naar het politiebureau gebracht en daar een paar uur vastgehouden.

Het EHRM oordeelt dat zijn aanhouding en detentie onwettig zijn en dat de inmenging in zijn vrijheid van godsdienst niet gerechtvaardigd is. Schending artikelen 5 en 9 EVRM.

HvJ – CONCLUSIE – C-258/24 (Katholische Schwangerschaftsberatung) – 10 juli 2025 – A-G Medina – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:555 – conclusie

Richtlijn 2000/78/EG – Artikel 17 VWEU – Artikelen 10 en 21 Handvest EU – Gelijke behandeling – Verschil in behandeling op grond van godsdienst — Beroepsactiviteiten binnen kerken en andere organisaties – Ontslag van een werknemer vanwege verlaten van katholieke kerk

Samenvatting onder: Discriminatie en gelijke behandeling

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Holy Orders or Higher Law? Praying for a Karlsruhe intervention (EU law analysis)

A lot is at stake for the Protestant Church in Germany. In the pending “Egenberger” case (2 BvR 934/19) before the German Federal Constitutional Court (FCC) in Karlsruhe, nothing less than the church’s right to self-determination itself is at issue. “Egenberger? Karlsruhe?” Wait a minute. Attentive European Union lawyers will certainly be familiar with this case. But first things first.

EHRM factsheets

- ECHR-KS Key Theme – Article 9 Autonomy of religious organisations
- ECHR-KS Key Theme – Article 9 Wearing of religious symbols in public areas

Grondrechten (Handvest), EVRM, Raad van Europa

HvJ – ARREST – C-544/23 (BAJI Trans) – 1 augustus 2025 – **Grote Kamer** – Slowakije – ECLI:EU:C:2025:614 – conclusie – arrest

Verordeningen (EEG) nr. 3821/85 en (EU) nr. 165/2014 – Artikel 49, lid 1, laatste volzin, en artikel 51, lid 1, Handvest – Periodieke controle tachografen – Lex-mitiorbeginsel – Bestuurlijke sancties van strafrechtelijke aard – Nieuwe wet die in werking is getreden na de uitspraak waartegen cassatieberoep is ingesteld – Begrip ‘definitieve veroordeling’ – “Haakje” in het Unierecht

Samenvatting onder: vervoer

HvJ – ARREST – C-784/23 (Voore Mets e.a.) – 1 augustus 2025 – Estland – ECLI:EU:C:2025:609 – conclusie – arrest

Richtlijn 2009/147/EG (Vogelrichtlijn) – Artikelen 16 en 17 Handvest – Behoud van de vogelstand – Verbod op het kappen van bomen gedurende de broedperiode van vogels – Vrijheid van ondernemerschap – Eigendomsrecht

Samenvatting onder milieu en natuur

HvJ – CONCLUSIE – C-210/24 (AESTE) – 3 juli 2025 – A-G Biondi – Spanje – ECLI:EU:C:2025:529 – conclusie

Richtlijn 2014/24/EU – Artikel 28 Handvest EU (Recht op collectieve onderhandelingen) – Overheidsopdrachten – Opdracht voor sociale diensten aan personen – Opdracht onder de drempelwaarde – Economisch meest voordelige inschrijving – Gunningscriterium van sociale aard – Loonsverhoging personeel dat de diensten uitvoert – Beginselen van evenredigheid en non-discriminatie

Samenvatting onder: Aanbesteding en overheidsopdrachten

Internationale Mensenrechtenprocedures 2024 (overheid.nl)

Nederland is in 2024 drie keer veroordeeld wegens **schending** mensenrechten:

- In een asielzaak o.g.v. art. 5 EVRM omdat een veroordeelde Syriër na strafdetentie aansluitend in vreemdelingenbewaring werd genomen. Naar het oordeel van het EHRM was er onvoldoende nauw verband tussen vreemdelingenbewaring en beoordeling onrechtmatige binnenkomst.
- In een strafzaak waarin BOAs een arm/hekklem hebben aangebracht. De klachten die hiertegen waren ingebracht zijn onvoldoende door de overheid onderzocht. Dit was ook standpunt van Nederlandse regering. EHRM stelt schending artikel 3 EVRM vast;
- In een asielzaak is schending van artikel 8 EVRM vastgesteld in een zaak waarin de IND het verzoek om een vergunning tot verblijf voor verblijf bij zus(sen) van een verstandelijk beperkte jongen uit Peru hadden afgewezen.

Daarnaast is in verschillende zaken **geen schending** vastgesteld:

- 6 EVRM: bedreigde anonieme getuige die niet gehoord kon worden > geen schending
- 6 EVRM; rechtsbijstand > geen schending
- Klimaatzaak => NO (ging om Portugese klagers die ook stelden dat NL onvoldoende doet tegen klimaatverandering; overigens is er in de Zwitserse zaak wel een inhoudelijke beslissing gevolgd)
- 6 EVRM; niet kunnen horen getuigen want onvindbaar > geen schending
- Regeling individueel Joods Moreel rechtsherstel (regeling gemeenteraad Den Haag) > geen schending
- 3 EVRM; levenslang (Antilliaanse zaak): geen schending

Tot slot nog enkele verzoeken die door klagers zijn **ingetrokken**.

Nederland heeft daarnaast **geïntervenieerd** in Poolse zaak (onafhankelijk en onpartijdig gerecht).

Ook geeft rapportage een overzicht van **toezicht/voortgang** op/van eerder vastgestelde schendingen:

- Verbeteren detentieregime op Curaçao/Ned Antillen;
- Betere motivering voorlopige hechtenis;
- Behandeling tot TBS veroordeelde Marokkaan (eerdere intrekking verblijfsrecht is vernietigd)
- Demonstratierecht/kraakpand; betrokkenen hebben schadevergoeding ontvangen en HR heeft zaak na herziening naar ander hof verwezen

OVERIG

- New Book on the ECHR and the Kingdom of the Netherlands ([ECHR blog](#))
- FRA opens Brussels Liaison Office to strengthen EU cooperation ([FRA](#))
- The Notion of “Shared Responsibility” and its Radical Impact on the Relationships between the ECtHR and the Domestic Authorities ([Strasbourg observers](#))

EHRM factsheets en guides

- [Guide on Article 13 ECHR – Right to an effective remedy](#)
- [Guide on Article 1 ECHR - Obligation to respect human rights – Concepts of “jurisdiction” and imputability](#)
- [Guide on Article 46 ECHR - Binding force and execution of judgments](#)

WIKI

- [Handvest grondrechten EU](#)
- [Europees Hof voor de rechten van de mens \(EHRM\)](#)

HvJEU – procesrecht

HvJ – CONCLUSIE – C-554/24 P (Polen/Commissie) – 10 juli 2025 – A-G Kokott – ECLI:EU:C:2025:564 – persbericht – conclusie

Artikel 279 VWEU – Voorlopige rechtsbescherming – Uitvoering voorlopige maatregelen – Verzuim van Polen om de nodige maatregelen te treffen – Minnelijke schikking – Doorhaling van de hoofdzaak – Invordering van de dwangsom – Compensatie van financiële nadelen die voortvloeien uit voorlopige maatregelen

In het geschil over de bescherming van het oerbos van Białowieża heeft het Hof aan artikel 279 VWEU de bevoegdheid ontleend om dwangsommen op te leggen aan Polen. Ervaring met dit instrument ontbreekt evenwel, en tot dusver zijn daaromtrent geen bijzondere regelingen vastgesteld. De onderhavige zaak biedt het Hof derhalve de gelegenheid om te verduidelijken hoe een dwangsom in kort geding moet worden opgelegd en wat daarvan de gevolgen zijn.

Nadat er dwangsommen van in totaal 68 500 000 EUR verschuldigd waren geworden, hebben de betrokken lidstaten een schikking met elkaar getroffen en heeft het Hof de hoofdzaak doorgehaald in het register. Thans is Polen met de Commissie in geschil over de vraag of het hierboven genoemde bedrag moet worden betaald dan wel of die verplichting wegens de schikking en de doorhaling van de zaak is komen te vervallen. Polen heeft het Gerecht verzocht om de bestreden besluiten nietig te verklaren. Bij het bestreden arrest in zaken T-200/22 en T-314/22 heeft het Gerecht dit beroep afgewezen.

A-G geeft het Hof in overweging: Het arrest van het Gerecht van 29 mei 2024, Polen/Commissie in zaak T-200/22 en T-314/22 wordt vernietigd. De besluiten van de Europese Commissie van 7 en 8 februari, 16 en 31 maart en 16 mei 2022 tot invordering middels verrekening van de dagelijkse dwangsommen die door de vicepresident van het Hof bij beschikking van 20 september 2021, Tsjechië/Polen (C-121/21 R, EU:C:2021:752), aan Polen zijn opgelegd voor de tijdvakken van 20 september 2021 tot en met 17 januari 2022 en van 18 januari 2022 tot en met 3 februari 2022, worden nietig verklaard.

- Advocate General Kokott: No penalty payment for Poland due to lignite mining in Turów (persbericht)

Huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen

NOOT – EHRM 3 april 2025, N. D. t. Zwitserland

The European Court of Human Rights recognises Femi(ni)cide as a Human Rights Violation: N.D. v. Switzerland (Strasbourg observers)

Huurrecht

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Hoge Raad – 4 juli 2025 – ECLI:NL:HR:2025:1081

Richtlijn 93/13/EEG – Proceskostenbeding in huurovereenkomst – Oneerlijk beding – Gevolgen vernietiging voor proceskostenveroordeling door rechter

Samenvatting onder: consumenten

IE - Intellectuele eigendom

HvJ – ARREST – C-212/23 (Commissie/Polen) – 10 juli 2025 – ECLI:EU:C:2025:553 – geen conclusie – arrest (Franse taalversie)

Artikel 258 VWEU – Richtlijn (EU) 2019/789 – Richtlijn (EU) 2019/790 – Auteursrecht en naburige rechten – Doorgifte van televisie- en radioprogramma's – Niet nakoming – Boete

Richtlijn 2019/789 heeft tot doel de grensoverschrijdende verrichting van onlinediensten voor bepaalde soorten programma's te bevorderen en de doorgifte van televisie- en radioprogramma's uit andere lidstaten te vergemakkelijken. De richtlijn draagt bij tot de ontwikkeling van cultuur in een grensoverschrijdende context en is derhalve een belangrijk middel om de culturele en taalkundige verscheidenheid en de sociale samenhang te bevorderen. Zij vergroot ook de toegang tot informatie.

Het Hof herinnert eraan dat de bepalingen van een richtlijn met onbetwistbare bindende kracht en met de vereiste specificiteit, nauwkeurigheid en duidelijkheid ten uitvoer moeten worden gelegd, teneinde te voldoen aan het rechtszekerheidsvereiste dat vereist dat, wanneer de richtlijn rechten voor particulieren in het leven beoogt te roepen, de begunstigen in staat worden gesteld om de volle omvang van hun rechten te kennen (arrest van 22 maart 2002, U.I., C-714/20, punten 59 en 60).

Hof: Door niet alle wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen vast te stellen die nodig zijn om te voldoen aan richtlijn (EU) 2019/789, en door deze bepalingen dus niet aan de Commissie mee te delen, is Polen de krachtens artikel 12 van deze richtlijn op haar rustende verplichtingen niet nagekomen. Polen moet een boete van 8 300 000 euros betalen.

HvJ – ARREST – C-37/24 (DADA Music en UPFR) – 10 juli 2025 – Roemenië – ECLI:EU:C:2025:551 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2006/115/EG – Richtlijn 2014/26/EU – Artikel 17, lid 2 en 52, lid 1 Handvest EU – Collectief beheer van auteursrechten en naburige rechten – Uitzending en mededeling aan het publiek – Licentieverlening – Criteria voor de beoordeling van de billijkheid of passendheid – Nationale regeling tot intrekking van een forfaitaire minimumvergoedingsregeling

De UPFR, een organisatie voor het collectieve beheer van de naburige rechten van producenten van fonogrammen, heeft met DADA Music, exploitant van een lokaal radiostation, een niet-exclusieve licentieovereenkomst gesloten voor de uitzending van commerciële fonogrammen. Met DADA Music is een vergoeding overeengekomen op basis van het aandeel van het gebruik van de fonogrammen in de radioprogramma's, berekend over al haar inkomsten of, bij gebreke van inkomsten, over al haar uitgaven voor de omroepactiviteiten.

Er golden ook minimumvergoedingen, maar die zijn bij wet nr. 74/2018 ingetrokken. DADA Music heeft geweigerd nog langer de forfaitaire vergoeding te betalen, omdat zij van mening was dat deze wet onmiddellijk van toepassing was en dat zij slechts een vergoeding diende te betalen op basis van de daadwerkelijk ontvangen inkomsten. UPFR vordert bij de rechter van DADA music de krachtens de licentieovereenkomst overeengekomstige vergoedingsmethode verschuldigde bedragen.

De verwijzende rechter wil o.a. weten of artikel 8, lid 2, van richtlijn 2006/115 en artikel 16, lid 2, tweede alinea, van richtlijn 2014/26, gelezen in samenhang met de artikelen 17 en 52 van het Handvest, zich verzetten tegen een nationale wettelijke regeling die geen forfaitaire minimumvergoeding toekent aan rechthebbenden die worden vertegenwoordigd door collectieve beheerorganisaties, ongeacht de inkomsten of uitgaven van omroeporganisaties.

Hof: Artikel 8, lid 2, van richtlijn 2006/115/EG, artikel 16, lid 2, tweede alinea, van richtlijn 2014/26/EU, alsmede artikel 17, lid 2, Handvest EU gelezen in het licht van artikel 52, lid 1, van het Handvest, verzetten zich niet tegen een nationale regeling waarbij geen forfaitaire minimumvergoeding wordt toegekend aan producenten van fonogrammen voor de uitzending van voor commerciële doeleinden uitgegeven fonogrammen en waarbij de bepalingen inzake forfaitaire minimumvergoedingen voor uitzendingen die zijn vastgesteld volgens een voorheen geldende methode met ingang van negentig dagen na de bekendmaking van die regeling worden ingetrokken, zonder evenwel de criteria voor de berekening van de vergoeding te wijzigen en zonder een termijn te bepalen voor de vaststelling van een nieuwe methode om de hoogte van die vergoeding te bepalen, mits die wetgeving de billijkheid of de passendheid van de aan de rechthebbenden betaalde vergoeding waarborgt en in overeenstemming is met het evenredigheidsbeginsel.

De nationale rechter die moet oordelen in een geding tussen particulieren over de vraag of de aan rechthebbenden betaalde vergoeding voor de uitzending van voor commerciële doeleinden uitgegeven fonogrammen, berekend op de bij de nationale regeling vastgestelde wijze, dient na te gaan of deze vergoeding billijk of passend is in de zin van artikel 8, lid 2, van richtlijn 2006/115 en artikel 16, lid 2, tweede alinea, van richtlijn 2014/26, namelijk dat zij het evenwicht waarborgt tussen het belang van de rechthebbenden en het belang van de gebruikers van deze fonogrammen. Indien het niet mogelijk is om deze vergoeding vast te stellen op basis van die nationale regeling, kunnen de bepalingen van deze richtlijnen niet worden ingeroepen om die regeling buiten toepassing te laten, tenzij het nationale recht anders bepaalt.

- E HvJ EU in UPFR/DADA Music: Geen Unierechtelijke plicht tot forfaitaire minimumvergoeding voor fonogramproducenten, mits vergoeding billijk blijft ([IE forum](#))

HvJ – ARREST – [C-322/24\(Sánchez Romero Carvajal Jabugo\)](#) – 10 juli 2025 – [ECLI:EU:C:2025:556 – arrest](#)

Richtlijn 2008/95/EG – Uniemerkt – Vordering tot nietigverklaring – Kwade trouw – Absolute nietigheidsgrond – Rechtsverwerking wegens gedogen – Niet-tegenwerpbaarheid aan de houder van het oudere merk

In 2021 heeft Sánchez Romero Carvajal bij de verwijzende rechter een vordering wegens inbreuk ingesteld tegen Monells, strekkende tot nietigverklaring van de litigieuze merken omdat Monells te kwader trouw zou hebben gehandeld.

Monells heeft zich beroepen op rechtsverwerking wegens gedogen, waarbij zij heeft aangevoerd dat de inschrijving van de litigieuze merken dateerde van 2012, dat Sánchez Romero Carvajal het gebruik ervan lang heeft gedoogd en dat de termijnen voor het instellen van de vordering tot nietigverklaring die laatstgenoemde in de buitengerechtelijke ingebrekestelling had gesteld, waren verstreken.

De verwijzende rechter vraagt zich af welke gevolgen de vermelding in die ingebrekestelling van precieze termijnen voor het instellen van vorderingen tot nietigverklaring van de litigieuze merken kan hebben. Hij vraagt zich af of een dergelijke vermelding moet worden beschouwd als een gedraging die valt onder „eigen handelingen” die bij Monells de verwachting kunnen wekken dat de houder van de oudere merken na het verstrijken van die termijnen geen rechtsvorderingen meer zou instellen met betrekking tot de litigieuze merken.

Hof: Artikel 9, lid 1, van richtlijn 2008/95/EG moet aldus worden uitgelegd dat de houder van een ouder merk die in een tot de houder van een jonger merk gerichte buitengerechtelijke ingebrekestelling strekkende tot staking van het gebruik van dat merk, een uiterste datum voor het instellen van een vordering tot nietigverklaring van dat merk heeft vermeld, die samenvalt met het verstrijken van de in dat artikel 9, lid 1, bedoelde vervaltijd van vijf opeenvolgende jaren, na de aangegeven datum nietigverklaring ervan kan vorderen op grond van de kwade trouw van de houder van het jongere merk

bij de indiening van de aanvraag tot inschrijving van dat merk, ook al beschikte de houder van het oudere merk op het tijdstip van die ingebrekestelling over alle noodzakelijke gegevens om aan te nemen dat dit merk te kwader trouw was gedeponeerd.

- 📌 Ook na afloop vijfjaarstermijn kan merk nog nietig worden verklaard indien te kwader trouw geregistreerd ([Boek9](#))
- 📌 Merknietigheid bij kwade trouw ook na vijf jaar mogelijk ([IE forum](#))

HvJ – ARREST – C-365/24 (Purefun Group) – 10 juli 2025 – Zweden – ECLI:EU:C:2025:558 – geen conclusie – arrest

Richtlijn (EU) 2015/2436 – Artikelen 34 en 36 VWEU – Merkenrecht – Vrij verkeer van goederen – Handelsnaam – Bedrijfsnaam – Nationale wettelijke regeling die de houder van een bedrijfsnaam een uitsluitend recht verleent

Doggy produceert hondenvoer. Zij is houdster van de bedrijfsnaam „Doggy AB” en van het woordmerk „DOGGY”, dat in Zweden is ingeschreven voor voedingsmiddelen voor dieren. Purefun Group is een vennootschap naar Zweeds recht die zich bezighoudt met de kleinhandel van met name hondenvoeding en -snacks. Zij verkoopt haar waren op haar website onder de domeinnaam „doggie.se” en gebruikt het teken „DOGGIE” bij de uitoefening van haar activiteiten.

Doggy vordert via de rechter een verbod op gebruik van “DOGGIE” door Purefun. De rechter in eerste aanleg heeft de vorderingen toegewezen op grond van verwarringsgevaar. De wet op de bedrijfsnaam in Zweden bepaalt dat een bedrijfsnaam elke onderneming een uitsluitend recht op die benaming verleent, voor zover het teken dat die benaming vormt, het mogelijk maakt de activiteiten van de houder ervan te onderscheiden van die van andere ondernemingen. De omvang van dit recht is vergelijkbaar met die van het door een merk aan de houder ervan verleende uitsluitende recht. Purefun is in hoger beroep gegaan bij de verwijzende rechter.

De verwijzende rechter vraagt zich af of de uit de merkenwet en de wet op de bedrijfsnaam voortvloeiende bescherming verenigbaar is met richtlijn 2015/2436 en, meer in het algemeen, met het beginsel van het vrije verkeer van goederen.

Hof: Richtlijn (EU) 2015/2436 en de artikelen 34 en 36 VWEU verzetten zich niet tegen een nationale regeling die ten eerste bepaalt dat het door een bedrijfsnaam verleende uitsluitende recht de houder ervan toestaat een derde te verbieden een identiek of soortgelijk teken als handelsnaam of domeinnaam te gebruiken voor waren of diensten van dezelfde of soortgelijke aard als die welke vallen onder de activiteiten waarvoor zijn bedrijfsnaam is geregistreerd, en ten tweede dat het feit dat die bedrijfsnaam niet wordt gebruikt, onder bepaalde voorwaarden kan leiden tot het verval van dit uitsluitende recht en dat die houder verplicht is de aard van de onder zijn maatschappelijk doel vallende activiteiten dermate nauwkeurig te beschrijven en af te bakenen dat derden er doeltreffend over kunnen worden geïnformeerd.

- 📌 HvJEU: Bedrijfsnaam kan grondslag vormen om verbod jonger handelsteken te verbieden ([Boek9](#))

HvJ – ARREST – C-76/24 (Tradeinn) – 1 augustus 2025 – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:593 – conclusie – arrest

Richtlijn (EU) 2015/2436 – Merkenrecht – Onlinehandel – Begrip “in voorraad hebben”

PH is houder van twee Duitse beeldmerken, die ook woordelementen bevatten. Deze merken zijn bij het Duits octrooi- en merkenbureau ingeschreven voor onder meer duikaccessoires.

TRS, gevestigd in Spanje, heeft via verschillende webshops reclame gemaakt voor de verkoop van duikaccessoires met gebruikmaking van aan de betrokken merken gelijke tekens.

PH heeft bij de Duitse rechter een vordering ingesteld die er met name toe strekte TRS te verbieden om in Duitsland de aan de betrokken merken gelijke tekens te gebruiken. In het bijzonder heeft PH geëist dat TRS het recht zou worden onttrokken om die tekens aan te brengen op duikaccessoires en de verpakking ervan, deze aan te bieden, te vervaardigen, te verkopen of anderszins in de handel te brengen en te adverteren met duikaccessoires waarop deze tekens zijn aangebracht, of deze voor bovengenoemde doeleinden in voorraad te hebben. De prejudiciële vragen gaan o.a. over het begrip “in voorraad hebben”.

Hof: Artikel 10, lid 3, onder b), van richtlijn (EU) 2015/2436 moet aldus worden uitgelegd dat de houder van een in een lidstaat beschermd merk een derde kan verhinderen om overeenkomstig de voorwaarden van artikel 10, lid 2, van die richtlijn op het grondgebied van een andere lidstaat waren onder een teken in voorraad te hebben, met het doel om die waren te koop aan te bieden of in de handel te brengen in de lidstaat waar dat merk wordt beschermd.

Artikel 10, lid 3, onder b), van richtlijn 2015/2436 moet aldus worden uitgelegd dat het voor het in de zin van die bepaling „in voorraad hebben” van waren onder een teken overeenkomstig de voorwaarden van artikel 10, lid 2, van die richtlijn, volstaat dat de betrokken persoon beschikt over een toezichthoudende of leidinggevende bevoegdheid ten aanzien van de persoon die de rechtstreekse en daadwerkelijke controle over die waren heeft.

- ❏ Conclusie AG: Nationale merkhouder kan derde verbieden in andere lidstaat waren in voorraad te hebben met oog op verkoop in land van bescherming ([Boek9](#))
- ❏ Opslag buiten beschermde lidstaat kan merkinbreuk vormen bij gericht aanbod in beschermende lidstaat ([IE forum](#))
- ❏ Artikel Bram Bogaerts over het arrest Tradeinn Retail Services tegen PH ([IE forum](#))

HvJ – ARREST – C-452/24 (Lunapark Scandinavia) – 1 augustus 2025 – Finland – ECLI:EU:C:2025:618 – geen conclusie– arrest

Richtlijn (EU) 2015/2436 – Vordering wegens inbreuk – Beperkingen van uitsluitende rechten van de houder van dat merk – Rechtsverwerking wegens gedogen – Exhaustief karakter van de voorwaarden waaronder rechtsverwerking kan plaatsvinden – Nationaal recht dat voorziet in verlies van recht om gebruik van een teken te verbieden

Lunapark is houder van het merk DRACULA, dat is ingeschreven voor snoepgoed. Lunapark importeert dat snoepgoed met op de verpakking het woordmerk DRACULA en beeldtekens die het personage Dracula voorstellen, en brengt die waren op de Finse markt.

Vóór de inschrijving van dat merk door Lunapark importeerde en verhandelde Karkkimies snoepgoed met daarop het teken Dracula op die markt. Karkkimies beschikte voor de door haar gebruikte tekens niet over een op een inschrijving of op gebruik gebaseerd uitsluitend recht en er bestond tussen die onderneming en Lunapark geen overeenkomst over het recht op gebruik van het merk DRACULA.

Hardeco heeft Karkkimies overgenomen. Lunapark heeft bij de Finse rechter een vordering ingesteld om te laten vaststellen dat haar uitsluitende recht op het merk DRACULA door de handelswijze van Hardeco wordt geschonden, om die inbreuk te doen verbieden en om vergoeding te verkrijgen voor de daaruit voortvloeiende schade.

Volgens Hardeco heeft Lunapark haar recht om op te treden tegen een inbreuk op het merk DRACULA door haar stilzitten verloren. Hardeco heeft aangevoerd dat zij slechts de jarenlange activiteiten van Karkkimies voortzette, activiteiten waartegen Lunapark nooit iets had ondernomen.

Hof: Artikel 10 van richtlijn (EU) 2015/2436 verzet zich tegen de toepassing van een algemeen beginsel van nationaal recht waardoor er sprake is van rechtsverwerking met betrekking tot het recht van de houder van een ingeschreven merk om een derde het gebruik te verbieden van een teken dat gelijk is aan of overeenstemt met dat merk voor dezelfde of overeenstemmende waren als die waarvoor dat merk is ingeschreven, in andere gevallen dan die bedoeld in artikel 18, lid 1, van deze richtlijn, gelezen in samenhang met artikel 9, lid 1 of 2, ervan.

- 📌 HvJEU: Geen extra (nationale) mogelijkheid tot beperking DRACULA-merk wanneer niet binnen redelijke termijn verzocht tot staking ([Boek9](#))
- 📌 HvJ EU: Stilzitten merkhouder leidt alleen tot rechtsverlies in richtlijngevallen ([IE forum](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-797/23 (Meta Platforms) – 10 juli 2025 – A-G Szpunar – Italië – ECLI:EU:C:2025:552 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Richtlijn (EU) 2019/790 – Artikelen 11, 16 en 17 Handvest EU – Auteursrecht en naburige rechten – Billijke vergoeding voor online gebruik van perspublicaties – Verplichtingen opgelegd aan aanbieders van diensten van de informatiemaatschappij – Onafhankelijke administratieve autoriteit – Vrijheid van ondernemerschap – Vrijheid van meningsuiting en informatievrijheid

Meta heeft beroep ingesteld tot nietigverklaring van een besluit nr. 3/23/CONS waarbij o.a. een billijke vergoeding is ingevoerd voor het online gebruik van perspublicaties. Deze regeling is volgens Meta in strijd zijn met artikel 15 van richtlijn 2019/790, de contractvrijheid van marktdeelnemers, de vrijheid van ondernemerschap en het beginsel van vrije mededinging. Meta wijst voor de verwijzende rechter op het gebrek aan evenredigheid en geschiktheid van de door de Italiaanse wetgever genomen maatregelen, die de dienstverlening door in andere lidstaten gevestigde ondernemingen in Italië belemmeren of op zijn minst aanzienlijk minder aantrekkelijk maken.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 15 van richtlijn (EU) 2019/790, en de artikelen 16 en 52 Handvest EU verzetten zich niet tegen nationale bepalingen van een lidstaat die:

- *persuitgevers het recht toekennen om een billijke vergoeding te verkrijgen in ruil voor de toestemming voor het gebruik van hun publicaties door aanbieders van diensten van de informatiemaatschappij,*
- *aanbieders van diensten van de informatiemaatschappij die dergelijke publicaties willen gebruiken, bepaalde verplichtingen opleggen met betrekking tot onderhandelingen met die uitgevers, openbaarmaking van informatie en goede trouw tijdens de onderhandelingen,*
- *een overheidsinstantie de bevoegdheid verlenen om regelgeving vast te stellen, toezicht uit te oefenen en sancties op te leggen, met inbegrip van de mogelijkheid om criteria voor te stellen voor het vaststellen van de aan uitgevers verschuldigde vergoeding of de hoogte van die vergoeding,*

op voorwaarde dat deze bepalingen de uitgevers niet de mogelijkheid ontnemen om een dergelijke toestemming te weigeren of kosteloos te verlenen, dat zij de aanbieders van diensten van de informatiemaatschappij geen betalingen opleggen die geen verband houden met een daadwerkelijk of

voorgenomen gebruik van dergelijke publicaties, en dat zij de contractvrijheid van de partijen niet op dwingende wijze beperken.

- 📌 Advocate General Szpunar: Member States may adopt support measures to ensure the effectiveness of the rights of press publishers provided that such measures do not undermine freedom of contract ([persbericht](#))
- 📌 Artikel: Nationale wetgever mag Europees persuitgeversrecht versterken ([IT&recht](#))

GERECHT – ARREST – [T-1103/23, T-1104/23 \(Ferrari/EUIPO - Hesse \(TESTAROSSA\)\)](#) – 2 juli 2025 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Verordening (EG) nr. 207/2009 – Uniemerkt – Woordmerk TESTAROSSA – Normaal gebruik van merk - Procedure tot vervallenverklaring – Internationale inschrijving waarin Europese Unie wordt aangewezen – Gebruik door derden – Impliciete toestemming van merkhouder – Bewijs van normaal gebruik – Tweedehands auto's – Onderdelen en accessoires

- 📌 European Union trade marks: the General Court annuls the decisions revoking Ferrari's rights in the word mark TESTAROSSA for certain goods, including cars, parts and accessories, and scale models of cars ([persbericht](#))
- 📌 Gerecht EU: Stilzwijgende toestemming voor merk TESTAROSSA door derden voor schaalmodellen ([Boek9](#))
- 📌 Ferrari behoudt TESTAROSSA-merk: Gerecht EU vernietigt beslissing EUIPO ([IE forum](#))

GERECHT – ARREST – [T-1171/23 \(Spin Master Toys\)](#) – 9 juli 2025 – [ECLI:EU:T:2025:691](#) – [arrest](#)

Verordening (EG) nr. 40/94 – Uniemerkt – Nietigheidsprocedure – Driedimensionaal Uniemerkt – Vorm van een kubus met vlakken die een roosterstructuur hebben en van elkaar verschillen door hun kleuren – Absolute nietigheidsgrond

Gerecht: het beroep wordt verworpen.

Zie ook: [T-1170/23](#), [T-1172/23](#), [T-1173/23](#)

GERECHT – ARREST – [T-105/23 \(Iceland Foods\)](#) – 16 juli 2025 – [ECLI:EU:T:2025:729](#) – [arrest](#)

Verordening (EU) 2017/1001 – Uniewoordmerk ICELAND – Nietigheidsprocedure – Absolute nietigheidsgrond – Beschrijvend karakter

Íslandsstofa (Promote Iceland), ÍJsland, en SA – Business Iceland hebben bij het EUIPO een vordering ingesteld tot nietigverklaring van het Uniemerkt dat was ingeschreven naar aanleiding van een door verzoekster op 19 april 2002 ingediende aanvraag voor het woordteken ICELAND. De nietigheidsafdeling heeft de vordering tot nietigverklaring toegewezen voor alle waren en diensten. Verzoekster heeft bij het EUIPO beroep ingesteld tegen de beslissing van de nietigheidsafdeling.

Tijdens de procedure bij de grote kamer van beroep hebben Íslandsstofa (Promote Iceland), ÍJsland, en SA – Business Iceland naast de voor de nietigheidsafdeling aangevoerde nietigheidsgronden nog een nietigheidsgrond opgeworpen die in wezen is gebaseerd op de gecombineerde toepassing van artikel 51, lid 1, onder a), juncto artikel 7, lid 1, onder f), van verordening nr. 40/94 [nadien artikel 7, lid 1,

onder f), van verordening nr. 207/2009, thans, na wijziging, artikel 7, lid 1, onder f), van verordening 2017/1001]. Bij de bestreden beslissing heeft de grote kamer van beroep het beroep verworpen.

Verzoekster verzoekt het Gerecht de bestreden beslissing te vernietigen.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

Zie ook: [T-106/23](#)

 Gerecht EU bevestigt nietigverklaring merk ICELAND wegens beschrijvend karakter ([IE forum](#))

GERECHT – ARREST – [T-144/24 \(Bouwbenodigdheden Hoogeveen\)](#) – 9 juli 2025 – [ECLI:EU:T:2025:700](#) – arrest

Verordening (EU) 2017/1001 – Uniewoordmerk BIENENBEISSER – Normaal gebruik van het merk – Gebruik voor de waren waarvoor het merk is ingeschreven – Rol van de classificatie van Nice – Homogene warencategorie – Ontluchtungskappen – Motiveringsplicht

Verzoekster, een in Nederland gevestigd bedrijf, heeft bij het EUIPO een aanvraag tot inschrijving van het woordteken BIENENBEISSER als Uniewoordmerk ingediend. Het merk is op 6 oktober 2010 ingeschreven.

Op 29 april 2021 heeft de andere partij in de procedure bij de kamer van beroep van het EUIPO, Sören Pürschel, krachtens artikel 58, lid 1, onder a), van verordening (EU) 2017/1001 een vordering tot vervallenverklaring van het betrokken merk ingesteld.

De nietigheidsafdeling heeft die vordering gedeeltelijk toegewezen en heeft het litigieuze merk vervallen verklaard voor de „bouwmaterialen van metaal, met uitzondering van de volgende producten: ontluchtungskappen; slotenmakerswaren van metaal en kleinijzerwaren, met uitzondering van ontluchtungskappen”, die onder klasse 6 vielen, en voor alle waren van klasse 19 waarop het litigieuze merk zag.

Verzoekster heeft beroep tot vernietiging ingesteld voor zover haar rechten op het litigieuze merk daarbij vervallen waren verklaard voor tot klasse 19 behorende „bouwmaterialen van metaal, waaronder de volgende producten: ontluchtungskappen”. De kamer van beroep heeft dat beroep verworpen.

Verzoekster verzoekt het Gerecht de bestreden beslissing gedeeltelijk te vernietigen, voor zover de kamer van beroep het litigieuze merk vervallen heeft verklaard voor de waren van klasse 19.

Gerecht: De beslissing van de vijfde kamer van beroep van het Bureau voor intellectuele eigendom van de Europese Unie (EUIPO) van 9 januari 2024 (zaak R 793/2023-5) wordt vernietigd voor zover het door Bouwbenodigdheden Hoogeveen BV ingestelde beroep daarbij is verworpen voor „bouwmaterialen, niet van metaal, waaronder de volgende producten: ontluchters” van klasse 19.

 Gerecht EU: Homogene warencategorie (niet)metalen ontluchters overstijgt Nice-classificatie ([Boek9](#))

 Gedeeltelijke vernietiging EUIPO-beslissing wegens motiveringsgebrek over homogene categorie ontluchtungskappen ([IE forum](#))

GERECHT – ARREST – T-304/24, T-305/24, T-306/24 (sprd.net/EUIPO) – 9 juli 2025 – ECLI:EU:T:2025:695, ECLI:EU:T:2025:696 en ECLI:EU:T:2025:697 – [arrest](#)

Verordening (EU) 2017/1001 – Aanvraag voor een Uniemark bestaande uit een hoofdletter “I” en een rood hart op de linkerborst van een kledingstuk – Absolute weigeringsgrond – Ontbreken van onderscheidend vermogen – Motiveringsplicht – Ambtshalve onderzoek van de feiten

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

B The sign in itself cannot be registered as an EU trade mark for clothes like t-shirts ([persbericht](#))

HvJ en Gerecht – overig

C-35/25 P	Beroep Qozgar tegen L’Oréal niet-ontvankelijk wegens ontbreken relevante rechtsvraag (IE forum)
C-426/24 P	Rechtsgeldige MyPVR-betekening bij vervallen kwekersrecht (IE forum)
T-563/23	Gerecht EU vernietigt beslissing EUIPO wegens tegenstrijdige motivering (IE forum)
T-215/24	Gerecht EU bevestigt weigering registratie golvende rechthoek wegens gebrek aan onderscheidend vermogen (IE forum)
T-1171/23	Geen merkenrechtelijke bescherming voor Rubik’s Cube (IE forum)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-392/25 \(Bodegas Sanviver\)](#), verwijzing uit **Spanje** over de vraag of een verwerende partij in een procedure wegens **merkinbreuk** nog een **vordering tot nietigverklaring bij het EUIPO** kan indienen **nádat de procedure bij de rechtbank is aangevangen** (en of dit de gerechtelijke procedure zou moeten schorsen) – [ECER](#)
- [C-441/25 \(Agecop\)](#), verwijzing uit **Portugal** over de vraag of een organisatie van **persuitgevers**, die naast **naburige rechten ook auteursrechten** bezit, aanspraak kan maken op het auteursdeel van de **billijke compensatie** voor het **kopiëren voor privégebruik**

NOOT – Gerecht 11 juni 2025, [T-38/24 \(OMV AG\)](#)

General Court denies protection for OMV abstract colour combination trade mark – despite INTA’s and MARQUES’ intervention (IPkat)

NOOT – HvJ 26 juni 2025, [C-618/23 \(SALUS\)](#)

HvJ EU: EU-Biologo niet op kruidenmedicinaal product, vallen onder geneesmiddelregels ([Boek9](#))

NOOT – HvJ 6 maart 2025, C-575/23 (Nationaal Orkest van België)

Annotatie Bernt Hugenholtz bij het ONB-arrest ([IE forum](#))

OVERIG

Copyright, AI, and the Future of Internet Search before the CJEU ([Verfassungsblog](#))

Insolventie

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-498/25 (Abelardo), verwijzing uit **Spanje** over een nationale regel op grond waarvan een **insolvente schuldenaar** geen enkele schuld **kwijtscholden** kan krijgen omdat hij een (kleine) fiscale boete niet heeft betaald (terwijl zijn volledige schuld meer dan 150.000 euro betreft) en de **evenredigheid** van die regel – ECER

Institutioneel

HvJ – ARREST – C-529/23 P (Parlement/T.C.) – 3 juli 2025 – ECLI:EU:C:2025:521 – conclusie – arrest

Verordening (EU) 2018/1725 – Artikel 41, lid 1 Handvest – Artikel 26 Statuut ambtenaren EU – Institutioneel recht – Regeling inzake de kosten en vergoedingen van de leden van het Parlement — Verwerking persoonsgegevens door de instellingen – Doorzending persoonsgegevens aan ontvangers die in de Unie zijn gevestigd en die geen instelling of orgaan van de Unie zijn

Hof: De punten 2 en 3 van het dictum van het arrest van het Gerecht in zaak T-309/21 worden vernietigd. Het eerste en het tweede middel van het beroep bij het Gerecht van de Europese Unie worden afgewezen. De zaak wordt terugverwezen naar het Gerecht om over het derde tot en met het vijfde middel van het beroep uitspraak te doen.

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-777/22 P en C-789/22 P (ECB/Corneli en Commissie/Corneli) – 15 juli 2025 – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2025:580 – conclusie – arrest

Richtlijn 2014/59/EU – Verordening (EU) nr. 1024/2013 – Herstel en afwikkeling van kredietinstellingen – Vroegtijdige interventie maatregelen – Tijdelijk bewind – Gemeenschappelijk Toezichtsmechanisme — Beroep tot nietigverklaring van aandeelhouder – Rechtstreeks en individueel geraakt – Toepassing van het Unierecht en het nationale recht door de ECB – Verplichting tot conforme uitlegging van het nationale recht

Samenvatting onder: financiële markt

GERECHT – ARREST – T-480/24 (Le Pen e.a.) – 10 juli 2025 – ECLI:EU:T:2025:734 – persbericht – arrest

Institutioneel recht – Regelgeving betreffende de onkosten en vergoedingen van parlementsleden – Terugvordering van ten onrechte betaalde bedragen – Gerechtvaardigde verwachtingen – Recht op een eerlijk proces

Marine Le Pen, Yann Maréchal en Marie-Caroline Olivier, verzoeken in hun hoedanigheid van erfgenamen van de heer Jean-Marie Le Pen om nietigverklaring van het besluit van de secretaris-generaal van het Europees Parlement van 8 juli 2024 betreffende de terugvordering van de bedragen die ten onrechte aan de heer Le Pen zijn betaald uit hoofde van de kredieten van begrotingslijn 400 en van debetnota nr. 7040001694 van 9 juli 2024.

Gerecht: het beroep wordt verworpen.

- The General Court of the European Union upholds the decision of the European Parliament to recover sums unduly received by Jean-Marie Le Pen (Persbericht)

OVERIG

Artikel: Information Sharing between OLAF and National Judicial Authorities (bijzonder strafrecht)

Interstatelijke klachten

EHRM – ARREST – Nederland en Oekraïne t. Rusland – 9 juli 2025 – Grote Kamer – persbericht (in het Nederlands) – arrest

Artikelen 2, 3, 4, lid 2, 5, 8, 9, 11, 13, 14 EVRM en artikelen 1 en 2, Eerste protocol bij het EVRM – Neerhalen MH-17 boven Oekraïne – Schendingen

Samenvatting onder: MH17

OVERIG

- From dialogue to strategy in migration cases: Third-party interventions by states as a risky patch to a systemic tension (Strasbourg observers)
- The ECtHR as a state dispute Court: what is the future for Article 33 ECHR? (Strasbourg observers)

IPR

HvJ – ARREST – [C-99/24 \(Chmieka\)](#) – 10 juli 2025 – Polen – ECLI:EU:C:2025:563 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 1215/2012 – Verordening (EU) nr. 44/2001 – Werkingssfeer ratione temporis – Betalingsbevel – Pluraliteit van de verweerders – Bevoegdheid inzake verbintenissen uit onrechtmatige daad – Zakelijke rechten op onroerende goederen en de verhuur van onroerende goederen

Het betreft een geding tussen een Poolse gemeentelijke entiteit, en S.O., een natuurlijke persoon met woonplaats in Nederland, over de betaling van een vergoeding voor de niet-contractuele bewoning van een in Polen gelegen onroerend goed.

Hof: Artikel 66, lid 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat bij de beoordeling of deze verordening ratione temporis van toepassing is een rechtsvordering moet worden geacht te zijn ingesteld, in de zin van deze bepaling, op de datum waarop de eiser zijn vordering heeft ingesteld in een zaak waarin vervolgens een beslissing is gegeven, en niet op de datum waarop de verweerder later tegen die beslissing verzet heeft aangetekend strekkende tot heroverweging van die zaak.

Artikel 5, punt 3, artikel 6, punt 1, en artikel 22, punt 1, eerste alinea, van verordening (EU) nr. 44/2001 moeten aldus worden uitgelegd dat:

- een rechtsvordering tot betaling van een vergoeding wegens de niet-contractuele bewoning van een onroerend goed na de beëindiging van een huurovereenkomst betreffende dat onroerend goed, dat is gelegen in een andere lidstaat dan die van de woonplaats van de betrokken verweerder, geen vordering betreffende „zakelijke rechten op [...] een onroerend goed” vormt en niet onder het begrip „huur en verhuur, pacht en verpachting van onroerende goederen” in de zin van dat artikel 22, punt 1, eerste alinea, valt;
- een vordering tot vergoeding wegens de niet-contractuele bewoning van een onroerend goed moet worden geacht te vallen onder „verbintenissen uit onrechtmatige daad” in de zin van dat artikel 5, punt 3, en
- artikel 6, punt 1, slechts van toepassing is indien er op de datum waarop een rechtsvordering wordt ingesteld waarbij een verzoeker meerdere verweerders voor een rechterlijke instantie van een lidstaat oproept, sprake is van dezelfde situatie, feitelijk en rechtens, die ertoe leidt dat een goede rechtsbedeling vraagt om de gelijktijdige behandeling en berechting van alle vorderingen tegen die verweerders, teneinde te vermijden dat bij afzonderlijke berechting van deze vorderingen in verschillende lidstaten onverenigbare beslissingen worden gegeven.

- e The CJEU in [Chmieka] on Brussels Ia's ratione temporis application, restrictive interpretation of A24's tenancy gateway, the nature of forum delicti v forum contractus, and the application of the anchor defendant mechanism. ([GAVCLAW](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-485/24 (Locatrans) – 3 juli 2025 – A-G Norkus – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:528 – [conclusie](#)

Verdrag van Rome – Recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst – Arbeidsovereenkomst – Werknemer die arbeid verricht in meer dan één verdragsluitende staat – Plaats waar de arbeid gewoonlijk wordt verricht – Wijziging van de plaats waar de arbeid gewoonlijk wordt verricht tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst – Beoordeling op basis van de gehele duur van de arbeidsverhouding of het meest recente tijdvak van arbeid

Het betreft een geschil tussen een vervoersonderneming en een chauffeur die bij deze onderneming in dienst is geweest, over verschillende schadevorderingen die de chauffeur tegen zijn voormalige werkgever heeft ingesteld na de beëindiging van zijn arbeidsovereenkomst.

De vragen gaan over de uitlegging van het begrip „land waar de werknemer ter uitvoering van de overeenkomst gewoonlijk zijn arbeid verricht” in de zin van artikel 6, lid 2, onder a), van het Verdrag van Rome.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 6, lid 2, onder a), van het Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst ter ondertekening opengesteld te Rome op 19 juni 1980 moet aldus worden uitgelegd dat in de situatie waarin, enerzijds, een werknemer aanvankelijk dezelfde werkzaamheden ten behoeve van zijn werkgever in meer dan één staat heeft verricht en vervolgens, in de periode voorafgaand aan de beëindiging van de arbeidsverhouding, zijn werkzaamheden duurzaam in één staat heeft verricht, die volgens de duidelijke wil van partijen een nieuwe gewoontelijke plaats van arbeid moest worden en, anderzijds, deze werknemer de beëindiging van zijn arbeidsovereenkomst betwist, het meest recente tijdvak van arbeid in aanmerking moet worden genomen ter bepaling van de plaats waar genoemde werknemer gewoonlijk zijn arbeid verrichtte en bijgevolg van het recht dat bij gebreke van een rechtskeuze door partijen van toepassing is.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-344/25 (Eurovo), verwijzing uit **Duitsland** over **Rome II-verordening, toepasselijk recht, productaansprakelijkheid en begrip “op de markt brengen” – ECER**
- C-346/25 (Fibo Markets), verwijzing uit **Tsjechië** over **Rome I-verordening, toepasselijk recht, rechtskeuzebeding** en de vraag of de procedure voor de vaststelling van de prijs van financiële contracten ter verrekening van verschillen (‘contracts for differences’) ook rechten en verplichtingen omvat die een **financieel instrument** vormen en daardoor zijn uitgesloten van **consumentenbescherming**
- C-345/25 (Grixta), verwijzing uit **Malta** over de vraag of de **vordering van Libië** tot teruggave van vermeend **onwettig verkregen vermogen** (meer dan 55 mil. EUR) van een overleden Libische functionaris op Malta valt onder ‘**burgerlijke en handelszaken**’ in de zin van **verordening 864/2007 (Rome II)**, of als een **administratiefrechtelijke zaak – ECER**

RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Amsterdam – 14 mei 2025 – [ECLI:NL:RBAMS:2025:3091](#)

Cathay v Wegochem at the Amsterdam courts. A questionable ‘arising from’ analysis for Article 8 Rome II patent infringement issues, and a runaway application of Article 4’s locus damni. ([GAVCLAW](#))

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

According to the French Cour de Cassation, the law applicable to the sub-purchaser's direct action against the original seller depends on who brings the claim! (conflict of laws)

Landbouw en visserij

HvJ – ARREST – C-287/24 (*Ligue royale belge pour la protection des oiseaux*) – 10 juli 2025
– België – ECLI:EU:C:2025:550 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 1307/2013 – Geldigheid uitvoeringsbesluit (EU) 2022/484 – Gemeenschappelijk landbouwbeleid – Afwijking ivm rechtstreekse vergroeningsbetaling – Klimaat- en milieuvriendelijke praktijken – Motiveringsplicht – Toename van landbouwproductiepotentieel van de EU

Uitvoeringsbesluit (EU) 2022/484 biedt de mogelijkheid om af te wijken van verordening (EU) nr. 1307/2013 (vergroeningsbetaling voor het claimjaar 2022). Het Waalse Gewest (België) heeft een besluit vastgesteld op grond van uitvoeringsbesluit 2022/484 over de bewerking van braakliggend land voor het jaar 2022. De *Ligue royale belge pour la protection des oiseaux* (LRBPO) heeft verzocht om nietigverklaring van het besluit van 12 mei 2022. Ter ondersteuning van haar beroep betoogt de LRBPO dat uitvoeringsbesluit 2022/484, op basis waarvan het besluit van 12 mei 2022 werd vastgesteld, in strijd is met verordening nr. 1307/2013 en artikel 45, leden 2 en 10 ter van gedelegeerde verordening nr. 639/2014.

Volgens de LRBPO heeft de Commissie niet aangetoond dat er sprake is van „dwingende redenen van urgentie”. De vraag is o.a. of het uitvoeringsbesluit, in het licht van de overwegingen 4 tot en met 8 ervan verenigbaar is met artikel 69 van verordening nr. 1307/2013 en artikel 45 van gedelegeerde verordening nr. 639/2014.

Hof: Bij onderzoek van de gestelde vraag is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid kunnen aantasten van uitvoeringsbesluit (EU) 2022/484.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-431/25 (*Dérkei*), verwijzing uit **Hongarije** over **landbouwsteun** en de vraag of een '**latere**' kennisgeving van de voortplantingen van koeien een reden is tot volledige weigering van de steun – ECER
- C-470/25 (E.), verwijzing uit **Polen** over **landbouwsubsidie**, het begrip '**voordeel**' en de vraag de **gehele betaling** kan worden ontnomen bij **kunstmatig gecreëerde voorwaarden**, of alleen het voordeel dat uit die voorwaarden is voortgevloeid – ECER
- C-495/25 (*Syndicat professionnel du chanvre*), verwijzing uit **Frankrijk** over biologische certificering landbouwproducten, hennep en voor menselijke consumptie bestemde cannabidiol (CBD)

OVERIG

Artikel: Biedt de WAMCA een effectieve mogelijkheid voor een ngo om op te komen voor dierenwelzijn? (bijzonder strafrecht)

LHBTI-rechten

EHRM – ARREST – Semenya t. Zwitserland – 10 juli 2025 – Grote Kamer – 10934/21 – ECLI:CE:ECHR:2025:0710JUD001093421 – persbericht – arrest

Artikel 6, lid 1 EVRM – Topsporter – Verplichting testosteronniveau te verlagen voor deelname aan vrouwelijke categorie – Schending

Samenvatting onder: Procesrecht – recht op eerlijk proces

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDTSTATEN

- C-449/25 (Serviciul pentru Imigrări al județului Bihor), verwijzing uit **Roemenië** over **Unieburgerschap, geregistreerd partnerschap met hetzelfde geslacht in Italië**, de niet erkenning als **gezinsconstructie** en afwijzing van **gezinshereniging** – ECER

RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Noord-Nederland – 22 augustus 2025 – ECLI:NL:RBNNE:2025:3494

Prejudiciële vragen aan de Hoge Raad over de ruimte die de rechter nog heeft om een verzoek om een niet binaire geslachtsaanduiding toe te wijzen. De rechter legt uit dat hij deze rechtsvraag stelt omdat: (i) zo volgt uit rechtspraak van het EHRM de wettelijke belemmering om dat verzoek toe te wijzen niet zonder meer een inbreuk oplevert op het in art. 8 EVRM beschermde recht op seksuele identiteit en persoonlijke ontplooiing;

(ii) de huidige wetgeving toewijzing niet mogelijk maakt en is gebaseerd op een afweging die gelet op de in de beschikking besproken rechtspraak van het EHRM lijkt te vallen binnen de zogeheten ‘margin of appreciation’ en

(iii) er, anders dan in 2022 toen de Hoge Raad heeft besliste om de prejudiciële vragen niet te beantwoorden, er inmiddels geen concreet en reëel vooruitzicht bestaat op een wetswijziging die toewijzing wel mogelijk maakt, hoewel het kabinet weigert de motie van de Tweede Kamer tot intrekking uit te voeren.

NOOT – EHRM 29 april 2025, Derrek e.a. t. Rusland

Derrek and Others v. Russia: hesitancy on the path to a qualitative Article 3 threshold in LGBT-Phobia Cases? (Strasbourg observers)

NOOT – HvJ conclusie 5 juni 2025, C-769/22 (Commissie/Hongarije)

Constitutional Awakening of Values (Verfassungsblog)

While the issue has sparked debate – including on this blog – this post defends the Opinion as a constitutionally coherent and necessary step to safeguard the Union’s foundational values. It argues

that AG Ćapeta's approach is firmly rooted in existing case law and offers a compelling legal framework to address democratic backsliding.

EHRM factsheets en guides

- Homosexuality: criminal aspects
- Sexual orientation issues

Luchtvaart

HvJ – ARREST – C-783/23 (Liège Airport Security SA) – 10 juli 2025 – België – ECLI:EU:C:2025:547 – conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 300/2008 – Beveiliging burgerluchtvaart – Bevoegde autoriteit – Opleggen boete door andere autoriteit dan die ogv vo. 300/2008 is aangewezen

De FOD (Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, België) heeft een sanctie opgelegd aan Liège Airport Security die belast is met de beveiligingstaken op de luchthaven van Luik (België) en aan twee van haar werknemers omdat de vennootschap niet de wettelijk vereiste vergunning had en de werknemers niet over de benodigde identificatiekaart beschikten.

Liège Airport Security heeft daartegen beroep ingesteld. De FOD zou niet bevoegd zijn om toezicht te houden op de Belgische luchthavens of om geldboeten op te leggen. Daartoe zou alleen het Directoraat-generaal Luchtvaart (DGLV) bevoegd zijn, die op grond van artikel 9 van verordening nr. 300/2008 is aangewezen als autoriteit die verantwoordelijk is voor de coördinatie van en het toezicht op de toepassing van de gemeenschappelijke basishoudingen voor de beveiliging van de burgerluchtvaart.

België, Frankrijk en Polen hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 9 van verordening (EG) nr. 300/2008 staat er niet aan in de weg dat een andere autoriteit dan de op grond van die bepaling aangewezen „bevoegde autoriteit” ermee belast wordt om te controleren of een privaatrechtelijke rechtspersoon en zijn werknemers, die beveiligingstaken op een nationale luchthaven verrichten, zich houden aan de vereisten die voortvloeien uit een nationale regeling inzake de uitoefening van particuliere beveiligingsactiviteiten.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-329/25 (SAS), verwijzing uit **Denemarken** over **staatsteun** aan vliegtuigmaatschappij vanwege **COVID** en de vraag of onrechtmatigheids**rente** betaald moet worden als de steun correct was aangemeld en goedgekeurd maar later **nietig** is verklaard wegens een **technisch gebrek** in de beslissing van de Europese Commissie – ECER
- T-395/25 (Delayfix), verwijzing uit **Polen** over een **luchtvaartclaim** en de situatie waarin de **alternatieve vlucht** door een **andere luchtvaartmaatschappij** wordt uitgevoerd – ECER
- T-445/25 (ITA Airways), verwijzing uit **Duitsland** over de vraag of luchtpassagiers die na een **geannuleerde vlucht** zelf een **alternatieve vlucht** hebben geboekt bij een andere luchthaven, waarmee zij **minder dan twee uur later** dan de geplande aankomsttijd op de eindbestemming zijn gebracht, gecompenseerd kunnen worden op grond van verordening 261/2004 – ECER
- C-369/25 (Trenitalia et INPS), verwijzing uit **Italië** over **verjaringstermijnen van richtlijn 91/53**, en **niet-afgedragen socialezekerheidsbijdragen** (als 'uitgesteld loon') van **werkgever** nadat **werknemer met terugwerkende kracht loon toegekend** heeft gekregen – ECER

- C-442/25 (SAS), verwijzing uit **Zweden** over **goedgekeurde staatssteun luchtvaart** die **nietig** is verklaard en de **verschuldigde rente** – ECER

NOOT – HvJ 5 juni 2025, C-292/24 (Iberia)

Delayed bags, immediate compensation rights - CJEU in Iberia (C-292/24) (ECLB)

CONSULTATIE

Luchtvaart — EU-regels voor luchtdiensten (herziening), Raadplegingsperiode 12 augustus 2025 - 04 november 2025 (EC)

WIKI

- Wiki luchtvaartclaims

Manipulatiesoftware auto's

HvJ – ARREST – C-666/23 (Volkswagen) – 1 augustus 2025 – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:604 – geen conclusie – persbericht – arrest

Richtlijn 2007/46/EG – Verordening (EG) nr. 715/2007 – Manipulatie-instrument – Recht op schadevergoeding op grond van de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad van de fabrikant van dat voertuig – Uitsluitingsgrond – Passende schadevergoeding – Wijze van berekening schadevergoeding

Een Duitse rechter legt het Hof vragen voor over de schadevergoeding waarop een koper van een auto recht heeft die was uitgerust met een verboden manipulatie-instrument.

Hof; Artikel 18, lid 1, artikel 26, lid 1, en artikel 46 van richtlijn 2007/46/EG, gelezen in samenhang met artikel 5, lid 2, van verordening (EG) nr. 715/2007 moeten aldus worden uitgelegd dat zij in het kader van een door de koper van een motorvoertuig ingestelde vordering tot vergoeding van de schade die is veroorzaakt doordat dit voertuig is uitgerust met een verboden manipulatie-instrument in de zin van laatstgenoemde bepaling, eraan in de weg staan dat de fabrikant van het voertuig zich als grond voor uitsluiting van zijn aansprakelijkheid in dat verband kan beroepen op het bestaan van een onvermijdelijke dwaling met betrekking tot het verboden karakter van dat instrument, die te wijten is aan het feit dat de bevoegde nationale instantie een EG-typegoedkeuring voor dat instrument of voor het daarmee uitgeruste voertuig heeft verleend, of dat die instantie, mocht bij haar navraag zijn gedaan door die fabrikant, de rechtsopvatting van laatstgenoemde dat het betrokken manipulatie-instrument geoorloofd was, zou hebben bevestigd.

Artikel 4, lid 1, en artikel 5, lid 2, van verordening nr. 715/2007 en artikel 10, lid 1, van verordening (EG) nr. 692/2008 moeten aldus worden uitgelegd dat de koper van een voertuig jegens de autofabrikant recht heeft op schadevergoeding wanneer die koper schade heeft geleden als gevolg van een verboden manipulatie-instrument in de zin van artikel 5, lid 2, van verordening nr. 715/2007 dat door die fabrikant is geïnstalleerd bij een software-update na de EG-typegoedkeuring van dat voertuig.

Het Unierecht staat er niet aan in de weg dat, ten eerste, het bedrag van de vergoeding die verschuldigd is aan degene die een voertuig heeft gekocht dat is uitgerust met een verboden manipulatie-instrument in de zin van artikel 5, lid 2, van verordening nr. 715/2007, en door dit instrument veroorzaakte schade heeft geleden, wordt verminderd met een bedrag dat overeenkomt met de voordelen die de koper heeft van het gebruik van dat voertuig, en, ten tweede, die vergoeding wordt beperkt tot een bedrag gelijk aan 15 % van de koopprijs van het voertuig, op voorwaarde dat die vergoeding een passend herstel vormt van de geleden schade.

- E A vehicle manufacturer cannot be exempted from its liability for an unlawful defeat device on the grounds that an EC type-approval has been granted ([persbericht](#))

Mededinging

HvJ – CONCLUSIE – C-245/24 (LUKOIL) – 10 juli 2025 – A-G Medina – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:570 – [conclusie](#)

Artikel 102 VWEU – Misbruik van een machtspositie – Aardoliesector – Weigering om toegang te verlenen tot essentiële faciliteit – Toepassing van de toets van het arrest Bronner (zaak C-7/97) – Privatisering – Concessie

De nationale mededingingsautoriteit in Bulgarije heeft vastgesteld dat de Lukoil-groep de nationale mededingingswet en artikel 102, tweede alinea, onder b), VWEU had geschonden doordat zij misbruik maakte van een machtspositie op de markt voor de opslag van autobrandstoffen.

In de onderhavige zaak komt wederom de vraag aan de orde of het baanbrekende arrest Bronner van toepassing is met betrekking tot de weigering om toegang te verlenen tot essentiële infrastructuur. Ditmaal wordt die vraag gesteld in het kader van infrastructuur waarvan de staat vroeger het monopolie had en die via privatisering is verworven en waarbij aanzienlijke investeringen in die infrastructuur zijn gedaan zowel op basis van de privatiseringsovereenkomst als tijdens de bedrijfsactiviteiten van de nieuwe eigenaar.

A-G geeft het Hof in overweging: De criteria die zijn ontwikkeld in punt 41 van het arrest van 26 november 1998, Bronner (C-7/97, EU:C:1998:569), zijn in beginsel van toepassing wanneer kan worden vastgesteld dat:

- a) de onderneming met een machtspositie de betreffende essentiële faciliteit via commerciële transacties met particuliere derden en middels particuliere financiering in eigendom heeft verkregen, mits zij beschikt over volledige beslissingsautonomie ten aanzien van die faciliteit;*
 - b) de onderneming met een machtspositie, die als gevolg van privatisering een essentiële faciliteit heeft verworven waarop de staat oorspronkelijk een monopolie had, geen wettelijk monopolie geniet en zij die faciliteit in eigendom heeft en daarover zeggenschap heeft;*
 - c) de onderneming met een machtspositie weliswaar niet de eigenaar van de betreffende essentiële faciliteit is maar zij daarover rechten heeft, zoals exclusieve rechten, die voortvloeien uit een concessieovereenkomst op grond waarvan die onderneming tegen een billijke prijs beslissingsautonomie heeft verkregen om volledige zeggenschap over die faciliteit uit te oefenen.*
- 2) De toepasselijkheid van de Bronner-toets moet worden uitgesloten wanneer een privatiseringsovereenkomst, een concessieovereenkomst of daarmee verband houdende maatregelen met betrekking tot de essentiële faciliteit bepalingen bevatten die de beslissingsautonomie van de onderneming met een machtspositie beperken, mits dergelijke bepalingen worden opgelegd door een bevoegde nationale autoriteit in de uitoefening van de haar door de relevante regelgevingsbepalingen verleende bevoegdheden.*

Het staat aan de verwijzende rechter om vast te stellen of de Bronner-toets van toepassing is in het hoofdgeding.

GERECHT – ARREST – T-289/24 (Brasserie Nationale en Munhowen/Commissie) – 2 juli 2025 – ECLI:EU:T:2025:655 – [persbericht](#) – [arrest](#) (Franse taalversie)

Verordening (EG) nr. 139/2004 – Concentraties – Groothandel in dranken – Verzoek aan Commissie door mededingingsautoriteit van lidstaat om de concentratie te onderzoeken – Termijn voor indiening – Kennisgeving aan betrokken ondernemingen

Brasserie Nationale heeft de mededingingsautoriteit van Luxemburg (LCA) in kennis gesteld van haar voornemen om de uitsluitende zeggenschap te verwerven over Boissons Heintz - een Luxemburgse groothandel in dranken - via Munhowen, die voornemens was alle aandelen in die onderneming te verwerven.

LCA heeft de Commissie verzocht om de concentratie in kwestie te onderzoeken. Volgens de Commissie kon de concentratie het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloeden en de mededinging op het grondgebied van Luxemburg in significante mate beïnvloeden.

Brasserie Nationale en Munhowen zijn tegen deze beschikking opgekomen bij het Gerecht. Zij verzoeken om nietigverklaring van deze beschikking. Het Gerecht verworpt het beroep.

- e** Merger control: the General Court upholds the Commission's decision to examine, at the request of Luxembourg, the acquisition of Boissons Heintz by Brasserie Nationale (Munhowen) ([Persbericht](#))

GERECHT – ARREST – T-84/22 (UBS Group e.a./Commissie) – 23 juli 2025 – ECLI:EU:T:2025:752 – [persbericht](#) – [arrest](#) (Engelse taalversie)

Verordening (EG) nr. 1/2003 – Artikel 101 VWEU – Artikel 53 EER-overeenkomst – Mededinging – Overeenkomsten, besluiten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen – Sector van de spothandel in vreemde valuta (Forex) van G10-valuta's – Vaststelling inbreuk – Eén enkele en voortdurende inbreuk – Beginsel van behoorlijk bestuur – Rechten van verdediging – Boetes – Basisbedrag

Het Gerecht vernietigt artikel 2, onder a), van besluit C(2021) 8612 final (zaak AT.40135 – FOREX (Sterling Lads)) en bepaalt het bedrag van de geldboete waarvoor UBS Group AG – de rechtsopvolger van Credit Suisse Group AG –, UBS AG – de rechtsopvolger van Credit Suisse AG – en Credit Suisse Securities (Europe) Ltd hoofdelijk aansprakelijk zijn, op 28.920.000 euro.

- e** Competition: the General Court confirms the participation of Credit Suisse in an agreement in the spot-trading sector but reduces the amount of the fine imposed on it from €83.2 million to €28.9 million ([persbericht](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-324/25 \(Lietuvos krepšinio lyga e.a.\)](#), verwijzing uit **Litouwen** over **mededinging, prijsafspraken** en de vraag of het in strijd is met **artikel 101, lid 1, onder a) VWEU** dat **basketbalclubs** tijdens de **coronapandemie** besloten om hun spelers niet meer te betalen

- C-347/25 (Zapp), verwijzing uit **Duitsland** over de vraag of een vennootschap die een boete is opgelegd wegens een **kartelinbreuk** (art. 101 VWEU), die boete en **bijbehorende kosten kan verhalen op de natuurlijke personen** die als bestuursorgaan hebben opgetreden en de kartelinbreuk hebben veroorzaakt – ECER
- C-357/25 (Groupama Asigurări), verwijzing uit **Roemenië** over de vraag of **algemene gesprekken** tussen concurrenten over **tariefverhogingen** genoeg zijn om te kwalificeren als '**onderling afgestemde feitelijke gedragingen**' in de zin van **artikel 101 VWEU**, of dat er concrete prijsinformatie uitgewisseld moet zijn – ECER
- C-398/25 (Energie-Control Austria), verwijzing uit **Oostenrijk** over **marktmanipulatie** en de situatie dat een onderneming jaarlijkse **grensoverschrijdende elektriciteitstransmissiecapaciteiten** opkoopt, terug verkoopt op maandelijkse veilingen en later opnieuw biedt op dezelfde capaciteiten, ook als het gedrag binnen de officiële **veilingregels** heeft plaatsgevonden – ECER
- C-285/25 (Lurdos), verwijzing uit **Hongarije** over **nationale verjaringsregels voor schadevorderingen uit inbreuken van het mededingingsrecht** (vijf jaar vanaf intreding schade) en de verenigbaarheid met de verjaringsregels uit **richtlijn 2014/104** – ECER

CONSULTATIE

- EU-procedureregels in antitrustzaken (herziening), voorstel voor een verordening, Feedback- en raadplegingsperiode 10 juli 2025 - 02 oktober 2025 (EC)
- Richtsnoeren voor fusies – herziening, Feedback- en raadplegingsperiode 8 mei 2025 - 3 september 2025 (EC)

LITERATUUR

B. Braeken, T. Hieselaar, Artikel 22 Concentratieverordening niet de oplossing voor de 'FOMO' van de Commissie: Hof van Justitie zet streep door de uitleg van de Commissie van artikel 22-verwijzingsmechanisme, in NTER 2025/1-2

MH 17

EHRM – ARREST – Nederland en Oekraïne t. Rusland – 9 juli 2025 – Grote Kamer – persbericht (in het Nederlands) – arrest

Artikelen 2, 3, 4, lid 2, 5, 8, 9, 11, 13, 14 EVRM en artikelen 1 en 2, Eerste protocol bij het EVRM – Neerhalen MH-17 boven Oekraïne – Schendingen

De zaak gaat ook over het neerschieten van vlucht MH17 in het oosten van Oekraïne op 17 juli 2014, als gevolg waarvan alle inzittenden – waarvan veel Nederlandse staatsburgers – zijn omgekomen.

De Grote Kamer oordeelt dat er sprake is van systematische schendingen van: Artikelen 2, 3, 4, lid 2, 5, 8, 9, 11, 13, 14 EVRM en artikelen 1 en 2, Eerste protocol bij het EVRM.

Het Hof overweegt: "In geen van de eerdere door het Hof beoordeelde conflicten was sprake van een dergelijke, vrijwel universele veroordeling van de 'flagrante' minachting door de verwerende Staat voor de grondslagen van de internationale rechtsorde die na de Tweede Wereldoorlog tot stand is gekomen."

Het Hof stelt vast dat Rusland rechtsmacht uitoefende op het grondgebied dat Rusland in Oekraïne bezette, wat betekent dat het verplicht was het EVRM na te leven. Het Hof stelt ook unaniem vast dat Rusland gezag en controle uitoefende over personen die getroffen zijn door zijn militaire aanvallen in heel Oekraïne, en dat deze personen hierdoor onder zijn rechtsmacht vielen. Rusland was verantwoordelijk voor het handelen en nalaten door Russische militairen en separatistische entiteiten in het oosten van Oekraïne.

De enorme hoeveelheid bewijsmateriaal die aan het Hof is voorgelegd schetst, in samenhang bezien, een beeld van onderling verbonden en manifest onrechtmatige gedragingen die op grote schaal door Russische functionarissen (Russische militairen en andere autoriteiten, bezettingsautoriteiten, en separatistische gewapende groepen en entiteiten) in heel Oekraïne zijn begaan.

Het Hof verwijst naar de feiten zoals vastgesteld in het uitgebreide onderzoek dat is uitgevoerd door het Gemeenschappelijk Opsporingsteam (*Joint Investigation Team* – “JIT”) en in het strafvonnis van de rechtbank Den Haag. Rusland heeft nagelaten maatregelen te nemen om het doelwit te verifiëren of om het leven van de inzittenden van het vliegtuig te beschermen, waarmee het blijkt heeft gegeven van minachting voor burgers die door zijn vijandige activiteiten in gevaar zijn gebracht.

Rusland heeft ook nagelaten effectief onderzoek in te stellen naar het neerhalen van het vliegtuig en heeft nagelaten met het JIT samen te werken, door onjuiste of verzonnen informatie te verstrekken en pogingen om de oorzaak en omstandigheden van de vliegcrash op te helderen te belemmeren. (bron: persbericht EHRM)

- 📌 EHRM: Rusland verantwoordelijk voor schending EVRM bij MH17 en conflict in Oekraïne ([bijzonder strafrecht](#))
- 📌 Ukraine and the Netherlands v. Russia – A Tour de Force in Applying the Convention as Part of International Law ([ECHRblog](#))
- 📌 Harmonious Interpretation, Lex Specialis, and IHL-Compliance in Ukraine and the Netherlands v Russia: An Open Question on the Right to Life ([EJILtalk](#))
- 📌 Beyond the Fog of War ([verfassungsblog](#))
- 📌 The Judgment in Ukraine and the Netherlands v. Russia: A “Nicaragua Moment” for the ECtHR? ([Strasbourg observers](#))
- 📌 Het EHRM veroordeelt Rusland: meer dan MH17 ([NJB](#))

Milieu, natuur, duurzame energie

 EHRM – ARREST – [Cangi e.a. t. Turkije \(no.2\)](#) – 8 juli 2025 – [65087/19](#)
– [ECLI:CE:ECHR:2025:0708JUD006508719](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 6 EVRM – Verzet tegen nikkelmijn – Rechterlijke uitspraken onvoldoende gemotiveerd

Samenvatting onder: [procesrecht en recht op eerlijk proces](#)

HvJ – ARREST – C-331/24 (Commissie/Spanje) – 10 juli 2025 – ECLI:EU:C:2025:557 – geen conclusie – arrest (Franse taalversie)

**Richtlijn 2000/60/EG – Richtlijn 2007/60/EG – Waterbeleid van EU –
Stroomgebiedsbeheersplannen – Overstromingsrisicobeheersplannen – Kennisgeving aan
Europese Commissie – Niet-nakoming**

Hof: Door de stroomgebiedbeheersplannen voor de stroomgebiedsdistricten ES122 Fuerteventura, ES123 Lanzarote en ES125 La Palma niet binnen de gestelde termijnen te herzien, bij te werken en aan de Europese Commissie mee te delen is Spanje de verplichtingen niet nagekomen die op hem rusten krachtens de artikelen 13, lid 7, en 15, lid 1, van richtlijn 2000/60/EG.

Door de overstromingsrisico-beheersplannen voor de stroomgebiedsdistricten ES122 Fuerteventura, ES123 Lanzarote en ES125 La Palma niet binnen de gestelde termijn te toetsen en in voorkomend geval bij te werken en ter beschikking van de Europese Commissie te stellen, is Spanje de verplichtingen niet nagekomen die op hem rusten krachtens de artikelen 14, lid 3, en 15, lid 1, van richtlijn 2007/60/EG.

HvJ – ARREST – Gevoegde zaken C-71/23 P en C-82/23 P (Frankrijk/CWS Powder Coatings e.a. en Commissie/CWS Powder Coatings e.a.) – 1 augustus 2025 – ECLI:EU:C:2025:601 – conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 1272/2008 – Indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels – Gedelegeerde verordening (EU) 2020/217 – Indeling van titaandioxide in de vorm van een poeder dat 1 % of meer deeltjes met een diameter van 10 µm of minder bevat – Criteria voor de indeling van een stof als kankerverwekkend – Wetenschappelijke studies – Berekening van de overbelasting van de longen met deeltjes – Keuze van de berekeningsparameters

De onderhavige zaak betreft een hogere voorziening tegen het arrest CWS Powder Coatings e.a./Commissie, waarin het Gerecht het besluit van de Commissie om titaandioxide in te delen als stof die ervan wordt verdacht kankerverwekkend voor mensen te zijn, nietig heeft verklaard.

Wat moet een rechter doen wanneer een op niet-eenduidig wetenschappelijk bewijs berustend administratief besluit voorwerp wordt van een juridisch geschil? Hoe kan een rechter een dergelijk besluit toetsen – wat in een rechtsstatelijk stelsel zijn taak is – zonder daarbij de aan de overheid toegekende beoordelingsbevoegdheid om te beslissen ingeval de wetenschap geen uitsluitel geeft, te doorkruisen? In de kern draaien deze hogere voorzieningen om twee vragen. In de eerste plaats of het Gerecht de grenzen van de toelaatbare rechterlijke toetsing van een Commissiehandeling heeft overschreden, en in de tweede plaats of het Gerecht het recht onjuist heeft toegepast door het begrip „intrinsieke eigenschappen” in de CLP-verordening restrictief uit te leggen.

Nederland en vijf andere lidstaten hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: De hogere voorzieningen worden afgewezen.

- The Court of Justice upholds the annulment of the classification of titanium dioxide in certain powder forms as a carcinogenic substance ([persbericht](#))

HvJ – ARREST – C-784/23 (Voore Mets e.a.) – 1 augustus 2025 – Estland – ECLI:EU:C:2025:609 – conclusie – arrest

Richtlijn 2009/147/EG (Vogelrichtlijn) – Artikelen 16 en 17 Handvest – Behoud van de vogelstand – Verbod op het kappen van bomen gedurende de broedperiode van vogels – Vrijheid van ondernemerschap – Eigendomsrecht

Het geschil gaat over de toelaatbaarheid van houtkap gedurende de broedperiode van vogels. Indien de rechtspraak inzake de habitatrichtlijn rechtstreeks wordt toegepast op de vogelrichtlijn, is de vraag of een uitzondering op grond van artikel 9 van de vogelrichtlijn de werkzaamheden zou kunnen toestaan. Indien geen uitzondering van toepassing is, wil de verwijzende rechter weten of de aldus uitgelegde verbodsbepalingen van de vogelrichtlijn verenigbaar zijn met de vrijheid van ondernemerschap en het eigendomsrecht..

Drie lidstaten en het EP, de EC en de Raad hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 5, onder a), b) en d), van richtlijn 2009/147/EG moet aldus worden uitgelegd dat alleen de verbodsbepaling van artikel 5, onder d), van die richtlijn slechts toepasselijk is voor zover zij noodzakelijk is om storing te voorkomen die van wezenlijke invloed is op het in artikel 2 van die richtlijn genoemde doel om de populatie van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de lidstaten waarop de Verdragen van toepassing zijn, op een niveau te houden of te brengen dat met name beantwoordt aan de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen, waarbij tevens rekening wordt gehouden met economische en recreatieve eisen. Voor de toepassing van de verbodsbepalingen van artikel 5, onder a) en b), van die richtlijn hoeft daarentegen niet aan een dergelijke voorwaarde te zijn voldaan, zelfs niet wanneer de betrokken menselijke activiteit een ander doel heeft dan het vangen of doden van vogels dan wel het vernielen of beschadigen van hun nesten of eieren.

Artikel 5, onder a), b) en d), van richtlijn 2009/147 moet aldus worden uitgelegd dat indien op basis van wetenschappelijke gegevens en de waarneming van individuele vogels kan worden aangenomen dat in een bos dat volledig wordt gekapt (kaalslag) dan wel gedeeltelijk wordt gekapt (schermslag), ongeveer tien vogelparen per hectare nestelen, zonder dat is vastgesteld dat op de plaats van de houtkap vogelsoorten nestelen die in een ongunstige staat verkeren, een dergelijke houtkap gedurende de broedperiode onder de verbodsbepalingen van artikel 5, onder a) en b), van die richtlijn valt en, voor zover de daardoor veroorzaakte storing van wezenlijke invloed is op de doelstelling om de populatie van de betrokken vogelsoorten op een bevredigend niveau te houden of te brengen, onder de verbodsbepaling van artikel 5, onder d), van die richtlijn.

HvJ – ARREST – C-461/24 (Asociación Petón do Lobo) – 1 augustus 2025 – Spanje – ECLI:EU:C:2025:620 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2011/92/EU – Verlening vergunning windmolenpark – Milieueffectbeoordeling – Raadpleging van betrokken instanties – Inspraak publiek bij besluitvorming – Draagwijdte van het begrip ,voornaamste rapporten en adviezen

Het betreft een geding tussen enerzijds de vereniging Petón do Lobo), een milieuvereniging, en anderzijds de het DG Energieplanning en Natuurlijke Hulpbronnen van Galicië (Spanje) en Eurús Desarrollos Renovables over de verwerping van het beroep dat die vereniging heeft ingesteld tegen het besluit om aan deze onderneming een vergunning voor de bouw van een windmolenpark te verlenen.

De verwijzende rechter is van oordeel dat de instanties die beslissen over vergunningaanvragen voor projecten met milieueffecten op grond van artikel 6 van de MEB-richtlijn verplicht zijn drie voorafgaande maatregelen te nemen. Met de eerste twee wordt het grote publiek de gelegenheid gegeven te worden

gehoord over het project en worden rapporten van de op verschillende gebieden bevoegde instanties verzameld. De derde maatregel wordt daarna genomen en heeft tot doel de voornaamste rapporten en adviezen van deze instanties kenbaar te maken aan het publiek, zodat dit publiek vóór de vaststelling van het definitieve besluit opmerkingen kan maken.

De verwijzende rechter is van oordeel dat de vereisten van artikel 6, lid 3, van de MEB-richtlijn mogelijk niet adequaat zijn omgezet in de Spaanse wet.

Hof: Richtlijn 2011/92/EU verzet zich niet tegen een wettelijke regeling van een lidstaat volgens welke, in het kader van een milieueffectbeoordelingsprocedure voor een aan deze richtlijn onderworpen project, de instanties die op grond van hun specifieke verantwoordelijkheden op milieugebied of op grond van hun lokale of regionale bevoegdheden met het project te maken kunnen krijgen tegelijkertijd met het betrokken publiek worden geraadpleegd, zonder dat dit publiek vervolgens het recht heeft om zijn opmerkingen en meningen over de in dit kader door de geraadpleegde instanties gegeven adviezen kenbaar te maken aan de voor de vergunning van dat project bevoegde instanties.

HvJ – ARREST – C-512/24 (BÁV) – 1 augustus 2025 – Hongarije – ECLI:EU:C:2025:626 – geen conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 1907/2006 (REACH-verordening) – Maximale concentratie in de metalen delen van juwelen, namaakjuwelen en haaraccessoires – Uitzondering – Zilveren armband uit 1940 waarvan de soldering cadmium bevat

Aan BÁV is een geldboete werd opgelegd omdat die onderneming een zilveren armband uit 1940 met cadmiumhoudende hardsoldeer in de handel had gebracht, en waarbij tevens werd verboden om die armband in de handel te brengen.

Hof: Vermelding 23, punten 8 en 10, van bijlage XVII bij verordening (EG) nr. 1907/2006 moet aldus worden uitgelegd dat een zilveren armband waarvan de soldering cadmium bevat, onder het verbod van vermelding 23, punt 10, onder ii), van bijlage XVII bij die verordening valt wanneer het in die bepaling bedoelde cadmiumconcentratieniveau is bereikt of is overschreden.

HvJ – ARREST – C-772/24 (Interfel) – 1 augustus 2025 – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:629 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 94/62/EG – Rechtstreeks op groente of fruit aangebrachte labels – Nationale regeling die dergelijke labels verbiedt, met uitzondering van composteerbare labels – Begrip “verpakkingen”

De zaak gaat over de rechtmatigheid van een impliciet besluit houdende afwijzing van een verzoek tot intrekking van een nationale regeling die een boete oplegt voor het rechtstreeks op groente of fruit aanbrengen van labels, met uitzondering van composteerbare labels die thuis kunnen worden gecomposteerd en geheel of gedeeltelijk uit biomaterialen bestaan. Is er sprake van “verpakking”.

Hof: Artikel 3, punt 1, derde alinea, onder iii), van richtlijn 94/62/EG moeten aldus worden uitgelegd dat rechtstreeks op groente en fruit aangebrachte labels niet hoe dan ook verpakkingen vormen in de zin van die richtlijn. Dergelijke labels kunnen alleen als verpakkingen worden beschouwd voor zover zij een van de drie verpakkingsfuncties vervullen zoals omschreven in artikel 3, punt 1, eerste alinea, van richtlijn 94/62, en tot een van de drie categorieën verpakkingen behoren zoals opgesomd en omschreven in artikel 3, punt 1, tweede alinea, onder a) tot en met c), van richtlijn 94/62.

- Produce Labels and the Circular Economy: CJEU interprets "Packaging" in Interfel (C-772/24) ([ECLB](#))

GERECHT – T-163/23, T-167/23 (Fritz Egger e.a./ECHA) – 9 juli 2025 – persbericht – arrest

Verordening nr. 1907/2006 – REACH – Zeer zorgwekkende stoffen – Melamine voldoet aan criteria voor opname in de lijst – Recht om te worden gehoord – Beginsel van behoorlijk bestuur – Kennelijke beoordelingsfout – Bevoegdheidsoverschrijding – Evenredigheid

Verzoeksters vorderen nietigverklaring van besluit D(2022)9120-DC van het ECHA van 16 december 2022, voor zover bij dat besluit melamine wordt geïdentificeerd als zeer zorgwekkende stof in de zin van artikel 57 van verordening (EG) nr. 1907/2006. Het Gerecht verworpt het beroep.

- The decision of the European Chemicals Agency identifying melamine as a substance with probable serious effects on human health and the environment is upheld ([persbericht](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-332/25 ([Friends of the Irish Environment](#)), verwijzing uit **Ierland** over de vraag of de door de agrovoedingsstrategie 'Food Vision 2030' van de Ierse overheid een 'plan of project' is in de zin van artikel 6, lid 3 van de **Habitatrichtlijn**, waarvoor een **milieubeoordeling** voorgeschreven wordt.
- C-330/25 ([RTÉ](#)), verwijzing uit **Ierland** over een verzoek aan openbare omroep RTÉ, om toegang tot documenten te geven over berichtgeving over klimaatverandering, waaronder richtlijnen voor journalisten en een register van ontvangen reacties en de vraag of RTÉ een '**overheidsinstantie**' is in de zin van **richtlijn 2003/4** en of de gevraagde informatie inderdaad '**milieu-informatie**' betreft.
- C-325/25 ([Eneco Wind Belgium](#)), verwijzing uit **België** over **Habitatrichtlijn**, **hernieuwbare energieprojecten**, vergunningen, **milieueffectrapportage**, en de **voorrang** die lidstaten moeten geven aan projecten voor de productie van energie uit hernieuwbare bronnen bij de afweging van verschillende plannings-en vergunningsprocedures – [ECER](#)
- C-356/25 ([Massey](#)), verwijzing uit **Ierland** over de vraag of een bevoegde instantie verplicht is om **gebied specifieke instandhoudingsdoelstellingen** te gebruiken bij het beoordelen van mogelijke gevolgen van projecten op **Natura 2000-gebieden**, in een zaak waarin alleen de algemene instandhoudingsdoelstellingen waren vastgesteld – [ECER](#)
- C-391/25 ([Deutsche Umwelthilfe](#)), verwijzing uit **Duitsland** over **verlenging van de termijn** die geldt voor het behalen van de voorgeschreven **waterkwaliteitsdoelstellingen** uit richtlijn 2000/60 en de vraag of deze **ongeldig** is wanneer de motivering en toelichting daarop in het stroomgebiedsbeheersplan niet voldoen aan de vereisten van **artikel 4, lid 4 van de richtlijn** – [ECER](#)
- C-447/25 ([Surovina RECE](#)), verwijzing uit **Hongarije** over **overbrenging afvalstoffen** en de vraag of een **land van bestemming bezwaar** mag maken tegen de overbrenging, op grond dat de overbrenging niet overeenstemt met het **nationale afvalbeheersplan** – [ECER](#)
- C-383/25 ([Keritaly](#)), verwijzing uit **Italië** over **milieueffectbeoordeling** en **industriële emissies** – [ECER](#)

ICJ – Internationaal Gerechtshof – Advisory opinion – 23 juli 2025 – [link](#)

- Historische uitspraak: Internationaal Gerechtshof spreekt zich uit over de klimaatverplichtingen van staten ([College voor de mensenrechten](#))
- The missing children in the ICJ climate change Advisory Opinion ([Leiden law blog](#))
- Disaster Passing as Miracle? A Critical Take on the ICJ's Climate Advisory Opinion ([EJILTalk](#))
- From Act of God to Act of Law: Rethinking Natural Hazards Disaster through the ICJ's Climate Change Advisory Opinion ([EJILtalk](#))
- Obligations Erga Omnes and Climate Change: Reflections on the ICJ Advisory Opinion ([EJILtalk](#))
- The Great Reset: The ICJ Reframes the Conduct Responsible for Climate Change Through the Prism of Internationally Wrongful Acts ([EJILTalk](#))
- Will International Climate Law Change the International Legal Climate? ([Nederland rechtsstaat](#))

CONSULTATIE

- Simplification of administrative burdens in environmental legislation, voorstel voor een verordening, Feedback mogelijk van 22 juli 2025 - 10 september 2025 ([EC](#))
- Wijziging van de Europese klimaatwet, voorstel voor een verordening, Feedback mogelijk van 21 juli 2025 - 15 september 2025 ([EC](#))

NOOT – EHRM 6 mei 2025, [L.F. e.a. t. Italië](#)

Is Article 8 Enough? L.F. and Others v. Italy and the Sidelineing of Article 2 in Environmental Cases ([Strasbourg observers](#))

BNC

Fiche: Mededeling Het Europees Oceaanpact, [Kamerstuk 22112, nr. 4104](#)

OVERIG

- H.E. Woldendorp, Inleidende schermutselingen - Het Hof van Justitie van de EU over de Kaderrichtlijn water, in: [TO 2025/2](#)
- Commissie publiceert herziene richtsnoeren om de geharmoniseerde uitvoering van de Ontbossingsverordening te faciliteren ([ECER](#))
- Inbreukenpakket juli: Nederland in een viertal zaken aangesproken ([ECER](#))
O.a. inzake de bescherming van de grutto
- Eurobarometer: Europeanen vinden klimaatactie een topprioriteit en ondersteunen energieonafhankelijkheid ([ECER](#))
- De klimaatzaak van Milieudefensie tegen ING: een eerste observatie van de standpunten van Milieudefensie ([bijzonder strafrecht](#))
- A Safeguarded Green-Deal-Acquis? Environmental Non-Regression as a General Principle of EU Law ([European law blog](#))

- National implementation of the Nature Restoration Law: a crucial opportunity to address the missing link of environmental justice ([European law blog](#))
- The EU's New Climate Targets and the Return of Flexibility ([verfassungsblog](#))
- Te heet onder onze voeten – planetaire grenzen als ijkpunt voor beleid ([Nederland rechtsstaat](#))
- #23: Waar schuilt het algemeen belang? Naar aanleiding van Rousseaus Du Contrat Social ([Nederland rechtsstaat](#))

EHRM factsheets en guides

- [Environment](#)
- [Climate change](#)
- [Guide sur la jurisprudence de la Convention européenne des droits de l'homme - Environnement](#)

Ne bis in idem

HvJ – ARREST – [C-733/23 \(Beach and bar management\)](#) – 3 juli 2025 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:515 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2006/112/EG (btw-richtlijn) – Artikel 49, lid 3, en artikel 50 Handvest EU – Ne bis in idem – Cumulatie van strafrechtelijke sancties en bestuurlijke sancties voor hetzelfde feit – Geldboeten en verzegeling van een bedrijfsruimte – Voorlopige tenuitvoerlegging van de verzegeling – Evenredigheidsbeginsel

Samenvatting onder: [belastingen, btw](#)

EHRM factsheets en guides

- [Right not to be tried or punished twice](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 7 to the ECHR – right not to be tried or punished twice](#)

Overlevering en uitlevering

EHRM – ARREST – [Hayes e.a. t. het VK](#) – 1 juli 2025 – [56532/22](#) – [56889/22](#) – [3739/23](#) – ECLI:CE:ECHR:2025:0701JUD005653222 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 3 EVRM – Uitlevering aan VS met risico op levenslange gevangenisstraf – Geen schending

Klagers zijn Amerikaanse onderdanen, die op dit moment gevangen zitten in Schotland. De Verenigde Staten hebben de uitlevering van klagers verzocht. Klagers stellen dat uitlevering aan de Verenigde Staten schending van artikel 3 EVRM op zal leveren nu hen een levenslange gevangenisstraf zonder voorwaardelijke vrijlating zal worden opgelegd en een dergelijke levenslange gevangenisstraf onevenredig en in strijd met artikel 3 EVRM is.

Het hof overweegt dat uitlevering aan de Verenigde Staten in dit geval geen schending van artikel 3 EVRM oplevert, nu er ook bij een levenslange gevangenisstraf wel herzieningsmogelijkheden zijn en in

dit geval een levenslange gevangenisstraf niet onevenredig is aan de door klagers gepleegde ernstige strafbare feiten.

HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-722/23 (Rugu) en C-91/24 (Aucroix) – 10 juli 2025 – Grote Kamer – A-G Rantos – België – ECLI:EU:C:2025:549 – conclusie

Kaderbesluit 2002/584/JBZ – Europees aanhoudingsbevel – Gronden tot weigering van de tenuitvoerlegging – Facultatieve weigeringsgrond – Detentieomstandigheden in de uitvaardigende lidstaat – Voorkomen van straffeloosheid – Overname tenuitvoerlegging straf in uitvoerende staat

Een Roemeens staatsburger en een Belgisch staatsburger, die beiden ingezetene zijn van België, zijn elk het voorwerp geweest van een EAB dat door de Roemeense en de Griekse rechterlijke autoriteiten is uitgevaardigd met het oog op de tenuitvoerlegging van gevangenisstraffen.

De Belgische appelrechters hebben de tenuitvoerlegging van deze EAB's geweigerd vanwege de detentieomstandigheden in de uitvaardigende lidstaten. De onderhavige zaken doen de nog niet eerder gestelde vraag rijzen wat de gevolgen zijn van de weigering om een EAB ten uitvoer te leggen vanwege de detentieomstandigheden in de uitvaardigende lidstaat, namelijk de vraag of de uitvoerende rechterlijke autoriteit hen in vrijheid moet stellen dan wel, teneinde straffeloosheid te voorkomen, op grond van artikel 4, punt 6, van dit kaderbesluit hun straf op het grondgebied van de uitvoerende lidstaat ten uitvoer kan of moet laten leggen wanneer aan de in die bepaling gestelde voorwaarden is voldaan.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 4, punt 6, van kaderbesluit 2002/584/JBZ moet aldus worden uitgelegd dat de uitvoerende rechterlijke autoriteit, wanneer zij weigert een EAB ten uitvoer te leggen op basis van de weigeringsgrond van artikel 1, lid 3, van dit kaderbesluit wegens het bestaan van een risico dat de betrokkene in geval van overlevering aan de uitvaardigende rechterlijke autoriteit wordt blootgesteld aan schending van zijn grondrechten in verband met de detentieomstandigheden in de uitvaardigende lidstaat, gehouden is, teneinde te voorkomen dat de betrokkene ongestraft blijft, de tenuitvoerlegging van deze straf op het grondgebied van de uitvoerende lidstaat te gelasten wanneer zij vaststelt dat de betrokkene onderdaan of ingezetene is van die lidstaat, voor zover de procedure en de voorwaarden van kaderbesluit 2008/909/JBZ in acht worden genomen met het oog op de daadwerkelijke overname van die straf op dat grondgebied.

- e** Advocate General Rantos: a Member State which refuses to execute a European arrest warrant on account of the conditions of detention in the issuing Member State is required to order the execution, on its own territory, of the sentence imposed in the issuing Member State (persbericht)
- e** A-G Rantos: een lidstaat die weigert een Europees arrestatiebevel ten uitvoer te leggen in verband met de bewaringsomstandigheden in de uitvaardigende lidstaat is verplicht de straf zelf ten uitvoer te leggen wanneer het gaat om eigen onderdanen of ingezetenen (ECER)

EHRM factsheets

- Extradition and life imprisonment

Prejudiciële procedure HvJ

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-646/23 (Lita) en C-661/23 (Jeszek) – 3 juli 2025 – Polen – ECLI:EU:C:2025:519 – geen conclusie – arrest

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Rechtsstaat – Onafhankelijkheid van de rechterlijke macht – Beginsel van onafzetbaarheid van rechters – Militaire rechter die ongeschikt is verklaard voor de dienst in het beroepsleger – Vervroegde pensionering – Beginsel van voorrang van EU-recht

Samenvatting onder: rechtsstaat en rechterlijke macht

HvJ – ARREST – C-715/23 (Farmacija) – 10 juli 2025 – Slovenië – ECLI:EU:C:2025:548 – conclusie – arrest

Richtlijn 2014/23/EU – Artikel 267 VWEU – Concessieovereenkomsten – Exploitatie van een apotheek – Niet-economische diensten van algemeen belang

Samenvatting onder: aanbesteding en overheidsopdrachten

HvJ – ARREST – C-600/23 (Royal Football Club Seraing) – 1 augustus 2025 – **Grote Kamer – België – ECLI:EU:C:2025:617 – conclusie – arrest**

Artikel 19, lid 1, VEU – Artikel 47 Handvest EU – Arbitrage – Besluit van een orgaan van een internationale sportfederatie waarbij een sanctie wordt opgelegd – Vonnis Hof van Arbitrage voor Sport (CAS) dat is bevestigd door een beslissing van een gerecht van een derde staat – Rechtsmiddel tegen arbitraal vonnis

Samenvatting onder: Recht op effectieve rechtsbescherming

GERECHT – ARREST – T-534/24 (Gotek) – 9 juli 2025 – Kroatië – ECLI:EU:T:2025:682 – persbericht – arrest

Richtlijn 2008/118/EG – Accijns – Uitslag tot verbruik – Energieproducten – Fictieve levering van producten die onderworpen zijn aan accijns die op valse facturen voorkomen

Samenvatting onder: belastingen, accijns

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-318/25 (Proschik), verwijzing uit Duitsland over een nationale regel op grond waarvan **alleensprekende rechters in eerste aanleg geen prejudiciële vragen** mogen stellen aan het Hof, maar de zaak moeten **doorverwijzen naar een meervoudige kamer** – ECER

NOOT – conclusie A-G HvJ 26 juni 2025, C-767/23 Remling

A-G Căpeta: hoogste nationale rechter hoeft niet altijd uitdrukkelijk te motiveren waarom zij geen prejudiciële vragen aan het EU-Hof stelt (ECER)

Wiki

- Prejudiciële procedure bij het HvJ

Privacy en persoonsgegevens

EHRM – ARREST – A.R. t. het VK – 1 juli 2025 – 6033/19 – ECLI:CE:ECHR:2025:0701JUD00603319 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Informatie in ‘VOG’ over beschuldiging die is geëindigd in vrijspraak – Politie verstrekt informatie – Schending

Klager is strafrechtelijk vervolgd en vrijgesproken. In het kader van een screening voor een functie als leraar is informatie over deze vervolging opgenomen. Klager zou door dit werk bevriend kunnen raken met ‘kwetsbare vrouwelijke’ personen van vergelijkbare leeftijd als ‘het slachtoffer’ in de zaak waarvan hij is vrijgesproken. Klager heeft geen strafrechtelijke veroordelingen of waarschuwingen op zijn naam staan. De informatie over de zaak waarvoor hij is vrijgesproken is vermeld onder de rubriek ‘overige informatie’, en dit is gehandhaafd ook nadat klager daartegen bezwaar had gemaakt. Ook in een procedure om te gaan werken als privéchauffeur is de informatie weer opgenomen.

Het EHRM oordeelt dat artikel 8 EVRM is geschonden.

Klager claimt een schadevergoeding van ca. £ 175.000 materiele schadevergoeding vanwege inkomstenderving gedurende 10 jaar, en £ 10.000 voor geleden immateriële schade. Het Hof overweegt dat klager na 2012 niet meer heeft geprotesteerd tegen de informatieverstrekking, en het causaal verband met de inkomensschade onvoldoende is onderbouwd. De relevante wetgeving is inmiddels aangepast. Onder die omstandigheden wordt de vaststelling van een schending geacht voldoende immateriële compensatie te bieden. Wel wordt € 25.000 toegekend als redelijke vergoeding van gemaakte kosten.

HvJ – CONCLUSIE – C-371/24 (Comdribus) – 1 augustus 2025 – A-G Szpunar – ECLI:EU:C:2025:631 – conclusie

Richtlijn (EU) 2016/680 – Artikel 7, 8 en 49 Handvest EU – Verwerking van persoonsgegevens strafzaak – Bijzondere categorieën gegevens – Biometrische gegevens – Weigering mee te werken – Beoordeling strikte noodzakelijkheid in concreet geval

In 2020 hebben meer dan honderd klimaatactivisten de Avenue des Champs-Élysées in Parijs (Frankrijk) bezet. Een van de activisten heeft geweigerd om zijn vingerafdrukken te laten nemen en te worden gefotografeerd voor identificatiedoeleinden, ondanks dat hem was meegedeeld dat deze weigering neerkomt op een strafbaar feit dat bestraft kan worden met een gevangenisstraf en een boete.

De *tribunal correctionnel* heeft hem vrijgesproken van o.a. het organiseren van een demonstratie, maar hem schuldig bevonden aan het ten laste gelegde strafbare feit dat hij heeft geweigerd vingerafdrukken en foto's te laten nemen en hem veroordeeld tot betaling van een geldboete van 300 EUR.

De activist en het OM hebben tegen dit vonnis hoger beroep ingesteld.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 10 van richtlijn (EU) 2016/680, gelezen in samenhang met artikel 4, lid 1, onder a) tot en met c), en artikel 8, leden 1 en 2, van deze richtlijn, moet aldus worden uitgelegd dat

- *het zich niet verzet tegen een nationale wettelijke regeling op grond waarvan de biometrische gegevens kunnen worden verzameld van eenieder ten aanzien van wie er een of meer redelijke vermoedens bestaan dat hij een strafbaar feit heeft gepleegd of heeft gepoogd te plegen, mits in deze regeling is voorzien in een verplichting voor de bevoegde autoriteit om in elk concreet geval te beoordelen of het verzamelen van deze gegevens strikt noodzakelijk is;*
- *het in de weg staat aan een nationale wettelijke regeling die de bevoegde autoriteit niet verplicht om in elk individueel geval afdoende te motiveren waarom de registratie van persoonsgegevens strikt noodzakelijk is;*
- *het niet in de weg staat aan een nationale bepaling op grond waarvan een persoon die heeft geweigerd om mee te werken aan de registratie van persoonsgegevens, zelfstandig kan worden vervolgd en veroordeeld, ook al is deze persoon niet vervolgd of veroordeeld voor het strafbare feit waarop de registratiemaatregel is gebaseerd, op voorwaarde dat deze registratie, indien zij had plaatsgevonden, in overeenstemming zou zijn geweest met de uit deze artikelen van richtlijn 2016/680 voortvloeiende vereisten.”*

HvJ – CONCLUSIE – C-422/24 (Storstockholms Lokaltrafik) – 1 augustus 2025 – A-G Medina – Zweden – ECLI:EU:C:2025:623 – [conclusie](#)

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Bodycam bij controleurs van vervoersbewijzen – Informatieverplichting verwerkingsverantwoordelijke

De vraag is o.a. of artikel 13 of artikel 14 AVG de juiste rechtsgrondslag vormt in situaties waarin gegevens worden verzameld door middel van een bodycam. De afbakening van de werkingssfeer van elk van die bepalingen heeft belangrijke gevolgen voor het tijdstip voor het verstrekken van informatie en ook voor de eventuele uitzonderingen.

A-G geeft het Hof in overweging: De artikelen 13 en 14 van verordening (EU) 2016/679 moeten aldus worden uitgelegd dat in een situatie waarin persoonsgegevens worden verzameld door middel van bodycams die worden gedragen door controleurs van vervoersbewijzen die werken voor een openbaarvervoerbedrijf, artikel 13 wel en artikel 14 niet van toepassing is.

- A-G Medina brengt conclusie uit over de toepassing van de AVG op gegevens-verzameling door middel van een bodycam ([ECER](#))

GERECHT – ARREST – T-183/23 (Ballmann) – 16 juli 2025 – ECLI:EU:T:2025:735 – arrest

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Artikel 41, lid 2, onder b), EU – Gebruikers online sociaal netwerk – Klacht tegen verwerkingsverantwoordelijke – Bindend besluit Europees Comité voor gegevensbescherming – Verzoek van klager om toegang tot dossier ter voorbereiding van het bindende besluit – Weigering van toegang – Beroep tot nietigverklaring – Handeling waartegen beroep kan worden ingesteld – Ontvankelijkheid

Verzoekster, handelend via de vereniging zonder winstoogmerk NOYB heeft bij de Oostenrijkse autoriteit voor gegevensbescherming een klacht ingediend tegen Facebook over de wijze waarop Facebook persoonsgegevens verwerkt. De Oostenrijkse autoriteit voor gegevensbescherming heeft de klacht doorgestuurd naar de Ierse toezichthoudende autoriteit. De Ierse toezichthoudende autoriteit heeft vervolgens een ontwerpbesluit voorgelegd aan de andere betrokken toezichthoudende autoriteiten. Sommige autoriteiten hebben bezwaren in de zin van artikel 4, punt 24, van die verordening gemaakt tegen bepaalde beoordelingen in dat ontwerpbesluit.

Nadat verzoekster in kennis was gesteld van het ontwerpbesluit van de Ierse toezichthoudende autoriteit en na een klacht van haar over de vertrouwelijkheid van dit ontwerpbesluit en andere in het kader van de procedure uitgewisselde documenten, is zij niet meer bij de procedure betrokken.

De Ierse toezichthoudende autoriteit, heeft het EDPB overeenkomstig artikel 60, lid 4, AVG verzocht een standpunt in te nemen over die bezwaren door een bindend besluit vast te stellen op grond van artikel 65, lid 1, onder a), van die verordening.

Het NOYB heeft het EDPB verzocht om haar in staat te stellen te worden gehoord nadat zij toegang had gekregen tot het volledige dossier van de zaak.

Het EDPB heeft NOYB meegedeeld dat het bindende besluit niet nadelig was voor verzoekster en dat zij dus niet het recht had om voor het EDPB te worden gehoord. Het EDPB heeft bindend besluit nr. 3/2022 vastgesteld. Het NOYB heeft het EDPB verzocht om mededeling van bindend besluit nr. 3/2022, het definitieve besluit van de Ierse toezichthoudende autoriteit en de relevante en gemotiveerde bezwaren van de betrokken toezichthoudende autoriteiten tegen het ontwerpbesluit van de Ierse toezichthoudende autoriteit, onder verwijzing naar artikel 41 van het Handvest, de artikelen 60 en 65 AVG en „het recht op toegang tot documenten krachtens het Unierecht”. Inzage wordt geweigerd.

Verzoekster verzoekt het Gerecht het bestreden besluit nietig te verklaren voor zover het EDPB daarbij het door haar krachtens artikel 41, lid 2, onder b), van het Handvest ingediende verzoek om toegang tot het dossier heeft afgewezen;

Gerecht: Het besluit van het Europees Comité voor gegevensbescherming van 7 februari 2023 wordt nietig verklaard, voor zover daarbij het krachtens artikel 41, lid 2, onder b), Handvest EU ingediende verzoek van Lisa Ballmann om inzage in het dossier van het Europees Comité voor gegevensbescherming ter voorbereiding van zijn bindend besluit nr. 3/2022 betreffende het door de Data Protection Commission (gegevensbeschermingsautoriteit, Ierland) voorgelegde geschil met betrekking tot Meta Platforms Ireland Ltd is afgewezen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Rotterdam – 23 juli 2025 – ECLI:NL:RBROT:2025:9088

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Collectieve actie – Onrechtmatige gegevensverwerking door Amazon – Verhouding tussen WAMCA en AVG – Recht op schadevergoeding

Deze zaak betreft een collectieve actie. Daarin komt SDBN op voor de belangen van accounthouders van Amazon in Nederland (door SDBN aangeduid als de Benadeelden). Het gaat om ongeveer 5 miljoen accounthouders. Kern van het verwijt van SDBN is dat Amazon persoonsgegevens van haar

accounthouders in strijd met de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) verwerkt. SDBN wil door middel van deze collectieve actie bereiken dat Amazon hiermee stopt en dat Amazon de voor de benadeelden ontstane schade vergoedt. Het gaat daarbij om materiële en immateriële schade.

De vragen gaan o.a. over de verhouding tussen WAMCA en AVG en over de collectieve schadevergoedingsvordering.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-427/25 (Uffida), verwijzing uit **Italië** over de vraag of het **opvragen van logbestanden** door het OM (zoals IP-adressen en inlogtijden) bij **cybercriminaliteit** goedgekeurd mag worden voor alle soorten strafbare feiten, omdat de Italiaanse wet dit alleen toestaat bij ‘zware’ strafbare feiten – ECER
- C-458/25 (Onderwijsgroep Zusters der Christelijke Scholen Zuid-Kempen), verwijzing uit **België** over **AVG** en nationale regelgeving op grond waarvan de **toezichthouder** geen **administratieve geldboete** kan opleggen aan rechtspersonen met privaatrechtelijk statuut die gesubsidieerd vrij onderwijs verstrekken – ECER
- C-416/25 (Freie und Hansestadt Hamburg), verwijzing uit Duitsland over de wijze waarop het recht tot **immateriële schadevergoeding** wegens het schenden of niet-nakomen van de **informatieverplichting** van de **AVG** en **richtlijn 2016/680** moet worden uitgelegd – ECER

OVERIG

- Betekenisvolle menselijke tussenkomst bij algoritmische besluitvorming (AP)
- AP keurt protocol goed om criminaliteit te weren uit havens en luchthavens (AP)
- Algoritmeregistratie in Nederland moet beter (AP)
- EDPB maakt het organisaties makkelijker aan de AVG te voldoen (AP)
- EU-roadmap data-toegang voor opsporing: balans tussen effectiviteit en rechtvaardigheid (bijzonder strafrecht)
- Artikel: Het nieuwe Besluit bescherming slachtoffergegevens in processtukken en privacy in beeld (bijzonder strafrecht)
- Reforming the GDPR (Verfassungsblog)

After a surge of new digital legislation over the past two years, the European Commission appears to have no intention of easing its pace in reshaping Europe's regulatory landscape. This includes proposals to reform the GDPR. Regulatory reforms should, however, focus on strengthening enforcement and fixing the structural problems of the GDPR, rather than merely simplifying and deregulating it.

Wiki

- Wiki AVG

EHRM factsheets en guides

- [Guide to the case-law of the ECHR on data protection](#)
- [Personal data protection](#)
- [Right to the protection of one's image](#)
- [ECHR-KS Key Theme - Terrorism Surveillance measures](#)
- [ECHR-KS Key Theme - Article 8 The right to private life protecting or limiting the role of public watchdogs](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces

HvJ – ARREST – C-544/23 (BAJI Trans) – 1 augustus 2025 – Grote Kamer – Slowakije – ECLI:EU:C:2025:614 – conclusie – arrest

Verordeningen (EEG) nr. 3821/85 en (EU) nr. 165/2014 – Artikel 49, lid 1, laatste volzin, en artikel 51, lid 1, Handvest – Periodieke controle tachografen – Lex-mitiorbeginsel – Bestuurlijke sancties van strafrechtelijke aard – Nieuwe wet die in werking is getreden na de uitspraak waartegen cassatieberoep is ingesteld – Begrip 'definitieve veroordeling' – "Haakje" in het Unierecht

Samenvatting onder: [vervoer](#)

EHRM factsheets en guides

[ECHR-KS Key Theme - Article 6 \(criminal\) Hearings via video link](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht

EHRM – ARREST – Mustafa en Mustafova t. Bulgarije – 1 juli 2025 – 7428/17 – ECLI:CE:ECHR:2025:0701JUD000742817 – persbericht – arrest

Artikel 6, lid 1 EVRM – Recht op een eerlijk proces – Toegang tot de rechter – Indienen claim namens overleden vader – Schending

Klagers klagen over de weigering van de Bulgaarse rechters om een claim te behandelen die klagers namens hun overleden vader indienden. Deze claim zag op immateriële schadevergoeding voor een verkeersongeval waarbij de broer van klagers is overleden. De vader heeft deze claim ingediend bij een organisatie die dit soort claims behandelt in het geval dat de veroorzaker van een verkeersongeval niet over de vereiste (verplichte) aansprakelijkheidsverzekering beschikt. Hij is echter overleden voordat hij een gerechtelijke procedure kon starten. De rechtbanken oordeelden dat het recht op compensatie voor immateriële schade persoonsgebonden is en niet vererft.

Het EHRM is van mening dat de buitengerechtelijke aanvraag van de vader van de klagers gelijkgesteld kan worden aan het starten van een gerechtelijke procedure, waardoor de erfgenamen het recht hadden om de claim voort te zetten. Het Hof concludeert daarom dat de beperking van het recht van de klagers op toegang tot een rechter, door hun vordering af te wijzen ondanks de duidelijke wens van hun vader om compensatie te ontvangen, niet proportioneel was. Dit leidt tot een schending van artikel 6 lid 1 EVRM.

EHRM – ARREST – Cangi e.a. t. Turkije (no.2) – 8 juli 2025 – 65087/19 – ECLI:CE:ECHR:2025:0708JUD006508719 – persbericht – arrest

Artikel 6 EVRM – Verzet tegen nikkelmijn – Rechterlijke uitspraken onvoldoende gemotiveerd

In deze zaak klagen zeven Turkse staatsburgers over een nikkelmijn in de stad Manisa. Drie van hen wonen in de buurt van de mijn. Klagers hebben geen succes bij de nationale rechter om de goedkeuring van de mijn aan te vechten. Volgens klagers hebben de nationale rechtbanken en het Grondwettelijk Hof hun recht op een eerlijk proces geschonden. Hun belangrijkste argument is dat de rechterlijke uitspraken onvoldoende gemotiveerd zijn. De rechtbanken hebben hun bezwaren tegen het deskundigenrapport – dat de vervuiling van het grondwater en het risico op zwavelzuurnevel door de mijnactiviteiten bagatelliseerde – genegeerd. Het Hof stelt klagers in het gelijk en oordeelt dat er sprake is van schending van artikel 6 § 1 EVRM.

EHRM – ARREST – Semenya t. Zwitserland – 10 juli 2025 – **Grote Kamer – 10934/21 – ECLI:CE:ECHR:2025:0710JUD001093421 – persbericht – arrest**

Artikel 6, lid 1 EVRM – Topsporter – Verplichting testosteronniveau te verlagen voor deelname aan vrouwelijke categorie – Schending

Klaagster is een atlete op internationaal niveau, wonend in Zuid-Afrika. Zij klaagt dat zij verplicht was om haar natuurlijke testosteronniveau te verlagen om te mogen deelnemen aan de vrouwelijke categorie van internationale wedstrijden, als gevolg van het Eligibility Regulations for the Female Classification (Athletes with Differences of Sex Development – “DSD Regulations”) die in 2018 werden uitgevaardigd door de International Association of Athletics Federations (IAAF - nu World Athletics), een Monegaskische privaatrechtelijke vereniging, en dat haar rechtszaken tegen dit reglement voor het Court of Arbitration for Sports (CAS) en vervolgens het Federale Hooggerechtshof van Zwitserland zijn afgewezen.

Het Hof overweegt – bij uitzondering – dat het feit dat het CAS in Zwitserland is gevestigd, maakt dat het Zwitserse Federale Hooggerechtshof gehouden was om de rechten die door artikel 6 EVRM worden beschermd te respecteren. Dat heeft het Zwitserse Federale Hooggerechtshof volgens het Hof niet gedaan, zodat artikel 6, lid 1 is geschonden.

- EU-Hof: Nationale rechters moeten CAS-uitspraken kunnen toetsen aan de openbare orde van de Unie ([ECER](#))
- Up Against It ([verfassungsblog](#))
- The Finish Line of Caster Semenya's Judicial Marathon ([Verfassungsblog](#))

EHRM – ARREST – Vervele t. Griekenland – 26 augustus 2025 – 34012/20 – ECLI:CE:ECHR:2025:0826JUD003401220 – persbericht – arrest

Artikel 6 EVRM – Artikel 13 EVRM – Buitensporig lange procedure – Effectief rechtsmiddel – Schending

Klaagster is in 2001 wegens wanbetaling van salaris een procedure gestart tegen het ziekenhuis waar zij als schoonmaakster had gewerkt. In 2020 heeft het Hof van Cassatie arrest gewezen. De procedure heeft daarmee bijna 19 jaar geduurd, wat volgens het EHRM buitensporig is.

Het Hof oordeelt dat klaagster – gelet op het feit dat de procedure bijna 19 jaar heeft geduurd – een verdedigbare vordering heeft op grond van schending van de redelijke termijn, waarvoor zij een

rechtsmiddel in rechte had moeten hebben. Het rechtsmiddel stelt de rechter niet in staat om na te gaan of de totale duur van de procedures buitensporig was. Schending artikelen 6 en 13 EVRM. Het EHRM kent een schadevergoeding toe van 11.000 euro.

EHRM factsheets en guides

- [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(civil limb\)](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – [Ismailaj e.a. t. Albanië](#) – 8 juli 2025 – [28873/22](#) – [ECLI:CE:ECHR:2025:0708JUD002887322](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 6 EVRM – Cassatierechter betrokken in eerdere procedure bij rechtbank – Schending

Klagers zijn twee Albanese staatsburgers en een bedrijf gevestigd in Albanië. In maart 2016 is de inbeslagname van bepaalde activa van klagers bevolen in verband met de verdenking van witwassen van geld. Klagers klagen over de deelname van rechter K.K. aan de cassatieprocedure, omdat hij ook als rechter in eerste aanleg was betrokken.

Klagers hebben geen bewijs geleverd dat rechter K.K. persoonlijke vooringenomenheid jegens hen heeft getoond. De zaak moet daarom worden beoordeeld vanuit het perspectief van de objectieve onpartijdigheidstoets.

Het Hof is van oordeel dat de onderliggende rechtsvragen die het Hooggerechtshof in de betwiste procedure heeft behandeld, vergelijkbaar waren, in elk geval op zijn minst verband hielden met de vragen die de lagere rechtbanken in de eerste procedure hadden behandeld. Het argument van de regering dat de zaken volledig verschillend waren omdat ze betrekking hadden op verschillende activa, overtuigt niet. Het Hof is van oordeel dat beide procedures gebaseerd waren op bewijsmateriaal afkomstig uit hetzelfde strafrechtelijk onderzoek, dat in wezen betrekking had op dezelfde beschuldigingen van witwassen door de betrokken personen en bedrijven, en dat zij vergelijkbare rechtsgronden aanvoerden voor de inbeslagname van de activa van de eisers. Schending van artikel 6 EVRM.

EHRM – ARREST – [Korniyets e.a. t. Oekraïne](#) – 10 juli 2025 – [2599/16](#) – [6904/16](#) – [12704/16](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM – Artikel 13 EVRM – Huiszoekingen door de Oekraïense politie – Schending

De Oekraïense politie heeft bij de vier klagers huiszoekingen en inbeslagnemingen uitgevoerd in het kader van corruptieverdenkingen en misbruik van macht door patrouilleambtenaren. De huiszoekingsbevelen werden pas ná afloop door Oekraïense rechters uitgevaardigd. Klagers probeerden tevergeefs deze bevelen aan te vechten.

Klagers stellen dat (1) de huiszoekingen en inbeslagnemingen zonder huiszoekingsbevel, onrechtmatig, willekeurig en niet noodzakelijk waren in een democratische samenleving (strijd met artikel 8 EVRM) en (2) zij geen effectief nationaal rechtsmiddel hadden voor deze bezwaren, zoals artikel 13 EVRM vereist. Eén van de klagers raakte gewond ten tijde van de huiszoekingen en diende ook een klacht in wegens schending van artikel 3 EVRM.

Het EHRM herhaalt dat inmenging in het recht op eerbiediging van het privé- en gezinsleven, zoals huiszoekingen door de politie, “in overeenstemming met de wet” moet zijn om toelaatbaar onder het EVRM te zijn. Het ontbreken van voorafgaande rechterlijke controle kan worden gecompenseerd door een effectief nader onderzoek/controle achteraf. Naar Oekraïens recht was het echter enkel voor het onderzoeksteam en niet voor klagers mogelijk om beroep aan te tekenen tegen een huiszoekingsbevel.

Het EHRM oordeelt dat het beperken van het recht op bezwaar achteraf geen rechtvaardiging biedt. Klagers hebben geen adequate en effectieve bescherming tegen willekeur gekregen, waardoor artikel 8 EVRM is geschonden. Omdat ook het recht op een effectief rechtsmiddel tegen deze schending ontbreekt, is er ook sprake van schending van artikel 13 EVRM.

Ook konden de Oekraïense autoriteiten niet aantonen hoe het letsel van één van de klagers anders dan door mishandeling, zoals verboden in artikel 3 EVRM, kon zijn veroorzaakt. Het onderzoek dat na de klacht volgde, is na zeven jaar stopgezet zonder duidelijke uitleg. Conclusie (unaniem) EHRM: schending artikelen 3, 8 en 13 EVRM.

 EHRM – ARREST – Demirhan e.a. t. Turkije – 22 juli 2025 – 1595/20 e.a. – ECLI:CE:ECHR:2025:0722JUD000159520 – persbericht – arrest

Artikelen 6 en 7 EVRM – Veroordelingen op basis van ByLock-gebruik – Automatisch en niet-geïndividualiseerde benadering ten aanzien van ByLock-bewijsmateriaal – Structurele mensenrechtenschending in Turkije

Klagers (het gaat om in totaal 239 verzoeken) zijn allen veroordeeld vanwege lidmaatschap van de “Gülen-beweging”. Volgens de Turkse autoriteiten zit deze beweging achter de mislukte staatsgreep van 15 juli 2016. De veroordeling van klager is in beslissende mate gebaseerd op het gebruik door klager van gecodeerde berichten met “ByLock”. De nationale rechter heeft (steeds weer) geoordeeld dat deze applicatie gebruikt wordt uitsluitend door of ten behoeve van activiteiten van de Gülen-beweging. Iedereen die gebruik heeft gemaakt van Bylock zou in principe alleen al op die grond veroordeeld kunnen worden voor lidmaatschap van een gewapende terroristische organisatie. Het Hof oordeelt dat een dergelijke automatische en niet-geïndividualiseerde benadering door de Turkse rechterlijke macht ten aanzien van het ByLock-bewijsmateriaal er voor zorgt dat er geen effectieve bescherming bestaat tegen een willekeurige vervolging. EHRM: schending artikelen 6 en 7 EVRM.

Het EHRM stelt eveneens vast dat het hier gaat om een structureel mensenrechtenprobleem in Turkije dat een groot aantal personen raakt. Nationale juridische hervormingen zijn noodzakelijk. Het Hof heeft reeds duizenden soortgelijke zaken in behandeling of aangekondigd. Zie bijvoorbeeld ook: *Yüksel Yalçınkaya tegen Turkije*-zaak (nr. 15669/20), behandeld door de Grote Kamer ([nieuwsbrief 10 uit 2023](#)).

- [Akg n t. Turkije EHRM 19699 18 Gebruik van cryptocommunicatieapplicatie als voldoende grond voor redelijk vermoeden van schuld.pdf](#) (uit 2021)
- [Does texting make you a terrorist in Turkey? European Court says no - Leiden Law Blog \(2024\)](#)

HvJ – ARREST – C-263/24 (Smiliev) – 3 juli 2025 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:525 – geen conclusie – arrest

Kaderbesluit 2008/675/JBZ – Kaderbesluit 2009/315/JBZ – Inaanmerkingneming van in andere lidstaat uitgesproken eerdere veroordelingen bij een nieuwe strafrechtelijke procedure – Uitwisseling gegevens uit strafregister tussen lidstaten – Begrip ‘strafrechtelijke veroordeling’ – Bestuurlijke overtredingen – Indeling van strafbare feiten naar nationaal recht – Handelingen die volgens het nationale recht geen strafbaar feit vormen

Aan YE is een bestuurlijke sanctie opgelegd voor het besturen van een motorvoertuig zonder passend rijbewijs. Binnen een jaar rijdt hij weer zonder rijbewijs, hetgeen een strafbaar feit oplevert. Tijdens de procedure blijkt hij vaker veroordeeld te zijn, o.a. voor gebruik van een vals rijbewijs. Voor al deze feiten heeft hij een voorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd gekregen.

YE blijkt ook in andere lidstaten veroordeeld te zijn voor overtredingen van de verkeerswetgeving.

De verwijzende rechter vraagt zich o.a. af aan de hand van welke criteria dient te worden bepaald of de door YE gepleegde en door de Belgische en Duitse rechterlijke instanties bestrafte strafbare feiten bij de inaanmerkingneming ervan in het hoofdgeding gekwalificeerd moeten worden als strafrechtelijk afgehandelde strafbare feiten of als bestuurlijke overtredingen.

Hof: Artikel 3, lid 1, van kaderbesluit 2008/675/JBZ verzet zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan de bevoegde rechter bij de beslissing over strafvervolgning geen rekening mag houden met eerdere veroordelingen die in een andere lidstaat tegen de verdachte zijn uitgesproken wegens handelingen die naar nationaal recht geen strafbare feiten vormen en naar dat recht dus geen voorwerp kunnen zijn van een strafrechtelijke veroordeling.

Artikel 3, leden 1 en 2, van kaderbesluit 2008/675, gelezen in samenhang met artikel 2, onder a), van kaderbesluit 2009/315/JBZ moet aldus worden uitgelegd dat de bevoegde nationale rechter bij het in aanmerking nemen van in een andere lidstaat uitgesproken eerdere veroordelingen van een verdachte in een bij hem aanhangige strafrechtelijke procedure moet beoordelen of de handelingen die hebben geleid tot de door rechters in die andere lidstaat gegeven eerdere definitieve beslissingen waarvan hij kennis heeft gekregen, aan de hand van de in het recht van de andere lidstaat gehanteerde indeling zijn gekwalificeerd als strafbare feiten. Op grond van artikel 3, leden 1 en 2, van kaderbesluit 2008/675 mag die rechter uitsluitend rekening houden met beslissingen waarbij dat het geval is en daar rechtsgevolgen aan toekennen die gelijkwaardig zijn aan die welke zouden zijn verboden aan eerdere nationale veroordelingen voor het plegen van een strafbaar feit dat onder een gelijkwaardige categorie valt en tot een straf leidt die vergelijkbaar is qua aard en hoogte. De omstandigheid dat er rekening wordt gehouden met die beslissingen mag er echter in de betreffende procedure niet toe leiden dat de betrokkene minder gunstig wordt behandeld dan wanneer de beslissingen door een nationale rechter zouden zijn gegeven.

HvJ – ARREST – C-635/23 (WBS GmbH) – 10 juli 2025 – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:546 – conclusie – arrest

Richtlijn 2014/41/EU – Europees onderzoeksbevel – Uitvaardigende autoriteit – Begrip ‘andere bevoegde autoriteit die optreedt als strafrechtelijke onderzoeksautoriteit’ – Bevoegdheid om opdracht te geven tot bewijsgaring overeenkomstig de nationale wetgeving – Doorzoekingsmaatregelen van strafrechtelijke onderzoeksautoriteit na toestemming onderzoeksrechter kan worden beschouwd als uitvaardigende autoriteit

Het Letse bureau voor de preventie en bestrijding van corruptie (KNAB) heeft een verzoek om tenuitvoerlegging in Duitsland van een EOB uitgevaardigd met betrekking tot de in Duitsland gevestigde

onderneming WBS. Nadat op grond van dat EOB een doorzoeking is verricht, heeft die onderneming bij de verwijzende rechter aangevoerd dat het op grond van dat EOB verzamelde bewijsmateriaal niet kan worden toegelaten omdat het EOB niet door een „uitvaardigende autoriteit” in de zin van richtlijn 2014/41 was uitgevaardigd. De KNAB kan niet optreden als rechterlijke autoriteit in de zin van artikel 2, onder c), i), van die richtlijn, en voldoet niet aan de voorwaarden van artikel 2, onder c), ii), van die richtlijn, op basis waarvan de KNAB zou kunnen worden aangemerkt als een „andere bevoegde autoriteit”.

De vragen gaan over de reikwijdte van de tweede categorie van dergelijke autoriteiten.

Duitsland, Estland, Letland, Polen, Portugal en Zweden hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 2, onder c), ii), van richtlijn 2014/41/EU moet aldus worden uitgelegd dat een door de uitvaardigende staat aangeduid bestuursorgaan dat in de zaak in kwestie optreedt als strafrechtelijke onderzoeksautoriteit en waarvan de onderzoeksmaatregelen die een inmenging in de grondrechten van de betrokkene impliceren, overeenkomstig het nationaal recht vooraf moeten worden toegestaan door een rechterlijke autoriteit, als „uitvaardigende autoriteit” in de zin van deze bepaling kan worden aangemerkt.

- E EU-Hof wijst arrest over het begrip ‘uitvaardigende autoriteit’ uit de richtlijn Europees onderzoeksbevel (EOB) ([ECER](#))

HvJ – ARREST – [C-404/24 \(Dimnev\)](#) – 1 augustus 2025 – Bulgarije – [ECLI:EU:C:2025:595](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Richtlijn (EU) 2016/343 – Artikel 47, tweede alinea, Handvest EU – Vermoeden van onschuld – Bewijslast – Recht op toegang tot een onafhankelijk en onpartijdig gerecht – Door het OM ter terechtzitting gedeeltelijk ingetrokken tenlastelegging – Verplichting voor rechter om zich uit te spreken over de ter terechtzitting niet gehandhaafde elementen van de tenlastelegging

KP is in staat van beschuldiging gesteld omdat hij een zakje met 0,67 gram marihuana aan een derde had verkocht en hij op twee verschillende plaatsen houder was van twee andere zakjes met respectievelijk 1,61 gram en 0,5 gram marihuana, met het oog op het distribueren ervan.

In de tenlastelegging zijn deze drie feiten door de openbaar aanklager aangemerkt als de distributie van een verdovend middel voor het eerste feit en voor de twee andere feiten als het bezit van een verdovend middel met het oog op het distribueren ervan. Deze drie strafbare feiten zijn samengevoegd tot één enkele handeling die in artikel 26, lid 1, van het wetboek van strafrecht als een „voortgezette handeling” wordt gekwalificeerd.

Ter terechtzitting heeft de openbaar aanklager geoordeeld dat de drie marihuanazakjes voor persoonlijk gebruik in het bezit van KP waren geweest. De openbaar aanklager heeft derhalve een aantal elementen van de tenlastelegging laten vallen en gerekwireerd voor het *bezit* van verdovende middelen. Volgens KP zijn wezenlijke vormvoorschriften geschonden bij het verzamelen van het bewijs in de fase van het opsporingsonderzoek.

De verwijzende rechter is op basis van zijn eigen analyse van de verzamelde bewijzen van oordeel dat het gedrag van KP in verband met het eerste zakje kan worden gekwalificeerd als het *distribueren* van verdovende middelen.

Staat artikel 6, lid 1, van richtlijn 2016/343, gelezen in samenhang met de overwegingen 22 en 23 van deze richtlijn, en gelezen in samenhang met artikel 47, tweede alinea, Handvest EU, in de weg aan een nationale wet waarin is bepaald dat de verklaring van de openbaar aanklager dat hij niet achter de (gehele) tenlastelegging staat, de rechter niet ontslaat van zijn verplichting om vonnis te wijzen op grond

van de oorspronkelijke tenlastelegging, waardoor het met betrekking tot een deel van de door het Openbaar Ministerie niet bewezen geachte toch tot een veroordeling komt?

Nederland heeft schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 6, lid 1, van richtlijn (EU) 2016/343, en artikel 47, tweede alinea, Handvest EU verzetten zich niet tegen een nationale wettelijke regeling volgens welke een strafrechter zich over de tenlastelegging moet uitspreken volgens zijn innerlijke overtuiging, hoewel de openbaar aanklager, na ter terechtzitting de bewijzen te hebben aangedragen op grond waarvan de beklaagde volgens deze rechter kan worden veroordeeld voor de strafbare feiten waarop die tenlastelegging betrekking heeft, verzoekt om de betrokkene voor een aantal daarin vermelde feiten vrij te spreken of om hem te veroordelen voor een minder ernstig strafbaar feit.

- e EU-Hof: EU-recht verzet zich niet tegen verplichting voor rechter om zich uit te spreken over de ter terechtzitting niet gehandhaafde elementen van de tenlastelegging ([ECER](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-342/25 \(Stogenchev\)](#), verwijzing uit **Bulgarije** over uitsluiten van **bewijs** dat is verzameld via **bijzondere opsporingsmethoden** (zoals verborgen camera's en gemarkeerde bankbiljetten) en vraag of deze door procedurele onregelmatigheden 'standaard' mogen worden uitgesloten, ook als het **bewijs ontlastend** kan zijn voor de **verdachten**. Daarnaast wordt gevraagd of de verdachten **op de hoogte gesteld** mogen worden van het uitsluiten van het bewijs – [ECER](#)
- [C-427/25 \(Uffida\)](#), verwijzing uit **Italië** over de vraag of het **opvragen van logbestanden** door het OM (zoals IP-adressen en inlogtijden) bij **cybercriminaliteit** goedgekeurd mag worden voor alle soorten strafbare feiten, omdat de Italiaanse wet dit alleen toestaat bij 'zware' strafbare feiten – [ECER](#)

NOOT – HvJ 20 mei 2025, [C-135/25 PPU \(Kachev\)](#)

CJEU clarification on trial in absentia ([fair trials](#))

OVERIG

- Artikel: Transnational Evidence ([bijzonder strafrecht](#))
This article analyses the scope, content, and requirements of the European investigation order in order to make an assessment of this Directive from the point of view of the protection of the fundamental rights envisaged in Article 48 of the European Charter of Fundamental Rights, and, in particular, the right of defence in transnational criminal proceedings.
- WODC gaat onderzoek naar kennisname van processtukken ([bijzonder strafrecht](#))
Het WODC gaat onderzoek doen naar de kennisname van processtukken door slachtoffers. Slachtoffers hebben recht op kennisname – en op afschrift – van processtukken, maar er gelden ook weigeringsgronden. Het Openbaar Ministerie (OM) en de strafrechter moeten bij de beoordeling van een dergelijk verzoek een belangenafweging maken. In dat licht is het relevant om te weten hoe deze belangenafweging in de praktijk wordt uitgevoerd en in hoeverre slachtoffers dat recht daadwerkelijk kunnen effectueren.
- PG vordert cassatie in belang der wet over getuigenverhoor door gerechtsjurist ([bijzonder strafrecht](#))

Volgens PG Bleichrodt ontbreekt hiervoor een wettelijke grondslag, omdat het horen van getuigen in het kabinet van de raadsheer-commissaris een exclusieve rechterlijke taak is die niet kan worden gedelegeerd. Instemming van verdediging en advocaat-generaal herstelt dit gebrek niet, mede gelet op de waarborgen uit artikel 6 EVRM.

EHRM factsheets en guides

- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(criminal limb\)](#)
- [ECHR-KS Key Theme - Article 6 \(criminal\) Absent witnesses and other restrictions on the right to examine witnesses](#)
- [ECHR-KS Key Theme - Article 6 Access to a lawyer](#)
- [ECHR-KS Key Theme - Article 6 \(criminal\) Administration of \(unlawfully obtained\) evidence](#)
- [ECHR-KS Key Theme - Mass Protests The right to a fair trial](#)
- [ECHR-KS Key Theme - Article 6 \(criminal\) Presumption of innocence](#)
- [ECHR-KS Key Theme - Article 6 Waiver of the guarantees of a fair trial](#)

Producteisen

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-453/25 \(Kuhlmann\)](#), verwijzing uit **Duitsland** over **weegschaalrichtlijn** en optie van een **elektronische bon** i.p.v. een **fysieke bon** met informatie m.b.t. de **weegverrichting** – [ECER](#)

Recht op effectieve rechtsbescherming en toegang tot de rechter

 EHRM – ARREST – [Korniyets e.a. t. Oekraïne](#) – 10 juli 2025 – [2599/16](#) – [6904/16](#) – [12704/16](#) – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Artikel 13 EVRM – Huiszoeken door de Oekraïense politie – Schending

Samenvatting onder: [procesrecht en recht op eerlijk proces](#)

 EHRM – ARREST – [Ftiti t. Griekenland](#) – 26 augustus 2025 – [37957/14](#) – [ECLI:CE:ECHR:2025:0826JUD003795714](#) – persbericht – arrest

Artikel 2, Zevende Protocol bij het EHRM – Vreemdelingendetentie tijdens procedure in hoger beroep – Uitzetting naar Tunesië – Geen effectieve rechtsbescherming – Schending

Klager, een Tunesiër, woonde sinds 1996 in Griekenland. In 2010 is hij veroordeeld tot 17 jaar gevangenisstraf wegens een gekwalificeerde diefstal, maar tegen die beslissing is hij in hoger beroep gegaan. In 2015 (terwijl de procedure in hoger beroep nog liep) is klager voorwaardelijk vrijgelaten, maar is toen aansluitend in vreemdelingendetentie geplaatst. In april 2015 is klager uitgezet naar Tunesië en is een inreisverbod opgelegd.

Het EHRM haalt artikel 2, Zevende Protocol bij het EVRM aan, waarin elke veroordeelde het recht heeft om in hoger beroep te gaan. Het hof overweegt verder dat klager al in februari 2010 door de rechtbank

was veroordeeld, en dat pas in januari 2014 de eerste zitting in hoger beroep plaatsvond, terwijl hij in die periode gedetineerd was en dat de zaak vervolgens, buiten de schuld van klager om, pas in november 2014 weer op zitting was gepland. Begin april 2015 had hij de aan hem opgelegde straf in eerste aanleg uitgezeten en is hij uitgezet. Op een latere zitting in 2015 werd hij niet-ontvankelijk verklaard in het hoger beroep omdat hij niet ter terechtzitting was verschenen. Hiermee was er in hoger beroep voor klager geen mogelijkheid om enige tekortkomingen in het vonnis op een effectieve (en niet enkel theoretische) wijze opnieuw te laten beoordelen. Artikel 2, Zevende Protocol is daarmee geschonden. De uitzetting van klager terwijl het hoger beroep nog liep behoeft geen bespreking meer.

HvJ – ARREST – [C-605/23 \(Ati-19\)](#) – 3 juli 2025 – Bulgarije – [ECLI:EU:C:2025:513](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2006/112/EG (btw-richtlijn) – Artikel 47, eerste alinea, Handvest EU – Bestuurlijke dwangmaatregel van verzegeling van een bedrijfsruimte – Verzoek tot opschorting – Beperkte rechterlijke toetsing

Samenvatting onder: [Belastingen, btw](#)

HvJ – ARREST – [C-610/23 \(AI Nasiria\)](#) – 3 juli 2025 – Griekenland – [ECLI:EU:C:2025:514](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2013/32/EU – Artikel 47 Handvest EU – Internationale bescherming – Volledig en ex nunc onderzoek van het beroep – Verplichting om in persoon te verschijnen – Vermoeden van misbruik van rechtsmiddel – Evenredigheidsbeginsel

Samenvatting onder: [asiel en migratie](#)

HvJ – ARREST – [C-653/23 \(„TOODE” SIA\)](#) – 3 juli 2025 – Letland – [ECLI:EU:C:2025:517](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 107, lid 1, VWEU – Verordening (EU) 2015/1589 – Artikel 47 Handvest EU – COVID-19 – Door EC goedgekeurde steunregeling – Weigering van bevoegde autoriteit om steun te verlenen – Gedurende gerechtelijke procedure verstrijken van termijn voor verlenen van steun – Datum waarop de steun geacht wordt te zijn toegekend – Bestaande of nieuwe steun?

Samenvatting onder: [staatssteun](#)

HvJ – ARREST – [C-114/24 P \(Glonatech\)](#) – 3 juli 2025 – [ECLI:EU:C:2025:520](#) – [geen conclusie](#) – [arrest](#)

Artikelen 41 en 47 Handvest EU – Arbitragebeding – SANAD-project – Subsidiabele kosten – OLAF onderzoek – Gedeeltelijke terugvordering vanwege onregelmatigheden in bewijsstukken – Recht op een doeltreffende voorziening in rechte

Samenvatting onder: [Europese subsidies](#)

HvJ – ARREST – C-600/23 (Royal Football Club Seraing) – 1 augustus 2025 – Grote Kamer – België – ECLI:EU:C:2025:617 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 19, lid 1, VEU – Artikel 47 Handvest EU – Artikel 267 VWEU – Rechterlijke toetsing van arbitrale vonnissen van het Hof van Arbitrage voor Sport – FIFA – UEFA

Verzoekster, Royal Football Club Seraing, is een Belgische voetbalclub. Doyen Sports interveniënte aan de zijde van verzoekster is een Maltese vennootschap. Zij verleent financiële steun aan voetbalclubs in Europa. De FIFA heeft de nationale bonden, dus ook de Belgische voetbalbond KBVB, in 2014 kennis gesteld van een nieuwe bepaling over eigendom van de economische rechten van spelers in handen van derden en de invloed van derden op clubs.

Op 30 januari 2015 heeft Royal Football Club Seraing met Doyen Sports een overeenkomst gesloten. Deze overeenkomst regelde de sluiting van toekomstige specifieke financieringsovereenkomsten voor elke speler die in onderlinge overeenstemming door beide partijen zou worden gekozen, en de overdracht van de economische rechten van drie met name genoemde spelers. Doyen Sports werd voor 30 % eigenaar van „de financiële waarde die voortvloeit uit de bondsrechten” van deze spelers en Royal Football Club Seraing kon zijn aandeel in de economische rechten van deze spelers niet „zelfstandig en onafhankelijk” aan een derde overdragen. Op 7 juli 2015 hebben Royal Football Club Seraing en Doyen Sports een tweede overeenkomst gesloten.

Op 4 september 2015 heeft de tuchtcommissie van de FIFA, Royal Football Club Seraing schuldig bevonden aan schending van voornoemde FIFA-regels wegens het sluiten van die twee overeenkomsten. Zij heeft verzoekster verboden gedurende vier inschrijvingsperioden (twee jaar) spelers in te schrijven en haar veroordeeld tot een geldboete van 150 000 Zwitserse frank.

Het Hof van arbitrage voor sport (CAS) heeft geoordeeld dat de nieuwe bepalingen van het STS-reglement rechtmatig waren. Wat het tuchtrechtelijk besluit van de FIFA betreft, heeft het CAS het verbod om spelers in te schrijven beperkt tot drie tijdvakken en de geldboete gehandhaafd. Verzoekster heeft de Zwitserse rechter verzocht om vernietiging van het vonnis. Deze rechter heeft het verzoek afgewezen.

Op 3 april 2025 is de procedure bij de Belgische rechter gestart tegen FIFA, UEFA en de Koninklijke Belgische Voetbalbond (KBVB). Deze procedure heeft geleid tot de prejudiciële verwijzing van het Hof van cassatie.

De rechterlijke bescherming van Unierechtelijke rechten, die door de FIFA-regels zou zijn geschonden – regels waarvan de geldigheid in het vonnis van het CAS is bevestigd –, moet worden verzekerd door een rechter die een „rechterlijke instantie” is in de zin van artikel 267 VWEU. Het CAS en de Zwitserse rechter, die bevoegd is om de vonnissen van het CAS te toetsen, zijn dit niet. De vraag is of hun beoordeling van de verenigbaarheid van de FIFA-regels met Unierechtelijke rechten voldoet aan het Unierechtelijke vereiste van daadwerkelijke rechtsbescherming.

Nederland, België en vier andere lidstaten hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, gelezen in samenhang met artikel 267 VWEU en met artikel 47 Handvest verzet zich ertegen dat:

– *aan een vonnis van het CAS op het grondgebied van een lidstaat gezag van gewijsde wordt verleend in de relaties tussen de partijen bij het geding in het kader waarvan dat vonnis is gewezen, wanneer dat geding verband houdt met sport die als economische activiteit wordt beoefend op het grondgebied van de Europese Unie en de verenigbaarheid van dat vonnis met de beginselen en bepalingen die deel uitmaken van de openbare orde van de Unie niet voorafgaand op doeltreffende wijze is getoetst door een rechterlijke instantie van die lidstaat die bevoegd is om een prejudiciële vraag voor te leggen aan het Hof;*

– aan een dergelijk vonnis op het grondgebied van die lidstaat als gevolg van het gezag van gewijsde bewijskracht wordt verleend in de relaties tussen de partijen bij dat geding en derden.

- Voetbal: het Hof bevestigt het recht, met name voor clubs en spelers, op een doeltreffende rechterlijke toetsing van de arbitrale vonnissen van het Hof van Arbitrage voor Sport ([persbericht](#))
- EU Hof: voetbalclubs en spelers hebben recht op doeltreffende rechterlijke toetsing van arbitrale vonnissen van het Hof van Arbitrage voor Sport ([Nieuws Burgerlijk Procesrecht 2025/272](#))
- RFC Seraing v FIFA: Compulsory Arbitration, Judicial Review, and a move to Dublin? ([EU law analysis](#))
- Game, Set, Review ([Verfassungsblog](#))
- Different but compatible approaches to international sports arbitration: comparing Semenya (ECtHR) with Royal Football Club Seraing (CJEU) ([Johan Callewaert](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-313/25 PPU (Adrar) – 1 augustus 2025 – A-G Spielmann – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond – ECLI:EU:C:2025:625 – [conclusie](#)

Richtlijn 2008/115/EG – Uitvoering van terugkeerbesluit – Beginsel van non-refoulement – Belang van het kind en familie- en gezinsleven – Inbewaringstelling met het oog op verwijdering – Toetsing rechtmatigheid

Samenvatting onder: [asiel en migratie](#)

Rechtsstaat en rechterlijke macht

EHRM – VERWIJZING NAAR GROTE KAMER – Kuyt t. Nederland – 26 augustus 2025 – 19365/19 – [persbericht](#)

Artikel 6 EVRM – Inzet reservisten door Hoge Raad – Onafhankelijkheid en onpartijdigheid

De zaak gaat over de praktijk van de Hoge Raad om rechters deel te laten nemen aan beraadslagingen, ook al maken zij geen deel uit van de formatie waaraan de zaak is toegewezen.

Op 12 december 2016 heeft het gerechtshof, na een procedure in hoger beroep, klagster veroordeeld wegens verstoring – in het kader van een demonstratie – van een ambtelijke vergadering van de gemeenteraad van Zeist en haar veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee weken. Zij heeft beroep in cassatie ingesteld. De zogenaamde 'reservisten' zijn lid van een kamer, maar behoren niet tot de zetel. Hoewel zij niet belast zijn met het onderzoeken en beslissen van een cassatieberoep, nemen zij wel deel aan de beraadslaging. Volgens het Protocol deelname aan de behandeling en beraadslaging, vastgesteld door de Hoge Raad op 28 augustus 2017, mogen reservisten, hoewel zij niet worden uitgenodigd om hun mening over de voorliggende zaak te geven, deelnemen aan de beraadslaging met het oog op de rechtseenheid binnen de betrokken meervoudige kamer.

Klagster betoogt dat haar een hoorzitting door een onafhankelijke en onpartijdig gerecht, ingesteld bij wet, wordt ontzegd, in strijd met artikel 6, lid 1 EVRM omdat een of meer "reservisten" aan de beraadslagingen zouden kunnen deelnemen.

De Kamer waaraan de zaak was toegewezen bij het EHRM, heeft op 26 augustus 2025 de zaak doorverwezen naar de Grote Kamer.

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-646/23 (Lita) en C-661/23 (Jeszek) – 3 juli 2025 – Polen – ECLI:EU:C:2025:519 – geen conclusie – arrest

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Rechtsstaat – Onafhankelijkheid van de rechterlijke macht – Beginsel van onafzetbaarheid van rechters – Militaire rechter die ongeschikt is verklaard voor de dienst in het beroepsleger – Vervroegde pensionering – Beginsel van voorrang van EU-recht – Opschorting nationale regeling tot uitspraak na prejudiciële verwijzing

Twee beroepsmilitairen, worden in de hoofdgedingen strafrechtelijk vervolgd. Zij worden door een militaire rechter in eerste aanleg bij twee afzonderlijke vonnissen schuldig bevonden. Zij hebben hoger beroep ingesteld bij de verwijzende rechter, de militaire rechter in tweede aanleg. Beide zaken zijn toegewezen aan een alleensprekende rechter van deze rechterlijke instantie, namelijk rechter P. R.

De verwijzende rechterlijke instantie merkt op dat rechter P. R. in juli 2017 om gezondheidsredenen ongeschikt is verklaard voor de militaire dienst, maar wel geschikt is bevonden om zijn ambt als rechter te blijven uitoefenen. Hij heeft daarom overeenkomstig artikel 35, lid 4, van de wet betreffende de militaire rechterlijke instanties om overplaatsing naar een gelijkwaardig ambt van rechter in een gewone rechterlijke instantie verzocht.

De KRS (Poolse raad voor de rechtspraak) heeft aan de president van Polen voorgesteld om dit verzoek in te willigen. Op 27 december 2021, meer dan vier jaar later, heeft de president echter geweigerd om P. R. in het gevraagde ambt te benoemen. Daarnaast heeft de minister van Justitie in december 2019 een voorstel tot pensionering van rechter P. R. aan de KRS voorgelegd. Deze heeft dat geweigerd omdat P. R. niet ongeschikt was verklaard om zijn ambt van rechter te vervullen.

Bij wijzigingswet is bepaald dat de mogelijkheid om na ontslag uit het beroepsleger als magistraat in dienst te blijven alleen nog openstond voor militaire openbaar aanklagers, en dat rechters die uit het beroepsleger waren ontslagen en die op de datum van inwerkingtreding van de wijzigingswet nog rechter waren, op die datum van rechtswege op pensioen zouden worden gesteld.

De verwijzende rechterlijke instantie is niet zeker of zij na deze wetswijziging nog voldoet aan de criteria van een „onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat vooraf bij wet is ingesteld” in de zin van het Unierecht.

Hof: Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU staat in de weg aan een nationale regeling die bepaalt dat een militaire rechter die ongeschikt is verklaard voor de dienst in het beroepsleger, vanaf de inwerkingtreding van deze regeling van rechtswege vervroegd op pensioen wordt gesteld, wanneer deze regeling om te beginnen niet toelicht waarom de bepalingen ervan zijn ingevoerd noch wijst op een algemeen belang bij de invoering ervan, deze regeling voorts niet geldt voor militaire openbaar aanklagers – hoewel voorheen dezelfde regels golden voor beide categorieën magistraten – en in feite slechts één enkele rechter raakt en past in een reeks punitieve maatregelen die jegens die rechter zijn genomen, en er ten slotte voor die rechter geen beroep in rechte openstaat om de vervroegde pensionering van rechtswege die hem aldus wordt opgelegd aan te vechten.

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU en het beginsel van voorrang van het Unierecht, moeten aldus worden uitgelegd dat zij een nationale rechterlijke instantie en elke andere autoriteit van de betrokken lidstaat verplichten om een nationale regeling die de vervroegde pensionering van een rechter voorschrijft, buiten toepassing te laten wanneer die regeling in strijd met artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU is vastgesteld, wat met zich meebrengt dat de rechter die krachtens die regeling vervroegd op pensioen is gesteld, in zijn ambt moet worden hersteld. De gerechtelijke organen die bevoegd zijn voor de vaststelling en de wijziging van de samenstelling van de rechtsprekende formaties zijn verplicht ervoor te zorgen dat dat gebeurt.

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU moet aldus worden uitgelegd dat een nationale rechter die beslist de zaak te schorsen en het Hof te verzoeken om een prejudiciële beslissing, gerechtigd is de toepassing van een nationale regeling die voorziet in de vervroegde pensionering van rechtswege van de alleensprekende rechter die de verwijzende rechterlijke instantie is, op te schorten totdat hij uitspraak heeft gedaan naar aanleiding van het antwoord van het Hof, zelfs als hij krachtens het nationale recht

niet de bevoegdheid heeft om een dergelijke opschorting te gelasten. Die opschorting brengt met zich dat de rechter jegens wie de maatregel van pensionering van rechtswege is vastgesteld, de behandeling van de andere zaken die op de datum van de inwerkingtreding van die maatregel bij hem aanhangig waren, moet kunnen voortzetten.

HvJ – ARREST – Gevoegde zaken C-422/23, C-455/23, C-459/23, C-486/23 en C-493/23 (Daka) – 1 augustus 2025 – Polen – ECLI:EU:C:2025:592 – persbericht – geen conclusie – arrest

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Artikel 47 Handvest EU – Richtlijn 2004/17/EG – Rechtsstaat – Beginselen van onafzetbaarheid en onafhankelijkheid van rechters – Aanwijzing van rechter van een hoogste rechterlijke instantie om voor bepaalde tijd zitting te nemen in een andere kamer van die rechterlijke instantie zonder zijn instemming – Voorrang van het Unierecht

De verwijzende rechter plaatst vraagtekens bij de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de kamers van drie rechters die zijn belast met de behandeling van vijf verschillende cassatieberoepen. Deze kamers bestaan uit één rechter van de Civiele Kamer en twee rechters van de Kamer voor Arbeid en Sociale Verzekeringen, die voor een periode van drie maanden zijn aangewezen om zitting te nemen in de Civiele Kamer.

De betrokken rechters beschikken niet over effectieve rechtsmiddelen om hun aanwijzing aan te vechten. Bovendien zijn zij niet vrijgesteld van hun werkzaamheden in hun oorspronkelijke kamer, hetgeen resulteert in een verdubbeling van hun werklast.

Daarnaast menen zij dat, gelet op de vereiste specialisatie van rechters, hun tijdelijke aanwijzing in een andere kamer de kwaliteit van de rechtspraak in het gedrang kan brengen.

De vraag rijst of de Civiele Kamer, samengesteld onder dergelijke omstandigheden, voldoet aan de vereisten van een onafhankelijke, onpartijdige en bij wet ingestelde rechterlijke instantie, zoals neergelegd in het Unierecht.

Hof: Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, gelezen in samenhang met artikel 47 Handvest EU verzet zich niet tegen maatregelen van de president van een nationale rechterlijke instantie waarbij aan een bepaalde kamer van die rechterlijke instantie toegewezen rechters worden aangewezen om tijdelijk zitting te nemen in een andere kamer van die rechterlijke instantie, terwijl zij zitting blijven houden in hun eigen kamer, ook al hebben die rechters niet ingestemd met die aanwijzing, beschikken zij niet over enige voorziening om die aanwijzing in rechte aan te vechten, brengt deze aanwijzing een verhoging van de werklast voor de betrokken rechters met zich mee en worden zij daardoor genoodzaakt zich bezig te houden met zaken die buiten hun specialisatiegebied vallen, en is die president bij die rechterlijke instantie benoemd in omstandigheden die onverenigbaar zijn met de vereisten van artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, voor zover dergelijke maatregelen zijn gebaseerd op gegronde redenen die met name verband houden met een goede rechtsbedeling, worden genomen op basis van de nationale regels die op de betrokken rechterlijke instantie van toepassing zijn, tijdelijk zijn alsook beperkt in de tijd, niet afdoen aan de toewijzing van de betrokken rechters aan hun eigen kamer en niet leiden tot demotie van die rechters of tot gevolg hebben dat zaken waarmee die rechters zijn belast, aan hen worden onttrokken.

Artikel 3, lid 3, onder b), van richtlijn 2004/17/EG moet aldus worden uitgelegd dat de aankoop door een overheidsbedrijf dat in elektriciteit handelt van groenestroomcertificaten in de zin van artikel 2, tweede alinea, onder k) en l), van richtlijn 2009/28/EG, een activiteit is die wordt verricht met het oog op de toevoer van elektriciteit naar vaste netten die bestemd zijn om een dienst aan het publiek te verlenen op het gebied van de productie, het vervoer of de distributie van elektriciteit.

Artikel 1, lid 4, van richtlijn 2004/17, gelezen in samenhang met artikel 14 en artikel 17, lid 2, van richtlijn 2004/17, moet aldus worden uitgelegd dat:

– een overeenkomst die de partijen verplicht om onder bepaalde voorwaarden inzake prijs en hoeveelheid uitvoeringsovereenkomsten te sluiten, om onder het begrip „raamovereenkomst” in de zin van artikel 1, lid 4, van richtlijn 2004/17, te vallen, de periode moet aangeven waarin zij van toepassing is en de maximumhoeveelheid en/of de maximumwaarde van de leveringen moet bepalen waarop de volgende opdrachten betrekking kunnen hebben; de loutere vermelding van een prijsformule voor de berekening van de waarde van de te sluiten overeenkomsten en van een niet-gekwantificeerde verplichting om uitvoeringsovereenkomsten te sluiten, volstaat daarvoor niet;

– de aanbestedende dienst, wanneer de geraamde waarde van de overeenkomsten die gedurende een bepaalde periode moeten worden gesloten krachtens een raamovereenkomst of in het kader van opdrachten die met een zekere regelmaat worden verleend of die bestemd zijn om gedurende een bepaalde periode te worden hernieuwd, zoals berekend op basis van respectievelijk lid 3 en lid 5 van artikel 17 van richtlijn 2004/17, zoals gewijzigd, de in artikel 16, onder a), van richtlijn 2004/17, vastgestelde drempel overschrijdt, ofwel elk van de opeenvolgende opdrachten moet plaatsen met inachtneming van de in richtlijn 2004/17, zoals gewijzigd, vastgestelde procedures, ofwel overeenkomstig deze richtlijn een raamovereenkomst moet sluiten in de zin en met inachtneming van de voorwaarden van artikel 1, lid 4, van richtlijn 2004/17, zoals gewijzigd.

Artikel 2 quinquies, lid 1, onder a), van richtlijn 92/13/EEG moet aldus worden uitgelegd dat het sluiten van een overeenkomst zonder de voorschriften inzake het plaatsen van overheidsopdrachten in acht te nemen, binnen de werkingssfeer van deze sanctiebepaling valt.

Het beginsel van het verbod van rechtsmisbruik staat er niet aan in de weg dat een aanbestedende dienst nietigverklaring kan vorderen van een overeenkomst die hij met een leverancier heeft gesloten op grond dat deze overeenkomst is gesloten zonder de voorschriften inzake het plaatsen van overheidsopdrachten in acht te nemen, terwijl de werkelijke reden voor die vordering is dat de uitvoering van die overeenkomst minder rendabel is geworden.

- Independence of judges: the double appointment of judges to the Polish Supreme Court is compatible with EU law ([persbericht](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-748/23 (Gekus) – 1 augustus 2025 – A-G Emiliou – Polen – ECLI:EU:C:2025:630 – [conclusie](#)

Artikel 19, lid 1, VEU – Artikel 47 Handvest EU – Procedure voor benoeming nationale rechter – Onafhankelijkheid en onpartijdigheid van rechters – Nemo iudex in causa sua (niemand mag rechter zijn in eigen zaak)

Het kader van de onderhavige zaak wordt gevormd door de in 2017 ingezette hervorming van het Poolse rechtsstelsel. Zowel het HvJ als het EHRM hebben in hun rechtspraak diverse tekortkomingen in deze hervorming vastgesteld, die de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht ondermijnen. Naar aanleiding van deze arresten heeft de Poolse wetgever in 2022 een specifiek mechanisme ingevoerd – een toets van de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van rechters. De toets wordt toegepast door een speciale rechterlijke formatie, in een ad-hocstadium van de procedure. Het doel van deze toets is in wezen vast te stellen of de vermeende onregelmatigheden bij de benoeming van rechters van invloed kunnen zijn geweest op de rechtmatigheid van de samenstelling van de nationale rechterlijke instantie in de betrokken zaken. De prejudiciële vragen betreffen de vraag of een nationale bepaling of rechterlijke praktijk die de toepassing van die toets regelt, verenigbaar is met het Unierecht.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 19, lid 1, VEU, uitgelegd in het licht van artikel 47 Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat:

- 1) alleen al de omstandigheden waarin een rechter is benoemd erop kunnen duiden dat niet aan de vereisten van onafhankelijkheid en onpartijdigheid van deze rechter is voldaan wanneer deze

omstandigheden een onregelmatigheid inhouden die door haar aard en ernst bij de justitiabelen legitieme twijfel oproept over de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de betrokken rechter;

2) *wanneer de onafhankelijkheid of onpartijdigheid van een rechter door een rechtsprekende formatie wordt getoetst omdat de benoemingsprocedure onrechtmatig zou zijn verlopen, de rechters die de zaak behandelen niet volgens dezelfde of een vergelijkbare procedure mogen zijn benoemd, en*

3) *rechters die mogelijk niet de nodige onpartijdigheid bezitten of lijken te bezitten om een zaak betreffende de onafhankelijkheid van rechters te kunnen toetsen, moeten worden uitgesloten van de rechtsprekende formatie waarbij die die zaak behandelt. Het is een aangelegenheid van de interne rechtsorde van de lidstaat om de procedureregels vast te stellen om te verzekeren dat een dergelijke zaak wordt behandeld door een rechtsprekende formatie die voldoet aan de vereisten die voortkomen uit het fundamentele recht op een doeltreffende voorziening in rechte en op een onpartijdig gerecht.”*

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-326/25 (03 Rayonno upravljenie na SDVR), verwijzing uit **Bulgarije** over een koper van een auto, die niet in rechte kan opkomen tegen een beslissing tot afgifte van zijn voertuig aan Duitse eisers (vanwege melding in Schengeninformatiesysteem van de auto die wordt gezocht als bewijsmiddel in een strafzaak wegens wederrechtelijke toe-eigening) en over **eigendomsrecht** en **artikel 47 Handvest EU**
- C-404/25 (Wožrek), verwijzing uit **Polen** over de **rechtsstaat** en de vraag of de nationale regelgeving die de beoordeling van de **onafhankelijkheid en onpartijdigheid van rechters** zeer beperkt, in strijd is met **artikel 19, lid 1 VEU** en **art. 47 Handvest – ECER**
- C-364/25 (Katachev), verwijzing uit **Polen** over de vraag of het nationale detacheringstelsel van rechters, met name de mogelijkheid tot langdurige detachering en het ontbreken van toetsbare selectiecriteria, verenigbaar is met de artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – **ECER**

OVERIG

- Court recalls that personal attacks on judges are attacks on the integrity and independence of the judiciary ([persbericht EHRM](#))

The European Court of Human Rights denounces the public and personal attacks following the delivery of the conclusions in the Grand Chamber case Kovačević v. Bosnia and Herzegovina on 25 June 2025. Personal attacks on Judges of the Court directly related to their judicial decision making are attacks on the integrity of the judiciary and judicial independence and undermine the rule of law in Europe.

- Europese Commissie publiceert het zesde jaarlijkse rapport over de rechtsstaat in de EU (**ECER**)
- Artikel: Strafbbaarstelling van ongeoorloofde beïnvloeding onder de voorgestelde Corruptierichtlijn ([bijzonder strafrecht](#))
- Dringende oproep aan politieke partijen: versterk de rechtsstaat, bescherm mensenrechten ([College voor de mensenrechten](#))
- The CCJE shares the concerns expressed by the Presidency Committee of the International Association of Judges (IAJ) about sanctions to ICC judges (**CCJE**)
- Crisis Trias Política VS vereist juiste analyse (**NJB**)
- Trump tegen de advocatuur (**NJB**)
- Trump targets law firms aiding the disfavoured ([Leiden law blog](#))

- Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité — De economische dimensie van de rechtsstaat (initiatiefadvies), *PB C, C/2025/3190, 2.7.2025*
- Spanish Judges on Strike (*Verfassungsblog*)
“Save the rule of Law in Spain”, read a banner held by a number of unidentified judges who were demonstrating before the premises of the Spanish Supreme Court, a couple of days ago in Madrid

WIKI

- [Wiki - Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

EHRM factsheets en guides

- [Independence of the justice system](#)
- [The misuse of state power](#)
- [ECHR-KS Key Theme - Article 6 \(civil\) Protection of the judiciary](#)

Sport

EHRM – ARREST – [Semenya t. Zwitserland](#) – 10 juli 2025 – Grote Kamer – 10934/21 – [ECLI:CE:ECHR:2025:0710JUD001093421](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 6, lid 1 EVRM – Topsporter – Verplichting testosteronniveau te verlagen voor deelname aan vrouwelijke categorie – Schending

Samenvatting onder: [Procesrecht – recht op eerlijk proces](#)

HvJ – ARREST – [C-600/23 \(Royal Football Club Seraing\)](#) – 1 augustus 2025 – Grote Kamer – België – [ECLI:EU:C:2025:617](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Artikel 19, lid 1, VEU – Artikel 47 Handvest EU – Arbitrage – Besluit van een orgaan van een internationale sportfederatie waarbij een sanctie wordt opgelegd – Vonnis Hof van Arbitrage voor Sport (CAS) dat is bevestigd door een beslissing van een gerecht van een derde staat – Rechtsmiddel tegen arbitraal vonnis

Samenvatting onder: [Recht op effectieve rechtsbescherming](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-324/25 \(Lietuvos krepšinio lyga e.a.\)](#), verwijzing uit Litouwen over mededinging, prijsafspraken en de vraag of het in strijd is met artikel 101, lid 1, onder a) VWEU dat basketbalclubs tijdens de coronapandemie besloten om hun spelers niet meer te betalen

EHRM – factsheets en guides

- Sport and the European Convention on Human Rights

Staatsaansprakelijkheid

HvJ – ARREST – C-97/24 (The Minister for Children, Equality, Disability, Integration and Youth e.a.) – 1 augustus 2025 – Ierland – ECLI:EU:C:2025:594 – persbericht – conclusie – arrest

Richtlijn 2013/33/EU – Aansprakelijkheid lidstaat voor schending Unierecht – Asielbeleid – Opvangvoorzieningen – Aanzienlijke toestroom – Geen toegang tot materiële opvangvoorzieningen – Basisbehoeften – Overmacht geen reden voor afwenden aansprakelijkheid lidstaat

Verzoekers hebben in 2023 asiel aangevraagd in Ierland. Zij kregen in de eerste periode geen huisvesting en zijn allebei ongeveer twee maanden dakloos geweest met onvoldoende eten, hygiëne en veiligheid. Zij eisen via de rechter schadevergoeding wegens schending van hun basisrechten. De Ierse overheid erkent de schending, maar beroept zich op overmacht door de plotselinge grote toestroom van asielzoekers, die een tekort aan opvangcapaciteit tot gevolg had.

De verwijzende rechter wil weten of een beroep op overmacht mogelijk is bij schending van fundamentele rechten, zoals vastgelegd in EU-richtlijnen en het Handvest EU.

Hof: Het Unierecht moet aldus worden uitgelegd dat een lidstaat die gedurende meerdere weken een persoon die om internationale bescherming verzoekt, geen toegang heeft gewaarborgd tot de materiële opvangvoorzieningen waarin richtlijn 2013/33/EU, niet aan zijn aansprakelijkheid krachtens het Unierecht kan ontkomen door zich te beroepen op de tijdelijke uitputting van de huisvestingscapaciteiten die gewoonlijk op zijn grondgebied beschikbaar zijn voor verzoekers om internationale bescherming, als gevolg van een toestroom van derdelanders die om tijdelijke of internationale bescherming verzoeken en welke toestroom – wegens de omvang en het onverwachte karakter ervan – onvoorzienbaar en onafwendbaar zou zijn geweest.

- 📌 Right to asylum: A Member State may not plead an unforeseeable influx of applicants for international protection in order to evade its obligation to cover asylum seekers' basic needs (persbericht)
- 📌 What is the price of human dignity? Luxembourg (Minister for Children) and Strasbourg (Camara) interacting on extreme poverty of asylum seekers (Johan Callewaert)
- 📌 EU-Hof: tijdelijke uitputting huisvestingscapaciteit sluit aansprakelijkheid voor schendingen van Asielopvangrichtlijn niet uit (ECER)

Staatssteun

HvJ – ARREST – C-653/23 („TOODE” SIA) – 3 juli 2025 – Letland – ECLI:EU:C:2025:517 – conclusie – arrest

Artikel 107, lid 1, VWEU – Verordening (EU) 2015/1589 – Artikel 47 Handvest EU – COVID-19 – Door EC goedgekeurde steunregeling – Weigering van bevoegde autoriteit om steun te verlenen – Gedurende gerechtelijke procedure verstrijken van termijn voor verlenen van steun – Datum waarop de steun geacht wordt te zijn toegekend – Bestaande of nieuwe steun?

Aan een Letse onderneming is door de belastingdienst staatssteun ter ondersteuning van de economie vanwege de COVID-19-pandemie geweigerd, op grond dat zij niet voldeed aan de in het nationale recht gestelde voorwaarden voor dergelijke steun. Deze onderneming heeft zich tot de nationale rechter gewend met het verzoek vast te stellen dat zij wel aan deze voorwaarden voldeed en de belastingdienst te gelasten een voor haar gunstig administratief besluit vast te stellen. De geldigheidstermijn van de door de Europese Commissie goedgekeurde steunregeling is evenwel tijdens de procedure bij de nationale rechter verstreken. Kan deze onderneming aanspraak maken op de betrokken steun indien de aanvankelijke weigering van de belastingdienst om de steun toe te kennen nietig wordt verklaard bij een rechterlijke beslissing die na het verstrijken van de termijn voor de toekenning van de steun wordt gegeven?

Om te beoordelen of deze vennootschap nog in aanmerking komt voor de aangevraagde steun, moet de verwijzende rechter eerst bepalen op welke datum deze steun in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU wordt geacht te zijn toegekend, aangezien dit cruciaal is ter vaststelling of die steun „bestaande” of „nieuwe” staatssteun in de zin van artikel 1 van verordening 2015/1589 vormt.

Hof: Artikel 107, lid 1, VWEU, en artikel 47, eerste alinea, Handvest EU, staan in de weg aan een uitlegging van een nationale regeling die tot gevolg heeft dat individuele steun die valt onder een door de Europese Commissie goedgekeurde nationale steunregeling, niet kan worden geacht te zijn toegekend in de zin van deze bepaling van het VWEU, op de datum waarop de bevoegde nationale autoriteit die steun ten onrechte heeft geweigerd aan een particulier die daar binnen de voor het verlenen daarvan gestelde termijn om heeft verzocht, wanneer na het verstrijken van die termijn in een rechterlijke beslissing wordt vastgesteld dat die weigering onrechtmatig is.

Artikel 1, onder b), ii), van verordening (EU) 2015/1589 moet aldus worden uitgelegd dat individuele steun die geacht wordt te zijn toegekend op de datum waarop de bevoegde autoriteit deze steun ten onrechte heeft geweigerd aan een particulier die binnen de voor het verlenen ervan gestelde termijn een aanvraag heeft ingediend, maar aan die particulier is uitgekeerd ter uitvoering van een gunstig administratief besluit dat is vastgesteld na een bevel dat is gegeven bij een rechterlijke beslissing waarbij na het verstrijken van die termijn wordt vastgesteld dat die weigering onrechtmatig is, moet worden aangemerkt als „bestaande steun” in de zin van die bepaling.

HvJ – ARREST – C-628/24 P (Communauté d’Agglomération du Boulonnais) – 3 juli 2025 – ECLI:EU:C:2025:524 – geen conclusie – arrest (Franse taalversie)

Hogere voorziening – Staatssteun – Concessiehouder havens – Belastingvrijstelling voor exploitanten van Franse havens – Opeenvolgende klachten – Begrip ‘belanghebbende’ – Begrip “louter bevestigende handeling

In 2015 heeft de regio Nord-Pas-de-Calais het beheer en de ontwikkeling van de havens toevertrouwd aan de onderneming SEPD. SEPD volgt daarmee de Kamer van Koophandel en Industrie van Côte d'Opale op als concessiehouder voor de havens van Calais en Boulogne-sur-Mer.

Verzoekster CAB (Communauté d'Agglomération du Boulonnais) is een gemeente en heeft in 2020 een eerste klacht ingediend die betrekking heeft op de steun die de Franse Republiek aan SEPD in haar hoedanigheid van exploitant van de haven van Boulogne-sur-Mer heeft verleend in de vorm van belastingvrijstellingen.

De Commissie heeft vastgesteld dat CAB niet de hoedanigheid van “belanghebbende” heeft.

In 2023 heeft CAB een tweede klacht ingediend tegen de vermeende onrechtmatigheid van de staatssteun die Frankrijk aan de exploitanten van de haven van Boulogne-sur-Mer zou hebben verleend.

De Commissie heeft de klacht afgewezen. CAB heeft beroep ingesteld tot nietigverklaring van de bestreden beschikking.

Het Hof oordeelt dat het Gerecht blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door te oordelen dat de bestreden beschikking slechts een bevestiging van de eerdere beschikking was.

Hof: Beschikking van het Gerecht van de Europese Unie van 11 juli 2024, Communauté d'Agglomération du Boulonnais/Commissie (T-582/23), wordt vernietigd. De zaak wordt terugverwezen naar het Gerecht van de Europese Unie.

GERECHT – ARREST – T-489/21 (Spanje/Commissie) – 2 juli 2025 – ECLI:EU:T:2025:656 – arrest

Verordening (EU) 2015/1589 – Steun voor uitrol van digitale televisie in afgelegen gebieden – Besluit waarbij de steun onrechtmatig en onverenigbaar met de interne markt wordt verklaard – Formele onderzoeksprocedure – Begrip ‘steunregeling’ – Selectiviteit – Bewijslast – Technologische neutraliteit – Voordeel – Ongerechtvaardigde verrijking

Spanje vordert de nietigverklaring van besluit (EU) 2021/2034 van de Commissie van 10 juni 2021 betreffende de steunmaatregel SA.28599 (C 23/2010) (ex NN 36/2010, ex CP 163/2009) die Spanje heeft uitgevoerd voor de ontwikkeling van digitale terrestrische televisie in afgelegen en minder verstedelijkte gebieden.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-329/25 (SAS), verwijzing uit **Denemarken** over **staatsteun** aan vliegtuigmaatschappij vanwege **COVID** en de vraag of onrechtmatigheids)rente betaald moet worden als de steun correct was aangemeld en goedgekeurd maar later **nietig** is verklaard wegens een **technisch gebrek** in de beslissing van de Europese Commissie – ECER
- C-360/25 Schoger II, verwijzing uit **Oostenrijk** over een **nationale btw-vrijstelling** voor **interbancaire diensten**, en de vraag of deze **verenigbaar is met het Unierecht** en of het **staatssteun** vormt in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU – ECER
- C-424/25 (Overgaard Gods), verwijzing uit **Denemarken** over het **terugvorderen van onrechtmatig verleende staatssteun** te baseren op de **daadwerkelijk gewonnen waterwinningsvolume** in plaats van op het maximaal toegestane volume – ECER
- C-442/25 (SAS), verwijzing uit **Zweden** over **goedgekeurde staatssteun luchtvaart** die **nietig** is verklaard en de **verschuldigde rente** – ECER
- C-503/25 en C-504/25 (Acciaierie d'Italia e.a.) verwijzing uit **Italië** over **artikel 107, lid 3, onder c), VWEU, richtsnoeren** voor steun aan **ondernemingen in moeilijkheden** en **onder bewind gestelde onderneming**

CONSULTATIE

Staatssteun voor ondernemingen in moeilijkheden — herziening van de richtsnoeren inzake reddings- en herstructureringssteun, Feedback- en raadplegingsperiode 22 augustus 2025 - 14 november 2025 ([EC](#))

OVERIG

Europese Commissie consulteert over een herziening van de AGVV ([ECER](#))

Het doel van de herziening van de Algemene GroepsVrijstellingsVerordening (AGVV) is om de administratieve rompslomp voor bedrijven en lidstaten te verminderen en om de nodige steun voor de industrie te vergemakkelijken

Strafrecht

 EHRM – ARREST – [A.R. t. het VK](#) – 1 juli 2025 – [6033/19](#) –
ECLI:CE:ECHR:2025:0701JUD000603319 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 8 EVRM – Informatie in ‘VOG’ over beschuldiging die is geëindigd in vrijspraak – Politie verstrekt informatie – Schending

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

 EHRM – ARREST – [Wulffaerts en Wulffaerts beheer t. België](#) – [76634/16](#) –
ECLI:CE:ECHR:2025:0710JUD007663416 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 7 EVRM – Geen straf zonder wet – Strafrechtelijke veroordeling zonder onderliggende strafbepaling – Schending

Het gaat in deze zaak om de klacht van twee Belgische onderdanen en een Belgische vennootschap naar aanleiding van hun strafrechtelijke veroordeling in België wegens het uitvoeren van bouwwerkzaamheden zonder vergunning daarvoor. Klagers voeren terecht aan dat het decreet dat op het moment van hun veroordeling van kracht was bepaalde werkzaamheden, waaronder die van klagers, vrijstelde van een stedenbouwkundige vergunning. Er is sprake van een schending van artikel 7 EVRM.

HvJ – CONCLUSIE – C-453/24 (Hadenov) – 3 juli 2025 – A-G De La Tour – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:530 – conclusie

Kaderbesluit 2005/214/JBZ – Justitiële samenwerking in strafzaken – Wederzijdse erkenning van geldelijke sancties – Niet betaling van tolgeld op snelweg – Grond tot weigering – Kennisgeving aan betrokkene van recht om een rechtsmiddel in te stellen

De Oostenrijkse autoriteiten hebben een procedure ingeleid met het oog op de erkenning en tenuitvoerlegging in Bulgarije van een geldelijke sanctie die in Oostenrijk aan BC is opgelegd wegens niet-betaling van tolgeld voor een autosnelweg.

De bevoegde autoriteit van de uitvoerende lidstaat kan weigeren om de beslissing tot oplegging van een geldelijke sanctie te erkennen of ten uitvoer te leggen, indien vaststaat dat de betrokkene, in het geval van een schriftelijke procedure, niet in overeenstemming met de wetgeving van de uitvaardigende lidstaat persoonlijk of via een naar het nationale recht bevoegde vertegenwoordiger in kennis is gesteld van zijn recht om de zaak te betwisten, alsmede van de termijnen waarbinnen dat rechtsmiddel moet worden aangewend.

De uitvoerende lidstaat moet in dat geval de bevoegde autoriteit van de uitvaardigende lidstaat raadplegen, in voorkomend geval met het verzoek om onverwijld alle noodzakelijke gegevens te verstrekken.

De verwijzende rechter stelt vragen over het doel en de omvang van deze verplichting tot raadpleging en de verdeling van de bevoegdheden tussen de autoriteiten van de uitvaardigende lidstaat en die van de uitvoerende lidstaat te verduidelijken.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 6 en artikel 7, lid 2, onder g), en lid 3, van kaderbesluit 2005/214/JBZ moeten in die zin worden uitgelegd dat de op de bevoegde autoriteit van de uitvoerende lidstaat rustende verplichting om de bevoegde autoriteit van de uitvaardigende lidstaat te raadplegen voordat zij kan besluiten om een beslissing waarbij een geldelijke sanctie is opgelegd niet te erkennen of niet ten uitvoer te leggen, in het geval van een schriftelijke procedure, betrekking kan hebben op het bestaan van een mogelijkheid voor de bestrafte persoon om krachtens de wetgeving van de uitvaardigende lidstaat tegen die beslissing een rechtsmiddel in te stellen;

Wanneer uit de raadpleging van de bevoegde autoriteit van de uitvaardigende lidstaat blijkt dat, ten eerste, de beslissing waarbij een geldelijke sanctie is opgelegd, in het geval van een schriftelijke procedure, niet in overeenstemming met de wetgeving van die lidstaat is betekend met vermelding van het recht om een rechtsmiddel in te stellen en van de termijn daarvoor en dat, ten tweede, de bestrafte persoon krachtens de wetgeving van die lidstaat vanaf het tijdstip waarop hij van die beslissing kennis heeft genomen over de mogelijkheid beschikt om alsnog een rechtsmiddel daartegen in te stellen, de bevoegde autoriteit van de uitvoerende lidstaat niet bevoegd is om die beslissing aan de betrokken persoon te betekenen en hem daarbij te informeren over zijn recht om een rechtsmiddel in te stellen en over de termijn daarvoor, en om de procedure voor de erkenning en tenuitvoerlegging van die beslissing op te schorten in afwachting van de uitkomst van een eventueel rechtsmiddel daartegen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-328/25 (Consortio de Compensación de Seguros), verwijzing uit **Spanje** over **verplichte WA-verzekering voor auto's** en gebruik van auto voor het **opzettelijk doodrijden** van een ander persoon – ECER

CONSULTATIE

Consultatie wetsvoorstel ter implementatie van de Europese confiscatierichtlijn ([bijzonder strafrecht](#))

OVERIG

- Artikel: Is the EU Ready for Automatic Mutual Recognition ... in the Fight Against Crime? ([bijzonder strafrecht](#))
- EU-roadmap data-toegang voor opsporing: balans tussen effectiviteit en rechtvaardigheid ([bijzonder strafrecht](#))
- Artikel: Het nieuwe Besluit bescherming slachtoffergegevens in processtukken en privacy in beeld ([bijzonder strafrecht](#))

EHRM factsheets en guides

- [Domestic violence](#)
- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Protection of minors](#)
- [Secret detention sites](#)
- [Trafficking in human beings](#)
- [Violence against women](#)
- [Guide on article 7 ECHR - no punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty](#)

Toegang tot documenten

GERECHT – ARREST – T-1031/23 (Kaili/Parlement) – 9 juli 2025 – ECLI:EU:T:2025:698 – persbericht – arrest (Engelse taalversie)

Verordening (EG) nr. 1049/2001 – Weigering toegang tot documenten – Vermeende onregelmatigheden bij beheer van toelagen van geaccrediteerde parlementaire medewerkers – Uitzondering met betrekking tot de bescherming van gerechtelijke procedures – Beginselen van gelijke behandeling en behoorlijke rechtsbedeling

De Europees hoofdaanklager, **heeft** op basis van een onderzoek naar het beheer van de parlementaire toelagen, de voorzitter van het Europees Parlement, **verzocht** om opheffing van de parlementaire immuniteit van mevrouw Eva Kaili, de voormalige vicevoorzitter van het Parlement.

De voorzitter van het EP besloot het verzoek in de plenaire vergadering van het Parlement bekend te maken en het verzoek voor te leggen aan de Commissie Juridische Zaken. Mevrouw Kaili heeft vervolgens bij het Gerecht van de Europese Unie een verzoek ingediend tot nietigverklaring van zowel het verzoek van de Europees hoofdaanklager als de beslissing van de voorzitter van het Parlement.

Mevrouw Kaili heeft het Parlement verzocht om toegang tot documenten met betrekking tot alle zaken betreffende onregelmatigheden in het beheer, door leden van het Europees Parlement, van toelagen van geaccrediteerde Het Parlement heeft de toegang tot deze documenten geweigerd omdat deze

toegang de bescherming van de gerechtelijke procedure in de bij het Gerecht aanhangige zaak zou ondermijnen. Mevrouw Kaili vordert dat het Gerecht deze beslissing van het Parlement nietig verklaart.

Kaili verzoekt om nietigverklaring van het besluit van het Europees Parlement van 31 juli 2023 waarbij haar confirmatief verzoek om toegang tot documenten is afgewezen.

Het Gerecht vernietigt het besluit van het Europees Parlement van 31 juli 2023 tot afwijzing van het door mevrouw Eva Kaili ingediende confirmatieve verzoek om toegang tot documenten.

- 📌 Access to documents: the General Court annuls the decision of the Parliament refusing to grant its former Vice-President, Ms Eva Kaili, access to certain documents ([persbericht](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-330/25 \(RTÉ\)](#), verwijzing uit **Ierland** over een verzoek aan openbare omroep RTÉ, om toegang tot documenten te geven over berichtgeving over klimaatverandering, waaronder richtlijnen voor journalisten en een register van ontvangen reacties en de vraag of RTÉ een ‘overheidsinstantie’ is in de zin van **richtlijn 2003/4** en of de gevraagde informatie inderdaad ‘milieu-informatie’ betreft.

Vennootschapsrecht

HvJ – CONCLUSIE – [C-567/24 \(Svema Trade\)](#) – 3 juli 2025 – A-G Campos Sanchez-Bordona – Slovenië – [ECLI:EU:C:2025:533](#) – [conclusie](#)

Richtlijn 2004/25/EG – Vrijheid van vestiging – Openbaar overnamebod – Verplicht overnamebod – Uitstotingsrecht – Bescherming van minderheidsaandeelhouders – Billijke prijs – Vermoeden – Onweerlegbaar of in bepaalde situaties weerlegbaar vermoeden

De lidstaten moeten maatregelen treffen die elke bidder in staat stelt een meerderheidsbelang in een vennootschap te verwerven en er de volledige zeggenschap over uit te oefenen. Volgens artikel 15 van richtlijn 2004/25 moeten zij bepalen dat als een bidder als gevolg van een openbaar overnamebod een bepaald percentage van het stemgerechtigde kapitaal van een onderneming verwerft, hij de resterende effecten voor een *billijke prijs* mag verwerven.

De vragen gaan over de aard en de reikwijdte van het vermoeden van billijkheid van de prijs.

In het hoofdgeding worden minderheidsaandeelhouders van een vennootschap die voorwerp is van een openbaar overnamebod, geconfronteerd met de meerderheidsaandeelhouder. Laatstgenoemde eist, na meer dan 90 % van het stemgerechtigde kapitaal van de vennootschap te hebben verworven, van eerstgenoemden de uitkoop van hun effecten tegen de in het openbaar overnamebod voorgestelde prijs. De minderheidsaandeelhouders voeren aan dat die prijs niet billijk is.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 15, lid 5, derde alinea, van richtlijn 2004/25/EG moet aldus worden uitgelegd dat het vermoeden dat minderheidsaandeelhouders als tegenprestatie voor de uitkoop van hun effecten een billijke prijs krijgen, kan worden weerlegd onder dezelfde omstandigheden en voorwaarden als die waaronder de prijs die bij het aan de uitkoop voorafgaande openbaar overnamebod is geboden, overeenkomstig artikel 5, lid 4, tweede alinea, van richtlijn 2004/25 niet als billijk in verhouding tot dat overnamebod kan worden aangemerkt indien die prijs toen niet is gewijzigd.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-358/25 (Mazewicz), verwijzing uit **Polen** over procedureregels voor de bijwerking van registreerde **informatie van vennootschappen in het handelsregister**, in een zaak waarin een voormalig bestuurder van een stichting zijn gegevens niet uit het handelsregister verwijderd krijgt – ECER

Verkiezingen en kiesrecht

EHRM – ARREST – Tomenko t. Oekraïne – 10 juli 2025 – 79340/16 – ECLI:CE:ECHR:2025:0710JUD007934016 – persbericht – arrest

Artikel 3, Eerste Protocol bij het EVRM – Opstappen uit politieke fractie – Beëindiging ambtstermijn – Schending

Het mandaat van klager als parlementslid is beëindigd omdat hij uit de politieke fractie was gestapt waarin hij was gekozen.

Het EHRM oordeelt dat klager nauwelijks heeft kunnen voorzien dat zijn terugtrekking uit de parlamentsfractie zou leiden tot een vroegtijdige beëindiging van zijn mandaat als parlementslid. De grondwettelijke bepalingen die voorzien in de vroegtijdige beëindiging van het mandaat van een parlementslid om die reden, zijn niet eerder toegepast. Bovendien is de ambtstermijn van slechts twee van de tien parlementsliden die waren verkozen op de lijst van de partij en die zich sindsdien hebben teruggetrokken uit de parlementaire fractie, ingekort. Dit is onverenigbaar met de rechtsstaat. Schending.

EHRM – ARREST – Bradshaw e.a. t. het VK – 22 juli 2025 – 15653/22 – ECLI:CE:ECHR:2025:0722JUD001565322 – persbericht – arrest

Artikel 3, Eerste Protocol bij het EVRM – Vrije verkiezingen – Gestelde Russische inmenging in verkiezingen Verenigd Koninkrijk – Reactie overheid vormt geen schending

Klagers zijn in 2019 verkozen tot parlementsliden. In de maanden voorafgaand aan de verkiezingsdag verschenen rapporten van twee verschillende parlementaire commissies over desinformatie en buitenlandse (Russische) beïnvloeding van de commissies.

EHRM: Het is niet in geschil dat statelijke en niet-statelijke actoren desinformatie als wapen hadden ingezet om democratische verkiezingen te beïnvloeden, en dat dergelijke acties een aanzienlijke bedreiging voor de democratie konden vormen. Ten aanzien van de ontvankelijkheid van klagers geldt dat in beginsel iedereen die in aanmerking komt om zich verkiesbaar te stellen of te stemmen een potentieel slachtoffer kan zijn van het feit dat een staat nalaat positieve maatregelen te nemen om de integriteit van zijn verkiezingsprocessen te beschermen.

Niet in geschil is dat desinformatie een complex wereldwijd probleem is dat niet kan worden opgelost zonder de samenwerking van internationale partners en sociale media bedrijven. De lijn tussen het aanpakken van de gevaren van desinformatie en censuur is heel dun. Hoewel staten niet passief mogen blijven wanneer zij worden geconfronteerd met bewijs dat hun democratische processen worden bedreigd, moeten zij daarom aanzienlijke vrijheid krijgen in hun keuze hoe zij dergelijke bedreigingen tegengaan. Er waren twee grondige en onafhankelijke onderzoeken geweest en de regering had sindsdien een aantal wetgevende en operationele maatregelen genomen om desinformatie tegen te gaan en de democratische integriteit van het land te beschermen. Eventuele tekortkomingen daarin zijn niet ernstig genoeg geweest om de essentie aan te tasten van het recht op verkiezingen die worden

gehouden "onder voorwaarden die de vrije meningsuiting van het volk waarborgen". Geen schending van artikel 3 van het eerste protocol bij het EVRM.

EHRM factsheets en guides

- [Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the ECHR - right to free elections](#)
- [Political parties and associations](#)

Vervoer, reizen en rijbewijs

HvJ – ARREST – C-544/23 (BAJI Trans) – 1 augustus 2025 – Grote Kamer – Slowakije – ECLI:EU:C:2025:614 – persbericht – conclusie – arrest

Verordeningen (EEG) nr. 3821/85 en (EU) nr. 165/2014 – Artikel 49, lid 1, laatste volzin, en artikel 51, lid 1, Handvest – Periodieke controle tachografen – Lex-mitiorbeginsel – Bestuurlijke sancties van strafrechtelijke aard – Nieuwe wet die in werking is getreden na de uitspraak waartegen cassatieberoep is ingesteld – Terugwerkende kracht van mildere strafwet

T.T. heeft beton vervoerd met een voertuig van BAKI Trans waarvan de tachograaf sinds 25 juni 2015 geen geldige periodieke keuring meer had ondergaan. Voor deze overtreding is aan T.T. een geldboete van 200 EUR opgelegd.

T.T. en BAKI Trans hebben tegen deze bestuursbesluiten beroep en cassatieberoep ingesteld op grond dat het betrokken voertuig voor betonvervoer was uitgezonderd van de categorie voertuigen waarvoor het gebruik van een tachograaf verplicht was.

In het cassatieberoep hebben T.T. en BAKI Trans erop gewezen dat verordening nr. 561/2006 bij verordening 2020/1054 was gewijzigd.

De zaak gaat over de draagwijdte van het beginsel van de terugwerkende kracht van de mildere strafwet, zoals verankerd in de laatste volzin van artikel 49, lid 1, Handvest EU in het kader van het rechterlijk toezicht op een bestuurlijke sanctie in het stadium van cassatie.

De verwijzende rechter wil o.a. weten of het lex-mitiorbeginsel door de cassatierechter moet worden toegepast in het kader van de betwisting van een bestuurlijke sanctie wanneer de minder strenge wet in werking is getreden nadat de lagere bestuursrechter een uitspraak ten gronde had gedaan die naar nationaal recht definitief is geworden en waartegen cassatieberoep is ingesteld.

Hof: Artikel 51, lid 1, Handvest moet aldus worden uitgelegd dat een lidstaat het recht van de Unie ten uitvoer brengt in de zin van deze bepaling wanneer die lidstaat overeenkomstig artikel 19, lid 1, van verordening (EEG) nr. 3821/85 aan de bestuurder van een voertuig een bestuurlijke sanctie oplegt wegens niet-nakoming door die bestuurder van de door die verordeningen opgelegde verplichtingen, en die lidstaat vervolgens gebruikmaakt van de hem door artikel 3, lid 2, van verordening nr. 165/2014 verschaftte mogelijkheid om bepaalde voertuigen voor wegvoer vrij te stellen van de nakoming van die verplichtingen.

Artikel 49, lid 1, laatste volzin, Handvest moet aldus worden uitgelegd dat het kan worden toegepast op een bestuurlijke sanctie van strafrechtelijke aard die is opgelegd op grond van een regel die na de vaststelling van die sanctie is gewijzigd op een wijze die gunstiger is voor de bestrafte persoon, voor zover die wijziging de uitdrukking vormt van een gewijzigd standpunt ten aanzien van de strafrechtelijke kwalificatie van de door die persoon gepleegde feiten of ten aanzien van de toe te passen straf.

Artikel 49, lid 1, laatste volzin, van het Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat een rechterlijke instantie bij wie cassatieberoep is ingesteld tegen een rechterlijke beslissing waarbij het beroep tegen een bestuurlijke geldboete van strafrechtelijke aard die binnen de werkingssfeer van het Unierecht valt, is verworpen, in beginsel gehouden is op de veroordeelde persoon een gunstigere nationale regeling toe te passen die na de uitspraak van die rechterlijke beslissing in werking is getreden, ongeacht of die beslissing naar nationaal recht als definitief wordt beschouwd.

- Het beginsel van de retroactieve toepassing van de gunstigere strafwet strekt zich uit tot een sanctie die in het nationale recht als bestuurlijk wordt aangemerkt indien die sanctie strafrechtelijk is in de zin van het Unierecht (persbericht)
- EU-Hof verduidelijkt de reikwijdte van het beginsel van de terugwerkende kracht van de mildere strafwet (ECER)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-353/25 (Tværkilde), verwijzing uit **Denemarken** over de vraag of nationale autoriteiten verplicht zijn de **EU-drempelwaarden uit verordening 2016/403** toe te passen bij het beoordelen of een **transportbedrijf** zijn **transportvergunning** mag behouden na **overtredingen van de rusttijdenverordening** door bestuurders – ECER
- C-337/25 (Futura), verwijzing uit **Italië** over de vraag of **verordening 2017/352** van toepassing is op technisch-nautische dienst van **vervoer tussen wal en schip vervoer** en de vraag of het exclusieve recht dat **zonder openbare selectieprocedure** is toegekend in strijd is met het **vrij verkeer van diensten, vrij verkeer van vestiging en de mededingingsregels** – ECER
- C-437/25 (Avtomobilna administratsia Gabrovo), verwijzing uit **Bulgarije** over '**vaste**' boete voor het rijden met de bestuurderskaart van een andere bestuurder, zonder de ernst van de overtredingen mee te wegen en het **evenredigheidsbeginsel** – ECER

CONSULTATIE

Btw-pakket voor reizen en toerisme, Feedback- en raadplegingsperiode 24 juli 2025 - 16 oktober 2025 (EC)

Verzekeringen

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-328/25 (Consortio de Compensación de Seguros), verwijzing uit **Spanje** over **verplichte WA-verzekering voor auto's** en gebruik van auto voor het **opzettelijk doodrijden** van een ander persoon – ECER

Vrij verkeer

HvJ – ARREST – [C-365/24 \(Purefun Group\)](#) – 10 juli 2025 – Zweden – ECLI:EU:C:2025:558 – geen conclusie – [arrest](#)

Richtlijn (EU) 2015/2436 – Artikelen 34 en 36 VWEU – Merkenrecht – Vrij verkeer van goederen – Handelsnaam – Bedrijfsnaam – Nationale wettelijke regeling die de houder van een bedrijfsnaam een uitsluitend recht verleent

Samenvatting onder: [IE](#)

HvJ – CONCLUSIE – [C-366/24 \(Amazon\)](#) – 3 juli 2025 – A-G Szpunar – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:531 – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/123/EG (Dienstenrichtlijn) – Artikelen 34 en 36 VWEU – Vrij verrichten van diensten – Vrij verkeer van goederen – Thuisbezorgdienst voor boeken – Nationale regeling die voorziet in minimumtarief voor dergelijke bezorging

Samenvatting onder: [Diensten](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-322/25 \(Swedish Match\)](#), verwijzing uit **Portugal** over **vrij verkeer van diensten en goederen** en de vraag of het Unierecht zich verzet tegen een nationale regeling die **accijnsverlies** tot 2% automatisch rechtvaardigt van de tijdens het productieproces vernietigde **accijnszegels**, maar alleen bij productie in Portugal en niet in andere EU-lidstaten – [ECER](#)
- [C-337/25 \(Futura\)](#), verwijzing uit **Italië** over de vraag of **verordening 2017/352** van toepassing is op technisch-nautische dienst van **vervoer tussen wal en schip vervoer** en de vraag of het exclusieve recht dat **zonder openbare selectieprocedure** is toegekend in strijd is met het **vrij verkeer van diensten, vrij verkeer van vestiging en de mededingingsregels** – [ECER](#)

Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid

EHRM – ARREST – [Ludes e.a. t. Frankrijk](#) – 3 juli 2025 – [40899/22](#) – [41621/22](#) – [42956/22](#) – ECLI:CE:ECHR:2025:0703JUD004089922 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 10 EVRM – Klimaatactivisten – Demonstratie is geen vrijstelling voor strafrechtelijke aansprakelijkheid – Geen schending

Klagers (klimaatactivisten) hebben uit protest portretten van de Franse president uit gemeentehuizen verwijderd en geweigerd deze terug te geven. Zij zijn vervolgd voor diefstal in vereniging. Na vrijspraak in eerste aanleg volgde in hoger beroep een veroordeling. De activisten voerden aan dat hun actie een vreedzaam protest was en valt onder het recht op demonstratie. De nationale rechter erkende dit recht, maar oordeelde dat dit recht geen vrijstelling voor strafrechtelijke aansprakelijkheid betekent.

EHRM: de nationale rechter heeft onderkend dat het om een politieke en activistische actie ging maar heeft desondanks wel (gemotiveerd) geoordeeld dat een strafrechtelijk verwijt kan worden gemaakt. De nationale rechter heeft bij de strafoplegging rekening gehouden met de context van de zaak en heeft een niet onevenredige straf (een relatief lage geldboete die bovendien geheel voorwaardelijk is) opgelegd. Geen schending. Er is één dissenting opinion,

 Les Décrocheurs décrochés par la CEDH. (libertés chéries)

EHRM – ARREST – Google LLC e.a. t. Rusland – 8 juli 2025 – 37027/22 – ECLI:CE:ECHR:2025:0708JUD003702722 – persbericht – arrest

Artikel 6 EVRM – Artikel 10 EVRM – Boetes voldoen niet aan vereiste “noodzakelijk in een democratische samenleving” – Gebrekkige motivering – Schending

Rusland heeft, onder dreiging van hoge boetes en sancties, meerdere keren een viertal Google-bedrijven (klagers) opgedragen om (1) politieke en kritische video's op YouTube te verwijderen en (2) de monetisatiefuncties (verdienfunctionaliteiten) van het 'Tsargrad TV'-YouTubekanaal te herstellen. Google weigerde, wat leidde tot hoge boetes voor klagers.

Klagers stellen dat de (terugkomende) willekeurige en ongekennde boetes in strijd zijn met artikel 10 EVRM en dat de Russische gerechten de boetes onvoldoende hebben gemotiveerd, wat in strijd is met artikel 6 EVRM.

Het EHRM herhaalt dat inmenging in de vrijheid van meningsuiting “bij wet moet zijn voorzien”, een legitiem doel moet dienen en “noodzakelijk in een democratische samenleving” moet zijn (*Magyar Helsinki Bizottság tegen Hongarije*). De Russische autoriteiten baseerden de maatregelen vooral op de bescherming van nationale veiligheid, territoriale integriteit en openbare veiligheid.

Wat betreft de *inhoudsverwijdering op YouTube* oordeelt het EHRM dat de Russische maatregelen golden voor beelden en uitingen van de oppositie zonder (inhoudelijk) onderscheid te maken. De rechters hebben de verzoeken van de autoriteiten onvoldoende inhoudelijk en per geval onderzocht en enkel aangenomen dat elke afwijking van het huidige Russische beleid een bedreiging vormde voor nationale belangen. De sancties worden door het hof als buitenproportioneel gekwalificeerd en niet geacht “noodzakelijk te zijn in een democratische samenleving”. Schending artikel 10 EVRM.

Wat betreft het *herstellen van het Tsargrad TV-YouTubekanaal*, herhaalt het EHRM dat het recht op vrijheid van meningsuiting ook inhoudt dat men niet gedwongen wordt een mening te uiten (*Gillberg v. Sweden & Semir Güzel v. Turkey*). Voor de noodzakelijkheid in een democratische samenleving is inmenging in het recht op vrijheid van meningsuiting alleen gerechtvaardigd indien er sprake is van een “dringende sociale behoefte”, gebaseerd op “relevante en toereikende” redenen en evenredigheid aan het nagestreefde doel (*Delfi AS*). Het EHRM concludeert dat de Russische autoriteiten inconsistent hebben gehandeld: enerzijds de vrijheid van meningsuiting (van Tsargrad) beschermen, anderzijds kritische inhoud willen verwijderen. De maatregelen voldoen niet aan een “dringende sociale behoefte”. Tevens oordeelt het EHRM dat de boetes volstrekt ongekennd en kennelijk onevenredig zijn. De inmenging staat niet in verhouding tot de legitieme doelstelling. Schending artikel 10 EVRM.

Ook oordeelt het EHRM dat de Russische gerechten tekortschoten in het motiveren van het opleggen van boetes en juridische procedures. Schending artikel 6 lid 1 EVRM.

 Bye, Bye, Appleby? Google v. Russia as First Cracks in the Forum Doctrine (Strasbourg observers)

**EHRM – ARREST – Rodina en Borisova t. Letland – 10 juli 2025 – 2623/16 – 2299/16
– ECLI:CE:ECHR:2025:0710JUD000262316 – persbericht – arrest**

Artikel 10 en 11 EVRM – Manifestaties pro-Russische organisaties – Verbod door gemeente – Geen schending

Klager Rodina is een organisatie die zich inzet voor de Russischspreekende bevolking van Letland. Rodina wilde op 9 mei 2014 in Riga bij het Sovjet-overwinningsmonument een samenkomst en een 'Russische mars' organiseren, ogenschijnlijk om steun te betuigen aan Russischtalige scholen. De datum 9 mei ziet op de voormalige 'overwinningdag' van de Sovjetunie in Letland. Veel Letten zien deze dag als symbool voor de wrede daden die volgden op de bezetting en annexatie van Letland door de Sovjetunie. De voorgenomen bijeenkomst van Rodina is verboden door de gemeenteraad, omdat die gericht zou zijn op het aanwakken van haat. De nationale rechter houdt het verbod in stand, omdat de oorlog in Oekraïne de situatie meer gespannen heeft gemaakt en de oorlogsscenes die Rodina in haar filmpjes gebruikt, niet overeenkomen met het gestelde educatiedoel van de bijeenkomst.

De tweede klager, wilde een samenkomst organiseren, ogenschijnlijk gericht op het beëindigen van de oorlog in Oekraïne. Degene die de orde zou bewaken blijkt pro-Russisch te zijn. De gemeenteraad heeft daarom geen toestemming gegeven voor de demonstratie.

Het EHRM oordeelt als volgt.

Door het weigeren van toestemming om de demonstraties te houden, is inbreuk gemaakt op art. 10 en 11. Voor die inbreuken bestond een legitiem doel, namelijk het beschermen van de nationale en openbare veiligheid, het voorkomen van onrust en het beschermen van de rechten en vrijheden van anderen. De vrijheid van vergadering mag niet worden gebruikt om de idealen en waarden van een democratische samenleving te verzwakken of te vernietigen en in zulke omstandigheden kan een staat genoodzaakt zijn om maatregelen te nemen om zichzelf te beschermen.

Het EHRM houdt er rekening mee dat Letland een buurland is van Rusland, dat sinds 2008 al stukken van Georgië heeft ingenomen en militaire en politieke macht over Oekraïne heeft verworven. Er was een hoger risico op onrust in Letland ten tijde van het nemen van de beslissingen om de demonstraties te verbieden.

Het EHRM overweegt dat uitingen van de superioriteit van één natie over een andere natie, dan wel agressieve oorlogspropaganda met als doel om niet-erkende separatistische en paramilitaire organisaties in Oost-Oekraïne te steunen, geen plaats hebben in een democratische samenleving. Daar komt bij dat in de Rodina-demonstratie het intimiderende karakter van de gebruikte slogans en de video's met oorlogsbeelden mogelijk anderen kon intimideren en daardoor hun rechten kon inperken.

Het verbieden van de demonstraties was proportioneel. Geen schending artikelen 10 en 11 EVRM,

 [Rodina And Borisova V. Latvia And The Principle Of Self-Defending Democracy \(Verfassungsblog\)](#)

CONSULTATIE

Klokkenluidersrichtlijn — beoordeling, Feedback mogelijk van 21 augustus 2025 - 18 september 2025 ([EC](#))

REGELGEVING

- Europese Mediavrijheidswet van kracht: Nieuwe verplichtingen en taken voor media-aanbieders en toezichthouders ([Boek9](#))
- *Op 8 augustus 2025 trad het grootste deel van de bepalingen uit de Europese verordening mediavrijheid (European Media Freedom Act, EMFA) in werking.*
- European Media Freedom Act Comes Into Force As Concerns of Press Freedom Grow ([liberties](#))

EHRM factsheets en guides

- [Hate speech](#)
- [Protection of journalistic sources](#)
- [Protection of reputation](#)
- [Guide on article 10 ECHR - freedom of expression](#)
- [ECHR-KS Key theme – Article 10 Contributions to public debate: Journalists and other actors](#)
- [ECHR-KS Key theme - Article 10 Hate speech](#)
- [ECHR-KS Key theme – Articles 8, 13 and 14 Protection against hate speech](#)
- [ECHR-KS Key Theme - Article 10 Protection of journalists and journalistic activities](#)

Witwassen en terrorisme

HvJ – CONCLUSIE – [C-291/24 \(Steiermärkische Bank und Sparkassen\)](#) – 3 juli 2025 – A-G Capeta – Oostenrijk – [ECLI:EU:C:2025:532](#) – [conclusie](#)

Richtlijn (EU) 2015/849 – Voorkoming van gebruik van financiële stelsel voor witwassen van geld of terrorismefinanciering – Oplegging van sancties aan een rechtspersoon – Verjaringstermijnen – Doeltreffendheidsbeginsel

Steiermärkische Bank und Sparkassen is een Oostenrijkse bank. De Oostenrijkse autoriteit financiële markten (FMA) heeft aan Steiermärkische Bank als rechtspersoon een sanctie opgelegd wegens schending van due diligence-verplichtingen in de zin van de wet op de financiële markten ter bestrijding van witwassen. De Steiermärkische Bank heeft samen met twee natuurlijke personen, beroep ingesteld bij de verwijzende rechter.

Volgens de Oostenrijkse wet, gelezen in samenhang met de rechtspraak van het Verwaltungsgerichtshof, kan een rechtspersoon alleen worden bestraft indien de inbreuk door de natuurlijke persoon, die bij naam moet worden genoemd, vooraf is vastgesteld en vervolgens aan deze rechtspersoon is toegerekend.

Volgens de verwijzende rechter zijn de betrokken Oostenrijkse regels niet louter een procedurele regeling, maar stellen zij in feite bijkomende eisen voor de aansprakelijkheid van rechtspersonen, die het materiële Unierecht beperken, de eenvormigheid binnen de Europese Unie ondermijnen en het doeltreffendheidsbeginsel schenden. De verwijzende rechter vraagt zich af of het arrest in zaak C-807/21 waarin het HvJ heeft geoordeeld dat een soortgelijke opvatting van de aansprakelijkheid van rechtspersonen in het Duitse recht door de bepalingen van de AVG wordt uitgesloten, op de onderhavige zaak kan worden toegepast.

De tweede kwestie betreft de verenigbaarheid met het Unierecht van de verjaringstermijnen voor het opleggen van sancties aan een rechtspersoon wegens inbreuken op de nationale regeling ter omzetting van richtlijn 2015/849.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 60, leden 5 en 6, gelezen in samenhang met artikel 58, leden 1 tot en met 3, en artikel 59, lid 1, van richtlijn (EU) 2015/849 verzet zich niet tegen nationale wetgeving volgens welke het voor de bestrafing van een rechtspersoon dwingend noodzakelijk is dat tevoren aan een officiële vertegenwoordiger of een andere natuurlijke persoon die namens deze rechtspersoon heeft gehandeld, de formele status van verdachte is verleend (met strikte waarborging van alle rechten van partijen), en het bovendien dwingend noodzakelijk is dat in het deel van de administratieve sanctiebeschikking tegen die rechtspersoon waarin de beslissing is opgenomen, wordt vastgesteld dat de daarin bij naam te noemen natuurlijke persoon (of de officiële vertegenwoordiger) strafbaar, onrechtmatig en verwijtbaar heeft gehandeld, om deze gedraging vervolgens toe te rekenen aan de rechtspersoon, waarbij de verjaringstermijn voor de vervolging drie jaar is vanaf de datum van het strafbare feit en de verjaringstermijn voor de strafrechtelijke aansprakelijkheid vijf jaar.

OVERIG

- Witwasbestrijding met kunstmatige intelligentie. Een voorverkenning van artificiële beoordeling van transacties bij of door banken onder de AI-Act (bijzonder strafrecht)
- Implementatiewet ter voorkoming van witwassen en terrorismefinanciering is in consultatie (bijzonder strafrecht)

Deel II – Algemeen

Algemeen

European Court of Human Rights now on LinkedIn ([link](#))

Cursus en opleiding

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa - **HELP** (Human rights education for legal professionals) **Online (gratis) cursussen over mensenrechten** met focus op EVRM ([Help](#))

[New! Human Rights in the Armed Forces](#)
[NEW! Introduction to Corruption Prevention](#)
[NEW! Cybercrime and Electronic Evidence](#)
[Access to Justice for Women](#)
[Alternative Measures to Detention](#)
[Alternatives to Immigration Detention](#)
[Asylum and Human Rights](#)
[Children's Rights - Key Challenges](#)
[Child-friendly Justice](#)
[Combating Trafficking in Human Beings](#)
[Data Protection and Privacy Rights](#)
[Ethics for Judges, Prosecutors and Lawyers](#)
[Family Law and Human Rights](#)
[Freedom of Expression](#)
[Hate Crime and Hate Speech](#)
[Internal Displacement](#)
[International Cooperation in Criminal Matters](#)
[Introduction to the ECHR and the ECtHR](#)
[Introduction to the European Social Charter](#)
[Judicial reasoning and human rights](#)
[Pre-trial Investigation and the ECHR](#)
[Procedural Safeguards in Criminal Proceedings and Victims' Rights](#)
[Property Rights](#)
[Protection and Safety of Journalists](#)
[Refugee and Migrant Children](#)
[Rights of Persons with Disabilities](#)
[Right to Liberty and Security](#)
[Right to the Integrity of the Person \(Bioethics\)](#)
[Right to Respect for Private and Family Life](#)
[The Environment and Human Rights](#)
[Violence Against Women and Domestic Violence](#)
[Violence Against Women and Domestic Violence for Law Enforcement](#)
[Introduction to the European Convention on Human Rights](#)", a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht ([Bijzonder Strafrecht](#))

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

[ERA trainingen](#)

Series of pan-European legal seminars

Series of language seminars

3rd Annual EU CharterXchange (ONLINE), 8 en 9 december 2025

Maandag 8 december 2025

- The EU Charter as an effective tool for enforcing EU fundamental rights - focus on the right to a remedy
- How to strengthen the EU Charter's role in climate litigation?*
- The Charter enlargement lab

-

Dinsdag 9 december 2025

- The role of the Charter in promoting the rights of people with disabilities - outcomes of the 2nd and 3rd periodic review of the EU*
- The prospects for invoking the EU Charter before national courts opened by the Digital Services Act*
- The Charter in artificial intelligence (AI) impact assessments*

Nieuwsbrieven

Algemeen

- Knowledge Sharing platform (ECHR-KS)
- Maandelijks Bulletin HvJ

AI

- Nieuwsbrief van de kennisgroep AI & recht (alleen intern)

Bestuursrecht

- Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak

Dataproductie

- European data protection supervisor (EDPS) nieuwsbrief

Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht, o.a. over cybercrime, (Bijzonder Strafrecht)

Vreemdelingenrecht

- EUAA (European Union agency for asylum)
- Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen: CJEU Overview of judgments and pending cases

NEMIS: newsletter on European migration issues

NEAIS: newsletter on European asylum issues

NEFIS: newsletter on European free movement issues

Databank op het gebied van asiel: www.dicta.eu

Databanken en zoeksystemen

- [EUAA](#) (asiel en migratie)
- [Dicta](#) (asiel en migratie)
- [European database of asylum law](#) (asiel en migratie)
- [Statelessness Case Law Database](#) (sinds juli 2021)
- [EDAL – European database of asylum law](#)
- [Refworld UNHCR](#)
- [FRA](#) (Handvest EU) – onderverdeeld per artikel uit het Handvest EU
- [EFRIS](#)
- [HUDOC \(EHRM\)](#)
 - [HUDOC - Part I - Simple search - EN \(ECHR-CEDH\) - YouTube](#)
- [HUDOC User Manual](#)
- [Social Security Coordination Regulations database](#)

NL zaken bij het HvJEU

datum	zaaknr.	naam	NL verwijzing	conclusie	arrest	Einduitspraak	onderwerp
2-7	C-551/23	Cassen	ECLI:NL:RVS:2023:3275			ECLI:NL:RVS:2025:2866 (HvJ verzoek ingetrokken in 2024)	asielverzoeken van personen die door Griekenland zijn erkend als vluchteling.
9-7	C-158/23	Keren	ECLI:NL:RVS:2023:975			ECLI:NL:RVS:2025:3087	Asiel en migratie; inburgeringsexamen
10-7	Gevoegde zaken C-244/24 en C-290/24	Kaduna e.a.	ECLI:NL:RBDHA:2024:4394			ECLI:NL:RBDHA:2025:12445	Richtlijn Tijdelijke Bescherming. Terugkeerbesluit is prematuur opgelegd. Beroep gegrond.
11-7	C-613/23	Herdijk	ECLI:NL:HR:2023:1371			ECLI:NL:HR:2025:1128	Btw richtlijn
24-7	C-540/22	Staatssecretaris J & V	ECLI:NL:RBDHA:2022:8164			ECLI:NL:RBDHA:2025:13674	Afgeleid verblijfsrecht; derdelander werknemers; vrij verkeer van diensten

1-8	<u>C-313/25 PP</u> <u>U</u>	Adrar	<u>ECLI:NL:RBDHA:2025:7570</u>	<u>ECLI:EU:C:2025:625</u>			Uitvoering terugkeerbesluit ; beginsel non-refoulement ; inbewaringstelling met oog op verwijdering
-----	--------------------------------	-------	--------------------------------	---------------------------	--	--	---

NL prejudiciële verwijzingen

Een volledig overzicht van Nederlandse prejudiciële verwijzingen wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl en staat op de [Wiki Prejudiciële procedure](#) bij het Hof van Justitie EU.

Een overzicht van *alle* prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten is te vinden op de [website van het Expertisecentrum Europees recht](#) van het Ministerie van buitenlandse zaken of in de [Databank van het HvJ](#) (curia-website).

Datum	Instantie	ECLI	Onderwerp	
4-7	Rb Den Haag, zittingsplaats Zwolle	<u>ECLI:NL:RBDHA:2025:11958</u>	Geloofwaardigheidsbeoordeling asielrelaas	C-440/25 (PPA) Erbil
4-7	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2025:1081</u>	Proceskostenbeding in huurovereenkomst	C-459/25 Woonstichting Lieven de Key
10-7	Rb Den Haag, zittingsplaats Amsterdam	<u>ECLI:NL:RBDHA:2025:12454</u>	Richtlijn langdurig ingezetenen; zoekjaarvergunning; studieverblijf	
11-7	Rb. Den Haag, Zittingsplaats Roermond	<u>ECLI:NL:RBDHA:2025:12328</u>	Asiel; terugkeerbesluit; refoulementbeginsel	
16-7	ABRvS	<u>ECLI:NL:RVS:2025:3254</u>	Signalering in SIS; begrip "gevaar voor openbare orde"	
18-7	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2025:1158</u> , <u>ECLI:NL:HR:2025:889</u> , <u>ECLI:NL:HR:2025:1161</u>	Artikel 49 VWEU – Schumacker-doctrine	
23-7	Rb. Rotterdam	<u>ECLI:NL:RBROT:2025:9088</u>	Verhouding tussen de WAMCA en de AVG; Uitleg artikel 80 lid 2 AVG mbt recht op schadevergoeding.	
27-8	ABRvS	<u>ECLI:NL:RVS:2025:4046</u>	Terugkeerbesluit - Ernstige misdrijven - Uitsstel feitelijke terugkeer - Beginsel van non refoulement	C-569/25 Alcker

NL zaken bij het EHRM

Een volledig overzicht van Nederlandse zaken bij het EHRM wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl.

Datum	Soort zaak	naam	Nummer	Artikel	Onderwerp
26-8	Verwijzing naar Grote Kamer	Kuyt t. Nederland	19365/19	6 EVRM	Reservisten bij Hoge Raad

Verzoeken Protocol no. 16 bij het EVRM

Een advies kan alleen worden gevraagd in het kader van een bij de nationale rechter aanhangige zaak. Het al dan niet in behandeling nemen van het verzoek staat ter beoordeling van het Hof. Een panel van vijf rechters beslist of het verzoek wordt ingewilligd en motiveert de redenen voor elke weigering.

Adviezen, gegeven door de Grote Kamer, zijn gemotiveerd en niet bindend. De adviezen worden gepubliceerd en meegedeeld aan de verzoekende rechterlijke instantie en aan de betrokken Hoge Verdragsluitende Partij. Rechters hebben het recht een afzonderlijk advies uit te brengen. Het panel en de Grote Kamer omvatten ambtshalve de rechter die is gekozen voor de Hoge Verdragsluitende Partij waartoe het verzoekende gerecht behoort.

Het doel van Protocol nr. 16 is om de interactie tussen het Hof en de nationale autoriteiten te versterken en daardoor de uitvoering van de rechten en vrijheden van het Verdrag te versterken.

Zie ook: Toon Moonen & Laurens Lavrysen, 'Abstract but Concrete, or Concrete but Abstract? A Guide to the Nature of Advisory Opinions under Protocol No 16 to the ECHR', Human Rights Law Review, 2021, Vol. 21, Issue 3, pp. 752–785.

Zie: Research Report on Protocol 16 in Judicial Practice ([ECHRblog](#))

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	zaaknummer	Adviezen
13.11.24	Roemenië	Tuchtrecht; Rechter; keuring mentale gezondheid	8 EVRM	P16-2024-002	20.12.24 Afwijzing van het verzoek
6.2.24	Roemenië	Eigendomsrecht en recht op eerlijk proces; inbeslagneming van som geld van ambtenaar	6 EVRM	P16-2024-001	26.6.24 Afwijzing van het verzoek
13.4.23	België	Godsdienstvrijheid	9 EVRM	P16-2023-001 Persbericht 16.5.23	ADVIES 14.12.2003
10.10.22	Finland	Familierecht - Adoptie van volwassen kind - Rechten van biologische moeder	6 en 8 EVRM	P16-2022-001 Persbericht 8.11.22	ADVIES 13.4.23 persbericht
19.4.21	Frankrijk	Jagersvereniging	1, Eerste Protocol EVRM	P16-2021-002 Persbericht 2.6.21	ADVIES 13.7.22

11.3.21	Armenië	Politiebehandeling; verjaring marteling – uitvoering EHRM arrest	3 en 7 EVRM	P16-2021-001 <u>Persbericht</u> <u>12.5.21</u>	<u>ADVIES</u> 26.4.2022
19.11.20	Slowakije	Onderzoek naar misdaden door de politie	2, 3 en 6 EVRM.	<u>persbericht</u> 4.12.2020	<u>Persbericht:</u> afwijzing van het verzoek 1.3.2021
5.11.20	Litouwen	Afzettingsprocedure parlementslid	Artikel 3, Eerste Protocol EVRM	P16-2020-002 <u>Persbericht</u> 28.1.21	<u>ADVIES</u> 8.4.2022 <u>persbericht</u>
2.8.19	Armenië	Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling – Verwijzing naar andere bepaling	Artikel 7 EVRM	P16-2019 -001	<u>ADVIES</u> 29.5.2020 <u>persbericht</u>
12.10.18	Frankrijk	Draagmoederschap; geboorteregister	Artikel 8 EVRM	P16-2018-001	<u>ADVIES</u> 10.4.2019 <u>Menneson t. Frankrijk</u>